Ilarion Țiu

ISTORIA MIȘCĂRII LEGIONARE

1944-1968

EDITURA CETATEA DE SCAUN

Ilarion Țiu

ISTORIA MIŞCĂRII LEGIONARE

1944-1968

EDITURA CETATEA DE SCAUN

Ilarion Ţiu (n.1981):

- 2011 a primit titlul de doctor în istorie la Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Istorie
- în prezent este asistent universitar în cadrul Universităţii Creştine „Dimitrie Cantemir" din Bucureşti
- autor a numeroase articole ştiinţifice publicate în reviste de specialitate dar si articole şi anchete de presă pentru Jurnalul Naţional şi Adevărul.
- din 2011 este redactor Adevărul

Cărţi publicate :

2011: *I se spunea Machiavelli – Ştefan Andrei în dialog cu Lavinia Betea.* Ediţie îngrijită de Cristina Diac, Florin-Răzvan Mihai, Ilarion Ţiu, Bucureşti, Editura Adevărul Holding, 2001, 512 p. ISBN 978-606-644-006-6

2010: Dinu C. Giurescu (coord.), Alexandru Ştefănescu, Ilarion Ţiu, *România şi comunismul: o istorie ilustrată*, Bucureşti, Editura Corint, 2010, 216 p. ISBN 978-973-135-528-3

2010: Ilarion Ţiu, *The Legionary Movement after Corneliu Codreanu: From the Dictatorship of King Carol II to the Communist Regime (February 1938-August 1944)*, Boulder (CO, USA), East European Monographs (distributed by Columbia University Press, New York), 304 p. ISBN-10: 0880336595; ISBN-13: 978-0880336598

2009: Lavinia Betea (coord.), Cristina Diac, Florin Mihai, Ilarion Ţiu, *21 august 1968. Apoteoza lui Ceauşescu*, Iaşi, Editura Polirom, 2009, 280 p. (Capitolul „Strict secret – între Ceauşescu şi Brejnev", p. 213-263). ISBN 978-973-46-1373-1

2007: Ilarion Ţiu, *Mişcarea legionară după Corneliu Codreanu.* Vol. II. *Regimul Antonescu (ianuarie 1941 - august 1944)*, Bucureşti, Editura Vremea, 2007, 190 p. ISBN 978-973-645-251-2

2007: Ilarion Ţiu, *Mişcarea legionară după Corneliu Codreanu*, vol. I, *Dictatura regală (februarie 1938-septembrie 1940). Mecanismele schimbului de generaţie*, Bucureşti, Editura Vremea, 2007, 240 p. ISBN 978-973-645-266-6

Ilarion Ţiu

ISTORIA MIŞCĂRII LEGIONARE
1944-1968

EDITURA CETATEA DE SCAUN

Referent ştiinţific: acad. Dinu C. Giurescu
Editor: Dan Iulian Mărgărit
Tehnoredactare: Claudiu Florin Stan
Coperta: Dan Iulian Mărgărit

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
ŢIU, ILARION
Istoria mişcării legionare / Ilarion Ţiu ; ed.: Dan Iulian Mărgărit ; pref.: acad. Dinu C. Giurescu. - Târgovişte : Cetatea de Scaun, 2012
ISBN 978-606-537-115-6

I. Mărgărit, Dan (ed.)
II. Giurescu, Dinu C (pref.)

329(498) Legionar

ISBN 978-606-537-115-6
©*Editura Cetatea de Scaun*, Târgovişte, 2012
Tel./Fax.: 0245 218318; www.cetateadescaun.ro, editura@cetateadescaun.ro

În memoria tatălui meu

Sumar

Cuvânt înainte (acad. Dinu C. Giurescu) / **9**
Introducere / 13

Capitolul 1. Mişcarea legionară la sfârşitul celui de-al doilea război mondial / 21
1.1. „Guvernul Naţional" şi „Armata Naţională" de la Viena / 21
*1.1.1. Argumentul ideologic anticomunist / **21***
*1.1.2. Atitudinea Mişcării legionare faţă de Lovitura de Palat de la 23 august 1944 / **22***
*1.1.3. Emigraţia românească din spaţiul controlat de nazişti / **26***
*1.1.4. Activităţi de propagandă / **31***
*1.1.5. Tratativele pentru formarea „Guvernului Naţional" de la Viena / **33***
*1.1.6. Formarea „Guvernului Naţional" de la Viena / **40***
*1.1.7. Reprezentarea diplomatică / **44***
*1.1.8. „Armata Naţională" / **45***
*1.1.9. Misiuni în ţară / **48***
1.2. Reorganizarea Mişcării legionare din ţară după 23 august 1944 / 54
*1.2.1. Operaţiunea de „triere" a legionarilor: august 1944-martie 1945 / **55***
*1.2.2. Apropierea de PNŢ iniţiată de Horaţiu Comăniciu / **75***
*1.2.3. „Gruparea Radu Mironovici" / **78***
*1.2.4. „Comandamentul pe ţară" / **80***
*1.2.5. Reorganizarea „Comandamentului pe ţară" de către Nicolae Petraşcu / **82***
*1.2.6. Circulara lui Nicolae Petraşcu din 6 august 1945 / **86***
1.3. Protocolul dintre Mişcarea legionară şi Ministerul de Interne (10 decembrie 1945) / 89
*1.3.1. Arestarea lui Nicolae Petraşcu (15 octombrie 1945) / **89***
*1.3.2. Negocierea „pactului de neutralitate" / **90***
*1.3.3. Dispoziţiile lui Nicolae Petraşcu după elaborarea „pactului de neutralitate" / **91***
*1.3.4. Aplicarea „pactului de neutralitate" / **94***

Capitolul 2. Forme de activitate clandestină după „pactul de neutralitate" / 96
2.1. Perioada „neutralităţii" (decembrie 1945 – noiembrie 1947) / 96
*2.1.1. George Manu şi „Mişcarea Naţională de Rezistenţă" / **96***
*2.1.2. „Comandamentul pe ţară" / **104***
*2.1.3. „Gruparea Radu Mironovici" / **108***
*2.1.4. „Gruparea macedonenilor" / **108***
*2.1.5. Acţiunea informativă a autorităţilor contra Mişcării legionare / **111***
2.2. Reorganizarea Mişcării legionare (noiembrie 1947 – mai 1948) / 113
*2.2.1. Abandonarea „pactului de neutralitate" de către legionari / **113***
*2.2.2. Negocieri în „Comandamentul pe ţară" privind reorganizarea Mişcării legionare / **115***
*2.2.3. Serviciul de informaţii pro-american al Mişcării legionare / **125***

*2.2.4. Activitatea de opoziţie a lui George Manu / **130***
*2.2.5. „Gruparea macedonenilor" / **136***
*2.2.6. Activităţi după arestările începute la 14/15 mai 1948 / **137***
2.3. Activităţi de rezistenţă iniţiate de legionari / 148
*2.3.1. Cadrul general al mişcării de rezistenţă anticomunistă / **148***
*2.3.2. Legionarii din mişcarea de rezistenţă din Bucovina / **151***
*2.3.3. Legionarii din mişcarea de rezistenţă din Dobrogea / **152***
*2.3.4. Legionarii din mişcarea de rezistenţă din Banat / **155***
*2.3.5. Legionarii din mişcarea de rezistenţă din Oltenia / **157***
*2.3.6. Legionarii din mişcarea de rezistenţă din Transilvania / **158***
*2.3.7. Paraşutarea echipelor legionare de către franco-americani / **163***

Capitolul 3. Mişcarea legionară în detenţie / 172
3.1. Procesele liderilor Mişcării legionare (1948-1949) / 172
*3.1.1. Operaţiunea de arestare a legionarilor începută în noaptea de 14/15 mai 1948 / **173***
*3.1.2. Anchetele / **177***
*3.1.3. Procesele / **178***
*3.1.4. Situaţia din penitenciare / **182***
*3.1.5. Stabilirea domiciliilor obligatorii / **183***
3.2. „Organizaţia din închisori" / 185
*3.2.1. Premisele organizării legionarilor în spaţiul penitenciar / **186***
*3.2.2. „Comandamentul" din închisori al Mişcării legionare / **188***
*3.2.3. Coduri de comunicare / **201***
*3.2.4. Lideri ai Mişcării legionare decedaţi în închisori / **202***
*3.2.5. Proiecte de viitor discutate în spaţiul penitenciar de liderii Mişcării legionare / **204***
3.3. „Reeducarea" / 205
*3.3.1. „Fenomenul Piteşti" / **205***
*3.3.2. „Reeducarea prin muncă cultural-educativă" / **224***

Capitolul 4. Mişcarea legionară după graţierea pedepselor politice din 1964 / *239*
4.1. Eliberarea legionarilor din închisori / 239
*4.1.1. Statistici privind legionarii eliberaţi în 1964 / **239***
*4.1.2. Viaţa în libertate / **241***
4.2. Tactici ale Securităţii de control politic al legionarilor / 245
*4.2.1. Procesul „Spiridon Cândea" / **245***
*4.2.2. Procesul „Lae Orbulescu" / **252***
4.3. „Duşmanii socialismului" / 255
*4.3.1. Statistici privind legionarii din evidenţele Securităţii după 1968 / **255***
*4.3.2. Activităţi legionare la sfârşitul regimului comunist / **256***
Concluzii / 259
Anexe / 265
Abrevieri / 284
Bibliografie / 285

CUVÂNT ÎNAINTE

Mişcarea legionară sau *Legiunea* îşi are începutul la 24 iunie 1927, la Iaşi, din iniţiativa unui grup de tineri – Corneliu Codreanu, Ion I. Moţa, Ilie Gârneaţă, Corneliu Georgescu şi Radu Mironovici. Ei pun bazele unei grupări intitulată *Legiunea Arhanghelul Mihail*. Aderenţii ei *legionarii*, îşi propuneau o acţiune de regenerare naţională, politică şi spirituală[1].

Doi ani mai târziu Corneliu Codreanu înfiinţează şi *Garda de Fier*, organizaţie cu caracter paramilitar şi antisemit.

Urmare unor violenţe antisemite guvernul dizolvă în 1930 ambele grupări şi din nou în 1933. Dar la 10 decembrie 1934, naţionaliştii radicali întemeiază şi prima lor formaţiune politică, partidul *Totul pentru Ţară*.

La alegerile din 1931, 1932 şi 1933 rezultatele obţinute de aderenţii Legiunii au fost modeste de tot, fără însemnătate.

În schimb, începând cu 1935, activitatea noului partid a mers *crescendo*, cu o eficientă organizare în teritoriu, cu tabere de muncă ale tineretului legionar în zeci de localităţi, cu repetate acţiuni de la om la om, cu accentul pe tradiţie, cinste, naţiune, credinţă, sacrificiu de sine.

Aşa se face că, la zece ani de la înfiinţare, Mişcarea legionară (Partidul Totul pentru Ţară) se situează pe locul 3 la alegerile parlamentare din decembrie 1937, cu 478.378 voturi (15,58% din total) şi 66 mandate în Camera Deputaţilor. Pe locurile 1 şi 2 erau Partidul Naţional Liberal – 1.103.353 voturi (35,92% şi 152 mandate) şi Partidul Naţional Ţărănesc – 626.612 voturi (20,40% cu 86 deputaţi).

Situaţia creată de rezultatele alegerilor parlamentare din decembrie 1937 a constituit o motivaţie de prim ordin pentru regele Carol al II-lea ca să instituie un regim monarhic autoritar, cu interzicerea activităţii tuturor partidelor politice (14 februarie 1938) şi promulgarea unei noi constituţii (24 februarie 1938).

Noul regim a procedat la un şir de măsuri represive împotriva Mişcării legionare, cu arestarea liderilor şi activiştilor din teritoriu, internarea lor în lagăr, cu un proces de „înaltă trădare" intentat lui Corneliu Codreanu şi condamnarea sa la 10 ani muncă silnică (mai 1938), fiind încarcerat la Jilava, apoi la Râmnicu Sărat.

---

[1] *Istoria României în date*, elaborată de Dinu C. Giurescu, Horia C. Matei, Nicolae C. Nicolescu, Marcel D. Popa, Gheorghe Rădulescu, Alexandru Stănciulescu, coordonator Dinu C. Giurescu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, sub data de 24 iunie 1947.

Regimul a trecut apoi la lichidarea fizică a şefului Mişcării legionare. Corneliu Codreanu şi alţi 13 deţinuţi legionari (*Nicadorii* – asasinii lui I.G. Duca şi *Decemvirii* – ucigaşii lui Mihai Stelescu, un dizident al Legiunii) au fost transportaţi de la Râmnicu Sărat la Jilava şi pe drum au fost executaţi (pe baza unui ordin verbal) sub pretextul că ar fi încercat să fugă de sub escortă.

Uciderea lui Corneliu Codreanu a dus, ca represalii, la asasinarea – de către un comando legionar – a primului ministru Armand Călinescu (21 septembrie 1939). La acest asasinat regimul a răspuns cu o represiune masivă – 251 persoane, aproape toată conducerea Legiunii – sunt executate (ordin verbal, fără vreo judecată).

Şirul sângeros se încheie la 26-28 noiembrie 1940, sub regimul generalului Antonescu, când echipe de legionari scăpate de sub control ucid, tot fără lege, 72 de persoane – reprezentanţi ai regimului Carol al II-lea, comisari de poliţie, dar şi profesorul Virgil Madgearu şi savantul Nicolae Iorga!

*

Dr. Ilarion Ţiu aparţine celei mai tinere generaţii de istorici. A cercetat, cu o solidă stăpânire a meseriei, două etape din evoluţia Mişcării legionare, după executarea lui Corneliu Codreanu şi anume:

– sub regimul dictaturii regale, 1938 până în septembrie 1940;

– sub regimul generalului (mareşalului) Ion Antonescu, ianuarie 1941–august 1944.

Rezultatele cercetărilor sale sunt cuprinse în două volume, apărute în 2007[2]. Ambele au ca temei o largă informaţie inedită aflată îndeosebi în dosarele Arhivei Naţionale Istorice Centrale, şi o cuprinzătoare bibliografie. Ambele volume se caracterizează prin analiza critică a informaţiei, o argumentaţie strânsă, o expunere clară şi ordonată.

*

Ilarion Ţiu şi-a continuat cercetarea în volumul de faţă – *Istoria mişcării legionare, 1944-1968*. Este etapa care încheie istoria acestei Mişcări, cât şi traiectoria ei de ansamblu timp de trei decenii (1938-1968). Cercetarea se întemeiază în proporţie de cel puţin 70% pe informaţia inedită aflată la Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii şi în Arhivele Naţionale Istorice Centrale.

În analiza temei, mai mulţi factori au fost luaţi în considerare de autor, anume:

– Statutul Mişcării, interzisă de la 23 ianuarie 1941 şi intrată în clandestinitate;

---

[2] *Mişcarea legionară după Corneliu Codreanu* (titlul principal la ambele volume): I – *Dictatura regală (februarie 1938-septembrie 1940). Mecanismele schimbului de generaţie*, Bucureşti, Editura Vremea, 2007, 231 p. + 4 anexe; II – *Regimul Antonescu (ianuarie 1941–august 1944)*, aceeaşi editură, 191 p.

– Refugierea unor lideri ai ei în Germania;

– Situaţia după 23 august 1944. Pe de o parte, legionarii erau consideraţi parteneri neoficiali de dialog şi de către guvernamentali – îndeosebi Partidul Comunist – şi de opoziţie. Pe de altă parte, legionarii sunt văzuţi ca un obstacol major în calea „democratizării", îndeosebi de către liderii PCR.

– Regruparea iniţială a aderenţilor Legiunii, în jurul unor lideri – Horaţiu Comăniciu, Radu Mironovici, Nicolae Petraşcu – aflaţi în ţară, plus Horia Sima din Germania (1944-1945);

– A doua regrupare a efectivelor Legiunii după semnarea unui protocol cu Ministerul de interne (10 decembrie 1945);

– Etapa cea mai dură, care începe cu arestarea în masă a aderenţilor Legiunii (14/15 mai 1948), continuată cu „procesele" unor lideri, cu infama acţiune aşa-zisă de reeducare (Piteşti) – un univers al violenţei absolute – cu metoda „cultural-educativă" (la Aiud), nu mai puţin apăsătoare şi chinuitoare psihic.

Cercetarea lui Ilarion Ţiu merge mai departe pentru a stabili situaţia foştilor legionari, după graţierile din 1963/1964.

Numeroase contribuţii se regăsesc la fiecare din componentele mai sus enumerate. Ele se reunesc pentru a reconstitui istoria acestei Mişcări, în faza ei de sfârşit. Dintre aceste contribuţii de reţinut şi compoziţia grupelor de rezistenţă din munţi – catalogate de oficialităţi ca „legionare" şi de fapt infirmate de evidenţa documentară; de asemenea, statistica legionarilor eliberaţi în 1964 – ei formau circa 41% din cetăţenii socotiţi, atunci, că reprezintă în continuare, un pericol pentru regimul democrat-popular. De asemenea, urmărirea „informativă" a foştilor lideri; sau activitatea anticomunistă a mişcării, în creştere, în paralel cu războiul rece între SUA şi URSS.

Evoluţiile au fost reconstituite cu grijă de autor din multiple informaţii – în majoritate inedite – şi reprezintă contribuţii notabile în cunoaşterea unei teme noi în întregimea ei, intrată acum în circuitul ştiinţific.

Citind volumul, ai sentimentul unui lucru bine întocmit. Un sentiment care vine din faptul că lucrarea urmează şi aplică regulile ştiute şi îndelung confirmate ale cercetării istorice: de la informaţia culeasă, pe cât posibil, din multiple documente, la analiza ei critică şi la reconstituirea într-un tot coerent, cât mai aproape de ce va fi fost. Este un rezultat care ne confirmă că realitatea unor ani poate fi cunoscută, încet, cu trudă, dar cu înţelegere şi dreaptă cumpănire.

Acad. Dinu C. Giurescu

INTRODUCERE

Astăzi, cuvântul „hitlerist" la noi în ţară este sinonim cu cuvântul „legionar" şi în acelaşi timp cu „trădător şi duşman al poporului"[3].

Teohari Georgescu, aprilie 1945

După Lovitura de Palat de la 23 august 1944, România a intrat într-o nouă fază a istoriei sale, caracterizată de influenţa dominantă a Uniunii Sovietice. Până în decembrie 1989, atât viaţa politică, cât şi viaţa privată au fost marcate de această reconfigurare a statutului internaţional al ţării noastre.

Mişcarea legionară, alături de grupările politice tradiţionale, a fost influenţată de noile împrejurări, evoluţia organizaţiei având o serie de caracteristici. Încă de la fondare, Garda de Fier a făcut parte din familia politică a extremei drepte. Aşadar, prin ideologie, gruparea se afla în opoziţie cu Partidul Comunist Român, care, după 23 august 1944, a devenit dominant pe scena politică a ţării, cu ajutorul Armatei Roşii şi a Uniunii Sovietice. Pe de altă parte, conducerea Mişcării legionare, aflată în Germania, a fost angrenată într-o construcţie opoziţionistă faţă de noile autorităţi instalate după 23 august 1944 – „Guvernul Naţional" de la Viena. Aşadar, legionarii din ţară se aflau subordonaţi ierarhic unor lideri fideli încă naziştilor, având, în consecinţă, un statut incomod. Nu trebuie omis nici faptul că membrii Gărzii de Fier erau consideraţi impulsivi, extremişti şi, în consecinţă, un pericol pentru democratizarea României, solicitată de Naţiunile Unite Antifasciste la finalul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Toate aceste aspecte negative de imagine ale Mişcării legionare au fost exploatate de Partidul Comunist Român, care, începând cu 23 august 1944, încerca să-şi legitimeze politic dominanţa pe care Armata Roşie i-o atribuise în actul de guvernare. „Tema legionară" a fost utilizată continuu de propaganda comunistă, cu precădere până în martie 1945, când la conducerea Executivului a fost instalat dr. Petru Groza (cazurile de activitate legionară erau fictive, având rolul de a întreţine atmosfera de „pericol nazist" în rândul populaţiei)[4]. Nici după acest moment legionarii nu au fost excluşi de pe lista „atentatorilor" la „democratizarea" ţării, dar discursul propagandistic oficial s-a nuanţat şi s-a estompat.

---

[3] „Hitlerist, legionar sau trădător şi duşman al poporului, înseamnă acelaşi lucru", în *Scânteia*, 23 aprilie 1945.

[4] *Scânteia*, septembrie 1944-martie 1945, *passim*.

Aşa-zisul „pericol legionar" nu era doar o temă propagandistică după război. Garda de Fier fusese în perioada interbelică o grupare importantă pe scena politică românească, chiar dacă nu avusese reprezentare parlamentară consistentă. În primul rând, organizaţia s-a remarcat prin abilitatea de a-i atrage pe tinerii intelectuali în rândurile ei, dar şi prin unele episoade extremiste, cum au fost asasinatele contra prim-miniştrilor Ion-Gheorghe Duca şi Armand Călinescu[5]. În perioada septembrie 1940-ianuarie 1941, Mişcarea legionară îşi exercitase actul de guvernare alături de Ion Antonescu, însă colaborarea s-a încheiat violent, prin evenimentele din 21-23 ianuarie 1941[6]. După 23 august 1944, cercurile politice, militare şi intelectuale susţineau că Garda de Fier reprezenta un pericol pentru soliditatea colaborării cu Aliaţii, întrucât era de sorginte nazistă şi aştepta instrucţiuni din Germania – organizaţia fiind denumită „Coloana a V-a a lui Hitler". Lucrările ştiinţifice elaborate în baza documentelor de arhivă au infirmat teza supunerii ideologice a legionarilor faţă de nazişti, precum şi a finanţării de la Berlin[7]. Mai mult, în perioada războiului, liderii organizaţiei refugiaţi în Germania avuseseră un statut incert, fiind internaţi în domicilii obligatorii şi în lagăre[8].

Având în vedere contextul descris mai sus, în lucrarea de faţă vom prezenta o analiză istorică a evoluţiei Mişcării legionare după 23 august 1944, prin metoda cronologică, în vederea identificării mecanismelor prin care organizaţia a supravieţuit politic după intrarea României în războiul contra Germaniei. Ne interesează, de asemenea, mijloacele prin care Garda de Fier a reuşit să evite asocierea cu naziştii după încheierea conflagraţiei, şi în ce măsură a reprezentat o forţă de opoziţie pentru Partidul Comunist Român. Vom studia activitatea organizaţiei şi după suprimarea grupărilor politice de către regimul comunist, începând cu 1947. Limita superioară cronologic este anul 1968, când statutul României pe plan internaţional s-a îmbunătăţit datorită unor acţiuni dizidente întreprinse de Nicolae Ceauşescu în cadrul „blocului socialist", în urma cărora a câştigat simpatia statelor democratice. După acest moment, interesul occidentalilor faţă de opoziţia din România, inclusiv faţă de legionari, a scăzut drastic, descurajând astfel atitudinile contestatare la adresa regimului.

Teza pe care o susţinem, în urma cercetării întreprinse, este că Mişcarea legionară a reuşit să rămână o organizaţie politică şi după 23 august 1944, deşi oficial nu i-a fost reconfirmat nici un moment acest statut. Deşi fostele partide politice care activaseră înainte de februarie 1938 şi-au putut relua activitatea, legionarii nu au beneficiat de acest drept, în baza Convenţiei de Armistiţiu, care

---

[5] Heinen, Armin, *Legiunea „Arhanghelul Mihail", mişcare socială şi organizaţie politică: o contribuţie la problema fascismului internaţional*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2006, p. 443-451.
[6] Ţiu, Ilarion, *Mişcarea legionară după Corneliu Codreanu*, vol. II, *Regimul Antonescu (ianuarie 1941-august 1944)*, Bucureşti, Editura Vremea, 2007, p. 31-36.
[7] Heinen, Armin, *op. cit.*, p. 172, 314-317.
[8] Ţiu, Ilarion, *op. cit.*, p. 100-110, 124-129.

interzicea activitatea organizaţiilor de extremă dreapta. Totuşi, neoficial, legionarii erau consideraţi parteneri de dialog politic atât de comunişti, cât şi de celelalte partide democratice. Întrucât situaţia internaţională era confuză după 9 mai 1945, existând zvonuri privind „iminenţa" unui nou război mondial între ţările democratice şi cele comuniste, Mişcarea legionară a rămas o organizaţie în aşteptare. Aceasta intra în calculele politice atât ale comuniştilor, cât şi ale naţional-ţărăniştilor. De fapt, toate grupările de pe scena politică au avut negocieri neoficiale cu legionarii, până în momentul interzicerii partidelor, în anii 1947-1948. De asemenea, după instalarea definitivă a regimului comunist, în 1948, Mişcarea legionară şi-a păstrat statutul de organizaţie politică, pe fondul aceluiaşi prezumtiv război „iminent" între Est şi Vest. Chiar după eliberarea deţinuţilor politic, din 1964 legionarii erau trataţi ca potenţiali opozanţi ai regimului, în contextul în care nu au fost sinceri în procesul de „reeducare prin muncă cultural-educativă", păstrându-şi atitudinile dobândite prin ideologia de dreapta pe care o îmbrăţişaseră în tinereţe.

Având în vedere că Mişcarea legionară a fost o organizaţie politică după Al Doilea Război Mondial, vom studia în ce măsură a activat împotriva instaurării dictaturii comuniste. În consecinţă, vom analiza un caz paradoxal, respectiv acţiunea unei grupări de extremă dreapta contra instaurării unui alt tip de autoritarism, de stânga. Trebuie menţionat că, încă din 1944, legionarii au renunţat la tezele ideologice autoritariste, pe fondul unui curent general european de democratizare a vieţii politice.

După cum am precizat anterior, resursele Mişcării legionare de opoziţie faţă de instaurarea comunismului erau limitate. În primul rând, prin Convenţia de Armistiţiu, legionarii trebuiau să renunţe la unele mesaje doctrinare ale organizaţiei, care-i făcuseră atractivi înainte de război. Aşadar, înceta critica la adresa democraţiei şi a „politicianismului". De fapt, nici nu mai conta aşa mult doctrina după 23 august 1944, întrucât nu s-au mai făcut înscrieri semnificative. Dispoziţiile către cuiburi spuneau că era nevoie de „oameni siguri", cunoscuţi cu activitate legionară înainte de război, pentru a nu se infiltra agenţi ai serviciilor secrete. Pe de altă parte, ca şi în cazul celorlalte „partide istorice", acţiunea de recrutări de noi membrii era iluzorie, întrucât cetăţenii neangajaţi politic înainte de război s-au înscris în partidele de stânga, pentru diverse beneficii, sau pentru a-şi conserva statutul socio-economic. În general, partidele tradiţionale s-au bazat pe membrii pe care-i avuseseră înainte de februarie 1938. Pe lângă această problemă a recrutărilor de noi membri, Mişcarea legionară mai avea probleme şi în ceea ce privea menţinerea celor vechi. Mai mult decât naţional-ţărăniştii sau naţional-liberalii, legionarii înclinau să se înscrie în partidele apropiate comuniştilor, din oportunism sau constrângere.

În consecinţă, potenţialul de acţiune politică al Mişcării legionare după război a fost afectat de noile împrejurări. În general, organizaţia a supravieţuit în

virtutea instinctului de conservare, membrii săi acţionând pentru a cunoaşte ce avea de gând Guvernul cu ei, sau în baza relaţiilor de prietenie. Aşadar, pe parcursul lucrării vom analiza în ce măsură s-au putut menţine unele contacte în împrejurările date (capitolul 1), care erau planurile organizaţiei pentru România post-belică şi în ce măsură Mişcarea legionară a participat la rezistenţa împotriva comunismului (capitolul 2). De asemenea, vom studia dacă noua structură colectivă de conducere a organizaţiei de după război (constituită în jurul lui Nicolae Petraşcu) a reuşit să menţină unitatea Gărzii de Fier – în libertate şi în spaţiul penitenciar –, având în vedere că, prin tradiţie, exista un singur lider care avea autoritate asupra tuturor camarazilor (capitolul 3). Nu în ultimul rând, ne interesează cum a supravieţuit organizaţia după graţierea deţinuţilor politic în 1964, şi în ce relaţii s-a aflat cu regimul comunist „liberal" al lui Nicolae Ceauşescu (capitolul 4).

Analiza activităţii Mişcării legionare în perioada 1944-1968 se doreşte a fi o contribuţie la istoriografia românească întrucât nu există lucrări de specialitate dedicate exclusiv acestei perioade. Cercetarea va contribui la cunoaşterea în domeniu, incluzând Mişcarea legionară în categoria grupărilor politice care s-au opus instaurării comunismului în România, în baza unei analize care îmbină contribuţiile istoriografice de până acum, cu informaţiile extrase din memorialistică şi documentele inedite de arhivă.

Istoriografia temei

Istoria Mişcării legionare a prezentat interes istoriografic încă din perioada regimului comunist. Prima sinteză a fost publicată în anul 1971 (reeditată în 1980), sub semnătura a doi istorici de la Institutul de Studii Istorice şi Social-Politice de pe lângă Comitetul Central al Partidului Comunist Român – Mihai Fătu şi Ion Spălăţelu. Discursul istoriografic a fost puternic ideologizat, după cum reiese încă din titlul monografiei: „Garda de Fier, organizaţie teroristă de tip fascist"[9]. Lucrarea reia tezele regimului privind caracterul antinaţional şi terorist al Mişcării legionare. Referitor la perioada 1944-1948, cei doi istorici au preluat integral informaţiile din rechizitoriile proceselor care li s-au organizat legionarilor după arestările începute în noaptea de 14/15 mai 1948: acţiunea anti-naţională a lui Horia Sima de constituire a unui guvern în exil, în 1944-1945 (p. 367); acţiunea trădătoare a lui Platon Chirnoagă de constituire unei „Armate Naţionale" în exil (p. 370); sabotajele puse la cale de echipele de legionari paraşutate, în 1944 (p. 372); acţiunea trădătoare a lui Eugen Teodorescu de constituire a unui serviciu de informaţii pro-american, în 1947 (p. 378); presupusele atentate împotriva membrilor guvernului iniţiate de George Manu, în

[9] Fătu, Mihai, Spălăţelu, Ion, *Garda de Fier, organizaţie teroristă de tip fascist*, Bucureşti, Editura Politică, 1980, 388 p.

1948 (p. 377); operaţiunea „imperialistă" a franco-americanilor de paraşutare a unor legionari la începutul anilor '50 (p. 384). De asemenea, M. Fătu şi I. Spălăţelu blamează în termeni duri strategia lui Iuliu Maniu de a-i primi pe unii legionari transilvăneni în PNŢ, în anul 1944 (p. 373-374).

În epocă, istoricii regimului care au scris despre Mişcarea legionară au avut un puternic concurent în persoana cercetătorului german Armin Heinen, care în anul 1984 a susţinut la Universitatea Trier teza de doctorat cu titlul „Die Legion «Erzengel Michael» in Rumänien: soziale Bewegung und politische Organisation: ein Beitrag zum Problem des internationales Faschismus", publicată anul în 1986 la München[10], iar în România în anul 1999 (reeditată în 2006). Monografia lui Armin Heinen este cea mai completă istorie a Mişcării legionare care s-a scris până în prezent, însă cercetătorul german nu a surprins în lucrarea sa perioada de după război. Probabil nu a avut posibilitatea să cerceteze arhivele româneşti despre perioada respectivă. Referitor la aspectele care ne interesează, Armin Heinen a surprins doar etapa „Guvernului Naţional" de la Viena, cercetând arhive din spaţiul german[11].

După căderea comunismului, în România au apărut mai multe lucrări de specialitate care tratează istoria Mişcării legionare. Însă, majoritatea, se referă la perioada interbelică, când organizaţia era condusă de Corneliu Codreanu. Este de înţeles, întrucât această etapă din istoria Gărzii de Fier a fost cea mai prodigioasă atât politic, cât şi cultural. Totuşi, unii cercetători au studiat şi activitatea organizaţiei după Al Doilea Război Mondial, în măsura în care au avut acces la Arhiva Serviciului Român de Informaţii, până la constituirea Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii (în anul 2000). Astfel, în 1997 a apărut lucrarea „Mişcarea legionară: mit şi realitate", sub semnătura lui Constantin Petculescu[12]. Pe alocuri însă, istoricul păstrează limbajul predecesorilor săi din perioada comunistă, căzând în capcana tezelor emise de autorii rechizitoriilor proceselor în care au fost judecaţi legionarii după 14/15 mai 1948. Analiza comparativă a surselor şi interpretarea documentelor este ambiguă. O eroare de interpretare este afirmaţia că „Mişcarea Naţională de Rezistenţă lucra direct şi era oarecum subordonată conducerii Mişcării legionare din ţară" (p. 238).

Istoria postbelică a Mişcării legionare beneficiază de informaţii furnizate de o lucrare recentă a istoricului Tiberiu Tănase, cu titlul „Feţele monedei: Mişca-

[10] Heinen, Armin, *Die Legion „Erzengel Michael" in Rumänien: soziale Bewegung und politische Organisation: ein Beitrag zum Problem des internationales Faschismus*, München, Oldenbourg, 1986, 558 p.

[11] Heinen, Armin, *Legiunea „Arhanghelul Mihail"*..., p. 432-434.

[12] Petculescu, Constantin, *Mişcarea legionară: mit şi realitate*, Bucureşti, Editura Noua Alternativă, 1997, 319 p.

rea legionară între 1941-1948"[13]. Istoricul tratează o altă perioadă decât noi, respectiv 1941-1948. Faţă de informaţiile prezente în „Feţele monedei: Mişcarea legionară între 1941-1948", ne propunem să edificăm care a fost structura de conducere a Mişcării legionare după Al Doilea Război Mondial, să cercetăm care era numărul legionarilor din ţară, să identificăm detaliile organizatorice ale Mişcării şi să vedem în ce măsură Garda de Fier a avut potenţial opoziţionist faţă de regimul comunist.

Sursele

Având în vedere că istoriografia temei este insuficientă pentru edificarea problemelor studiate în monografia noastră, mai ales pentru perioada post-1948, am întreprins o cercetare intensă în arhivele publice.

Arhivele Naţionale ale României – Direcţia Arhive Naţionale Istorice Centrale ne-au furnizat două tipuri de documente. În primul rând, am utilizat dosarele din fondurile create de Ministerul de Interne în perioada 1944-1948, respectiv Fondul Cabinetul Ministrului de Interne, Fondul Direcţia Generală a Poliţiei, Fondul Inspectoratul General al Jandarmeriei, Fondul Ministerul de Interne – Diverse. Dintre toate acestea, cel din urmă fond a fost cel mai bogat ca informaţie, însă, din păcate, unele dosare au fost descompletate la sfârşitul anilor '40 şi începutul anilor '50, când o parte a filelor componente au fost transferate instanţelor de judecată, pentru procesele organizate legionarilor după operaţiunea de arestare din noaptea de 14/15 mai 1948. Foarte utile ne-au fost în cercetarea noastră şi dosarele din fondul Comitetului Central al Partidului Comunist Român, respectiv Secţiile Administrativ-Politică şi Cancelarie. Documentele prezente în Fondul CC al PCR – Secţia Cancelarie ne edifică asupra intenţiilor reale ale regimului comunist faţă de partidele din opoziţie, referitor la Mişcarea legionară, în cazul de faţă. Astfel aflăm că nici un moment autorităţile nu au dorit un „pact de neutralitate" cu legionarii, liderii organizaţiei fiind în permanenţă monitorizaţi, în vederea informării celor mai importanţi responsabili ai Partidului Comunist Român.

Mult mai utile ne-au fost documentele elaborate de Securitate, depozitate în fondurile de arhivă ale Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii (CNSAS). Informaţii cu caracter general sunt prezente în Fondul Documentar, asemănătoare celor furnizate de fondurile Ministerului de Interne, depozitate la Arhivele Naţionale. Însă edificatoare ne-au fost documentele din dosarele Fondului Penal de la CNSAS, mai ales în ceea ce-i priveşte pe liderii organizaţiei. Aceştia au fost incluşi în procese de mare anvergură, fiindu-le alăturaţi în „loturile" lor cei mai importanţi activişti ai organizaţiei. Prin anchete

[13] Tănase, Tiberiu, *Feţele monedei: Mişcarea legionară între 1941-1948*, Bucureşti, Editura Tritonic, 2010, 320 p.

şi declaraţii, Securitatea a colectat o multitudine de informaţii despre istoria Mişcării legionare, cum nu se mai făcuse anterior. Însă rechizitoriile nu au fost elaborate în baza acestor documente, ci după scenariile pregătite anterior de autorităţi. După eliberările din 1964, legionarii au fost monitorizaţi prin dosare de urmărire informativă, depozitate astăzi în Fondul Informativ de la CNSAS. Lectura acestora ne oferă o imagine despre ce a însemnat Mişcarea legionară după încheierea perioadei penitenciare, şi în ce măsură membrii acesteia mai reprezentau un pericol pentru siguranţa statului comunist.

„Moştenirea" politică şi ideologică a lui Corneliu Codreanu a rămas principala temă de dezbatere în Mişcarea legionară şi după Al Doilea Război Mondial

Memorialistica

Având în vedere că documentele de arhivă sunt emise în general de autorităţi, a fost nevoie să confruntăm unele afirmaţii prezente în dosare cu alte tipuri de informaţii. În acest sens ne-au fost de ajutor lucrările cu caracter memorialistic, provenite, cu precădere, din rândul legionarilor. Utilizarea acestora a fost destul de anevoioasă, având în vedere că membrii Mişcării legionare erau împărţiţi după război în mai multe „tabere", care se acuzau reciproc de eşuarea guvernării „naţional-legionare" şi de activitatea organizaţiei după asasinarea lui Corneliu Codreanu. Coroborând lucrările memorialistice cu sursele de arhivă şi contribuţiile istoriografice, avem convingerea că am extras informaţiile veridice despre problematica pe care o studiem în lucrarea noastră.

Terminologie

În cercetarea de faţă vom utiliza unii termeni specifici limbajului legionar, care vor fi aşezaţi întotdeauna între ghilimele. Aşadar, vom folosi sintagma „Comandamentul pe ţară" pentru a desemna structura colectivă de conducere a Mişcării legionare de după 23 august 1944. „Comandamentul pe ţară" s-a constituit încă din perioada regimului Antonescu, însă a fost reactivat după întoarcerea lui Nicolae Petraşcu în ţară, la sfârşitul anului 1944. Când vom utiliza cuvântul „Comandant", cu derivatele sale, ne vom referi la Horia Sima, cunoscut în organizaţie cu această sintagmă, datorită gradului său din Mişcare. Sima a fost denumit „Comandantul" după preluarea conducerii organizaţiei, având în vedere că predecesorului său, Corneliu Codreanu, i se spusese „Căpitanul". Tot cu referire la Horia Sima vom întâlni termenul „simist" sau „anti-simist". Acesta reprezintă calitatea de susţinător sau opozant al lui Sima. În primele două capitole vom întâlni frecvent noţiunea de „triere". Este vorba despre acţiunea autorităţilor de arestare a legionarilor consideraţi periculoşi, în primele luni după 23 august 1944. Termenul „paraşutaţi" şi derivatele acestuia se referă la legionarii lansaţi cu paraşutele de către nazişti la sfârşitul anului 1944, pentru a pregăti operaţiuni în spatele frontului româno-sovietic. Operaţiunea s-a realizat în baza Convenţiei de Armistiţiu. Când vom utiliza sintagma „pactul de neutralitate", cu derivatele sale, ne vom referi la protocolul negociat de liderii Mişcării legionare cu Ministerul de Interne, în decembrie 1945. Termenul „macedonean", cu derivatele sale, se referă la membrii Mişcării legionare care făceau parte din comunitatea de aromâni. Aceştia se aflau cu precădere în Dobrogea şi în Bucureşti, fiind numiţi „macedoneni" în limbajul legionar încă din perioada interbelică. Când vom utiliza sintagma „femeile legionare", cu derivatele sale, ne vom referi la „Corpul Femeilor Legionare", sau „Cetăţuile". Sintagma „organizaţia din închisori", cu derivatele sale, se referă la structura politică a Mişcării legionare care acţiona în spaţiul penitenciar românesc, atât înainte de 23 august 1944, cât şi după aceea.

Capitolul 1

MIŞCAREA LEGIONARĂ LA SFÂRŞITUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

1.1. „Guvernul Naţional" şi „Armata Naţională" de la Viena

În perioada 10 decembrie 1944 – 8 mai 1945, la Viena şi la Alt-Aussee (Austria[1]) a funcţionat un „Guvern Naţional" român în exil. Formaţiunea a apărut la iniţiativa şi cu sprijinul autorităţilor naziste, astfel că din punct de vedere politic se pune problema legitimităţii sale. Oficial, guvernul de la Viena se prezenta a fi o alternativă a Cabinetului de la Bucureşti, care funcţiona sub presiunea Uniunii Sovietice şi a Armatei Roşii. Pe de altă parte, Executivul din exil funcţiona sub controlul Germaniei şi avea caracter îndoielnic de reprezentativitate.

1.1.1. Argumentul ideologic anticomunist

Principalul argument prin care legionarii au respins acuzaţiile referitoare la obedienţa „Guvernului Naţional" de la Viena faţă de nazişti a fost cel ideologic. Astfel, susţineau liderii organizaţiei din exil, Mişcarea legionară avea un program anticomunist încă de la înfiinţare, care n-a fost abandonat în nici un moment de ideologii formaţiunii. Spre exemplu, Corneliu Codreanu şi Traian Brăileanu susţinuseră în articolele şi cărţile lor că lupta contra comunismului reprezenta o prioritate pentru Legiunea „Arhanghelul Mihail", întrucât doctrina extremei strângi era incompatibilă cu „structura psihică" a poporului român. Mihail Polihroniade, un al ideolog important al Mişcării legionare, susţinea că „Legiunea şi fondatorul ei a câştigat în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor prin definirea concretă a manifestării anti-comuniste a românilor". Pentru intelectualii legionari, cel mai „fierbinte" element de combătut din programul comunist era lupta de clasă. Astfel, Vasile Marin scria că Mişcarea respingea retorica comuniştilor privind „învrăjbirea unor grupuri de lucrători şi producători contra altor grupuri de lucrători şi producători". Principiile egalitariste ale extremei strângi au fost combătute de Alexandru Cantacuzino, care vedea comunismul ca o tentativă de „anihilare a personalităţii umane". În perioada de maximă ascensiune a Legiunii Arhanghelul Mihail, după alegerile din decembrie 1937, cotidianul organizaţiei, „Buna Vestire", a tratat într-un editorial principalele probleme ideologice ale comunismului care erau în contradicţie cu mesajul

[1] Vom utiliza în lucrare termenul Austria înţelegând graniţele anterioare *Anschluss*-ului (1938).

legionar: „În zilele noastre, comunismul înseamnă, din punct de vedere economic, regimul proprietăţii colective şi suprimarea familiei, din punct de vedere spiritual regimul ateismului, din punct de vedere social primatul proletariatului, iar din punct de vedere politic internaţionalismul"[2].

Programul istoric anticomunist al Mişcării legionare a fost invocat şi după capitularea Germaniei în Al Doilea Război Mondial, pentru a susţine ideologic opoziţia faţă de regimul pro-sovietic instalat după 6 martie 1945. Mişcarea legionară a încercat atât în ţară, cât şi în exil, să se alăture curentului anticomunist democratic, argumentând că mesajul contra stângii pro-sovietice era antidotul pentru anii de extremism politic şi antisemitism din perioada interbelică.

1.1.2. Atitudinea Mişcării legionare faţă de Lovitura de Palat de la 23 august 1944

Însă, pentru început, legionarii s-au aflat într-o postură nefirească de luptă contra comunismului, ca susţinători ai Germaniei împotriva sovieticilor. La acea vreme, Armata Roşie făcea parte din coaliţia Aliată care lupta pentru înfrângerea militară a naziştilor.

Lovitura de Palat de la 23 august 1944 i-a prins pe legionarii din Germania într-o situaţie specială, întrucât ei reprezentau numeric majoritatea românilor din spaţiul controlat de *Reich*. Se refugiaseră acolo după evenimentele din 21-23 ianuarie 1941, fiind evacuaţi din ţară de autorităţile militare şi poliţieneşti naziste, pentru a exercita presiune pe Ion Antonescu. Ajunşi în oraşele germane, legionarii nu au avut libertate de acţiune, fiind cazaţi în lagăre, cu un regim blând de supraveghere. În decembrie 1942 însă, Horia Sima a fugit în Italia pentru a-l contacta pe Mussolini, sperând că *Ducele* îl va ajuta să-i ia locul lui Antonescu. Din acel moment, legionarii din Germania au fost transferaţi în lagăre de concentrare, bine păzite şi înconjurate cu sârmă ghimpată. Au fost distribuiţi la diverse munci pentru efortul de război.

După Lovitura de Palat de la 23 august 1944, germanii au decis să joace „cartea legionară", scoţându-i din lagăre pentru a-i înregimenta într-o mişcare de rezistenţă faţă de noile autorităţi de la Bucureşti.

Horia Sima se afla în lagărul de la Oranienburg, unde-şi petrecerea captivitatea alături de profesorul Alexandru Randa şi secretarul personal Traian Borobaru. Aveau la dispoziţie câteva camere ale imobilului, putând să citească şi să scrie. Lui Sima i se aduceau cărţi de la Berlin de către conducerea lagărului. Deţineau chiar şi un aparat radio, de unde au aflat în seara zilei de 23 august despre Lovitura de Palat. Informaţiile le-au parvenit însă de la posturile germane şi nu le era foarte clar ce s-a întâmplat la Bucureşti. Abia în după amiaza zilei de 24 august au constatat o schimbare de comportament din par-

[2] Ioanid, Radu, „The sacralised politics of the Romanian Iron Guard", în *Totalitarian Movements and Political Religions*, anul V, nr. 3/2004, p. 419-453.

tea germanilor. Şeful închisorii a venit la Horia Sima să-i spună că era invitat de urgenţă la Berlin, unde-l aştepta generalul Müller, ofiţer nazist care se ocupa de legionari. A plecat în Capitala *Reich*-ului însoţit de Traian Borobaru şi de un ofiţer SS, fiind transportat până la sediul *Gestapo* din strada Alexanderplaz. În biroul generalului Müller a avut surpriză să-l întâlnească pe Andreas Schmidt, şeful Grupului Etnic German din România. Ofiţerul i-a înmânat o gazetă berlineză, care anunţa „întoarcerea armelor" şi arestarea lui Ion Antonescu, din ordinul regelui Mihai I. Însă ziarul german relata şi o informaţie falsă, menită să-i liniştească pe cititorii săi – s-ar fi înfiinţat un guvern naţional român, care a luat conducerea ţării şi va continua războiul alături de Germania. Desigur că acest guvern ipotetic era o ficţiune, însă generalul Müller l-a întrebat pe Sima dacă era de acord să conducă pe viitor un asemenea Executiv. Şeful legionarilor a acceptat pe loc, iar ofiţerul german l-a anunţat că spre seară va fi condus în Prusia Orientală (la Rastenburg), unde se afla cartierul general al lui Adolf Hitler. Deplasarea s-a făcut cu trenul, Horia Sima plecând împreună cu secretarul său particular Traian Borobaru, şeful Grupului Etnic german Andreas Schmidt şi profesorul Alexandru Randa.

Au ajuns a doua zi, 25 august, dimineaţa. Prima întâlnire a avut-o cu Heinrich Himmler, şeful SS. Sima i-a spus că era de acord să lupte în continuare alături de Germania, respectând astfel angajamentul lui Corneliu Codreanu din 1938: „În 48 de ore de la victoria legionară, România va avea o alianţă cu Puterile Axei".

La ora 5 după amiază, Horia Sima a fost primit de ministrul de Externe al *Reich*-ului, Joachim von Ribbentrop. În primul rând, demnitarul german l-a întrebat pe Sima dacă era de părere că Ion Antonescu avea vreun rol în schimbarea alianţelor României. Legionarii avuseseră o relaţie încordată cu Ministerul de Externe german, care-l preferase întotdeauna pe Ion Antonescu lui Horia Sima, sau altui lider gardist. Sima s-a folosit de prilej pentru a-l acuza încă o dată pe Ion Antonescu de „fătărnicie", spunându-i lui Ribbentrop că în mod sigur mareşalul participase alături de cercurile Palatului la ruperea alianţei cu Germania. De ce avea Ministerul de Externe al *Reich*-ului nevoie de opinia lui Sima, care era rupt total de realităţile din ţară? Acest aspect dovedeşte încă o dată că germanii erau extrem de debusolaţi de întorsătura evenimentelor, neştiind nici ei foarte clar ce se întâmplase la Bucureşti.

Ribbentrop nu a stat mult timp la discuţii cu Sima, cerându-i un lucru concret, respectiv redactarea unui manifest către români, care să fie difuzat a doua zi, pe 26 august, la „Radio Donau" din Viena. Demnitarul german dorea să-l citească înainte şi să-l aprobe, astfel că Sima a început conceperea manifestului imediat după scurta întâlnire. Conform propriilor mărturisiri, Horia Sima a fost pus într-o situaţie destul de delicată, întrucât nu avea informaţii concrete despre ce se întâmplase în ţară. Germanii îl sfătuiseră să-şi cheme legionarii la

luptă împotriva „bolşevicilor", fără să-i ofere detalii suplimentare – cu ce mijloace să lupte, cine va organiza rezistenţa etc. „Comandantul" Mişcării legionare a redactat textul în câteva ore, fiind acceptat de Ribbentrop fără modificări[3].

A doua zi a fost citit de către crainicii „Radio Donau" din Viena:

„Proclamaţia Gărzii de Fier către poporul românesc

Români,

Forţele subterane iudeo-masonice încearcă în aceste momente grele să dea o lovitură de moarte poporului românesc, azvârlindu-l în cea mai neagră tragedie pe care a cunoscut-o istoria lui de veacuri. După ce am sângerat trei ani de zile, apărându-ne cu vitejie neîntrecută pământul strămoşesc împotriva bolşevismului, care vrea nu numai să ne desfiinţeze ca stat, dar să ne nimicească însuşi fiinţa noastră naţională, astăzi armata română este îndemnată să se întovărăşească cu inamicul, să depună armele şi să-i deschidă calea pe teritoriul României (...).

De aceea români, înlăturaţi cât mai în grabă această iluzie primejdioasă, pe care o s-o plătească mulţi dintre aceia care cred în ea cu viaţa. Nu există în aceste împrejurări dramatice decât o singură linie de urmat, care acoperă perfect atât onoarea noastră naţională, cât şi interesele legitime ale poporului nostru. Este linia lui Corneliu Codreanu, este linia lui Moţa şi Marin, care au suferit, au luptat, şi-au dăruit sângele, pentru a indica poporului nostru calea ce trebuie s-o urmeze odată pentru totdeauna (...). Victoria finală va fi a acelora care îşi poartă destinul cu mândrie şi bărbăţie. Poporul german îşi încordează toate puterile pentru ca să dea bătălia finală în cele mai bune condiţiuni. Nu uitaţi, români, nici cuvintele profetice ale Căpitanului pe care i le-a transmis Führerului Adolf Hitler în 1938: «Toate puterile iudeo-masonice din întreaga lume nu vor fi în stare să înfrângă lumina triumfătoare a adevărului pe care o reprezentaţi» (...).

Ordon tuturor legionarilor să se ataşeze fără întârziere cu cea mai mare vrednicie acţiunii germane de eliberare a pământului românesc din mâinile elementelor iudeo-bolşevice.

Mă adresez din toate puterile sufletului meu armatei române, generalilor noştri glorioşi, ofiţerilor, subofiţerilor şi soldaţilor şi le cer în numele istoriei noastre milenare, în numele sângelui pe care l-au vărsat alături de camarazii germani,

---

[3] Sima, Horia, *Prizonieri ai puterilor Axei*, Constanţa, Editura Metafora, 2005, p. 276-282.

să nu asculte cuvântul laş al trădării, să nu dea crezare zvonurilor perfide şi să-şi îndrepte gândul acolo unde îl îndreaptă legea supremă a onoarei de neam (...).

Nici un soldat să nu se ridice contra camaradului german. Oriunde bate o inimă românească să se încadreze alături de armata germană, unde va fi primit cu toată înţelegerea cuvenită.

Lozinca ceasului de faţă este:

Front comun contra bolşevismului şi a tuturor celor care s-au aliat cu el (...).

Înainte!

Trăiască România naţionalistă!

Trăiască Legiunea şi Căpitanul!

Trăiască Führerul Adolf Hitler şi marele Reich german!

25 august 1944

Horia Sima

Comandantul Mişcării legionare"[4].

După redactarea manifestului, Horia Sima s-a întâlnit a doua oară cu Heinrich Himmler, care i-a comunicat că a doua zi va pleca cu avionul la Viena, şi de acolo la Budapesta. În Capitala Ungariei avea programată o întrevedere cu generalul german Phleps, însărcinat cu apărarea frontului din zona Arad-Banat. La 26 august Sima a ajuns la Budapesta, însoţit de Traian Borobaru şi Andreas Schmidt. Întrevedea a avut loc a doua zi, într-un salon al Legaţiei germane. Generalul Phleps vorbea româneşte, fiind de origine din România. Cu ocazia discuţiei, Sima a aflat planul germanilor în ceea ce-l privea – instalarea unui guvern de rezistenţă în Arad, de unde trebuiau coordonate acţiunile clandestine ale legionarilor în spatele frontului sovietic. În paralel, trebuia organizată o armată naţională din românii prezenţi pe teritoriul *Reich*-ului. Însă planul era valabil numai dacă linia frontului era menţinută pe crestele Carpaţilor. Pe de altă parte, Phleps era un general fără armată, având la dispoziţie doar câteva detaşamente germane din Banatul sârbesc şi pe şvabii din regiune. De curând se mai adăugaseră câteva trupe răzleţe, care se retrăgeau din Serbia[5].

Planul germanilor era total nerealist. În primul rând, Horia Sima se afla plecat din ţară din 1941, fiind ţinut în timpul exilului din Germania sub supraveghere. Chiar înainte să fuga în Italia şi să fie internat în lagărul de concentrare de la Oranienburg avusese contacte sporadice cu legionarii din România, fără a-i putea coordona. Dacă, prin absurd, ar fi reluat în câteva zile contactele cu cuiburile din ţară, nu ar fi avut unde să organizeze o armată naţională –

[4] Arhivele Naţionale ale României – Direcţia Arhive Naţionale Istorice Centrale (în continuare DANIC), Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei (în continuare IGJ), dos. nr. 98/1944, f. 23-24.

[5] Sima, Horia, *Prizonieri...*, p. 283-287.

legionarii din România nu puteau trece linia frontului, iar armatele sovieto-române se îndreptau cu repeziciune spre frontiera stabilită de Dictatul de la Viena din 1940.

După discuţia cu generalul Phleps, Horia Sima a mai stat trei zile în Budapesta, după care germanii l-au dus la Viena. Planul de instalare a unui guvern naţional la Arad căzuse complet din cauza evenimentelor de pe front. Însoţit de Traian Borobaru şi de un ofiţer SS a plecat în dimineaţa zilei de 28 august spre Capitala Austriei, unde a fost cazat la Hotelul Imperial. Acolo locuiau elitele statului nazist când ajungeau în oraş[6].

1.1.3. Emigraţia românească din spaţiul controlat de nazişti

Germanii nu aveau nevoie doar de Horia Sima la Viena, ci şi de restul legionarilor din *Reich*. La 23 august 1944, majoritatea gardiştilor se afla în lagărul de concentrare Buchenwald, unde lucrau pentru efortul de război. Aveau un aparat de radio pe care-l deţineau clandestin, fără ştirea autorităţilor lagărului. Probabil au aflat pe calea undelor despre schimbarea alianţelor României. Germanii s-au purtat normal cu legionarii în acea zi, fără a da semne că se putea schimba ceva în statutul lor. A doua zi însă, 24 august, lagărul a fost bombardat de avioanele Aliate (după unele surse americane, după altele britanice) Au fost ucişi atunci cinci legionari: farmacistul Ion Voinea şi Călin Constantin din Giurgiu, studentul Gheorghe Papanace (fratele lui Constantin Papanace), profesorul de şcoala secundară C. Zaharia şi inginerul chimist Graur din Iaşi. Au fost răniţi peste 40 de legionari, printre care Nicolae Şeitan şi Valeriu (Vică) Negulescu[7]. Unul dintre răniţi, Aurel Ionescu, a fost spitalizat doi ani de pe urma traumelor.

Mircea Dimitriu, legionar prezent în lagărul de la Buchenwald în timpul bombardamentului, a afirmat că ţinta a fost aleasă intenţionat, având în vedere situaţia din România. Cei prezenţi în lagăr vedeau frecvent în ultima vreme escadrile de bombardament Aliate, care se duceau spre Jena. Niciodată n-au lansat bombe asupra lagărului până atunci. Dimitriu a declarat că în după amiaza zilei de 23 august (sic!) ar fi auzit la BBC Londra ştirea că „în fine, toţi legionarii internaţi în lagărul de la Buchenwald au fost lichidaţi"[8]. Se pun două întrebări: de unde ştiau Aliaţii că în acel lagăr erau internaţi legionarii şi de ce i-ar fi „torpilat"? Încă nu se citise la „Radio Donau" manifestul lui Horia Sima în care extremiştii de dreapta erau chemaţi la rezistenţă contra Puterilor Aliate.

---

[6] *Ibidem*, p. 287.

[7] Palaghiţă, Ştefan, *Garda de Fier spre reînvierea României*, Buenos Aires, Editura autorului, 1951, p. 257.

[8] Vălenaş, Liviu, *Mişcarea Legionară între adevăr şi mistificare. Convorbiri cu Mircea Dimitriu*, [Timişoara], Editura Marineasa, 2000, p. 101.

Barăcile de la Buchenwald fiind distruse, legionarii au dormit în pădurea de lângă lagăr până la 28 august, sub pază uşoară. Trebuie menţionat că, începând din 1943, legionarii din acest lagăr erau divizaţi – majoritatea îl susţinea pe Horia Sima, o parte erau neutri, iar minoritatea îl contesta pe „Comandant", fiind partizană „liniei" Constantin Papanace–Ilie Gârneaţă. Când au plecat la gară pe 28 august, „încolonarea" s-a făcut în conformitate cu această divizare. Chiar în tren s-au aşezat pe categorii: partizanii lui Horia Sima la clasa I, restul la clasa a II-a. Au ajuns la Viena pe 30 august, fiind cazaţi în diverse hoteluri şi spaţii improvizate[9].

Liderii din Germania ai Mişcării legionare (exceptându-l pe Horia Sima) se aflau într-un alt lagăr de concentrare, la Dachau. Fuseseră aduşi aici după fuga lui Sima în Italia (decembrie 1942). În cursul anului 1943 se divizaseră şi ei – majoritatea se opunea lui Sima (Constantin Papanace, Ilie Gârneaţă, Mile Lefter, Viorel Trifa, Dumitru Groza, Virgil Mihăilescu, Nicolae Horodniceanu), însă câţiva erau de partea „Comandantului" (Vasile Iaşinschi, Corneliu Georgescu, Nicolae Petraşcu, Constantin Stoicănescu şi Ilie Smultea)[10].

Legionarii de la Dachau au aflat despre Lovitura de Palat de la Radio România, în seara zilei de 23 august. Tot timpul detenţiei au avut asupra lor un aparat radio, cu ştirea conducerii lagărului. Iniţial nu s-a schimbat nimic în statutul lor, însă pe 26 august un sublocotenent SS de la corpul de gardă al lagărului i-a anunţat că a primit o telegramă de la Berlin care-l înştiinţa că deţinuţii români urmau să fie eliberaţi. Lui Vasile Iaşinschi (susţinător al lui Sima) i s-au făcut actele pe loc şi i s-a spus că va pleca la Viena.

Chiar dacă nu primiseră detalii despre soarta lor, legionarii de la Dachau bănuiau ce urma să li se întâmple. De la „Radio Donau" auziseră „veşti bune" din România – regele Mihai I ar fi fugit în Turcia, iar generalul Sănătescu s-ar fi refugiat din Bucureşti. Legionarii din ţară erau sfătuiţi să ia conducerea oriunde se vor găsi şi să-i pedepsească pe „trădători". Era evident că germanii aveau planuri în continuare cu legionarii – fie ei în ţară sau în spaţiul controlat de *Reich*.

La 29 august, legionarii de la Dachau au fost convocaţi la administraţia lagărului, unde li s-au luat amprente, au fost fotografiaţi şi li s-a spus să-şi facă bagajul. Ulterior au fost duşi la sediul central al Poliţiei din München, unde li s-au eliberat acte de identitate. Au ajuns la Viena la 30 august, unde Poliţia le-a emis permise temporare de şedere. Iniţial au fost cazaţi în Cazarma Marocanilor, destul de insalubră. Au protestat, fiind mutaţi apoi Hotelul Deutcher Hof. Nu le-a spus nimeni ce caută în Viena şi ce planuri avea *Reich*-ul cu ei[11].

---

[9] Palaghiţă, Ştefan, *op. cit.*, p. 258.

[10] Trifa, Viorel D., *Memorii*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2003, p. 91-103; Sima, Horia, *Prizonieri...*, p. 264-267.

[11] Trifa, Viorel D., *op. cit.*, p. 110.

Mihail Sturdza, fostul ministru de Externe din perioada Statului naţional-legionar, se afla la 23 august 1944 în Danemarca. Fusese ambasador la Copenhaga înainte de război, prilej pentru a-şi stabili câteva contacte care l-au ajutat după evenimentele din 21-23 ianuarie 1941. La 24 august a fost convocat de către Comisarul *Reich*-ului de la Copenhaga, pe nume Best, care l-a întrebat ce părere avea despre evenimentele de la Bucureşti. Ofiţerii germani din Danemarca credeau că Antonescu fusese prins în cursă asemenea lui Mussolini şi se temeau ca nu cumva România să iasă din alianţa cu *Reich*-ul. Nici pentru ei nu era clar ce se întâmplase la Bucureşti. Best l-a întrebat dacă i se părea validă posibilitatea organizării unei armate româneşti care să lupte contra sovieticilor, anunţându-l că deja legionarii au fost eliberaţi din lagărele din Germania. Prinţul Sturdza n-a ştiut ce răspuns să le dea interlocutorilor privind eficienţa unei armate româneşti pe teritoriul german, însă s-a declarat dispus să contribuie la orice acţiune contra Uniunii Sovietice. Comisarul Best l-a anunţat apoi că este aşteptat la Berlin de Joachim von Ribbentrop, pentru a discuta ce era de făcut pe viitor. S-a deplasat în Capitala *Reich*-ului pe 28 august, cu un avion militar. Din cauza evenimentelor tulburi şi a bombardamentelor violente contra Berlinului n-a mai fost prilej să-l întâlnească pe Ribbentrop, fiind direcţionat spre Viena. Acolo s-a întâlnit cu Horia Sima şi cu ceilalţi legionari ieşiţi din lagăre, pentru a continua „lupta până la sfârşit"[12].

Fiul lui Mihail Sturdza, Ilie-Vlad, se afla în ţară în perioada războiului. Se căsătorise cu fiica generalului Gheorghe Avramescu, Felicia, cuplul având un fiu. În preajma Loviturii de Palat, generalul Avramescu primise comanda Armatei a IV-a, la Sibiu. Fiica, ginerele şi nepotul se aflau la moşia generalului de la Naziru (jud. Brăila), când au primit un telefon de la Avramescu să plece degrabă deoarece se apropiau trupele sovietice. Era 20 august. Ilie-Vlad Sturdza a stat alături de socrul său la comanda operaţiunilor, alături de un general sovietic. Această situaţie neobişnuită – un legionar în cercurile Armatei a IV-a! – nu putea dăinui la nesfârşit. Când operaţiunile se apropiau de Tisa, Avramescu i-a spus ginerelui că a primit ordin să-l trimită la Bucureşti. Generalul i-a mărturisit că i-ar conveni să treacă frontul, deoarece ajuns în Capitală putea fi arestat şi nu garanta că-l va putea scoate. A plecat împreună cu trei camarazi legionari. Undeva în noiembrie au ajuns la Tisa, trecând râul, în uniformă de ofiţeri români. Au fost ajutaţi de un ţăran maghiar, care avea o barcă. Când au ajuns pe celălalt mal al Tisei au fost reperaţi de o patrulă germană. După ce şi-a dezvăluit identitatea, Ilie-Vlad Sturdza şi camarazii săi au fost duşi la Viena[13].

---

[12] Sturdza, Mihail, *România şi sfârşitul Europei*, Bucureşti, Editura Fronde, Alba Iulia, 1994, p. 255-256.

[13] Sturdza, Ilie-Vlad, *Pribeag într-un secol nebun. De la Legiunea Arhanghelul Mihail la Legiunea Străină*, Bucureşti, Editura Vremea, 2002, p. 84-90.

O altă categorie de emigranţi legionari la Viena a început să se formeze după 23 august 1944, dintre cei fugiţi din ţară. Adepţii Gărzii de Fier erau îngrijoraţi de soarta lor încă înainte de Lovitura de Palat. Într-o notă a Poliţiei din ziua de 23 august, întocmită anterior anunţului public privind arestarea lui Antonescu, se menţiona că în rândul fruntaşilor legionari exista tendinţa de a părăsi ţara. Se temeau de înaintarea trupelor sovietice şi credeau că vor fi primii reprimaţi[14]. Câteva zile mai târziu, la 30 august, o notă a Inspectoratului General al Jandarmeriei atrăgea atenţia autorităţilor că legionarii care doreau refugierea au primit „cuvânt de ordine" să se deplaseze spre graniţe, iar apoi să se „încoloneze" în armatele germane. După aceea ar fi fost înrolaţi în unităţile SS pentru a lupta contra trupelor Aliate[15]. O altă strategie de ieşire din ţară era înrolarea în armatele române care luptau pentru eliberarea Transilvaniei. În momentul în care legionarii intrau în legătură cu trupele germane trebuiau să se predea, fiind trimişi la ceilalţi camarazi ai lor care se găseau în Ungaria[16]. Având în vedere înaintarea rapidă a frontului, legionarii care au ales să se predea armatelor germane nu au mai putut să se organizeze pe teritoriul Ungariei, ajungând în cele din urmă la Viena, alături de Horia Sima.

Alături de legionari, în tratativele de formare a unui guvern naţional au intrat şi alte personalităţi cu vederi pro-germane, prezente la Viena după 23 august 1944. Spre exemplu mitropolitul Visarion Puiu. Visarion fusese mitropolit al Bucovinei din 1935 până în 1940, iar din 1942 al Transnistriei, cu sediul la Odessa. Având în vedere situaţia frontului, se retrăsese în ţară la sfârşitul anului 1943, iar 23 august 1944 l-a prins într-o misiune bisericească în Croaţia. În noul context politic nu avea de ce să se mai întoarcă în România, cerându-le germanilor dreptul de şedere în *Reich*. Autorităţile naziste l-au întrebat dacă ar fi de acord să contribuie la vreo acţiune contra sovieticilor. A acceptat, fiind adus la Viena şi cazat la Hotelul Imperial[17].

Vladimir Cristi, fost membru în Sfatul Ţării şi primar al Chişinăului înainte de război (1938-1940), se afla şi el refugiat la Viena. În vara anului 1944 aflase prin intermediul lui Pan Hallipa că România pregătea ieşirea din războiul împotriva Aliaţilor, care aducea implicit sacrificarea Basarabiei. Atunci, cei care mai rămăseseră în viaţă dintre membrii Sfatului Ţării: Halippa, Pantea, Ciobanu şi Cristi au decis să părăsească România, pentru a susţine cauza Basarabiei, din exil. Numai Vladimir Cristi reuşise să se refugieze. A ajuns după lungi peripeţii la Timişoara, apoi a trecut în Banatul sârbesc, ulterior în Croaţia, şi la final în Viena[18].

---

[14] DANIC, Fond Ministerul de Interne – Diverse (în continuare MI–Diverse), dos. nr. 10/1944, f. 72.
[15] Ibidem, Fond IGJ, dos. nr. 98/1944, f. 21.
[16] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 18/1944, f. 28.
[17] Trifa, Viorel D., *op. cit.*, p. 122-123.
[18] *Ibidem*, p. 136.

O altă „achiziție" importantă pentru emigrația din Capitala Austriei a fost generalul Platon Chirnoagă. La 23 august 1944 acesta se afla la Zimnicea, unde staționa Divizia a IV-a Infanterie. Unitatea sa a primit ordin să se deplaseze spre Ungaria (14 septembrie), însă pe drum, la Turnu-Severin, comandantul diviziei (generalul Petrescu) s-a îmbolnăvit şi s-a dus la Bucureşti pentru a se trata. La comanda unității a fost numit generalul Platon Chirnoagă, fiind printre cei mai tineri ofițeri superiori care dețineau o astfel de responsabilitate. După ce a trecut de Arad, Divizia a IV-a Infanterie s-a împotmolit la Szolnok, deoarece lupta pe ambele maluri ale Tisei. Întreaga unitate a fost făcută prizonieră, iar generalul Platon Chirnoagă a fost ridicat de pe malul Tisei, la 20 octombrie. Mai întâi a fost condus la Comandamentul diviziei blindate germane care-l făcuse prizonier, apoi la Corpul de Armată german, iar la 23 octombrie, cu trenul, la Grupul de armate. Alături de generalul Chirnoagă se mai aflau lt.-col. Ciobanu (şeful Statului Major al Diviziei) şi coloneii Alexandrescu şi Tretinescu (comandanți de regimente de infanterie în Divizie). În tren l-au întâlnit pe lt. Grigore Manoilescu (legionar, fratele lui Mihail Manoilescu), care avea rolul de interpret de limbă germană. După ce a fost anchetat de col. Bauer, şeful secției de Informații a Grupului de Armate german, a fost trimis într-un lagăr de prizonieri, alături de ceilalți ofițeri români.

Pe teritoriu german, generalul Chirnoagă a cerut să vorbească cu generalul Ion Gheorghe, fostul ambasador al României în *Reich* în perioada guvernului Antonescu. Era singura personalitate pe care o ştia de cealaltă parte a liniei de război. Însă germanii i-au adus interlocutor pe altcineva – Vasile Iaşinschi, colaborator apropiat al lui Horia Sima. Era un semnal dat de naziști generalului Chirnoagă, că preferau să colaboreze cu legionarii. De altfel, fratele ofițerului, Eugen Chirnoagă (fost rector al Politehnicii din Bucureşti în perioada statului național-legionar) era şi el legionar.

Platon Chirnoagă a declarat că va colabora la organizarea unei opoziții politice pe teritoriu german doar dacă se va înființa o armată națională care să lupte contra sovieticilor. Iaşinschi i-a transmis că deja se lucra la acest proiect, drept pentru care generalul a acceptat să se ducă la Viena. A ajuns în Capitala Austriei pe 7 noiembrie, însoțit de şeful său de Stat Major, lt. col. Ciobanu. Cei doi au fost cazați la Grand Hotel, față în față cu Hotelul Imperial unde locuiau liderii legionari.

După amiază a avut o întrevedere cu Horia Sima, prilej cu care generalul i-a spus că nu avea vederi naționaliste, spre deosebire de fratele său, însă dorea să contribuie la efortul emigrației vieneze din punct de vedere militar. Chirnoagă şi-a exprimat dorința să organizeze o mare unitate militară care să lupte contra sovieticilor, pe care s-o comande. Nu-l atrăgea funcția de ministru de Război într-un eventual guvern, întrucât se considera prea tânăr (avea 50 de ani). I-a

recomandat lui Sima să găsească un general mai în vârstă pentru această funcţie politică.

Dintre militari, Horia Sima a mai avut un real sprijin în formarea guvernului de la Viena din partea maiorului Constantin Maftei şi comandorului Eugen Bailla. Maiorul Maftei a fost prins de Lovitura de Palat de la 23 august 1944 în Croaţia, ca ataşat militar. A plecat la Viena împreună cu soţia sa, fiind cazaţi la Grand Hotel, alături de generalul Chirnoagă. Comandorul Bailla, ofiţer de aviaţie, fusese în timpul războiului ataşat al Statului Major Român pe lângă Marele Comandament German. Când acest Comandament s-a retras în Ungaria, Bailla i s-a alăturat, ajungând în cele din urmă la Viena. Locuia, de asemenea, la Grand Hotel[19].

1.1.4. Activităţi de propagandă

Germanii le-au pus la dispoziţie legionarilor de la Viena timp de antenă la „Radio Donau". Prima transmisie a avut loc pe 26 august 1944, când s-a citit manifestul lui Horia Sima către legionarii din ţară, însă emisiunile regulate au început la 15 septembrie. Director al postului era un anume Schaub, care avea rang de înalt funcţionat în Ministerul de Externe german. Românii au primit dreptul de a-şi gestiona emisiunile găzduite de „Radio Donau", având libertate să-şi stabilească grila de programe. Ca *superviser* al secţiei a fost numit dr. Mathiäa, care ştia limba română, fiind originar din Transilvania[20].

Sima l-a desemnat şef al secţiei române pe Crişu Axente, care era ajutat de Paul Costin Deleanu şi poetul Horia Stamatu[21]. La „Radio Donau" au lucrat o perioadă şi câţiva legionari din facţiunea rivală lui Horia Sima: Adrian Brătianu, Nicolae Smărăndescu, Stelian Stănicel şi Cristian Leu. Stelian Stănicel se ocupa numai de munca de birou, fără a presta ca şi crainic. Cronica politică din ţară era redactată de Cristian Leu[22]. După escaladarea conflictului dintre Horia Sima şi opozanţii săi, „Comandantul" a făcut presiuni ca cei patru să fie scoşi din secţia română.

„Radio Donau" avea şi o sucursală la Bratislava. Germanii i-au cerut lui Sima să trimită pe cineva şi acolo, pentru a organiza o emisiune în limba română destinată militarilor de pe front. Secţia a fost condusă de un legionar pe nume Casapu-Coterlan, originar din Banat[23].

Emisiunile postului erau atent monitorizate de autorităţile române, fiind considerate periculoase pentru „agitarea spiritelor" din ţară. Chiar dacă oficial

---

[19] Sima, Horia, *Guvernul naţional român de la Viena*, Constanţa, Editura Metafora, 2005, p. 42-48.
[20] *Ibidem*, p. 5.
[21] *Ibidem*, p. 7.
[22] Marinescu, Aurel-Sergiu, *O contribuţie la istoria exilului românesc*, vol. 1, Bucureşti, Editura Vremea, 1999, p. 151.
[23] Sima, Horia, *Guvernul naţional...*, p. 7.

nu se constituise un guvern naţional, Horia Sima ţinea discursuri la „Radio Donau" în numele acestuia, chemând la nesupunere faţă de sovietici. Astfel, în emisiunea din 18 septembrie 1940, ora 7.45 (ora României), Sima combătea Convenţia de Armistiţiu, pe care o califica „un act de distrugere naţională". El atrăgea atenţia că prin articolul 16 al documentului „România este supusă unei ocupaţii nelimitate care va duce desigur la sovietizarea României". Sima anunţa că „Guvernul naţional român respinge ruşinoasele condiţii ale armistiţiului"[24].

După înaintarea frontului, Horia Sima a renunţat să mai cheme la luptă internă contra sovieticilor, cerându-le camarazilor legionari să nu se supună administrativ noii orânduiri. Le recomanda funcţionarilor să nu fie credincioşi „iudeo-bolşevicilor" şi să distrugă orice acte care, prin natura lor, îi puteau prejudicia pe legionarii din ţară. De asemenea, adresa un îndemn la vigilenţă din partea camarazilor, care trebuiau să-i prevină pe cei care erau urmăriţi[25].

O altă staţie ce emitea propaganda Guvernului naţional de la Viena în ţară a fost „Radio Ilse". La sfârşitul lunii august 1944, postul susţinea că în România se constituise un guvern format din personalităţi de dreapta. Din Cabinet ar fi făcut parte: Radu Mironovici, Nichifor Crainic, Mihail Manoilescu, avocatul Ion Emilian etc[26]. „Radio Ilse" şi-a încetat transmisiunea cu câteva săptămâni înaintea capitulării Germaniei[27].

Pe lângă emisiunile radio, în lunile august-octombrie (până la îndepărtarea frontului) propaganda guvernului de la Viena s-a făcut şi prin aruncarea de manifeste din avioanele germane. Pe lângă proclamaţia lui Horia Sima din 26 august 1944, se mai lansau şi alte texte, care-i preveneau pe români că sovieticii aveau în plan rechiziţii de alimente. Se argumenta că în URSS era foamete, iar „trădătorii" de la Bucureşti „vânduseră" ţara tocmai în perioada recoltei: „Toată recolta din toamna aceasta, cât şi cea mai rămas din anul trecut se va duce în Soviete... Bolşevicii au dat poruncă mai demult ca până la 15 octombrie bucatele strânse să fie predate lor". În final, manifestul îi îndemna pe români să treacă munţii: „Vă aşteptăm în armata dezrobitoare, spre a ne scăpa şi Neam, şi Ţară, şi Pământ"[28].

Ca instrument de propagandă, legionarii au editat la Viena şi un ziar, pentru a-i atrage pe refugiaţii din Austria de partea lor. Gazeta se numea „Vocea Refugiatului Naţionale" şi se afla sub controlul grupării adversare lui Horia Sima. Materialele erau de regulă polemice, ziarul fiind un spaţiu de contestare

---

[24] Arhiva Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii (în continuare ACNSAS), Fond Informativ, dos. nr. 210107, vol. 1, f. 317-320.
[25] Ibidem, f. 324.
[26] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 18/1944, f. 28.
[27] Marinescu, Aurel-Sergiu, *op. cit.*, p. 109.
[28] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 6/1945, f. 24.

a „Comandantului" Mişcării, şi nu de informare sau de prozelitism printre ne-legionari[29].

1.1.5. Tratativele pentru formarea „Guvernului Naţional" de la Viena

Deşi oficial „Guvernul Naţional" de la Viena a fost investit pe 10 decembrie 1944, încă de la sosirea legionarilor în Capitala Austriei s-a vorbit despre un Executiv de exil românesc. Atât în manifestele către ţară, cât şi la emisiunile de la „Radio Donau" sau în discuţiile curente cu oficialii *Reich*-ului.

Formarea Cabinetului a fost un proces anevoios, presărat cu diverse schimbări de strategie. Iniţial, germanii i-au dat credit lui Horia Sima pentru formarea guvernului, însă după trecerea frontului de Carpaţi n-a mai fost grabă, deoarece nu mai era viabilă varianta unei rezistenţe-fulger a legionarilor din ţară. S-au căutat alte soluţii privind numirea primului-ministru, însă în cele din urmă tot Sima a fost „alesul" germanilor. De ce? Pentru că şeful legionarilor era destul de compromis în faţa liderilor nazişti şi era dispus să accepte orice condiţii îi puneau aceştia. Pe de altă parte, controla majoritatea legionarilor care erau în *Reich*, şi reuşise să-i atragă de partea sa pe câţiva lideri marcanţi ai emigraţiei ne-legionare.

Prima întâlnire dintre Sima şi emigranţii români a avut loc la 31 august 1944, în sala cinematografului Porhaus din Viena. Adunarea s-a ţinut sub auspiciile Ministerului de Externe german. Ministerul în cauză era reprezentat de către dr. Mathiäa, iar din partea SS participa lt. Götz[30]. Au participat circa 170 de persoane, majoritatea legionari (la acel moment, în Viena erau cam 350 de legionari). Organizatorii întrunirii au fost Iosif Dumitru, Puiu Traian, Ştefan Cerna şi preotul Vasile Boldeanu. Adunarea era păzită de soldaţi din SS. Au fost invitaţi să participe şi liderii opozanţilor lui Sima, însă s-a prezentat doar Viorel Trifa. Constantin Papanace a refuzat, chiar dacă a fost chemat în mod oficial şi de dr. Mathiäa.

Ceremonia a început prin apelul legionarilor decedaţi recent în timpul bombardamentului de la Buchenwald. S-a cântat „Imnul legionarilor căzuţi", iar cei cinci camarazi au fost ridicaţi post-mortem în grad legionar[31]. Ulterior a luat cuvântul Horia Sima, care le-a prezentat participanţilor situaţia din ţară după Lovitura de Palat de la 23 august 1944. El a declarat că situaţia dificilă trebuia să-i unească pe legionari, lăsând disputele interne deoparte, până la terminarea conflagraţiei[32].

---

[29] Palaghiţă, Ştefan, *op. cit.*, p. 264-265.
[30] Sima, Horia, *Guvernul naţional...*, p. 3.
[31] Trifa, Viorel D., *op. cit.*, p. 110-111.
[32] Sima, Horia, *Guvernul naţional...*, p. 3.

Începând din septembrie, poziţia lui Horia Sima a început să se clatine. Intransigenţa „dizidenţilor" i-a făcut pe germani să mai amâne decizia desemnării unui prim-ministru şi implicit a formării guvernului. Spre deosebire de Cabinetul român de exil, bulgarii au format imediat un Executiv la Viena, care a început să lucreze imediat după ocuparea Bulgariei de către sovietici.

La jumătatea lunii septembrie, Horia Sima a primit vizita profesorului Ernst Gamillscheg, fostul director al Institutului German din Bucureşti. Având în vedere că ştia bine limba română, precum şi realităţile româneşti, profesorul Gamillscheg a fost însărcinat de Ribbentrop să medieze relaţiile dintre emigraţia românească de la Viena şi Ministerul de Externe de la Berlin. La începutul lunii octombrie, cercurile emigraţiei vieneze au făcut cunoştinţă cu un nou demnitar german, dr. Günter Altenburg, trimis de Ribbentrop în Capitala Austriei să reprezinte Ministerul de Externe german pe lângă guvernul bulgar din exil. Dr. Altenburg a primit sarcină să reprezinte ministerul lui Ribbentrop şi pe lângă exilaţii români. Prof. Gamillscheg şi dr. Altenburg au fost personajele la care se pârau reciproc taberele legionare aflate în conflict, însă cei doi i-au ţinut partea lui Sima, în încercarea de a-i determina pe români să se înţeleagă privind formarea guvernului în exil. Raţiunea era că Sima îi reprezenta pe majoritatea exilaţilor şi avea în subordine „oameni de acţiune"[33].

Însă Horia Sima, în loc să încerce rezolvarea conflictelor, a luat numai decizii care să le adâncească. Astfel, la începutul lunii septembrie, în calitatea sa de „Comandant" al Mişcării, a întreprins o reorganizare a formaţiunii. În 1943, în lagărul de la Dachau, „dizidenţii" îi ridicaseră lui Sima comanda Mişcării legionare, în fruntea căreia s-au pus pe ei înşişi, sub forma Forului Legionar[34]. La Viena, lideri „dizidenţei" – Constantin Papanace şi Ilie Gârneaţă – au refuzat să se întâlnească cu Horia Sima, pe care-l socoteau responsabil atât de evenimentele din 21-23 ianuarie 1941, cât şi de internarea în lagăre în decembrie 1942. Pe de altă parte, Sima i-a ignorat pe contestatari, decizând de unul singur schimbarea structurii de conducere a Mişcării legionare, în septembrie 1944.

Astfel, secretar general al organizaţiei a fost numit Corneliu Georgescu, în locul lui Nicolae Petraşcu. Georgescu, fondator al Mişcării legionare, a primit o favoare de la Sima întrucât a trecut de partea lui, la Dachau. Ajutor direct al lui Corneliu Georgescu a fost numit Iosif Dumitru, legionar care-l susţinuse aprig pe Horia Sima în lagărul de la Buchenwald, în timpul conflictelor din 1943-1944. Pentru Iosif Dumitru s-a creat o nouă funcţie – vice-secretar al Mişcării legionare. Şef al Cancelariei şi ajutor al lui Iosif Dumitru a fost numit Ion Fleşeru, de asemenea adept al lui Sima. Opozanţii nu numai că au fost complet

---

[33] *Ibidem*, p. 4-6.

[34] Ţiu, Ilarion, *Mişcarea legionară după Corneliu Codreanu*, vol. II, *Regimul Antonescu (ianuarie 1941-august 1944)*, Bucureşti, Editura Vremea, 2007, p. 135.

ignoraţi de la împărţirea funcţiilor, însă nici măcar nu au fost anunţaţi despre această operaţiune.

Germanii au contribuit la legitimitatea măsurilor luate de Sima întrucât au recunoscut noua conducere şi au repartizat Mişcării legionare un apartament în Palatul Lobkowitz, pentru birouri. De asemenea, în aceiaşi locaţie, aveau la dispoziţie o sală mare pentru reuniuni şi festivităţi. Pe lângă conducerea operativă reprezentată de Secretariat şi Cancelarie, Sima a mai înfiinţat un organism cu rol consultativ: Consiliul Comandanţilor Legionari. Din această structură făceau parte: Corneliu Georgescu, Vasile Iaşinschi, Iosif Dumitru, Ion Fleşeriu, Puiu Traian, Ştefan Palaghiţă etc[35].

Horia Sima nu s-a îngrijit doar să-i ţină fideli pe liderii legionari care se manifestaseră de partea sa. La mijlocul lui septembrie a făcut o modificare în structura gradelor legionare, introducând trepte noi. A rezultat următoarea ierarhie: legionar, ajutor instructor (nou), instructor, comandant ajutor, comandant legionar, comandant ajutor general (nou), comandant general (nou), comandant al Bunei Vestiri, mareşal legionar. Printre cei avansaţi: Vasile Iaşinschi – comandant al Bunei Vestiri; Iosif Dumitru şi Nicolae Petraşcu – comandanţi generali; Puiu Traian, Eugen Teodorescu, Petre Ponta, Vasile Andrei şi Ovidiu Găină – comandanţi legionari şi mulţi alţii în grade mai mici[36]. Dintre „anomaliile" înregistrate, amintim: Ştefan Palaghiţă, Traian Borobaru, Vasile Posteucă, Emil Popa şi Ioraş au fost avansaţi de la legionari simpli la comandanţi legionari; Iosif Dumitru, preot Vasile Boldeanu şi Puiu Traian au fost avansaţi de la legionari simpli la comandanţi generali ajutor[37].

Decizia lui Sima a fost primită cu reticenţă chiar de unii legionari din „tabăra" sa. Petre Vălimăreanu i-a scris două memorii „Comandantului", prin care contesta avansarea unor camarazi consideraţi „dubioşi", atât prin acţiunile din ţară, cât şi în perioada exilului. Spre exemplu, Vasile Posteucă era acuzat că, în 1939, pe când legionarii erau „prigoniţi" de Carol al II-lea, îl „preamărea" în ziarele din Cernăuţi pe „Voievodul culturii"[38].

De cealaltă parte, atmosfera în rândul opozanţilor lui Sima era destul de tensionată. La 6 septembrie 1944, Viorel Trifa şi Dumitru Groza s-au întâlnit în restaurantul Hotelului Imperial cu dr. Mathiäa, care le-a sugerat că era nevoie de o acţiune comună a românilor care rămăseseră fideli *Reich*-ului. În opinia reprezentantului Ministerului de Externe german, omul care putea realiza coeziunea era fără îndoială Horia Sima, deoarece se arătase convins sincer de „biruinţa finală" a Germaniei. În plus, majoritatea legionarilor îi erau alături, ceea ce pentru guvernul de la Berlin cântărea foarte mult[39].

---

[35] *Ibidem*, p. 11-13.
[36] Trifa, Viorel D., *op. cit.*, p. 115.
[37] Palaghiţă, Ştefan, *op. cit.*, p. 263.
[38] *Ibidem*, p. 265-270, 283-285.
[39] Trifa, Viorel D., *op. cit.*, p. 113.

Situaţia politică dificilă a „dizidenţilor" a fost agravată contribuit şi de un incident de natură imobiliară – Hotelul Deutscher Hof unde erau cazaţi a fost bombardat pe 10 septembrie de aviaţia Aliată, devenind nelocuibil. La intervenţia lui Sima, autorităţile vieneze au întârziat să le repartizeze adversarilor locuri de cazare noi, dormind prin parcuri sau pe la cunoscuţi. Abia pe 13 septembrie Prefectura Poliţiei le-a emis autorizaţii de şedere, însă nu s-au mai putut caza toţi la un loc. Astfel, Constantin Papanace, Ilie Gârneaţă şi Mile Lefter au fost primiţi la Hotelul Bellevue, iar Viorel Trifa şi Dumitru Groza la Hotelul Kummer.

Pentru a-şi strânge rândurile, opozanţii lui Horia Sima au organizat la 27 septembrie o întâlnire într-un parc de la marginea Vienei, Hutteldorf. Iniţiativa întâlnirii a avut-o Ilie Gârneaţă, strângându-se 71 de persoane dintre legionarii ieşiţi din lagărele germane, dar şi câţiva recent sosiţi din România. Concluzia întrunirii a fost îngrijorătoare pentru autorităţile germane: nici Ministerul de Externe al *Reich*-ului, dar nici Horia Sima nu au consultat Mişcarea legionară dacă era dispusă să se angajeze la formarea unui „Guvern Naţional" român la Viena!

La întoarcerea din parcul Hutteldorf, Ilie Gârneaţă, Constantin Papanace, Mile Lefter, Nicolae Horodniceanu şi ceilalţi care locuiau la Hotelul Bellevue au găsit în camere un bilet prin care erau anunţaţi că trebuie să părăsească imobilul. Nu este clar a cui a fost şicana – a lui Horia Sima, sau a germanilor care au avut informatori în rândul participanţilor la întrunirea din parcul Hutteldorf. După câteva ore de alergături la Prefectura Poliţiei şi la Oficiul pentru străini din Viena, s-a dat de înţeles că a fost o eroare, legionarii „dizidenţi" fiind lăsaţi să locuiască în continuare la Hotelul Bellevue.

Pe fondul tensiunilor tot mai evidente din rândul emigraţiei legionare, profesorului Ernst Gamillscheg a cerut pe 4 octombrie să aibă o întrevedere cu Constantin Papanace, Ilie Gârneaţă şi Mile Lefter, prin intermediul lui Viorel Trifa. Cei mai vocali au fost Papanace şi Gârneaţă, care au susţinut că indiferent cum s-ar numi viitoarea formaţiune politică a românilor – „Guvern Naţional", „Comitet Naţional" –, va trebui să fie reprezentativă, incluzând partide politice, militari şi feţe bisericeşti. În opinia celor doi, numirea lui Horia Sima în fruntea eventualului Executiv din exil ar fi fost o greşeală. Profesorul Gamillscheg le-a mărturisit interlocutorilor că vechea dispută dintre ministerul de Externe german şi SS/SD privindu-l pe Sima s-a reaprins, căutându-se la acel moment alternative. Constantin Papanace s-a arătat dispus să intre în guvern, dar numai în cazul în care acesta era condus de o personalitate neutră, din lumea militară sau bisericească. La final, Papanace a declarat că dacă germanii decid să-l numească totuşi pe Sima în fruntea Executivului, grupul său nu va participa la organizarea Cabinetului.

Câteva zile mai târziu, pe 9 octombrie, a venit rândul dr. Mathiäa să-i abordeze pe „dizidenţi". Întâlnirea a avut loc la Hotelul Imperial. Dr. Mathiäa a încercat să-l convingă pe Constantin Papanace să colaboreze cu Horia Sima. Discuţia a fost când amicală, când tensionată. La final, demnitarul german a trecut la ameninţări: „Dacă nu colaboraţi cu cine lucrează Germania, sunteţi contra Germaniei şi o să terminaţi prost".

Peste două zile, la 11 octombrie, grupul de la Hotelul Bellevue a primit din nou ordin de evacuare. De această dată dispoziţia n-a mai fost revocată, Constantin Papanace, Ilie Gârneaţă, Mile Lefter şi ceilalţi „dizidenţi" ajungând să doarmă prin parcuri, săli de aşteptare sau alte locaţii improvizate. Responsabil pentru situaţia lor era Corneliu Georgescu – acesta întocmise, la cererea germanilor, o listă cu legionarii utili formării unui „Guvern Naţional" al românilor. Cum adversarii lui Horia Sima nu-şi manifestau interesul ci, dimpotrivă, sabotau demersul, nu au fost incluşi pe listă.

Situaţia a ajuns din nou la medierea profesorului Ernst Gamillscheg, care le-a spus de la bun început „dizidenţilor" că nu puteau emite pretenţii la cazare, cartele de hrană etc. dacă nu manifestau atitudine de colaborare cu germanii. Pentru rezolvarea diferendelor a propus o întâlnire între „grupul Papanace" şi Horia Sima. O contribuţie la fixarea întrevederii a avut şi mitropolitul Visarion Puiu, care a intervenit pe lângă „dizidenţi".

Discuţia s-a ţinut pe 17 octombrie, la Hotel Imperial. Au fost prezenţi: mitropolitul Visarion Puiu, Constantin Papanace, Ilie Gârneaţă, Mile Lefter, Viorel Trifa, Horia Sima, Corneliu Georgescu şi Traian Borobaru. Încă de la început, Ilie Gârneaţă a spus că eventuala colaborare se poate realiza numai după rezolvarea „crizei de conducere şi crizei de guvern". A intervenit Corneliu Georgescu, care a susţinut că nu se adunaseră să rezolve vreo criză de guvern, care era în sarcina Germaniei, ci să respecte „rânduiala legionară" – să se adune în jurul şefului. Georgescu a afirmat că se discuta inutil pe seama succesiunii la conducerea Mişcării legionare. Se tot vântura ideea că titulari de drept ar fi fost „Văcăreştenii", însă Corneliu Codreanu nu afirmase niciodată acest lucru. Din câte ştia el, „Căpitanul" ar fi declarat într-o conversaţie că dacă i se întâmpla ceva, să-i urmeze: Ion I. Moţa, apoi Radu Mironovici, Ilie Gârneaţă, Corneliu Georgescu. Moţa murise, Radu Mironovici nu ridicase vreodată pretenţii la şefia organizaţiei, de asemenea nici Ilie Gârneaţă şi nici el. În consecinţă, Sima ar fi fost lider legitim, ridicat pe baza meritelor în organizaţie şi a recunoaşterii de către majoritatea legionarilor. Constantin Papanace a intervenit, propunând să se încheie orice discuţie privind şefia Mişcării legionare până la întoarcerea în ţară, după război. În privinţa „Guvernului Naţional", Papanace a propus să fie condus de o personalitate neutră, care să aibă sprijinul tuturor legionarilor. Privitor la şefia organizaţiei, milita pentru „Văcăreşteni": Ilie Gârneaţă, Corneliu Georgescu, Radu Mironovici, care să-i dea un mandat de conducere lui Sima

pe perioada războiului, având în vedere că era agreat de germani. Sima nu a fost de acord, susţinând că avea sprijinul Ministerului de Externe al *Reich*-ului şi era îndreptăţit să conducă el „Guvernul naţional" din exil. Apoi a părăsit încăperea, fără să le strângă mâna celor de faţă.

După întrevederea eşuată din 17 octombrie, mitropolitul Visarion Puiu a intervenit pe lângă profesorul Ernst Gamillscheg, pentru a rezolva problema imobiliară a opozanţilor lui Sima, care nu aveau unde locui. În urma unor îndelungi negocieri s-a aprobat prelungirea cazării la Hotelul Bellevue pentru şapte legionari. Restul care nu aveau unde domicilia, trebuiau să se ducă la o şcoală din str. Neubaugasse nr. 42, unde se amenajaseră saltele pentru dormit. Însă la începutul lunii noiembrie, germanii au hotărât să nu mai acorde cazare şi cartele de masă pentru exilaţii care nu aveau vreo întrebuinţare în Viena, astfel că situaţia „dizidenţilor" s-a înrăutăţit[40].

O nouă şicană din partea lui Horia Sima a venit pe 12 noiembrie, când legionarii cazaţi la Hotelul Bellevue au fost anunţaţi la 10 dimineaţa că în termen de o oră trebuiau să părăsească imobilul. Măsura s-a executat, iar „dizidenţii" au dormit iarăşi pe unde apucat, chiar şi în păduri. De această dată situaţia era cumplită, întrucât vremea se răcise tare[41]. După o săptămână, la intervenţia profesorului Ernst Gamillscheg, legionarii din „grupul Papanace" au fost repartizaţi la Hotel de l'Europe, de la periferia Vienei[42].

Legionarii cazaţi la şcoala din str. Neubaugasse nr. 42 nu au avut nici ei parte de linişte. Au fost ridicaţi de poliţie pe 13 noiembrie şi mutaţi în localitatea Gols Neusidlersee, unde condiţiile de locuit erau mizere[43].

Ultima tentativă de împăcare dintre cele două grupări din Mişcarea legionară a avut loc pe 15 noiembrie, în împrejurări destul de tensionate, deoarece „dizidenţii" dormeau prin parcuri. Discuţia, la care au participat Horia Sima, Constantin Papanace şi Ilie Gârneaţă, a avut loc la Hotel Imperial, în camera lui Grigore Manoilescu, plecat temporar la Berlin. Fără nici un rezultat însă. La final, Sima a declarat că încetează să mai negocieze cu opozanţii săi, întrucât sunt diferenţele prea mari între ei[44].

Cât timp legionarii s-au certat între ei, germanii au studiat şi alte variante pentru formarea guvernului. Un nume adesea invocat a fost generalul Ion Gheorghe, fostul ambasador al României la Berlin, în timpul guvernării Antonescu. Avea mai multe avantaje. În primul rând era militar, putând mobiliza o armată naţională pe care germanii preconizau s-o constituie din exilaţii români. Pe de altă parte nu avea simpatii politice, legitimând şi mai bine guvernul de la Vie-

[40] *Ibidem*, p. 115-129.
[41] Palaghiţă, Ştefan, *op. cit.*, p. 280.
[42] Trifa, Viorel D., *op. cit.*, p. 134.
[43] *Ibidem*, p. 132.
[44] Palaghiţă, Ştefan, *op. cit.*, p. 290.

na în faţa opiniei publice. Desigur, fiind „ne-legionar", putea atrage în Executivul din exil şi personalităţi din alte partide politice.

Generalul Ion Gheorghe a vizitat în câteva rânduri Viena, purtând discuţii cu legionarii opozanţi ai lui Horia Sima: Constantin Papanace, Ilie Gârneaţă, Mile Lefter etc. Pe de altă parte, Sima ducea o puternică campanie de imagine contra gen. Gheorghe, pe care-l acuza că în anii 1941-1944 nu făcuse altceva în Germania decât să „vâneze" legionari liberi, pe care i-a denunţat autorităţilor naziste pentru a fi internaţi în lagăre.

Generalul nu a dat niciodată un răspuns clar germanilor, astfel că aceştia îşi pierduseră încrederea în „varianta Ion Gheorghe" pentru conducerea „Guvernului Naţional". Spre exemplu, când generalul Platon Chirnoagă a ajuns prizonier, în octombrie 1944, i-a fost adus partener de discuţie Vasile Iaşinschi, apropiat al lui Sima, şi nu gen. Gheorghe, aşa cum ceruse. În cercurile legionarilor de la Viena se spunea că gen. Ion Gheorghe şovăia întrucât era conştient de iminenta capitulare a Germaniei, şi nu dorea să fie părtaş la un eşec[45].

Un alt nume vehiculat pentru şefia „Guvernului Naţional" a fost mitropolitul Visarion Puiu. După tentativa eşuată de împăcare a taberelor legionare din 17 octombrie, Visarion s-a mutat de la Viena la Kitzbuhel, o localitate turistică situată între Salzburg şi Innsbruck. Începând din luna noiembrie, mitropolitul a fost vizitat de către maiorul Constantin Maftei, pentru a-l întreba dacă nu era de acord să preia conducerea „Guvernului Naţional". Visarion a declarat că el nu dorea decât înfiinţarea unei Eparhii Ortodoxe în Europa de Vest, pentru a lupta contra bolşevismului pe cale religioasă. Însă, dacă ceilalţi emigranţi români reuşeau să se pună de acord, n-ar fi refuzat şefia Executivului, alături de portofoliul Cultelor. Îl solicita pe Horia Sima vice-preşedinte al Consiliului de Miniştri şi ministru de Interne, pe Mihail Sturdza la Externe, pe gen. Ion Gheorghe la Ministerul de Război şi pe Constantin Papanace la Finanţe.

Maiorul Maftei făcea frecvent traseul Viena–Kitzbuhel, întrucât o cazase acolo pe soţia lui. La 14 noiembrie a avut din nou o întâlnire cu mitropolitul, pentru a-l convinge să participe, într-o formă sau alta, la „Guvernul Naţional". Visarion şi-a dat acordul „de principiu", dorind să aibă şi o întrevedere oficială cu cei care puneau bazele Executivului. Maiorul Maftei s-a întors la Kitzbuhel pe 20 noiembrie, anunţându-l pe Visarion Puiu că Horia Sima şi Platon Chirnoagă urmau să plece la Berlin, pentru a discuta aspecte legate de formarea Guvernului. Mitropolitul a confirmat încă o dată că doreşte să participe, însă înainte de a ajunge în Capitala *Reich*-ului îi roagă pe cei doi să-l viziteze pentru o conversaţie. Sima şi gen. Chirnoagă n-au mai făcut popas la Kitzbuhel însă, gest care l-a înfuriat pe Visarion. La 28 noiembrie acesta a anunţat că refuza să mai ia parte sub orice formă la constituirea „Guvernului Naţional". I-a mărturisit secretarului său, Viorel Trifa, că dacă germanii doreau să-i facă eparhia bi-

[45] Vălenaş, Liviu, *op. cit.*, p. 103-104; Trifa, Viorel D., *op. cit.*, p. 131.

ne, dacă nu era mulţumit să obţină drept de şedere pe teritoriul *Reich*-ului. Pe 1 decembrie, de la Viena a venit o întreagă delegaţie să-l împace pe Visarion: profesorul Ernst Gamillscheg, gen. Platon Chirnoagă şi maiorul Maftei. Discuţiile au fost destul de tensionate, delegaţii de la Viena implorându-l pe mitropolit să accepte prezenţa în „Guvernul Naţional". La insistenţele profesorului Gamillscheg a acceptat în cele din urmă, deplasându-se la Viena împreună cu vizitatorii săi şi cu Viorel Trifa.

Pe 3 decembrie, Visarion Puiu a avut o întrevedere la Viena cu Horia Sima, care-i rezervase portofoliul de ministru al Cultelor în „Guvernul Naţional". Mitropolitul a cerut să fie lăsat în afara Executivului, ocupându-se doar de „cele bisericeşti", în calitate de şef al Eparhiei Ortodoxe Române ce se înfiinţa pentru românii din *Reich* odată cu „Guvernul Naţional".

Germanii nu au fost mulţumiţi de această variantă. A doua zi, 4 decembrie, Visarion Puiu a fost vizitat de profesorul Ernst Gamillscheg, care i-a comunicat că era aşteptat la o întâlnire cu dr. Günter Altenburg. Cei doi oficiali ai Ministerului de Externe german au insistat pe lângă mitropolit să accepte un post în Guvernul naţional, chiar şi fără portofoliu. A refuzat din nou, cerând măcar azil politic pe teritoriul *Reich*-ului, având în vedere că nu se putea face util cu altceva. Discuţia s-a ţinut pe un ton aprins, iar despărţirea a fost rece[46].

1.1.6. Formarea „Guvernului Naţional" de la Viena

Neînţelegerile dintre emigranţii români au dus la întârzierea formării „Guvernului Naţional" cu trei luni şi jumătate. După tentativele eşuate de a-i determina pe gen. Ion Gheorghe şi pe mitropolitul Visarion Puiu să preia şefia Executivului, Ministerul de Externe german a luat în calcul varianta unui „Comitet Naţional" la Viena şi nu a unui „Guvern Naţional". Astfel, la 10 noiembrie 1944, Horia Sima a fost convocat la biroul dr. Günter Altenburg, care i-a comunicat că, având în vedere situaţia Centrului Românesc de la Viena, nu se mai justifica formarea unui „Guvern Naţional", aşa cum fusese înţelegerea iniţială. În noua situaţie, dr. Altenburg îl invita pe Sima să accepte formarea unui „Comitet de Eliberare Naţională", care se va bucura de acelaşi sprijin al *Reich*-ului ca şi până atunci. Sima a refuzat, cerând să-i transmită lui Ribbentrop un memoriu de protest. El a argumentat că prin schimbarea planurilor se va da o grea lovitură „Armatei Naţionale" care era în curs de formare, mai ales că aceasta dispunea la acel moment de un cadru ofiţeresc de elită, în frunte cu gen. Platon Chirnoagă[47].

Demersul lui Sima a fost secondat de alte intervenţii. Din partea Ministerului de Externe german, au militat pentru formarea unui „Guvern Naţional" dr. Günter Altenburg şi colegul lui de la Viena, profesorul Ernst Gamillscheg. Tot

[46] Trifa, Viorel D., *op. cit.*, p. 130-136.
[47] Sima, Horia, *Guvernul naţional...*, p. 36-37.

de la Viena a intervenit Serviciul SD. După unele informaţii, chiar şi Joseph Goebbels ar fi militat pe lângă Ribbentrop pentru cauza legionarilor.

În cele din urmă, ministrul de Externe şi-a schimbat decizia. La începutul lunii decembrie 1944, Horia Sima, însoţit de Corneliu Georgescu, gen. Platon Chirnoagă şi lt.-col. Ciobanu s-au deplasat la Berlin, pentru a discuta detaliile învestirii „Guvernului Naţional". Printr-un emisar, Ribbentrop l-a îndemnat pe Sima să înfiinţeze cât mai repede Executivul din exil. „Comandantul" Mişcării legionare a propus data de 10 decembrie, aniversată anual de legionari ca „Ziua studenţimii române", în amintirea „Generaţiei de la 1922"[48].

„Guvernul Naţional" de la Viena a avut următoarea componenţă:

- Horia Sima – preşedinte;
- Vasile Iaşinschi – ministru pentru Afaceri Interne, Sănătate şi Asistenţă Socială;
- Mihail Sturdza – ministrul Afacerilor Externe şi al Educaţiei;
- gen. Platon Chirnoagă – ministru de Război;
- Sergius Vladimir Cristi – ministrul Cultelor;
- Corneliu Georgescu – ministrul Economiei şi al Finanţelor;
- Grigore Manoilescu – ministrul Propagandei;
- Arhiepiscop Visarion Puiu – pentru rezolvarea problemelor spiritual-bisericeşti create prin ocuparea României de către bolşevism[49].
- Eugen Bailla – Subsecretar de Stat, însărcinat cu probleme aeriene, plus relaţiile cu forţele militare germane[50].

Horia Sima a reuşit să propună germanilor o echipă oarecum echilibrată – cinci legionari şi patru personalităţi cu vederi pro-germane, dar din afara Mişcării. Aşadar, germanii şi Sima susţineau că au pus bazele unui guvern reprezentativ.

Membrii Executivului, cu excepţia mitropolitului Visarion Puiu, au fost convocaţi în dimineaţa de 10 decembrie 1944 la Hotelul Imperial. Horia Sima le-a citit decretul de numire şi apoi s-a desfăşurat ceremonia depunerii jurământului, în faţa protopresbiterului Emilian Vasilovschi, capelanul Bisericii Ortodoxe Române din Viena.

După ceremonie, participanţii s-au deplasat la Platul Lobkowitz, unde s-a desfăşurat o serbare în amintirea zilei de 10 decembrie 1922. Au participat miniştrii Cabinetului, corpul ofiţeresc superior al „Armatei Naţionale" şi diplomaţi germani trimişi la Viena pentru relaţiile cu românii, în frunte cu dr. Günter Altenburg. Dintre germani, a luat cuvântul profesorul Ernst Gamillscheg[51].

---

[48] *Ibidem*, p. 48-49.
[49] Trifa, Viorel D., *op. cit.*, p. 139.
[50] Brădescu, Faust, *Guvernul de la Viena: continuarea statului român naţional legionar: 1944-1945*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1997, p. 136.
[51] Sima, Horia, *Guvernul naţional...*, p. 50-51.

Mitropolitul Visarion Puiu a rămas la 10 decembrie 1944 la Kitzbuhel, refuzând să ia parte la constituirea Guvernului naţional. Când a văzut în ziare paragraful care făcea referire la persoana sa a fost nemulţumit, susţinând că nu aşa se înţelesese cu Horia Sima. Pe 23 decembrie, profesorul Ernst Gamillscheg i-a făcut o vizită la Kitzbuhel, asigurându-l că problema eparhiei era ca şi rezolvată după înfiinţarea „Guvernului Naţional", urmând să se facă demersurile oficiale la Viena[52].

Învestirea „Guvernului Naţional" s-a făcut în preajma sărbătorilor de iarnă, astfel că, la scurt timp după ceremonie, Horia Sima şi miniştrii săi au plecat în vacanţă. „Comandantul" Mişcării legionare s-a deplasat împreună cu soţia şi Grigore Manoilescu la Baden am Wien, localitate balneară din apropiere de Viena. Aici l-a întâlnit pe profesorul Ion Sângeorgiu, care trecuse linia frontului, în uniformă de locotenent, şi se predase armatelor germane. Sângeorgiu se manifestase în perioada „dictaturii regale" împotriva Mişcării legionare, însă ajuns la Viena a schimbat tactica, cerând să se întâlnească cu Horia Sima[53]. Iniţial nu a dorit să intre în Guvernul naţional, însă după 1 ianuarie 1945 apare în comunicatele Executivului de la Viena ca ministru al Instrucţiunii[54].

La întoarcerea din vacanţă, situaţia din Capitala Austriei era extrem de încordată, datorită apropierii frontului. Bombardamentele crescuseră în intensitate, oraşul primind două vizite la 24 de ore – una de zi (a britanicilor) şi una de noapte (a americanilor). Locatarii Hotelului Imperial se întâlneau de două ori pe zi în adăpostul anti-aerian al imobilului. Atmosfera era foarte tensionată[55].

Pentru siguranţă, ministerul german de Externe a decis transferul guvernelor de exil român şi bulgar în localitatea Alt-Aussee, situată între Linz şi Salzburg. Mutarea s-a realizat pe 19 februarie 1945. Înainte de a pleca din Viena, Horia Sima a scris o circulară, găsită ulterior de serviciile de informaţii sovietice, când au rechiziţionat Hotelul Imperial. Documentul era adresat comandanţilor legionari, dacă Germania ar fi capitulat: „În cazul pierderii războiului de către Germania, toţi legionarii se vor înapoia în ţară, căutând a se pierde în masa poporului şi, intrând în partidele de stânga, se vor conforma ordinelor şi directivelor acestora. Se va ţine la curent Centrala legionară cu sensul evenimentelor şi activitatea partidelor de stânga. Comandanţii legionari vor merge mai departe, băgând numai elemente pregătite în partidele de dreapta şi pe care se vor sprijini în momentele grele şi la nevoie"[56].

Deplasarea spre Alt-Aussee s-a făcut fie cu trenul, fie cu maşinile particulare sau autobuzul. Dr. Günter Altenburg s-a retras şi el la Alt-Aussee, împreună cu

---

[52] Trifa, Viorel D., *op. cit.*, p. 139.
[53] Sima, Horia, *Guvernul naţional...*, p. 76-77.
[54] Brădescu, Faust, *op. cit.*, p. 136.
[55] Sturdza, Mihail, *op. cit.*, p. 262.
[56] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 210107, vol. 1, f. 413.

guvernele de exil român şi bulgar. Postul „Radio Donau" s-a mutat în regiune, în localitatea Gmund. Secţia română şi-a continuat emisiunile şi după transfer.

Iniţial, membrii guvernului român au locuit la Hotelul Am See, însă în scurt timp imobilul a fost rechiziţionat de autorităţi, pentru a deservi ca spital pentru răniţi. Ulterior, miniştrii Cabinetului din exil au primit camere în case particulare.

La 14 martie 1945, Horia Sima, împreună cu Vasile Iaşinschi, gen. Platon Chirnoagă, profesorul Ernst Gamillscheg şi Traian Borobaru au plecat la Berlin, pentru a se interesa de situaţia frontului. Vizita în Capitala *Reich*-ului a fost acompaniată de puternice bombardamente, ceea ce l-a determinat pe Sima şi pe Borobaru să se întoarcă la Viena, apoi la Alt-Aussee. Vasile Iaşinschi şi gen. Platon Chirnoagă au plecat pe Oder, în inspecţie la trupele „Armatei Naţionale" care luptau acolo. La sfârşitul lui martie s-au întors şi cei doi la Alt-Aussee, recompletând guvernul.

Însă nu mai era de stat nici acolo. Trupele sovietice ocupaseră Budapesta şi întreaga Ungarie. La vest, americanii se apropiau de linia munţilor, la pasul Brennero. Din informaţiile de la radio, punctul de confluenţă dintre zonele americană şi engleză urma să fie oraşul Linz. „Guvernul Naţional" de la Viena se afla în zona americană, însă membrii săi nu aveau nici o garanţie că „yankeii" nu-i vor aresta şi-i vor preda sovieticilor. Horia Sima, de comun acord cu miniştrii săi, a decis că cel mai bine pentru legionari era să se îndepărteze de zona sovietică, plecând spre vest.

Începând din aprilie, s-a realizat evacuarea treptată a legionarilor fără funcţii în guvern care erau cantonaţi la Alt-Aussee. Au fost împărţiţi în echipe mici, de 2-4 oameni, fiindu-le repartizată o sumă de bani în mărci şi ceva mâncare pentru drum. Sima a obţinut fondurile dintr-un depozit de ajutorare pus la dispoziţie de dr. Günter Altenburg.

Miniştrii şi ajutoarele lor au rămas la Alt-Aussee, până la moartea lui Adolf Hitler (30 aprilie 1945). Când a auzit vestea, Horia Sima s-a dus la dr. Günter Altenburg pentru a-i prezenta condoleanţe. Acesta i-a dat 10.000 dolari şi zece paşapoarte în alb, urându-le succes în continuare.

Mihail Sturdza s-a retras în Danemarca, unde locuise şi în timpul războiului şi avea prieteni. Vasile Iaşinschi şi gen. Platon Chirnoagă au optat să rămână în ilegalitate. Vladimir Cristi s-a îndreptat spre Innsbruck.

Horia Sima, împreună cu Grigore Manoilescu, Traian Borobaru, Mircea Dimitriu, Petre Ponta, Ion Fleşeriu şi Vasile Hanu au decis să se înroleze în grupările de rezistenţă în munţi organizate de Adolf Eichmann[57]. După capitularea Germaniei misiunea acestuia s-a încheiat însă, iar legionarii au fost nevoiţi să intre în ilegalitate.

[57] Sima, Horia, *op. cit.*, p. 97-107.

Cei plecați cu Sima s-au împărțit în trei echipe mai mici. Astfel, Ion Fleșeriu și Vasile Hanu au decis să rămână în Austria. Grigore Manoilescu și Mircea Dimitriu și-au anunțat camarazii că vor încerca să treacă în Italia. Horia Sima, împreună cu Traian Borobaru și Petre Ponta au optat pentru Germania, sperând că acolo li se va pierde mai ușor urma. Au completat pașapoartele germane, cu nume false. În cazul în care ar fi fost legitimați, s-au înțeles să susțină că erau țărani sași veniți la muncă în Germania. Horia Sima se numea Josef Weber, Traian Borobaru se numea Johann Weber, iar Petre Ponta se numea Peter Schüller. După ce au trecut granița austriacă au poposit în localitatea Waldhut din Bavaria[58].

Un destin nefericit l-a avut însă Corneliu Georgescu, principalul susținător al lui Sima din postura sa de Comandant al Bunei Vestiri. Inițial, acesta îi anunțase pe colegii din „Guvernul Național" de la Viena că intenționa să se refugieze pe Oder, unde se aflau cantonate unitățile „Armatei Naționale". Însă pe 6 mai 1945, în noaptea de Înviere, însoțitorii săi i-au pierdut urma în Austria, crezându-se că a ales calea clandestinității prin renunțarea la vechea identitate. Enigma s-a desluși în 1951, când Ion Fleșeriu i-a descoperit osemintele în comuna Mittersill, din Austria. El fusese victima unui jaf în noaptea de Înviere a anului 1945 în localitatea amintită, fiind găsit mort de localnici pe malul râului Salzach[59].

Opozanții lui Horia Sima au rămas la Viena după mutarea „Guvernului Național" la Alt-Aussee. Însă apropierea frontului de Capitala Austriei le stârnea și lor aceleași temeri ca și facțiunii majoritare – să nu cadă în mâna sovieticilor. Astfel, cei circa 45 de „dizidenți" au părăsit Viena în aprilie 1945, stabilindu-se la Salzburg[60].

După război, membrii „Guvernului Național" de la Viena au fost judecați în contumacie, în iarna 1945/1946. Sentința s-a dat la 21 februarie 1946. Toți au fost condamnați la moarte[61].

1.1.7. Reprezentarea diplomatică

„Guvernul Național" de la Viena a căutat să-și justifice legitimitatea și prin deschiderea unor reprezentanțe diplomatice. La sfârșitul lunii august 1944, Radu Ghenea, fostul șef al Legației României de la Madrid din perioada statului național-legionar, s-a prezentat la Ministerul de Externe spaniol pentru a înființa o Legație a „Guvernului Național" de la Viena, anunțat la „Radio Donau". Spania i-a confirmat calitatea de ministru al Executivului din exil, recunoscând implicit existența „Guvernului Național". Tot în acele zile, Germania a

[58] *Ibidem*, p. 115-116.
[59] Sima, Horia, *Antologie legionară*, vol. 7, p. 4-5.
[60] Marinescu, Aurel-Sergiu, *op. cit.*, p. 120.
[61] *Ibidem*, p. 143.

recunoscut calitatea lui Radu Ghenea de ministru al „Guvernului Naţional" de la Viena pe lângă guvernul franchist. Legaţia românească oficială, sub conducerea ministrului Nicolae Dumitrescu, nu şi-a încetat funcţionarea după 23 august 1944. Astfel că, până la sfârşitul războiului, România avea două reprezentanţe diplomatice în Spania.

După formarea „Guvernului Naţional", la 10 decembrie 1944, Iosif Dumitru şi Alexandru Randa au fost numiţi reprezentanţi ai Exeçutivului din exil la Berlin. Tot atunci, *Reich*-ul l-a numit oficial pe dr. Günter Altenburg reprezentant al său pe lângă „Guvernul Naţional", deşi demnitarul german ţinea legătura cu emigraţia română încă din octombrie.

În Italia „Republicii de la Salo" a fost trimis ministru plenipotenţiar Emil Bulbuc, care-l avea consilier pe Octavian Roşu. Sediul Legaţiei diplomatice era la Milano. Ion Ionică a fost numit ministru plenipotenţiar în Croaţia. Tratative pentru stabilirea unor relaţii diplomatice s-au purtat şi cu Ungaria lui Ferenc Szálasi. În acest scop, ministrul de Externe al „Guvernului Naţional", Mihail Sturdza, s-a deplasat la Szombathely, unde se afla guvernul maghiar la acel moment. Evenimentele militare nu au permis iniţierea unor contacte diplomatice[62]. Guvernul Sima a încercat să obţină recunoaştere diplomatică şi din partea Slovaciei, însă germanii s-au opus, fără să dea explicaţii de ce[63].

1.1.8. „Armata Naţională"

Colaborarea dintre Germania nazistă şi Mişcarea legionară din punct de vedere politic a fost simbolică, fără şanse de acţiuni concrete, încă de la început. Deplasarea frontului spre vest făcea ineficientă orice tentativă de mobilizare în spatele operaţiunilor militare, realizată ipotetic de un guvern de exil. Germanii au fost conştienţi de acest lucru şi nu şi-au pus mari speranţe în capacitatea politică a „Guvernului Naţional" de la Viena. Tocmai de aceea au încercat folosirea legionarilor strânşi în fosta capitală a Austriei pentru încropirea unei „Armate Naţionale", care să fie trimisă pe front contra trupelor sovietice.

Încă de la început, proiectul nu a fost fezabil, întrucât legionarii din Germania nu erau destul de numeroşi pentru a fonda o armată. La 23 august 1944, în lagărele din *Reich* erau încartiruiţi 347 legionari[64], incluzând femeile şi persoanele inapte pentru luptă. În plus, o parte dintre aceştia erau consideraţi „capi" ai Mişcării legionare, fiind distribuiţi pentru „Guvernul Naţional". Nucleul legionar din Austria avea în planurile germane o altă atribuţie, respectiv recrutarea de soldaţi dintre ostaşii căzuţi prizonieri după 23 august 1944, şi dintre românii refugiaţi după schimbarea alianţelor.

---

[62] Brădescu, Faust, *op. cit.*, 152-155.
[63] Sima, Horia, *op. cit.*, p. 94.
[64] Marinescu, Aurel-Sergiu, *O contribuţie la istoria exilului românesc*, vol. II, Bucureşti, Editura Vremea, 2002, p. 396-401.

„Armata Națională" a fost întemeiată înaintea „Guvernului Național", germanii autorizându-l pe Horia Sima să înceapă recrutarea începând cu septembrie 1944. Spre deosebire de proiectul guvernului, unde germanii doreau ca Horia Sima să colaboreze şi cu ceilalți lideri ai organizației din facțiunea adversă, organizarea „Armatei Naționale" a fost lăsată exclusiv în sarcina lui sa. Explicația este că Sima nu se opunea niciunei inițiative a naziştilor, pe de o parte, iar pe de altă parte avea control asupra majorității legionarilor din Viena, care-l considerau şeful Mişcării. Prima întâlnire dintre Horia Sima şi partizanii săi a avut loc la 29 septembrie la Hotelul Imperial. Dintre legionarii cu grade, a fost prezent Corneliu Georgescu. Cu această ocazie, Sima a prezentat proiectul Armatei Naționale, cu precizarea că formarea ei s-a decis în acord cu autoritățile germane. Recrutarea s-a făcut pe bază de voluntariat, iar soldații urmau să facă instrucția în centre speciale ale armatei germane.

Primii voluntari au plecat spre lagărul Gross Kirschbaum, lângă Frankfurt/Oder, la 3 octombrie 1944. Amplasamentul, care era o bază de instrucție a armatei germane, era proiectat a fi un Centru de Adunare a Românilor. Ajunşi la destinație, legionarii au găsit acolo un alt grup de români, dintre elevii şcolilor de subofițeri şi ofițeri care la 23 august 1944 se aflau la studii militare în Germania. Aceştia din urmă nu erau entuziaşti să intre în proiectata „Armată Națională", dorind mai degrabă să fie repatriați (în cele din urmă, cei care au refuzat colaborarea au fost internați în lagăre). De fapt, scopul aducerii legionarilor la Gross Kirschbaum era tocmai motivarea acestor elevi de şcoli militare să intre în luptă, întrucât, timp de o lună, nu s-a făcut nici un fel de pregătire. Campania propagandistică a fost condusă de legionarii Coman şi Ilie Smultea (apropiat al lui Horia Sima). La sfârşitul lunii octombrie 1944, grupul de la Gross Kirschbaum a fost mutat la Döllersheim, o localitate aflată la 90 km. nord-vest de Viena. Deplasarea s-a făcut la inițiativa germanilor, pentru ca „Armata Națională" să-şi aibă efectivele în apropierea sediului „Guvernului Național"[65].

Un alt „bazin" de soldați pentru „Armata Națională" au fost refugiații români ajunşi în zona controlată de *Reich*, însă nici aceştia nu au fost încântați să intre în luptă împotriva sovieticilor. Refuzul însemna interzicerea dreptului la cartela alimentară, şi implicit agravarea condițiilor de trai. Unii dintre refugiații români care nu s-au încadrat în „Armata Națională" au fost internați în lagăre, fiind folosiți pentru diverse munci adiacente efortului de război[66].

Însă efectivele combatante ale „Armatei Naționale" n-au fost furnizate nici din legionari, nici din elevii şcolilor militare şi nici din refugiați. Atât numeric, cât şi ca pregătire militară, au contat prizonierii de război, şi mai ales corpul

---

[65] Sima, Horia, *Guvernul național...*, p. 61-65.

[66] Beldiman, Dana, *Armata şi Mişcarea legionară: 1927-1947*, Bucureşti, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2002, p. 149.

ofiţeresc şi trupa Diviziei a IV-a Infanterie, căzută în prizonierat la 20 octombrie 1944, în Ungaria. Prin atragerea de partea lor a comandantului unităţii, gen. Platon Chirnoagă, legionarii au reuşi în sfârşit să pună bazele mult-doritei armate solicitate de germani. Recrutarea ofiţerilor şi a trupei s-a făcut de către propagandiştii legionari, care au mers în centrele de prizonieri şi le-au prezentat oferta. Militarii au fost anunţaţi că nu vor lupta contra trupelor române, în conformitate cu înţelegerile iniţiale dintre Sima şi germani. Aceasta era şi condiţia expresă a gen. Platon Chirnoagă pentru colaborare. De asemenea, prezenţa lui Chirnoagă în „Guvernul Naţional" de la Viena, ca ministru de Război, i-a motivat pe mulţi dintre prizonieri să se alăture „Armatei Naţionale"[67].

Lagărul de la Döllersheim era condus de către col. Ernst Ludwig, sas de origine, fost ofiţer al armatei române trecut la germani. Relaţiile acestuia cu legionarii au fost destul de tensionate, întrucât dorea transformarea regimentelor româneşti în unităţi SS. În cele din urmă a fost schimbat cu col. Fortenbach, care a rămas la conducerea centrului de instrucţie până la sfârşitul războiului[68]. Din partea „Guvernului Naţional", armata avea în frunte pe gen. Platon Chirnoagă, ministrul de Război al Executivului. Acesta era secondat de lt.-col. Ciobanu, în calitate de şef al Statului Major al Diviziei. Comandorul Bailla era secretar general al Ministerului de Război şi consilier pentru problemele aviaţiei (deşi trupele române nu aveau unităţi de aviaţie!), iar col. Alexandrescu era însărcinat de gen. Chirnoagă cu supravegherea instrucţiei la regimentele de la Döllersheim[69].

Primul regiment al Armatei Naţionale a fost constituit sub comanda maiorului Wehnert, care avea în subordine doi comandanţi de batalioane români, respectiv căpitanii Opriş şi Dreve. Acest regiment a depus jurământul la câteva zile după constituirea „Guvernului Naţional" (10 decembrie 1944). Soldaţii şi ofiţerii i-au jurat credinţă lui Adolf Hitler, în calitate de şef al armatelor germane, şi lui Horia Sima, în calitate de prim-ministru al „Guvernului Naţional" de la Viena. În lunile următoare, în centrul de instrucţie de la Döllersheim s-au mai constituit alte două regimente[70].

„Armata Naţională" a fost trimisă în luptă la 12 februarie 1945, când comandantul regimentului 1, maiorul Wehneht, a primit dispoziţie să se deplaseze cu unitatea sa în faţa oraşului Schwed am Oder (la N de Berlin), asediat de sovietici. Românii au intrat în luptă la 15 martie. Regimentul a fost inspectat la scurt timp de gen. Platon Chirnoagă şi Vasile Iaşinschi, membri ai „Guvernului Naţional". La 2 aprilie însă, batalionul condus de căpitanul Dreve a fost scos din luptă, dezarmat, şi trimis la lucru în spatele frontului, în urma unui scan-

[67] Sima, Horia, *op. cit.*, p. 64-66.
[68] Chirnoagă, Platon, *op. cit.*, p. 330.
[69] Sima, Horia, *op. cit.*, p. 67.
[70] *Ibidem*, p. 64-66.

dal legat de o trădare a trupelor ungare din Cehoslovacia. După incident s-a făcut o triere a străinilor care luptau alături de *Reich*, numărul românilor fiind redus la jumătate. Se pare că dezarmarea unităţilor ne-germane avea drept cauză şi împuţinarea armamentului şi muniţiilor armatelor *Reich*-ului. După începerea ofensivei sovietice asupra Berlinului de la 16 aprilie 1945, batalionul românesc a fost retras pe linia Oranienburg-Neuruppin-Perleberg. La 3 mai 1945, românii au fost făcuţi prizonieri de către americani în oraşul Ludwiglust. Au stat puţin timp în lagăr, americanii anunţându-i că au primit ordin să predea zona sovieticilor. Au fost transportaţi peste Elba, în zona engleză, începând astfel exilul. Regimentele 2 şi 3 de la Döllersheim, în construcţie, nu au luptat pe front, fiind făcute prizoniere de americani în apropiere de graniţa cehoslovacă. În funcţie de propriile opţiuni, voluntarii au fost repatriaţi în România, sau au fost ajutaţi să ajungă în Bavaria, unde au început exilul[71].

Referitor la numărul combatanţilor din cele trei batalioane ale „Armatei Naţionale", sursele oferă cifre estimative: între 5.000[72] şi 8.000[73]. Ofiţerii şi soldaţii care au decis să se repatrieze au avut de înfruntat legislaţia post-război împotriva colaboratorilor Germaniei naziste. La intrare în ţară au fost chestionaţi în amănunt despre contribuţia lor efectivă pe teatrul de operaţiuni. Dintre foştii combatanţi au fost recrutaţi informatori[74], care au dezvăluit identitatea unor membri ai „Armatei Naţionale" care reuşiseră la intrarea în ţară să ascundă autorităţilor acest amănunt al prezenţei lor în afara graniţelor României la sfârşitul războiului. Au fost identificaţi 1.332 de indivizi „vinovaţi" de înrolarea în „Armata Naţională". La solicitarea Secţiei a II-a a Marelui Stat Major din 20 septembrie 1945, repatriaţii în cauză au fost arestaţi şi deferiţi tribunalelor militare, care i-au judecat până la data de 30 septembrie 1946. Au fost condamnaţi la diferite pedepse sau graţiaţi[75].

1.1.9. Misiuni în ţară

Pe lângă activitatea politică şi militară, „Guvernul Naţional" de la Viena a coordonat şi trimiterea unor legionari în ţară, cu scop informativ, sau pentru a organiza acţiuni în spatele frontului. Această acţiune a avut caracter secret, informaţiile despre existenţa ei circulând doar între Horia Sima (plus staff-ul său) şi responsabilii germani desemnaţi pentru relaţia cu emigraţia românească.

Luaţi prin surprindere de Lovitura de Palat de la 23 august 1944, demnitarii politici şi militari nazişti au sperat că-i puteau folosi pe legionari pentru a în-

---

[71] *Ibidem*, p. 108-109.
[72] Beldiman, Dana, *op. cit.*, p. 154.
[73] Sima, Horia, *Guvernul...*, p. 66.
[74] DANIC, Fond Direcţia Generală a Poliţiei (în continuare DGP), dos. nr. 34/1948, f. 155-156.
[75] Beldiman, Dana, *op. cit.*, p. 156-159.

toarce situaţia în favoarea lor. După eşecul proiectului rezistenţei în spatele teatrului de operaţiuni, datorită înaintării frontului spre vest, Horia Sima a propus un plan iluzoriu de răsturnare a guvernului de la Bucureşti, respectiv un „23 august pe dos". Proiectul său prevedea trimiterea unor legionari de încredere în Capitala României, care să acţioneze pe lângă înalţii demnitari politici şi militari pentru refacerea alianţei cu Germania, dar şi pentru a reorganiza cuiburile cu potenţial combativ[76].

În vederea evaluării situaţiei din ţară, Horia Sima l-a trimis în Ungaria pe adjunctul său, Nicolae Petraşcu. Acesta a stat la Budapesta până la jumătatea lunii septembrie 1944, locuind la hotelul ocupat de comandamentul SS[77]. În Capitala Ungariei, Petraşcu a fost contactat de Ion Sadovanu, membru în ultimul „Comandament" legionar în timpul lui Antonescu, evadat de la Comandamentul Militar al Capitalei după 23 august 1944. Petraşcu i-a dat dispoziţie să se întoarcă în ţară şi să recruteze „legionari siguri şi hotărâţi", pentru organizarea rezistenţei în spatele frontului[78]. Ulterior întrevederii cu Sadovanu, Nicolae Petraşcu s-a întors la Viena[79].

După ce a aflat „veştile bune" de la Budapesta, Horia Sima s-a gândit că dacă va trimite câteva echipe de legionari în punctele strategice din Ardealul ocupat va putea lua contact cu organizaţiile din ţară, pentru a pune în practică planul unui „23 august pe dos". Astfel, la Târgu Mureş, oraş aflat la acea dată în Ungaria, au ajuns, în etape diferite, Constantin Stoicănescu şi Vasile Iaşinschi. Din cauza înaintării frontului, Iaşinschi s-a întors la Viena, iar Stoicănescu a reuşit să treacă peste munţi, în România[80]. În regiunea Dejului, Sima a trimis o echipă condusă de Nistor Chioreanu, în Banat l-a trimis pe Viorel Boborodea cu un grup, iar în zona Ploieştiului a trimis o echipă condusă de Mihail Tase. Operaţiunea a fost un eşec din cauza înaintării frontului, echipele întorcându-se în scurt timp la Viena[81].

Sima n-a abandonat proiectul reorganizării cuiburilor din ţară, pregătind, cu ajutorul germanilor, paraşutarea unor echipe de legionari în punctele strategice ale ţării. Membrii acestora au fost instruiţi în şcoli speciale germane, fiind antrenaţi să desfăşoare acţiuni în spatele frontului inamic. Legionarii desemnaţi pentru paraşutări au fost aduşi în şcoala de la Breithenfurt (lângă Viena), unitate care aparţinea *Abwehr*-ului (serviciul secret al armatei germane). Aici au fost învăţaţi să utilizeze telegrafia fără fir şi au urmat cursuri de tir şi de distrugeri. Horia Sima s-a ocupat personal de această unitate, vizitându-i în câte-

[76] Sima, Horia, *op. cit.*, p. 85-89.
[77] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 2, f. 71.
[78] Marinescu, Aurel-Sergiu, *O contribuţie la istoria exilului românesc*, vol. 1, Bucureşti, Editura Vremea, 1999, p. 113-117.
[79] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 2, f. 71.
[80] Sima, Horia, *op. cit.*, p. 85-89.
[81] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 551-552.

va rânduri pe cei 20 de cursanți. Înainte de plecare a purtat o discuție cu aceștia, distribuindu-le misiunile. În prima fază, trebuiau să desfășoare o acțiune informativă, strângând date despre mișcările de trupe, problemele militare, economice, politice etc. Pentru aceasta trebuiau să ia legătura cu organizațiile din țară. A doua fază a misiuni consta în acțiuni de sabotaj asupra trenurilor sovietice care transportau muniții pe front. Înainte de îmbarcare au fost echipați în uniforme ale armatei române, având asupra lor acte false, bani maghiari, sovietici și românești (în caz de aterizare forțată), monede de aur, valută forte, armament și muniție. Fiecare echipă avea în componență 5-6 persoane, din care cel puțin unul era telegrafist. Nu întotdeauna telegrafistul era legionar, existând echipe în care acesta era german, fără a cunoaște limba română. La aterizare, membrii echipei aveau obligația să îngroape parașuta și bagajul (armament, aparat de telegrafie fără fir etc.), până când se reuneau și găseau o gazdă unde se puteau adăposti și reușeau să facă transmisii[82]. Ulterior aveau obligația să ia legătura cu organizația locală, și să anunțe „Comandamentul pe țară" că au sosit, pentru a putea fi contactați.

Cu toate că acțiunea de parașutare s-a pregătit cu cea mai mare discreție, atât din partea lui Horia Sima și a colaboratorilor, cât și a autorităților germane, serviciile speciale din România au primit informații despre posibile parașutări de legionari în țară încă din 9 septembrie 1944[83]. Preventiv, în săptămânile următoare, conducerea CFR a dispus alcătuirea unor tabele cu foștii legionari care lucrau în transporturile feroviare, pentru a fi concediați. Se credea că această măsură reducea riscul unor dezordine și sabotaje[84].

În orice caz, acțiunea de parașutare a legionarilor de către avioanele germane a fost un eșec. Încă din octombrie aceștia erau așteptați în regiunile muntoase și petrolifere, localnicii fiind instruiți să anunțe poliția și jandarmii în cazul în care vedeau persoane necunoscute[85]. Nici precizia avioanelor germane nu a fost de invidiat, unele echipe fiind lansate la zeci, sau chiar la sute de kilometri distanță față de zona planificată. În general, membrii echipelor au aterizat la mare distanță unii de alții, găsindu-se cu greu. Unii au fost arestați și acțiunea s-a deconspirat. Au existat cazuri de legionari parașutați care au murit datorită hipotermiei, din cauză că au aterizat în copaci și nu au putut să se desprindă din coardele parașutelor. Aproape toate aparatele de telegrafie fără fir au fost deteriorate la contactul cu pământul și nu au putut fi utilizate[86].

Prima echipă parașutată era formată din Nicolae Petrașcu, Andreas Schmidt și alți membrii 4 membri (legionari și germani). Avionul a decolat de

---

[82] Sima, Horia, *op. cit.*, p. 190-110; Verca, Filon, *Paraşutaţi în România vândută: mişcarea de rezistenţă: 1944-1948*, Timișoara, Editura Gordian, 1993, p. 19-38.
[83] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 10/1944, f. 96.
[84] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 18/1944, f. 35.
[85] Ibidem, f. 97.
[86] Verca, Filon, *op. cit.*, p. 43-70.

pe un aeroport de lângă Viena, la 14 noiembrie 1944. Conform planului, lansarea trebuia făcută în munţii Sebeşului. În Ungaria însă, aparatul de zbor german a fost interceptat de către aviaţia antiaeriană sovietică şi a fost obligat să aterizeze. Din cauza aterizării precipitate, Nicolae Petraşcu şi-a luxat un picior, deplasându-se cu greu. În cele din urmă au reuşit să treacă graniţa în România, plătind un contrabandist. De la Arad au luat trenul spre Bucureşti[87], adăpostindu-se la Titi Gâţă, şefa femeilor legionare. Acolo l-a întâlnit pe Constantin Stoicănescu, care după despărţirea de Vasile Iaşinschi, la Târgu Mureş, s-a dus în Bucovina, unde a intrat în legătură cu partizanii lui Vladimir Macoveiciuc. La jumătatea lunii octombrie s-a deplasat la Bucureşti, unde a stabilit un contact cu cercurile politice şi militare instalate după Lovitura de Palat de la 23 august 1944. Unele surse indică faptul că ar fi intrat în dialog cu gen. Nicolae Rădescu (prim-ministru începând cu 6 decembrie 1944) şi cu gen. Gheorghe Avramescu (comandantul Armatei a IV-a, care lupta pentru eliberarea Transilvaniei)[88].

Ajuns cu o lună de zile înaintea lui Petraşcu, Constantin Stoicănescu contactase organizaţiile legionare clandestine, având o imagine asupra situaţiei din ţară. Întrucât „Comandamentul" legionar funcţiona din ianuarie 1941 în ilegalitate, fără legătură cu liderii din Germania, Mişcarea din ţară era dezorganizată. Astfel, orice proiect privind o „rezistenţă în spatele frontului" era iluzoriu. Totuşi, Petraşcu şi Stoicănescu au încropit un sistem de conducere, numind responsabili pe diferite regiuni. La Bucureşti l-au contactat pe Ion V. Georgescu, profesor de ebraică la Facultatea de Teologie, care asigura în ultima vreme conducerea „Comandamentului" legionar de la Bucureşti. N-au reuşit să organizeze o rezistenţă în sensul dorit de Sima şi de germani, astfel că Petraşcu şi Stoicănescu au plecat la Sibiu.

Cei doi lideri veniţi din Germania s-au întâlnit la Sibiu cu Radu Mironovici – aflat în ilegalitate –, cea mai importantă personalitate legionară rămasă în ţară în perioada războiului. Mironovici era cunoscut însă pentru poziţia sa ostilă lui Horia Sima, fiind mai apropiat grupării Papanace-Gârneaţă. Însă nu avea contacte cu aceştia. Radu Mironovici a fost înştiinţat de Petraşcu şi Stoicănescu despre misiunea cu care au venit de la Viena, propunându-i să conducă rezistenţa pro-germană. S-a speriat însă de consecinţele unei atare acţiuni, şi nu s-a prezentat la întâlnirea programată pentru a doua zi. După întrevederea fără rezultate cu Radu Mironovici, Nicolae Petraşcu s-a dus la Braşov, unde a locuit până în preajma instalării guvernului Groza (6 martie 1945), când s-a stabilit din nou la Bucureşti[89].

---

[87] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 2, f. 71.
[88] Marinescu, Aurel-Sergiu, *O contribuţie...*, vol. 1, p. 113-117.
[89] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 493-494.

Constantin Stoicănescu s-a întors de la Sibiu în Capitală, unde s-a întâlnit cu Andreas Schmidt. Între cei doi s-a iscat o neînţelegere, legată de faptul că Schmidt dorea trecerea imediată la acţiuni de sabotaj contra armatelor româno-sovietice, în timp ce Stoicănescu susţinea că Mişcarea legionară nu era pregătită pentru aşa ceva, iar acţiunile teroriste nu ar fi avut nici un efect asupra modificării raportului de forţe pe front. Schmidt şi Stoicenescu şi-au prezentat fiecare versiunea la Viena şi au fost convocaţi acolo pentru a primi dispoziţii. Comunicarea între centrul legionaro-german din Bucureşti şi Viena se făcea prin intermediul reţelei SD din România, condusă de ofiţerii Auner şi Gunne. Aceştia rămăseseră în Bucureşti după 23 august 1944, lucrând în plan informativ. În cele din urmă au fost arestaţi de autorităţile române, însă au reuşit să evadeze şi să se refugieze la Braşov. Pentru a continua munca informativă în Capitala României, Auner şi Gunne au luat legătura cu un agent al lor din Timişoara, dr. Nicolae Ţăranu. Acesta a fost trimis la Bucureşti, fiind în contact cu Schmidt şi Stoicănescu, pentru a face schimbul de informaţii cu Viena. Însă aparatul de transmisie al dr. Ţăranu a fost detectat de sovietici, la începutul lunii ianuarie 1945, iar acesta a fost arestat. În urma unei înţelegeri a fost lăsat în libertate, cu condiţia să furnizeze sovieticilor toate informaţiile ce-i parveneau. La începutul lunii februarie 1945, Schmidt şi Stoicenescu au reuşit să găsească o posibilitate de transport spre Viena, cu avionul. Traseul de zbor al aparatului a fost însă transmis sovieticilor de către dr. Ţăranu. Avionul a fost doborât deasupra Ungariei, iar cei doi au fost capturaţi şi trimişi în Uniunea Sovietică, pentru anchete. Stoicănescu a murit în Gulag, iar Andreas Schmidt s-a întors din captivitate în Germania Federală în anii '50. Se pare că arestarea generalului Avramescu, în martie 1945, se leagă de informaţiile furnizate de Stoicănescu şi Schmidt în timpul anchetelor[90].

Paraşutarea lui Nicolae Petraşcu şi Andreas Schmidt nu avea legătură cu planurile lui Sima şi ale germanilor de strângere de informaţii din spatele frontului şi de organizare a unor centre de rezistenţă. Ei aveau o misiune politică, fiind trimişi în ţară pentru a-i organiza pe legionari şi pe etnicii germani. Constantin Stoicănescu avusese o misiune de avangardă, ajungând în ţară înaintea echipei Petraşcu-Schmidt, pentru a culege informaţii preliminare. Nu este foarte clar în stadiul actual al cercetării care dintre cei doi legionari – Stoicănescu şi Petraşcu – fusese trimis de Sima pentru a asigura conducerea organizaţiei în România. Deşi Petraşcu era un prieten apropiat al lui Horia Sima, activând împreună încă din anii '30 în judeţele din Transilvania, se pare că după 23 august 1944 „Comandantul" îl considera pe Stoicănescu mai capabil politic şi înclina să-i lase lui organizaţia din ţară. Faptul că la Viena, alături de Schmidt, a plecat Stoicănescu, şi nu Petraşcu, ne face să credem că avea întâietate decizională. Înainte de decolare, Constantin Stoicănescu l-a contactat pe Nicolae Pe-

[90] Sima, Horia, *op. cit.*, p. 85-89.

traşcu la Braşov, lăsându-l pe el responsabil cu organizarea Mişcării legionare din ţară, până la întoarcere. Finalul nefericit al cursei aeriene Bucureşti-Viena în care se aflau Stoicănescu şi Schmidt l-a lăsat pe Nicolae Petraşcu unicul lider important al grupării simiste aflat în ţară.

Alături de Petraşcu, în lunile noiembrie şi decembrie 1944 au sosit şi alţi legionari de la Viena. Şefii echipelor erau legionari cu „grade şi funcţii", cunoscuţi în Mişcare, iar ceilalţi membri erau absolvenţi ai şcolii de la Breithenfurt, care pregătise în toamnă specialişti în telegrafia fără fir şi sabotaje. Au fost paraşutate opt echipe: 1. în Munţii Apuseni, condusă de Nistor Chioreanu; 2. tot în Munţii Apuseni, condusă de Pavel Grimalschi; 3. în jurul oraşului Târgu Mureş, condusă de Gică Iatan; 4. în Munţii Sibiului, condusă de Toader Pătruţ; 5. la Braşov, condusă de Iovin; 6. în Banat, condusă de Filon Verca; 7. în Oltenia, condusă de Florin Popescu şi în Bucovina, condusă de Ovidiu Găină[91]. Responsabil cu coordonarea celor opt echipe a fost Nistor Chioreanu, care a fost numit şi şef legionar al Ardealului de către Stoicănescu şi Petraşcu, în noiembrie-decembrie 1944[92].

Misiunea lui Nistor Chioreanu nu a fost deloc uşoară. La scurt timp după paraşutări, Siguranţa era deja în alertă, fiind informată că fuseseră lansate echipe de „fruntaşi legionari" în zona Ardealului, care aveau misiunea de a organiza sabotaje în spatele frontului. Referitor la numărul paraşutaţilor, serviciile secrete aveau date exagerate. Se credea că au fost lansaţi 120 de legionari, când în realitate erau maxim 50[93].

Eficienţa echipelor paraşutate a fost aproape nulă. Pe lângă pierderile umane iniţiale – morţi şi arestaţi, au intervenit problemele tehnice. Aparatele de telegrafie fără fir au fost deteriorate în timpul aterizării, abia în martie putând fi repuse în funcţiune unele dintre ele. Dacă la plecare legionarii paraşutaţi au fost înştiinţaţi că vor găsi în ţară organizaţii consolidate în zonele unde vor ateriza, ajunşi la sol au descoperit incapacitatea de acţiune a Mişcării. Abia au reuşit să-şi găsească gazde de încredere, cu atât mai puţin tehnicieni care să le repare aparatele de telegrafie fără fir. Cel mai bine s-a mobilizat echipa paraşutată în Banat condusă de Filon Verca, care a reuşit să stabilească legături cu organizaţia legionară din zona Severinului. Echipa lui Verca a putut comunica şi cu centrul regional legionar de la Timişoara, condus de Ion Constantin, paraşutat în echipa lui Nistor Chioreanu. Abia în luna martie Verca a putut face prima transmisiune la Viena, distribuind pe calea undelor o dare de seamă privind starea de spirit şi situaţia economico-politică. Informaţiile furnizate din Banat au fost citite de Horia Sima la „Radio Donau", fiind singurele ştiri din ţară sosite de la echipele paraşutate. Despre acţiuni de sabotaj în spatele fron-

[91] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 538-539.
[92] Ibidem, f. 493-494.
[93] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 23/1944, f. 9.

tului întreprinse de acestea nici nu a putut fi vorba. Oricum, situaţia legionarilor veniţi din Germania, aflaţi în Banat, s-a agravat în aprilie-mai 1945, după arestarea lui Ion Constantin, la Timişoara[94].

Chiar dacă s-ar fi realizat optim, comunicarea cu „Guvernul Naţional" de la Viena era total ineficientă, în condiţiile în care, în februarie 1945, sediul acestuia s-a mutat la Alt-Aussee. Legionarii paraşutaţi, şi în primul rând Nistor Chioreanu, au încercat să refacă organizaţiile legionare, pentru a vedea în ce măsură existau posibilităţi de acţiune politică după încheierea războiului.

1.2. Reorganizarea Mişcării legionare din ţară după 23 august 1944

Sfârşitul Războiului în Est a găsit Mişcarea legionară într-o situaţie destul de incomodă. În perioada conflagraţiei, organizaţia fusese declarată ilegală, întrucât între 21-23 ianuarie 1941 încerca să-l răstoarne pe Ion Antonescu, printr-o acţiune de forţă. Liderii s-au refugiat în Germania, iar asupra legionarilor rămaşi în ţară a început o acţiune de neutralizare, denumită în terminologia internă „prigoană".

Doar evenimentele negative de pe Frontul de Est au determinat uşoara apropiere dintre Mişcarea legionară şi Ion Antonescu, la începutul anului 1944. „Încălzirea relaţiilor" nu s-a materializat printr-un acord, însă urmărirea legionarilor a scăzut din intensitate, pe principiul „scapă cine poate". Extremiştii de dreapta din ţară aveau un imens handicap prin faptul că şefii lor, refugiaţi în Germania, se aflau în lagăre de concentrare, ca urmare a încercării lui Horia Sima de a se refugia în Italia, în decembrie 1942[95]. Daca în „exilul" din perioada 1938-1940 Mişcarea din ţară a beneficiat din plin de avantajul refugiului elitei în Germania, în anii războiului n-a mai avut nici un sprijin de la „gradele" aflate în *Reich*. Aşadar, la jumătatea anului 1944, organizaţia din ţară era slăbită, iar cuiburile acţionau solitar, fără a avea un centru de comandă unic[96].

Lovitura de Palat de la 23 august 1944 nu avea de ce să bucure Mişcarea legionară. Într-adevăr, „călăul" Antonescu pierduse puterea, însă în locul acestuia s-a instalat un guvern în care „vioara întâi" erau extremiştii de stânga, iar ţara se afla sub ocupaţia Armatei Roşii. Era evident pentru oricine că legionarii, alături de etnicii germani, erau în fruntea listei represiunii, încă din primele faze ale alianţei României cu Naţiunile Unite Antifasciste.

---

[94] Verca, Filon, *op. cit.*, p. 121-181.
[95] Ţiu, Ilarion, *op. cit.*, p. 120-123.
[96] *Ibidem*, p. 98-99.

1.2.1. Operaţiunea de „triere" a legionarilor: august 1944 – martie 1945

Iniţial, o parte a legionarilor arestaţi în timpul lui Antonescu au beneficiat de legea din 24 august 1944 emisă de ministrul de Justiţie, Lucreţiu Pătrăşcanu, prin care se amnistiau deţinuţii politici şi erau desfiinţate lagărele. Entuziasmul comuniştilor era prea mare pentru a mai cugeta asupra categoriilor de deţinuţi din sistemul lagărelor, măsura fiind gândită pentru a-şi elibera „tovarăşii" (spre exemplu, de la Târgu Jiu au fost eliberaţi 15 legionari, internaţi în 1942[97])[98]. Au realizat în scurt timp eroarea comisă, astfel că, pe 29 august 1944, Lucreţiu Pătrăşcanu a emis circulara nr. 1306, prin care legionarii erau exceptaţi de la prevederile legii din 24 august[99].

Horia Sima a rămas în Occident după război, încercând să se menţină liderul *de facto* al Mişcării legionare

Poate la decizia rapidă de „îngrădire" a activităţii legionarilor au contribuit şi acţiunile lui Horia Sima din Germania, de după 23 august 1944, şi în primul rând „Proclamaţia Gărzii de Fier către poporul românesc" (semnată de Horia Sima şi datată 25 august 1944). Documentul a fost răspândit în localităţile României la sfârşitul lunii august şi începutul lunii septembrie, din avioane ale

---

[97] La 25 decembrie 1942, autorităţile au emis un ordin de internare în lagăre a tuturor partizanilor lui Horia Sima. Acesta fugise din domiciliul obligatoriu din Germania, iar Ion Antonescu se temea să nu pătrundă clandestin în România, pentru a-şi mobiliza celulele teroriste (*Vezi:* Ţiu, Ilarion, *op. cit.*, p. 62-63).

[98] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 17/1944, f. 24-25.

[99] Bălan, Ion, *Regimul concentraţionar din România, 1945-1964*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Academia Civică, 2000, p. 44.

forţelor aeriene germane, cu scopul de a-i „trezi" pe legionarii din ţară contra ocupantului sovietic. În corpul documentului se preciza: „Forţele subterane iudeo-masonice încearcă în aceste momente grele să dea o lovitură de moarte poporului românesc, azvârlindu-l în cea mai neagră tragedie pe care a cunoscut-o istoria lui de veacuri. După ce am sângerat trei ani de zile, apărându-ne cu vitejie neîntrecută pământul strămoşesc împotriva bolşevismului, care vrea nu numai să ne desfiinţeze ca stat, dar să ne nimicească însuşi fiinţa noastră naţională, astăzi armata română este îndemnată să se întovărăşească cu inamicul, să depună armele şi să-i deschidă calea pe teritoriul României... Ordon tuturor legionarilor să se aşeze fără frică cu cea mai mare vrednicie acţiunii germane de eliberare a pământului românesc de marele element iudeo-bolşevic".

La sfârşitul anului 1944 Nicolae Petraşcu s-a întors în România, devenind conducătorul real al Mişcării legionare. Oficial avea calitatea de „locţiitor" al lui Horia Sima

Indicaţiile lui Horia Sima din Germania i-au făcut pe noii conducători ai statului să-şi ia măsuri de precauţie, mai întâi prin circulara din 29 august a ministrului de Justiţie. Însă „problema legionară" nu a rămas soluţionată doar prin circulare interne ale ministerelor, fiind pusă în discuţie la nivelul cel mai înalt, în timpul tratativelor de la Moscova privind armistiţiul. Punctul 15 al Convenţiei de Armistiţiu (semnată la 12 septembrie 1944) prevedea că: „Guvernul român se obligă să dizolve imediat toate organizaţiile pro-hitleriste de tip fascist aflate pe teritoriul românesc, atât cele politice, militare sau paramilitare, cât şi orice alte organizaţii care duc propagandă ostilă Naţiunilor Unite şi în special Uniunii Sovietice, nepermiţând în viitor existenţa unor organizaţii de acest fel"[100].

---

[100] *Convenţie de Armistiţiu între guvernul Român pe de o parte şi guvernele Uniunii Sovietice, Regatului Unit şi Statelor Unite ale Americii pe de altă parte*, ed. Ministerul Afacerilor Străine, Bucureşti, 1944, p. 9.

Prevederea Convenţiei a fost materializată prin „Legea pentru aplicarea punctului 15 din Convenţia de Armistiţiu". La art. 1, aceasta stipula că: „Sunt şi rămân dizolvate de drept prin efectul legii de faţă, toate organizaţiile pro-hitleriste de tip fascist aflate pe teritoriul românesc". În art. 2, legiuitorul enumera grupările respective. Astfel, la litera a) se afla „Fosta Mişcare legionară cu organizaţiile anexe a cărei desfiinţare prevăzută de Legea nr. 97 publicată în Monitorul Oficial din 15 februarie 1941 rămâne definitivă". Sancţiunile pentru încălcarea legii erau specificate la art. 15: „Se pedepsesc cu temniţă grea de la 10-25 ani membrii organizaţiilor dizolvate care vor continua să activeze sub orice formă, în scopul acestei asociaţiuni. Cu aceiaşi pedeapsă se sancţionează toţi acei care participă la vreuna din asociaţiile interzise prin art. 2 şi 4, precum şi acei ce desfăşoară o acţiune de propagandă prin grai sau prin scris pentru constituirea lor sau transmit ordine scrise sau verbale în vederea aceluiaşi scop". „Judecarea infracţiunilor este de competenţa instanţelor penale de drept comun", mai prevedea art. 15.

Întrucât legea pentru aplicarea punctului 15 al Convenţiei de Armistiţiu prevedea pedepse doar pentru legionarii care se manifestau ostil faţă de noul angajament internaţional al României, guvernanţii, forţaţi de Comisia Aliată de Control (partea sovietică), au trecut la internarea extremiştilor de dreapta în lagăre. Problema arestării acestora doar pentru că activaseră în trecut în „organizaţii pro-hitleriste de tip fascist" a fost controversată din punct de vedere legal. Prin actul normativ din 24 august, pe lângă amnistia generală pentru fapte politice, se desfiinţaseră şi lagărele de deţinuţi, cu promisiunea „democratică" că nu vor mai exista pe teritoriul României oameni închişi pentru crezurile lor politice. Însă în realitate acestea au fost reactivate în scurt timp.

Procedura „neutralizării" potenţialului politic al legionarilor a fost următoarea. Prima etapă a constat în circulare interne ale Ministerului de Interne, prin care departamentele orăşeneşti şi comunale ale Poliţiei şi Jandarmeriei erau îndrumate să întocmească liste cu legionarii cunoscuţi, mai ales cei care deţinuseră în perioada interbelică şi în timpul statului naţional-legionar „grade şi funcţii"[101]. Apoi, proporţional cu „infracţiunile" comise, aceştia erau arestaţi de posturile de Poliţie sau Jandarmi, fiind trimişi în oraşele reşedinţă de judeţ pentru „triere". Legionarul „triat" era bănuit că, datorită poziţiei pe care o avusese în trecut în organizaţie, constituia un pericol pentru siguranţa statului, şi, în consecinţă, trebuia pus sub pază. Internarea „triaţilor" s-a făcut mai întâi în aresturile locale ale Ministerului de Interne, după care au fost trimişi în lagăre.

Legionarii nu au fost primii cetăţeni români intraţi sub incidenţa Legii pentru aplicarea punctului 15 al Convenţiei de Armistiţiu. Arestările şi internările în lagăre au debutat cu membrii ai comunităţilor germane şi maghiare, întru-

[101] DANIC, Fond IGJ, dos. nr. 127/1945, f. 94.

cât statele-mamă ale celor două etnii se aflau în război cu România, după 23 august 1944[102].

Asupra extremiştilor de dreapta represiunea a început pe 10 octombrie. Atât Poliţia, cât şi Jandarmeria, au primit ordine circulare prin care trebuiau să aresteze persoanele înscrise în „situaţiile-fişă", întocmite în fiecare judeţ anterior. Ordinul avea următorul conţinut:

„1. Vor fi arestaţi dintre cei înscrişi în situaţia-fişă a Mişcării legionare: foştii conducători de marcă; condamnaţii la pedepse grele; legionarii capabili de acte de violenţă şi trădare; cei amnistiaţi sau reabilitaţi pe front[103], care au suferit pedepse grele, fiind consideraţi ca atare elemente periculoase; alţi legionari pe care aţi crezut de cuviinţă că trebuie izolaţi şi puşi în imposibilitatea de a mai activa în vreun fel.

2. Excepţii de la arestare: bolnavii complet netransportabili constataţi de medicul oficial; internaţii în spital; bătrânii de peste 65 de ani; femeile în ultima lună de naştere; militarii aflaţi în învoire sau permisie (aceştia vor fi trimişi imediat la unităţile respective – se vor ridica însă cei în concediu).

3. Arestaţii vor fi internaţi în lagăre organizate ad-hoc, de către fiecare Legiune de Jandarmi, de comun acord cu Prefectura judeţului şi poliţiile locale, într-o localitate din judeţ, sau oraşul de reşedinţă, unde există posibilitatea de siguranţă, adăpostire, cazare şi aprovizionare cu alimente.

4. Arestaţii se obligă să-şi aducă de acasă hrană rece pe[ntru] 3 zile, îmbrăcăminte, cazarmament (pături, saltea, pernă, cearceaf etc.) şi veselă, maxim 50 kg de persoană.

Femeile vor fi separate de bărbaţi"[104].

Arestările s-au făcut începând din 12 octombrie, organele centrale ale Ministerului de Interne monitorizând atent aplicarea dispoziţiilor sale. O notă a Inspectoratului General al Jandarmeriei din 13 octombrie îi atenţiona pe subordonaţii instituţiei să aplice imediat ordinele privind internarea legionarilor, sub ameninţarea pierderii locurilor de muncă[105].

Debutul represiunii contra membrilor Mişcării legionare a provocat panică în organizaţie. Desigur că se aşteptau la înăsprirea regimului lor, însă nu aşa de repede, şi nu prin soluţia internării. Extremiştii de dreapta mai cunoscuseră experienţa lagărelor, în 1942-1943, însă numărul celor internaţi atunci a fost destul de mic[106].

---

[102] Bălan, Ion, *op. cit.*, p. 32.

[103] Prin ordinul Marelui Stat Major nr. 82.500, din 26 aprilie 1942, se înfiinţaseră Batalioane de infanterie compuse din legionari condamnaţi în „procesele rebeliunii", care urmau să fie trimise pe Frontul de Est, în vederea reabilitării (*Vezi:* Ţiu, Ilarion, *Mişcarea legionară după Corneliu Codreanu*, vol. II, p. 65-68).

[104] DANIC, Fond IGJ, dos. nr. 143/1944, f. 26-28.

[105] Ibidem, f. 23.

[106] *Vezi* nota 4.

Cei vizaţi de ordinul Ministerului de Interne au avut diferite atitudini privind modalităţile de acţiune şi de apărare în faţa represiunii. Legionarii arestaţi şi eliberaţi în urma cercetărilor au încercat să-şi „asigure spatele", prin declararea ataşamentului faţă de noul „regim democratic". Spre exemplu, avocatul Ibrăileanu din Galaţi, după ieşirea din arest – destul de repede, 16 octombrie –, l-a contactat pe Petre P. Panaitescu, spunându-i că doreşte să fondeze o mişcare sub „sugestiile" Ministerului de Interne. Intenţiona să-i asocieze pe „foştii legionari care înţeleg să se încadreze în noul regim şi să nu-i combată politic pe cei ce compun guvernul". Panaitescu i-a transmis avocatului Ibrăileanu că el are propriul proiect de viitor, respectiv fondarea unui partid social-creştin, dar nu beneficia de susţinerea guvernului.

Însă cadrele de conducere care se mai aflau în ţară nu îmbrăţişau această atitudine, sfătuindu-i pe legionari să se ascundă, întrucât aveau convingerea că Mişcarea va trece şi de noua „prigoană". Unul din locurile de „pribegie" indicate era Banatul sârbesc, unde extremiştii de dreapta intenţionau să constituie „centre de concentrare legionare". Pentru a nu fi identificaţi erau sfătuiţi să se deghizeze în haine ţărăneşti[107]. Perioada era foarte tulbure în contextul confruntărilor militare, iar trecerile peste graniţă se realizau destul de uşor. În plus, Mişcarea legionară avea o experienţă de şase ani în tranzitul ilegal al frontierei româno-iugoslave[108]. Spre sfârşitul lunii octombrie, organele Ministerului de Interne au identificat tactica legionarilor de a se refugia în Iugoslavia, astfel că au întărit măsurile de control în Banat. Mai mult, au cerut autorizaţie sovieticilor să treacă în Banatul sârbesc, pentru a-i aresta pe „fugari"[109].

După dejucarea „planului sârbesc", liderii Mişcării i-a sfătuit pe legionari în continuare să evite „arestarea în masă", în special şefii de unităţi şi de cuiburi, precum şi curierii. Anchetarea lor însemna deconspirarea sistemului de comandă, destul de fragil în toamna anului 1944, cum am precizat mai sus. Ca locuri de refugiu erau recomandate satele, unde nu puteau fi identificaţi aşa de uşor[110]. Deja la 20 septembrie se înregistrează primele cazuri de lideri legionari aflaţi în refugiu. O notă a Ministerului de Interne atestă că Gheorghe Ciorogaru, Savin, N. Chisălnicescu şi Ilie Stângă au fost văzuţi într-un tren

---

[107] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 16/1944, f. 12.

[108] La începutul anului 1939, apropiaţii lui Horia Sima s-au refugiat în Germania, trecând ilegal graniţa cu Iugoslavia pe la Beba-Veche (*Vezi:* Ţiu, Ilarion, *Mişcarea legionară după Corneliu Codreanu*, vol. I, *Dictatura regală (februarie 1938-septembrie 1940). Mecanismele schimbului de generaţie*, Bucureşti, Editura Vremea, 2007, p. 117. Tot pe la graniţa iugoslavă se va reîntoarce clandestin în ţară Horia Sima, în mai 1940 (*Vezi:* Ţiu, Ilarion, *op. cit.*, 160-162). În perioada „clandestinităţii antonesciene" (1941-1944), liderii din „Comandamentul de prigoană" se refugiau adesea în Banatul sârbesc, pentru a scăpa de Siguranţă, sau pentru a-şi reface legăturile (*Vezi:* Ţiu, Ilarion, *Mişcarea legionară după Corneliu Codreanu*, vol. II, p. 73-81).

[109] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 16/1944, f. 13.

[110] DANIC, loc. cit., dos. nr. 17/1944, f. 15-16.

care se deplasa la Sibiu. Erau îmbrăcaţi în haine militare, ducându-se în Ardeal pentru a părăsi oraşele unde erau cunoscuţi[111].

Pentru a se proteja, legionarii cu relaţii în partidele care funcţionau legal au încercat să devină membrii ai acestora. După război, formaţiunile politice aveau nevoie de cadre noi, fiind slăbite deoarece funcţionaseră în ilegalitate din 1938. Legionarii erau renumiţi pentru calităţile organizatorice, astfel că unii dintre ei, „moderaţii", au fost primiţi în „grupările democratice". Majoritatea intelectualilor s-au îndreptat spre PNŢ şi PNL, argumentând că rolul lor în Mişcare nu a fost aşa mare, fiind simpli membri[112]. Extremiştii de dreapta din rândul „clasei muncitoare" şi a ţărănimii s-au îndreptat spre partidele de stânga, mulţi spre PCR chiar[113].

Arestarea şi „trierea" legionarilor a fost un bun prilej pentru răzbunările personale, mai ales în mediul rural[114]. Delaţiunile erau la ordinea zilei, iar lucrătorii Ministerului de Interne aveau de lucru inutil cu cazuri de oameni nevinovaţi, arestaţi fără o cercetare prealabilă şi eliberaţi din lipsă de probe, după câteva zile.

Volumul de muncă în cadrul operaţiunii de „triere" a fost considerabil, mai ales că ţara avea alte priorităţi la acea dată, fiind implicată activ pe Frontul de Vest. Inspectoratele judeţene au întreţinut o corespondenţă vastă cu departamentele din teritoriu, pentru a verifica pe fiecare cetăţean arestat pentru bănuiala de a fi fost legionar. Se cereau următoarele date: „dacă a făcut politică legionară; ce grad a avut în Mişcarea legionară; cum s-a comportat până la 21 ianuarie 1941; ce activităţi a desfăşurat după 21 ianuarie 1941 şi până în prezent"[115].

Centralizarea primei faze a arestărilor s-a efectuat la 25 octombrie. Până la acea dată, unităţile judeţene ale Ministerului de Interne trebuiau să trimită la „centru" tabelele nominale cu legionarii aflaţi pe „listele negre", dar care nu fuseseră găsiţi în localităţile de domiciliu, ori erau daţi dispăruţi de familii. În mediul rural, situaţia centralizată a celor nearestaţi, arăta astfel: stagiu militar sau concentraţi – 395; domiciliul schimbat – 89; bolnavi netransportabili – 16; aflaţi în închisori – 102; dispăruţi de la domiciliu – 132; dispăruţi sau prizonieri pe front – 49; la domiciliu, nearestaţi – 13; total – 796[116].

Situaţia legionarilor arestaţi în această fază a fost finalizată la 2 noiembrie, rezultând că în mediul rural au fost reţinuţi 972 legionari, din care 264 urmau să fie puşi în libertate, iar restul de 708 internaţi în lagăre[117].

---

[111] Ibidem, loc. cit., dosar. nr. 18/1944, f. 14.
[112] Ibidem, Fond IGJ, dos. nr. 98/1944, f. 139.
[113] Ibidem, f. 202.
[114] Ibidem, f. 233.
[115] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 127/1945, f. 22.
[116] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 138/1944, f. 1-3.
[117] Bălan, Ion, *op. cit.*, p. 45.

Atât Ministerul de Interne, cât şi sistemul penitenciar, nu erau pregătite pentru o operaţiune aşa de complexă. Dovadă stau numărul mic de legionari întemniţaţi, precum şi metodele de arestare. Poliţiştii şi jandarmii nu aveau efective suficiente, astfel că în unele cazuri au fost ajutaţi de Gărzile Patriotice[118]. Folosirea acestei structuri este destul de discutabilă, întrucât era organizaţie subordonată Partidului Comunist. Este primul caz în care comuniştii trec efectiv la arestarea unor cetăţeni. Tot din cauza lipsurilor, unii subofiţeri s-au lăsat mituiţi, iar mulţi legionari „cu stare" au scăpat de arest.

În ciuda dificultăţilor, operaţiunea de „neutralizare" a extremiştilor de dreapta a continuat, astfel că normele privind „trierea" au fost îmbunătăţite la 11 noiembrie 1944, prim emiterea Ordinului Ministerului de Interne nr. 4.036. În corpul acestuia se dispunea arestarea următoarelor categorii de legionari:

„1. Grade şi funcţii. A. Grade: instructori legionari, comandanţi ajutor, comandanţi, comandanţi ai Bunei Vestiri; B. Funcţionari: a) în cadrul Mişcării legionare (şef de cuib, şef de garnizoană, şef de sector, şef de organizaţie de oraş, şef de organizaţie judeţeană); b) în corpuri răzleţe (şef de cuib, şef de familie, şef de grupă, şeful Corpului); C. În cadrul prietenilor legionarilor (şef de cuib, şef de secţie, subşef de organizaţie, şef de organizaţie, şeful Corpului). D. Din Corpul Studenţesc Legionar vor fi arestaţi cei care au avut grade sau funcţii în mişcare.

2. Cei care au făcut parte din Poliţia legionară.

3. Cei care au ocupat demnităţi în timpul regimului legionar (prefecţi, secretari generali de ministere, subsecretari de stat, miniştri etc.).

4. Cei care au avut funcţii publice: Primării, Pretorate, Inspectorate CFR (etc.) la care nu ar fi avut dreptul după legile în vigoare, numirea lor având la bază numai poziţia lor în Mişcarea legionară; pentru teritoriul rural nu vor fi arestaţi decât cei care au avut o purtare abuzivă faţă de autorităţi şi populaţie.

5. Funcţionarii publici de orice categorie care au fost numiţi în posturi superioare pe baza calităţilor lor de legionari, ca o recompensă a activităţii desfăşurate pentru organizaţie.

6. Cei care în presa legionară din timpul regimului legionar au avut o activitate apreciabilă şi notorie de propagandă.

7. Cei care au luat parte efectiv la rebeliune, atacând autorităţile, ocupând localurile publice, dedându-se la jafuri, cunoscuţi ca atare şi condamnaţi.

8. Conducătorii şi funcţionarii întreprinderilor industriale şi comerciale, care au fost membri în Mişcarea legionară şi s-au manifestat ca atare în aceste funcţii.

9. Cei care au fost dovediţi că au activat, după rebeliune, indiferent dacă au fost sau nu condamnaţi.

---

[118] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 13/1944, f. 8.

Toţi legionarii care intră într-una din categoriile arătate mai sus vor fi imediat arestaţi şi înaintaţi lagărelor existente de pe raza fiecărui judeţ"[119].

Ordinul intra în aplicare începând de a doua zi, 12 noiembrie. De această dată, categoriile de legionari ce trebuiau întemniţaţi erau descrise în detaliu, fără a mai lăsa loc de interpretări. Erau pasibili de puşcărie cei care activaseră în perioada interbelică, în lunile statului naţional-legionar, dar şi în perioada regimului Antonescu.

Pe 13 noiembrie, un nou ordin-circular al Ministerului de Interne stabilea modalităţile de clasificare a vinovăţiei legionarilor, şi implicit emiterea deciziei de internare în lagăr. La nivelul fiecărui judeţ au fost create „comisii de triere", care aveau în componenţă: prefectul judeţului, ca preşedinte; comandantul Legiunii de jandarmi (membru); şeful Poliţiei de reşedinţă (membru); câte un reprezentant al PNŢ, PNL şi FND[120] cu statut de invitaţi şi cu rolul de a da relaţii despre persoanele arestate (mai ales în localităţile mici, politicienii se cunoşteau între ei). Comisia proceda la verificarea şi „trierea" tuturor celor arestaţi. Ordinul prevedea: „să se soluţioneze dacă (arestaţii, *n.n.*) vor fi puşi în libertate; vor fi eliberaţi numai aceia care se dovedesc că după rebeliune n-au mai activat în Mişcarea legionară; nu vor fi eliberaţi cei care au comis crime, jafuri"[121].

Spre exemplu, „comisia de triere" a Capitalei şi-a început activitatea pe 17 noiembrie, având următoare componenţă: Preşedinte: avocat Dan Buescu; Membrii: maior Ioan Diaconu (comandantul Legiunii de jandarmi), avocat Vasile Vasilescu (delegat PNL), Comorovschi (delegat PNŢ), avocat Constantin Mocanu (delegat PSD), Petre Nicolae (delegat PCR). După prima „triere", 11 arestaţi au primit aviz de eliberare, rămânând în detenţie 86 legionari. Erau susceptibile de arestare 89 persoane, care din diferite motive nu fuseseră reţinute[122].

Faptul că s-a înăsprit tratamentul aplicat legionarilor, i-a determinat pe unii internaţi să ia atitudine şi să contacteze din proprie iniţiativă autorităţile, pentru a semna „declaraţii de desolidarizare" faţă de Mişcarea legionară. Este cazul grupului de [illegible] de la Craiova, care au cerut clemenţa autorităţilor[123]. Nu toţi deţinuţii de la Craiova au procedat astfel, ceilalţi internaţi apelând la un memoriu către guvern, ministrul de Interne şi Blocul Partidelor Democratice, în care cereau eliberarea din detenţie fără a se dezice de Mişcarea legionară[124].

---

[119] DANIC, Fond IGJ, dos. nr. 143/1944, f. 63-65.

[120] Prin menţionarea FND ca structură unitară, ordinul ascundea componenţa reală a comisiilor, unde Frontul Naţional Democrat avea cel puţin doi membri. În realitate, comuniştii deţineau controlul asupra deciziei de internare în lagăre a adversarilor ideologici din Mişcarea legionară.

[121] DANIC, Fond IGJ, dos. nr. 143/1944, f. 66.

[122] Ibidem, f. 56.

[123] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 98/1944, f. 46.

[124] Ibidem, f. 51.

Normele de „triere" din noiembrie, precum şi insistenţa Comisiei Aliate de Control (partea sovietică) au mărit considerabil numărul reţinuţilor. Cum aresturile locale ale Poliţiei şi Jandarmeriei nu mai făceau faţă, s-a apelat la trimiterea legionarilor în închisori şi lagăre, încă din faza premergătoare „trierii" propriu-zise.

În privinţa închisorilor, s-au emis mai multe variante unde legionarii puteau fi găzduiţi. Prin decizia nr. 37.904/20 octombrie 1944, viitorii deţinuţi trebuiau duşi la penitenciarele Aiud, Craiova, Caransebeş şi Alba Iulia[125]. Probabil puşcăriile enunţate nu aveau condiţiile necesare afluxului de „locatari", astfel că, la 5 noiembrie, a fost emis un nou ordin, prin care „triaţii" urmau să fie transportaţi la închisorile Piteşti (legionarii din Moldova, Dobrogea, judeţele: Brăila, Râmnicu Sărat, Buzău, Argeş, Ialomiţa, Vlaşca, Muscel, Dâmboviţa, Teleorman), Lugoj (legionarii din Oltenia), Gherla (legionarii din Bucureşti, judeţele Ilfov şi Prahova, Transilvania şi Banat) şi Zalău[126] (internarea legionarilor în acest penitenciar era în proiect, întrucât nord-vestul Transilvaniei se afla încă sub administraţie sovietică).

Când nu a mai fost loc în închisori, s-au amenajat lagăre. Cele de mici dimensiuni au fost înfiinţate la propriu „ad-hoc", pe terenuri virane aflate la dispoziţia Jandarmeriei. Celelalte lagăre au fost stabilite în vechile locaţii de la Caracal (jud. Romanaţi) ori Slobozia Veche (jud. Ialomiţa), însă condiţiile erau la fel de precare. Spre exemplu, pe 21 octombrie 1944 unul dintre lagărele „ad-hoc" a fost vizitat de o comisie de medici, care au constata următoarele: câţiva internaţi aveau maladii grave; unii nu puteau fi hrăniţi ordinar şi le trebuia alimentaţie specială şi chiar supra-alimentaţie; familiile deţinuţilor nu le puteau aduce alimente pentru regim, ziare, scrisori, deşi ordinul din 11 octombrie 1944 nu interzicea aceste facilităţi; nu toţi internaţii aveau saltele şi spălător; întrucât începuse să se răcească vremea, era nevoie de lemne de foc; chestura de poliţie adusese unii internaţi fără cazarmament, de asemenea în contradicţie cu ordinul din 11 octombrie 1944; a fost internat un bătrân de 73 ani, contrar reglementărilor[127].

Problema lipsei alimentelor i-a determinat pe conducătorii lagărelor să accepte hrănirea internaţilor de către familii. Cei care nu aveau rude care să-i ajute erau întreţinuţi din alocaţia de 100 lei, prevăzută pentru fiecare arestat[128]. Când nici familiile nu au mai făcut faţă, internaţii au ajuns să mănânce pe datorie faţă de Ministerul de Interne. Spre exemplu, în lagărul de la Lugoj, care avea 9 legionari, se percepea o taxă zilnică de 80 lei/masă. Deţinuţii erau

[125] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 16/1944, f. 9.
[126] Ibidem, f. 70.
[127] Ibidem, Fond IGJ, dos. nr. 98/1944, f. 19.
[128] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 6/1945, f. 11.

obligaţi să semneze tabele prin îşi dădeau acordul să plătească, la eliberare, costurile de alimentaţie către Jandarmerie[129].

Lipsurile, atât în aprovizionarea deţinuţilor, cât şi în reenumerarea angajaţilor sistemului de lagăre au devenit cronice pe parcursul anului 1945. Într-un raport al generalului Anton (Inspectorul General al Jandarmeriei) către Cabinetul MAI se semnala că în lagărul de la Slobozia Veche evadările erau frecvente datorită faptului că pe timpul nopţii obiectivul nu era iluminat. Demnitarul avea probleme şi cu trupa – subofiţerii şi ofiţerii –, a căror disciplină lăsa de dorit. Aceştia luau contact direct cu deţinuţii şi le înlesneau comunicarea cu exteriorul. Lipsa vigilenţei jandarmilor („alimentată" cu diverse stimulente materiale) le permitea deţinuţilor să vorbească cu localnicii în timp ce se deplasau la fântâna lagărului, care se afla în afara spaţiului îngrădit. Generalul Anton recunoştea în raportul său că nici nu putea avea pretenţii prea mari de la subordonaţi, atâta timp cât erau prost hrăniţi (numai cu ciorbă de foarte proastă calitate în fiecare zi) şi nici nu aveau cămăşi pe ei. Jandarmii care plecau din lagăr în permisii sau concedii nu doreau să se mai întoarcă[130].

Haosul nu domnea doar în lagărele din teritoriu, ci şi în Cazarma Jandarmilor Pedeştri din Capitală. Astfel, în seara zilei de 27 decembrie 1944, generalul-prefect al Bucureştiului, Alexandru Ghica, a efectuat o vizită neanunţată la obiectiv, constatând că lipseau 120 de deţinuţi legionari, dintr-un total de 183. În urma anchetei, s-a constat că eliberarea legionarilor pe perioade scurte era o obişnuinţă, angajaţii Cazărmii motivând că făceau un gest umanitar, întrucât majoritatea erau muncitori şi aveau în grijă soţii cu copii, sau părinţi bătrâni. Mulţi plecau după apelul de seară, profitând de paza ineficientă şi puţin serioasă[131].

La 6 decembrie 1944, guvernul Sănătescu II a fost înlocuit cu un Executiv condus de generalul Nicolae Rădescu. Noul prim-ministru nutrea puternice sentimente anti-legionare, făcând cercetări în legătură cu stadiul la care se afla operaţiunea de „triere". Avea la dispoziţie o evidenţă din 30 noiembrie 1944, care relata că fuseseră arestaţi 8.293 legionari, din care erau „triaţi" 7.416 (dintre aceştia: propuşi pentru eliberare – 6.628; propuşi pentru internare – 788)[132]. Generalul socotea „comisiile de triere" ineficiente, întrucât, considera el, membrii desemnaţi ai partidelor au pactizat cu legionarii, pe care-i acopereau din prietenie sau datorită „stimulentelor". Aşadar, pe 22 decembrie 1944 a fost emis un nou ordin al Ministerului de Interne, cu numărul 23.987, care era un „îndreptar" al aplicării punctului 15 al Convenţiei de Armistiţiu.

---

[129] Ibidem, Fond IGJ, dos. nr. 127/1945, f. 14.
[130] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 29/1945, f. 78-87.
[131] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 8/1944, f. 2-10.
[132] Ibidem, Fond IGJ, dos. nr. 96/1944, f. 7-9.

Noile comisii trebuiau să se facă pe lângă Poliţiile judeţene (faţă de Prefecturi anterior), fiind compuse din: 1 preşedinte magistrat civil, desemnat prin consensul organizaţiilor politice guvernamentale din fiecare judeţ; membrii delegaţi ai partidelor: PNŢ – 1, PNL – 1, FND – 2. Dacă partidele nu se înţelegeau privind desemnarea preşedintelui comisiei, se proceda la tragerea la sorţi, în urnă fiind introduşi magistraţii tribunalului local. Dacă cel ales era bănuit de simpatii legionare, se făcea o nouă tragere la sorţi. Prima atribuţie a noii comisii era să întocmească un tablou cu legionarii cunoscuţi din judeţ, după care se trecea la arestarea lor, indiferent dacă anterior mai trecuseră printr-o „comisie de triere" şi se decisese eliberarea lor. Secretarii „comisiilor de triere" aveau obligaţia să pună la dispoziţia membrilor dosarele de arhivă ale legionarilor arestaţi. De asemenea, fiecare partid guvernamental avea datoria să întocmească liste cu legionarii cunoscuţi din judeţ.

Pentru prima dată de la debutul „operaţiunii", se introduceau „metodele specifice" poliţieneşti pentru identificarea „suspecţilor legionari": percheziţii, destinderi, arestarea celor bănuiţi că ştiu locaţiile unde se ascund legionarii aflaţi în tabelele Ministerului de Interne. În operaţiunile de teren urmau să se folosească echipe de 3 ofiţeri şi agenţi de poliţie. Cei care comiteau indiscreţii trebuiau să fie sancţionaţi conform normelor interne ale ministerului. Orice particular putea fi arestat pentru ajutorul dat unui legionar, chiar şi telefonic.

Operaţiunea de teren era prevăzută pentru 10 zile, după care începea acţiunea comisiilor judeţene. Cei „triaţi" urmau să fie trimişi imediat în lagăr, iar pentru cei eliberaţi membrii comisiei aveau răspundere personală.

Se fixa o nouă listă a legionarilor ce intrau în atenţia „comisiilor de treiere" şi trebuiau arestaţi, în consecinţă: foştii miniştri legionari, inclusiv cei din guvernul Gigurtu (1940) şi secretarii generali ai acestor miniştri; toţi legionarii care au executat o pedeapsă sau au fost graţiaţi, amnistiaţi sau aveau condamnările suspendate; cei reabilitaţi; toţi cei care de la „rebeliune" până la data emiterii ordinului au fost sub ancheta unui cabinet de instrucţie civilă sau militară, indiferent dacă au fost scoşi de sub acuzare sau achitaţi (numai legionarii cu grade – de la instructor legionar în sus şi funcţii – de la şef de oraş în sus), plus cei care conduseseră familii şi garnizoane legionare, sau alte demnităţi superioare); cei cercetaţi ca inculpaţi de vreo comisie de anchetă de la „rebeliune" până la data ordinului; legionarii care au deţinut în perioada statului naţional-legionar diverse direcţiuni în administraţia statului, în regiile autonome; toţi funcţionarii Ministerului Afacerilor Străine acreditaţi în străinătate de „regimul legionar" pe baza apartenenţei la Mişcare; toţi funcţionarii publici care au secondat „elementele legionare"; toţi directorii de Poliţie şi Jandarmi promovaţi în timpul regimului legionar; legionarii sau simpatizanţii organizaţiei care au scris în presa română sau străină articole favorabile Mişcării legionare.

Nu puteau beneficia de graţierea „comisiei de triere" legionarii care au recurs la jafuri, omoruri etc. Puteau să se apere în faţa comisiei fie personal, fie prin memorii. Însă până la terminarea operaţiunii nu aveau voie să ia contact cu nimeni din afară, inclusiv cu avocaţii lor (li se permitea să redacteze scrisori, însă textul trecea prin cenzura lagărului sau locului de detenţie). Legionarii militari, fie „triaţi", fie „netriaţi" rămâneau la unităţile lor până la sfârşitul războiului.

Cei „triaţi" de fostele comisii şi care se găseau în lagărele de la Vulcan (jud. Hunedoara), Lugoj şi Piteşti trebuiau aduşi în localităţile de reşedinţă, pe cheltuiala Jandarmeriei, pentru revizuirea situaţiei lor. Întrucât era prevăzut un mare aflux de arestaţi, şi având în vedere că şcolile erau în vacanţă, până la 10 ianuarie 1945 se puteau folosii sediile instituţiilor de învăţământ pentru cazarea şi interogarea legionarilor.

Erau prevăzute sancţiuni şi pentru membrii partidelor politice din „arcul guvernamental" – dacă refuzau să participe la „comisiile de triere" riscau să fie daţi în judecată de Stat, conform legii nr. 245/1944[133].

Noile instrucţiuni au provocat rumoare printre legionari, mulţi dintre cei care deţinuseră „grade şi funcţii" temându-se că-i aştepta Siberia (spaima s-a amplificat în ianuarie 1945, când a început deportarea etnicilor germani în URSS[134]).

Ministerul de Interne a venit totuşi cu o „inovaţie", în sprijinul celor care se considerau nevinovaţi şi puteau cădea victime ale delaţiunilor nefondate. Aceştia aveau dreptul să ceară verificarea din oficiu, prin formularea unor memorii în acest sens, care se cercetau prioritar. Pe perioada verificării, nu aveau dreptul să părăsească localitatea de domiciliu.

Un regim mai relaxat au primit preoţii, prin hotărârea ca în satele cu o singură biserică să nu se facă „trieri", mai ales că urmau sărbători creştine importante – Crăciunul, Anul Nou (Sfântul Vasile), Boboteaza. În rândul personalului CFR, verificările urmau să se facă prin rotaţie[135].

Pentru „capii Legiunii" au început să apară liste de urmărire. Într-o adresă emisă de Preşedinţia Consiliul de Miniştri către Direcţia Generală a Poliţiei, 90 de lideri ai Mişcării legionare erau daţi în urmărire generală: Ion Protopopescu şi soţia Liliana, Radu Mironovici, Radu Budişteanu, Nicolae Petraşcu, Ion Dumitrescu-Borşa, Gheorghe Ciorogaru, Toma Simion, Andrei Ionescu, Virgil Ionescu, Constantin Teofănescu, Gabriel Bălănescu, Simion Ghinea, Titi Cristescu, Titi Gâţă, Viorel Trifa, Dumitru Groza, Traian Boeru, Vasile Boldeanu, Nistor Chioreanu, Traian Borobaru, Octavian Roşu, Mircea Dimitriu, Emil Popa

[133] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 143/1944, f. 136-147.
[134] Bălan, Ion, *op. cit.*, p. 41.
[135] DANIC, Fond IGJ, dos. nr. 77/1944, f. 13.

etc.[136]. Unii se aflau în ţară, unii făceau parte din guvernul de la Viena, iar alţii îşi începuseră deja activitatea de exil în Occident.

Stabilit în Austria, Mircea Dimitriu a asigurat în primii ani după Al Doilea Război Mondial legătura dintre Horia Sima şi liderii din ţară ai Mişcării legionare care-i erau fideli.

Aşa cum am precizat anterior, pericolul încarcerării nu plana doar supra liderilor cunoscuţi. Începând din ianuarie (deportarea germanilor), rapoartele privind starea de spirit a populaţiei au înregistrat o îngrijorare la cote maxime în rândul legionarilor. Ei se apărau prin faptul că, după 23 august 1944, nu se înregistraseră acte de sabotaj asupra obiectivelor economice, şi nici atentate la adresa autorităţilor. Chiar şi manifestele scăzuseră ca număr, iar cele care apăreau erau „opera" serviciilor secrete[137], care încercau să compromită Mişcarea legionară. Mai mult, legionarii care se eliberaseră după triere îşi arătaseră dispoziţia de a se conforma noilor realităţi ale ţării, iar ceilalţi legionari nu dăduseră semne de regrupare sau reorganizare[138]. Uneori, zvonistica lua forme apocaliptice, susţinând că toţi legionarii vor fi internaţi în lagăre şi apoi asasinaţi, după „modelul Jilava" aplicat de camarazii lor foştilor demnitari, în 1940[139].

Pentru a da o formă legală „trierii", primul ministru Nicolae Rădescu a dorit elaborarea unei legi în acest sens. Actul normativ care reglementa aplicarea punctului 15 al Convenţiei de Armistiţiu nu acorda Statului dreptul de a-i aresta pe „pro-hitlerişti". Deoarece internarea „triaţilor" s-a făcut până atunci în baza ordinelor Ministerului de Interne, la 11 ianuarie 1945 s-a publicat în Monitorul Oficial Legea nr. 18, care prevedea explicit desfiinţarea organizaţiilor de extremă dreapta şi „trierea" membrilor acestora. Asupra legii s-au depus mai multe contestaţii, care atenţionau că punctul 15 al Convenţiei de Armistiţiu prevedea doar interzicerea organizaţiilor extremiste, nu şi încarcera adepţilor. Se mai contesta şi legitimitatea lagărelor, în condiţiile în care la 24 august 1944

[136] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 127/1945, f. 147.
[137] Ibidem, Fond DGP, dos. nr. 77/1945, f. 2.
[138] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 6/1945, f. 83.
[139] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 23/1944, f. 18.

fusese emisă o lege prin care se desfiinţa această formă de internare a militanţilor incomozi. Pe perioada rezolvării contestaţiei, „comisiile de triere" şi-au încetat activitatea, iar cei arestaţi aveau un statut nedefinit[140]. Nici generalul Nicolae Rădescu nu mai avea energie să monitorizeze aplicarea punctului 15 din Convenţia de Armistiţiu, având în vedere problemele pe care le ridicau comuniştii, prin intermediul protestelor FND-ului şi ale sindicatelor.

Atmosfera în care s-a derulat „operaţiunea de triere" este redată elocvent în memoriile fostului înalt prelat al Bisericii Ortodoxe Române, Valeriu Anania, pe care 23 august 1944 l-a prins cu dosar de legionar: „O veste zgomotoasă a zburat dinspre sat [Polovragi, jud. Gorj] spre mănăstire în ziua aceea de 23 august 1944: Pace! S-a făcut pace!... Pentru mine, acel 23 august însemna o schimbare radicală şi, mai înainte de orice, înaintarea trupelor sovietice şi a controlului comunist asupra unui teritoriu pe care se afla un ins cu fişă de legionar e abia eliberat din lagăr (fusese internat la Târgu Jiu până în aprilie 1944, *n.n.*) şi – ceea ce era foarte important – cu domiciliu obligatoriu... Simplu: m-am hotărât să fug peste graniţă. Nu aveam nici un plan, nici o legătură, nu ştiam unde am să ajung şi ce voi face, unde am să mă opresc şi cum o să-mi fie în viaţă. Mi-am pus într-o servietă un rând de schimburi, o cruce, Cartea de Rugăciuni, l-am îmbrăţişat pe stareţ şi am plecat într-o noapte, sub cer senin al acelui început de septembrie...

La Arnota (jud. Vâlcea, *n.n.*) m-am pomenit într-o bună zi cu taică-meu. De grijă şi de gura mamei, luase drumul pe jos de la Glăvile până la Polovragi, să-mi afle de urmă. De cum a ajuns, în prima noapte plutonierul Moacă a înconjurat mănăstirea cu o ceată de hăndrălăi şi a năvălit pe taică-meu luându-l la întrebări. Omul s-a jurat că nu ştie nimic – şi la ceasul acela nu ştia – şi că de aceea venise, să afle ceva de feciorul lui. A doua zi a aflat de la stareţ că sunt la Bistriţa, a luat drumul pe sub munte şi, îndrumat de Mama Olga, ajunsese la Arnota...

Într-o bună zi [după Crăciun] mi-am aruncat rucsacul în spinare, i-am mulţumit părintelui Veniamin şi mi-am înfipt genunchii în nămeţi, tăind o dâră albă prin zăpada Plăieţului.

I-am spus mamei Olga că am să mă duc la Târgu Jiu, la Legiunea de Jandarmi, şi am să mă predau. Să se aleagă: ori sunt liber, ori mă trimit la puşcărie. Se înfiinţaseră nişte «comisii de triere» în mai toate oraşele ţării... Fugar nu mai puteam să stau...

Mama Olga era învăţătoare şi se cunoştea cu un coleg de la Târgu Jiu, care acum se arătase a fi fost un vechi comunist. Se întâlniseră de mai multe ori pe la conferinţele învăţătorilor şi rămăsese cu impresia că domnul Modoran e un om cumsecade...

---

[140] Ibidem, Fond Cabinetul Ministrului de Interne, dos. nr. 32/1944, f. 26-28.

Nu l-am găsit pe domnul Modoran, era plecat pe undeva şi nu l-am aşteptat. Am lăsat plicul cuiva din familie, apoi m-am dus de-a dreptul la legiunea de jandarmi şi m-am înfăţişat comandantului.

– Unde ai fost până acum, părinte?

– Fugar, domnule colonel.

– Bine că te-ai predat. Chiar de mâine dădeam ordin de urmărire pe ţară. Acum te duci în lagăr.

Lagărul, de data aceasta, nu mai era cel mare, din marginea oraşului, ci improvizat în localul unei şcoli primare ale cărui cursuri nu începuseră. Arestaţii, în mare parte legionari, şedeau îngrămădiţi în câteva săli de clasă. Paturi nu erau, dormeau pe jos; fiecare îşi avea compartimentul lui, desenat cu cretă pe podea...

Comisia de triere funcţiona în cancelaria şcolii şi se întrunea, mi se pare, de două ori pe săptămână...

Pe la sfârşitul lui ianuarie mi-a venit şi mie rândul şi am apărut în faţa comisiei. Nici azi nu ştiu dacă scrisoarea Mamei Olga a avut sau nu vreun efect. Eu m-am apărat cât am putut, cerând să fiu lăsat să mă duc la Facultatea de Medicină, unde fusesem admis şi ale cărei cursuri trebuiau să înceapă curând. Magistratul mă asculta cu interes şi simpatie, nici ceilalţi nu se uitau urât. Dosarul trecea de la unul la altul, preşedintele mai şuşotea câte ceva în dreapta şi în stânga. Când s-a pronunţat sentinţa, nu-mi venea să-mi cred auzul: eram pus în libertate, fără domiciliu obligatoriu.

– Du-te părinte, mi-a zis magistratul, şi ţine-te numai de carte şi nu te amesteca în politică; politica nu e de dumneata, las-o pe seama altora, care ştiu să o facă"[141].

După 6 martie 1945, guvernul Groza nu a mai revenit asupra cadrului legal al arestării şi internării legionarilor. Referitor la „trieri", Vasile Luca a avut următoare intervenţie în şedinţa activului central al PCR cu muncitorii comunişti: *„Nu aşteptaţi nici o lege pentru legionari. Trebuie arestaţi cei pe care îi avem în mână şi publicat a doua zi la ziar. Şi trebuie folosiţi oamenii noştri pentru arestări. Arestăm şi îi punem acolo de pază... Trebuie date instrucţiuni pentru arestarea imediată a legionarilor. Trebuie desfiinţate acele comisii de triere, care au salvat majoritatea legionarilor. Iar arestaţii trebuie băgaţi în lagăre şi după aceea avem timp să facem triere 1-2 luni. Dar în momentul de faţă, când ei trec la atentate, nu [se] mai pot face deosebiri chiar cu muncitorii şi ţăranii. Pentru că elementele banditeşti ei le recrutează chiar din ţărani şi muncitori... Arestaţi, fiindcă au sau nu cazier, dacă sunt legionari. Îi băgăm în lagăr şi apoi vedem ce facem cu ei. Şi mai bine să arestăm 10 nevinovaţi decât să scă-*

[141] Anania, Valeriu, *Memorii*, Iaşi, Editura Polirom, 2008, p. 76-99.

păm un bandit. Până acum s-a făcut tot pentru a-i scăpa, acum vom face totul ca să nu ne scape"[142].

Până la 6 martie 1945, „**trierea**" se făcea de către comisii speciale, alcătuite din delegaţii ai Prefecturilor judeţene, magistraţi, angajaţi ai Ministerului de Interne şi membri ai partidelor politice guvernamentale. După venirea guvernului Groza, membrii din afara structurilor Ministerului de Interne aveau doar rol consultativ, responsabilitatea eliberării legionarilor arestaţi căzând exclusiv în sarcina şefilor unităţilor locale de Poliţie. Din precauţie, aceştia aplicau dispoziţiile la maxim, evitând să-şi pună în pericol slujba din cauza lipsei de „**vigilenţă**". Pentru ca autorităţile să nu lucreze de mai multe ori pentru anchetarea activităţii unui legionar, cei eliberaţi primeau o dovadă că trecuseră prin „**triere**"[143].

Adepţii Gărzii de Fier care au fost arestaţi după 6 martie 1945 au avut un regim special. Pe lângă faptul că situaţia lor se decidea la repezeală, erau izolaţi, prin internarea în lagărul de la Caracal (jud. Olt). Conform unui ordin telefonic al Subsecretariatului de Stat pentru Poliţie (Serviciul Lagăre) către Inspectoratele de Poliţie din ţară, legionarii arestaţi până la venirea guvernului Groza trebuiau să fie duşi în amplasamentul de la Slobozia (jud. Ialomiţa), iar cei întemniţaţi după 6 martie 1945, la Caracal[144]. În acest lagăr erau internate şi alte categorii de cetăţeni consideraţi periculoşi pentru regim, dintre cei apropiaţi guvernării Ion Antonescu[145].

Spre deosebire de Executivele conduse de Constantin Sănătescu şi Nicolae Rădescu, noua administraţie recomanda unităţilor de Poliţie să ofere un tratament preferenţial în timpul anchetelor muncitorilor şi ţăranilor. Doar cei dovediţi că făcuseră „**acte de teroare**" trebuiau să ajungă în lagăr, restul bucurându-se de clemenţa regimului, care spera să-i atragă astfel în organizaţiile de stânga[146]. Vestea ajuns repede la cunoştinţa legionarilor aflaţi temporar în arestul Poliţiei, şi îşi aşteptau verdictul. Astfel, cei 156 deţinuţi de la închisoarea Jilava au cerut, cu ocazia unei inspecţii de rutină din 30 martie 1945, să se aducă la cunoştinţa Ministerului că erau arestaţi de 6 luni, însă ancheta a fost suspendată repede, şi de circa 4 luni nimeni nu mai stătuse de vorbă cu ei. Cereau clemenţă întrucât majoritatea erau muncitori sau salariaţi ai Statului şi se desolidarizaseră de Mişcarea legionară, ori se reabilitaseră pe front[147]. Demersul a urgentat ancheta, însă nu toţi dintre cei aflaţi la Jilava au fost eliberaţi – o parte a lor au fost mutaţi pe 10 aprilie în lagărul de la Caracal, fiind

---

[142] Ibidem, Fond Comitetul Central al Partidului Comunist Român (în continuare CC al PCR) – Secţia Cancelarie, dosar nr. 15/1945, f. 3-4.
[143] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 3/1945, f. 89.
[144] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 5/1945, f. 58.
[145] Bălan, Ion, *op. cit.*, p. 54.
[146] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 3/1945, f. 89.
[147] *Vezi* nota 103.

socotiţi periculoşi pentru siguranţa Statului[148].

Venirea la putere a unui Executiv controlat de Partidul Comunist şi înmulţirea arestărilor a creat panică printre foştii membri ai Mişcării legionare. Ei se aşteptau la ce era mai rău, inclusiv arestări în masă, „pe baze mai largi", întrucât, în opinia lor, guvernul avea să aplice la cote maxime prevederile Convenţiei de Armistiţiu. Dacă până la instalarea guvernului Groza unii legionari se credeau la adăpost sub umbrela partidelor istorice (PNŢ şi PNL), în care se înscriseseră după 23 august 1944, noua conjunctură politică i-a făcut să fie sceptici privind siguranţa lor, crezând că vor fi arestaţi cât de curând. Dacă nu reuşeau să se „transfere" la PSD sau PCR, aveau ca strategia să devină membrii în diversele sindicate. Această „scăpare" era doar la îndemâna muncitorilor, iar cei care deţinuseră „grade şi funcţii" în Mişcarea legionară – majoritatea intelectuali –, erau profund îngrijoraţi. Tocmai de aceea, evitau să se angajeze în discuţii politice de orice fel[149].

Primirea muncitorilor legionari în partidele de stânga s-a făcut cu destul de multe discuţii, întrucât contravenea ideologiei şi-i deranja, de asemenea, pe reprezentanţii Moscovei în România. Fenomenul s-a realizat, în opinia noastră, de jos în sus. În stadiul actual al cercetării credem că organizaţiile judeţene au fost nevoite să primească legionari în rândurile partidelor de stânga întrucât duceau lipsă de aderenţi. Vremurile erau tulburi, nu se ştia ce va urma după război, iar mulţi cetăţeni stăteau în expectativă. Doar legionarii erau interesaţi să se încadreze în partidele guvernamentale, pentru a se proteja de dispoziţiile legale adoptate după 23 august 1944 împotriva extremiştilor de dreapta. Erau, de asemenea, buni organizatori şi agitatori, fiind necesari unor formaţiuni politice care doreau să-şi facă cunoscut mesajul în rândul populaţiei. Păstorel Teodoreanu, cunoscut epigramist al epocii, a dedicat chiar o creaţie fenomenului în cauză: „Camarade nu fi trist, / Garda merge înainte, / Cu Partidul Comunist!".

Întrucât „reacţiunea" începuse să „taxeze" primirea „fasciştilor" în partidele guvernamentale, liderii PSD şi PCR au purtat o discuţie aprinsă asupra chestiunii, în şedinţa Frontului Unic Muncitoresc, din 9 aprilie 1945. La acel moment, social-democraţii erau consideraţi locul de refugiu al legionarilor, fiind ţinta criticilor colegilor comunişti:

„**Lucreţiu Pătrăşcanu** (către Lotar Rădăceanu): Vă rog să luaţi măsuri ca să nu fim nevoiţi să luăm măsuri contra oamenilor voştri.

Lotar Rădăceanu: Arestările acestea trebuie continuate. Însă vă previn de pe acum că acestea nu sunt fapte restrânse asupra Partidului Social-Democrat. Se produc la toate partidele de stânga, pentru că în avalanşa asta de înscrieri care s-au făcut s-au strecurat peste tot elemente de acestea şi chiar la Partidul Comunist. Vreau numai să vă aduc la cunoştinţă că noi am hotărât şi pus în

[148] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 3/1945, f. 59.
[149] Ibidem, f. 71.

aplicare operaţia de revizuire a tuturor membrilor partidului nostru... Cam după 1-2 zile o să vă trimitem şi dumneavoastră astfel de documente care privesc numai Partidul Comunist, pentru că în ceea ce priveşte Uniunea Patriotică şi Frontul Plugarilor – acolo sunt legionari. Dar acolo nu ştiu dacă trebuie să intervenim noi.

Gheorghe Gheorghiu-Dej: Pretutindeni unde se strecoară astfel de elemente, trebuie descoperite şi scoase.

Mişa Levin: Asupra chestiunilor ridicate de tovarăşul Pătrăşcanu – bineînţeles că această chestiune nu se poate rezuma la o înţelegere bazată pe generalităţi, ci trebuie trecut în mod concret la epurarea acestor elemente. Noi am făcut în această privinţă o circulară, în care am cerut ca toţi membrii să treacă prin sită şi să fie îndepărtaţi toţi membrii care au trecut dubios sau despre care avem dovezi concrete.

Lotar Rădăceanu: Am şi o listă cu comunişti care au fost.

Ana Pauker: Dă-ne-o dragă.

Lotar Rădăceanu: Declaraţiile acestea sunt aşa, că dacă cineva nu îţi este pe plac, îl faci legionar. Asta trebuie controlat...

Fiecare este fost legionar. În momentul în care se înscrie în Partidul Social-Democrat este fost legionar.

Miron Constantinescu: Dimpotrivă, se face distincţia netă între tovarăşii social-democraţi care sunt într-adevăr şi cei care au intrat acolo pentru a se camufla. Şi noi tocmai am dat o dispoziţie tovarăşilor noştri, să nu răspundă încercărilor de ceartă, pe care le fac aceşti proaspeţi social-democraţi, să nu rezolve acolo aceste cazuri, să ni le aducă la cunoştinţă, pentru ca noi să le rezolvăm...

Apoi cred că este necesar un control temeinic al noilor încadraţi, pentru ca să nu pătrundă în rândurile Partidului Social-Democrat şi în rândurile partidului nostru sau ale celorlalte organizaţii democratice astfel de elemente care vin să-şi ascundă trecutul criminal, sau să spargă unitatea clasei muncitoare.

Gheorghe Gheorghiu-Dej: Sunteţi un partid socialist. Ce au comun cu socialismul aceste elemente care au luat parte la rebeliune în mod efectiv, la acte de jaf? Vom stabili şi categorii, să nu-i băgăm pe toţi într-o oală, adevărat. Dar nu-i băgăm în partid. Avem destule organizaţii de masă unde pot fi primiţi şi reeducaţi. Deci nici o milă faţă de elementele care au avut la activul lor asemenea acte.

Lotar Rădăceanu: Care au fost legionari şi mai au astăzi asemenea activitate.

Gheorghe Gheorghiu-Dej: Acţiunea de curăţire eu cred că trebuie să aibă două aspecte. Faţă de elementele gardiste cu caziere...

Ana Pauker: Sunt şi fără caziere, pentru că le-au fost distruse cazierele.

Gheorghe Gheorghiu-Dej: Elementele care au fost implicate în acţiuni,

elementele care au avut un rol oarecare, vor trebui arestate imediat de Ministerul de Interne, indiferent din care organizaţii ar face parte, fie că fac parte din Uniunea Patriotică, sau din Partidul Comunist, sau Social-Democrat.

Apoi mai sunt acele elemente legionare fără cazier, care nu sunt descoperite şi care şi-au continuat activitatea şi după 23 august. Acestea trebuie descoperite prin organizaţiile noastre sindicale, comitetele de fabrică şi prin organizaţiile noastre de partid. Punerea deci, în linie de bătaie a organizaţiilor noastre de partid, ridicarea vigilenţei organizaţiilor de masă, ca o sarcină de cea mai mare importanţă pentru momentul actual. Să nu ne facem iluzii că prin tratative cu aceştia... A fost, nu a fost...? – ajungem la ceva. Să dăm un caracter de masă acţiunii de curăţire a elementelor duşmane. Să nu reducem la aceste două partide acţiunea de curăţire a elementelor duşmănoase. Noi să fim elementele de conducere în această acţiune, pentru a lămuri chestiunile, ca nu cumva să fie patimă la mijloc, nu cumva să fie chestiuni personale...

Noi la CFR ne-am adresat sindicatelor şi le-am cerut sprijinul în opera de curăţire a elementelor duşmănoase; să dea o circulară cu pregătirea listelor pentru toate elementele legionare care au participat la acte sălbatice, au jefuit, care au denunţat. Iar elementele care au fost târâte în curent datorită demagogiei Gărzii de Fier – vigilenţă, nu izolat de ei. Dacă s-au înscris în sindicate, cu deosebită atenţie pentru reeducarea lor, dar nu atragerea în partid. Pentru că noi nu primim în partid cu una, cu două, şi dacă s-au strecurat să ştiţi asemenea cazuri, vă rugăm, tovarăşi social-democraţi, să ni-i semnalaţi, pentru că nu au ce căuta în partidul nostru. După cum nu au ce căuta în partidul vostru.

Am citit despre procesul lui Dreyfuss. Era o casă întreagă de documente, şi cu cât mai multe documente se adunau, cazul se complica mai mult. Noi nu urmăm cazul acesta.

Lotar Rădăceanu: Ei sunt şi la voi.

Gheorghe Gheorghiu-Dej: Daţi-ne liste, tovarăşi. Noi nu-i cunoaştem. Uite, tovarăşa Ana este aici o responsabilă a partidului nostru. Se ştie acest caz a lui Mihai Andrei, care a fost legionar, a fost agreat de poliţie...

Ana Pauker: Nu am avut nici o dovadă că a fost agent de poliţie, dar a fost provocator – afară cu el.

Gheorghe Gheorghiu-Dej: La noi în partid se urmează o lege aspră care nu iartă pe nimeni: nu iartă pe acei care săvârşesc greşeli care aduc daune partidului, nu iartă pe cei care uzurpă titlul de membru al partidului...

N-am face însă nici un serviciu Partidului Social-Democrat dacă nu v-am spune aici deschis, că la voi în partid este o tendinţă puternică manifestată pentru spargerea Frontului Unic, că există elemente care merg pe linia spargerii Frontului Unic.

Ana Pauker: Legionarii, fasciştii, nu stau numai la pândă în România, dar este o activitate şi mai ascunsă. Teohari n-a descoperit nici pe departe toate

depozitele de arme. Şi sunt o serie de acte de sabotaj, care se descoperă.

Să stabilim următorul lucru: nu primim nici legionari care au purtat numai o săptămână cămaşa verde. Ei procedează în chestiunile lor ca şi cu chestiunile de siguranţă, de spionaj. Ei vin la muncitor şi-i spun: bagă de seamă, tu ai fost odată legionar, şi te vor descoperi. Şi dacă nu te descoperă, atunci noi vom pune pe un legionar de-al nostru să spuie. Şi îl ţine în mână. Atunci când vom lichida fascismul în ţară, atunci se va pune altfel chestiunea. Dar deocamdată cred că trebuie să avem întreaga vigilenţă să nu primim în partid pe cei care au purtat cămaşa verde o săptămână"[150].

Nimeni nu-şi asuma responsabilitatea primirii legionarilor în partidele de stânga, însă fenomenul era în creştere. Dovadă stau tot mai frecventele „demascări" din organizaţiile politice şi sindicale. Spre exemplu, la sfârşitul lunii mai 1945, în comitetul de fabrică de la STB, a fost identificat un muncitor care lucra „camuflat" pentru legionari, transmiţând organizaţiei sale toate ordinile şi instrucţiunile care se pregăteau contra Mişcării[151]. Dar muncitorul respectiv nu acţiona singur. Spre sfârşitul anului, la 10 noiembrie 1945, s-a emis un Ordin al Ministerului de Interne, cu numărul 43.064, prin care trebuia să se facă evidenţa legionarilor din rândul partidelor recunoscute legal. Până la 25 noiembrie, evidenţa arăta astfel: PCR: 2.258, PSD: 3.281, Frontul Plugarilor: 8.900, Uniunea Patriotică: 110, PNL–Tătărescu: 338, PNŢ–Anton Alexandrescu: 69, PNL: 345, PNŢ: 237. Deci, un total de 15.538 „foşti purtători ai cămăşilor verzi", dintre care 96% erau înscrişi în partidele din „blocul guvernamental"![152]

Încheierea războiului mondial, în mai 1945, a schimbat puţin datele problemei. Comuniştii trebuiau să-şi ducă rapid la îndeplinire obiectivul cuceririi puterii, şi nu erau dispuşi să-şi consume energiile cu o campanie de reprimare a adversarilor ideologici de la extrema dreaptă. Cel puţin pentru moment. Mai ales că pe unii dintre ei îi puteau folosi în folosul propriu. De cealaltă parte, legionarii erau slăbiţi politic după înfrângerea Germaniei naziste, iar liderii lor se ascundeau prin diferite oraşe ale Europei Occidentale, pentru a nu fi arestaţi. În consecinţă, în organizaţie predomina dezorientarea. Existau grupuri radicale, dispuse să reziste măsurilor regimului, însă deocamdată aşteptau să se limpezească apele. Liderii „moderaţi" erau de asemenea în expectativă, locuind în domicilii clandestine şi aşteptând ca guvernul să dea semnale de colaborare[153].

În lagăre au apărut grupuri de „legionari democraţi", care au început să facă apel la bunăvoinţa autorităţilor, pentru a-i elibera. La 21 august, deţinuţii de la

---

[150] Ibidem, Fond CC al PCR – Secţia Cancelarie, dos. nr. 26/1945, f. 1-5.
[151] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 182/1945, f. 2.
[152] Ibidem, Fond IGJ, dos. nr. 104/1945, f. 80.
[153] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 204/1945, f. 2-4.

Caracal au înaintat un memoriu Anei Pauker, prin care încercau s-o „sensibilizeze", susţinând că făceau parte din „păturile clasei muncitoare". Ei solicitau „femeii de fier" a regimului să-i considere tovarăşi şi pe „foştii legionari", ale căror bune intenţii se îndreptau spre „idealul social al luptei clasei muncitoare democratizate". O asigurau pe Ana Pauker că, pe viitor, vor fi „veşnici luptători împotriva adevăraţilor duşmani ai poporului" şi că vor participa la „munca de refacere alături de Partidul Comunist Român"[154].

În lunile următoare, legionarii au început să fie eliberaţi din lagăre[155]. Nu în urma memoriilor către Guvern, ci ca urmare a noilor împrejurări politice postbelice, presiunilor opoziţiei şi ale reprezentanţilor Statelor Unite şi Marii Britanii în România. Desfiinţarea lagărelor s-a oficializat prin Jurnalul Consiliului de Miniştri din 27 septembrie 1945[156].

1.2.2. Apropierea de PNŢ iniţiată de Horaţiu Comăniciu

Operaţiunea de „triere" i-a inclus, cu precădere, pe legionarii care stătuseră în legalitate în perioada războiului, sau pe „ilegalii" căzuţi victime ale delaţiunilor. Conştienţi de pericole, unii dintre aceştia au căutat soluţii de supravieţuire politică în noua construcţie post-23 august 1944. Încă din primele zile după Lovitura de Palat, mai ales în cercurile intelectuale „oportuniste", se vorbea despre o apropiere de Partidul Comunist. Paradoxal, muncitorii au evitat să se pronunţe pentru aderarea la grupările de stânga, aşteptând ordine, fie de la „Comandamentul pe ţară" – slab organizat la acea dată –, fie de la liderii din Germania[157].

Însă o apropiere a legionarilor de partidele cu orientare pro-sovietică era iluzorie imediat după 23 august 1944, în condiţiile în care extremiştii de dreapta erau socotiţi „Coloana a V-a" a naziştilor, iar liderul lor, Horia Sima, făcea apel de la „Radio Donau" Viena la rezistenţă împotriva „bolşevicilor". Mult mai pragmatică era o colaborare cu partidele „istorice", şi în primul rând cu Partidul Naţional-Ţărănesc, având în vedere că Iuliu Maniu semnase cu Corneliu Codreanu aşa-numitul „pact de neagresiune electorală", în timpul alegerilor din 1937. Legionarii şi unele cercuri din preajma lui Maniu vorbeau despre un ipotetic „testament" nescris lăsat de Codreanu liderului PNŢ, prin care era rugat să aibă grijă de membrii Mişcării, în cazul în care va fi suprimat de regimul lui Carol al II-lea. După asasinarea lui Codreanu şi arestările printre legionarii cunoscuţi care au urmat, unii membrii ai Gărzii de Fier, în special din Transilvania, l-au contactat pe Iuliu Maniu pentru a cere protecţie.

---

154 Ibidem, loc. cit., dos. nr. 271/1945, f. 1-3.
155 Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 9/1945 vol. 1, f. 34-78.
156 Bălan, Ion, *op. cit.*, p. 56.
157 DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 10/1944, f. 85-86.

Cele mai avansate discuţii în acest sens le-a iniţiat Horaţiu Comăniciu, avocat originar din judeţul Sibiu. La alegerile din 1937 fusese ales deputat în judeţul Ciuc[158], iar după arestarea lui Codreanu fusese internat în lagărul de la Miercurea Ciuc (1938-1939). După eliberarea din lagăr se apropiase de Iuliu Maniu, prin ing. Ion Veţeleanu. Pe de altă parte, liderul PNŢ aştepta relegalizarea partidelor politice după închiderea dictaturii lui Carol al II-lea, fiind conştient că partidul său era îmbătrânit, având nevoie de cadre tinere. Un posibil „bazin" de membri tineri era Mişcarea legionară, care în perioada interbelică atrăsese zeci de mii de aderenţi din această categorie de vârstă, în special studenţi. Însă planurile lui Maniu de relegalizare a PNŢ au fost înăbuşite de condiţiile interne, întrucât după abdicarea lui Carol al II-lea a urmat regimul naţional-legionar. Totuşi, Iuliu Maniu a menţinut legătura cu Horaţiu Comăniciu, care din septembrie 1940 lucra la Preşedenţia Consiliului de Miniştri, la Cabinetul lui Horia Sima[159]. Deşi nu a fost implicat în evenimentele din 21-23 ianuarie 1941, Comăniciu a fost arestat de către regimul Antonescu pentru că lucrase cu Sima, fiind internat pentru o perioadă în lagărul de la Sărata[160]. După ce a fost eliberat a reintrat în legătură cu Iuliu Maniu, prin intermediul lui Romulus Boilă[161].

Aşadar, Lovitura de Palat de la 23 august 1944 l-a găsit pe Horaţiu Comăniciu, alături de cercul său de legionari ardeleni, în preajma lui Iuliu Maniu. Prin intermediul acestuia cunoştea probabil negocierile secrete care se duceau cu Aliaţii pentru declararea războiului împotriva Germaniei. Starea de spirit a legionarilor era foarte agitată, aceştia fiind dezorientaţi din cauza situaţiei de pe front, temându-se să nu fie deportaţi în URSS, dacă România era cucerită – după cum arăta o notă a Siguranţei, întocmită chiar în ziua de 23 august[162]. Tocmai de aceea, Comăniciu a încercat o mişcare rapidă de reorientare politică a organizaţiei, ducându-se degrabă la Mănăstirea Pasărea (lângă Bucureşti) pentru a intra în contact cu Radu Mironovici şi a-i prezenta proiectul colaborării cu PNŢ-ul[163]. Mironovici, care după eliberarea din închisoare (1943) nu mai ţinuse legătura cu cercurile legionare, a fost luat prin surprindere de propunerea lui Comăniciu, acceptând iniţial o colaborare cu PNŢ-ul, în speranţa evitării hărţuirilor, inevitabile după schimbarea aliaţelor. Având acceptul verbal al lui Mironovici, Horaţiu Comăniciu a redactat la 26 august un manifest în care anunţa desfiinţarea Mişcării legionare şi-i invita pe camarazii săi să-şi găsească loc în noua structură a ţării, alăturându-se lui Iuliu Maniu. Apelul a

---

[158] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 6/1932, f. 5-14.
[159] Crăciunaş, Silviu, *Reabilitarea: din scrisorile lui Silviu Crăciunaş adresate Doranei Coşoveanu*, Bucureşti, Editura Vremea, 2000, p. 79-83.
[160] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 210821, f. 227-229.
[161] Crăciunaş, Silviu, *op. cit.*, p. 20.
[162] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 10/1944, f. 272.
[163] Arhiva Serviciului de Informaţii Externe (în continuare ASIE), dos. nr. 28452, f. 2.

fost publicat în ziarul „Dreptatea", aparţinând PNŢ-ului. Liderul naţional-ţărănist a răspuns apelului lui Comăniciu printr-o scrisoare datată 29 august, publicată tot în „Dreptatea". Maniu îşi arăta admiraţia pentru dorinţa legionarilor de a începe o „epocă nouă". El aprecia delimitarea de nazism pe care o anunţase Horaţiu Comăniciu şi susţinea că „multe energii valoroase care sunt grupate în jurul mişcării dumneavoastră fac bine dacă îşi caută aşezarea în alte grupări politice"[164].

„Comandamentul legionar" clandestin, precum şi cercurile legionare care acţionau independent, au blamat încă de la început acţiunea lui Comăniciu, pe care-l caracterizau a fi oportunist. În primul rând, acestuia i se reproşa faptul că nu era în măsură să angajeze organizaţia în nici un fel de alianţe, în virtutea poziţiei pe care o avea în Mişcarea legionară[165].

Dintre legionarii importanţi, doar Iosif Costea, fost şef al „Comandamentului de prigoană" în 1942, s-a asociat acţiunii lui Comăniciu de apropiere faţă de PNŢ. Iniţial, entuziasmul a fost destul de mare, întrucât legionarii aderenţi la PNŢ credeau că Iuliu Maniu va domina viaţa politică postbelică şi avea sprijinul occidentalilor. În scurt timp însă această interpretare s-a dovedit iluzorie, datorită dominaţiei politice pe care PCR-ul şi-a asigurat-o cu ajutorul sovieticilor. Curentul pro-PNŢ-ist din Mişcarea legionară a fost puternic combătut la începutul anului 1945 de către Nicolae Petraşcu. După ce acesta s-a întors paraşutat din Germania, a luat legătura cu organizaţiile locale ale Mişcării, interzicându-se membrilor să se alăture acţiunii lui Comăniciu. Petraşcu susţinea că înscrierea în PNŢ aducea după sine pierderea definitivă a calităţii de legionar, iar acţiunea, în ansamblu, urmărea desfiinţarea sub orice formă a organizaţiei[166]. Petraşcu s-a întâlnit chiar cu Ion Mihalache pentru a discuta pe marginea intrării legionarilor în PNŢ, anunţându-l pe liderul ţărănist că Horaţiu Comăniciu nu putea angaja Mişcarea în nici un acord, şi făcuse acţiunea din august 1944 din proprie iniţiativă[167].

Curentul pro-PNŢ-ist din Mişcarea legionară a fost stăvilit nu doar din cauza opoziţiei categorice a lui Petraşcu, dar şi datorită eşecului lui Comăniciu de a atrage de partea sa câţiva lideri cu „grade şi funcţii". Cu toate că Radu Mironovici îşi exprimase iniţial acordul verbal pentru acţiune, după un timp şi-a retras sprijinul[168]. Un al opozant al grupării „simiste" contactat de cercurile lui Comăniciu a fost preotul Ion Dumitrescu-Borşa. El a ajuns chiar să discute cu Iuliu Maniu despre aderenţa legionarilor la PNŢ. Dumitrescu-Borşa, care după exilul german din 1938-1940 nu mai activase în organizaţie, i-a comunicat

---

[164] Petculescu, Constantin, *Mişcarea legionară: mit şi realitate*, Bucureşti, Editura Noua Alternativă, 1997, p. 231-233.
[165] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 10/1944, f. 75.
[166] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 4, f. 27-46.
[167] DANIC, Fond CC al PCR – Secţia Cancelarie, dos. nr. 161/1954, f. 16.
[168] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 4, f. 27-46.

lui Maniu că militantismul sau politic se încheiase, însă, de principiu, nu aprecia înglobarea legionarilor în Partidul Naţional-Ţărănesc[169].

Nici în PNŢ entuziasmul colaborării cu legionarii nu a fost mare, chiar în jurul apropiaţilor lui Iuliu Maniu. Spre exemplu, în preajma alegerilor din 1946, Zaharia Boilă aprecia, într-o şedinţă a Comitetului Central Executiv al PNŢ, că acceptarea intrării legionarilor fusese un „act dezastruos pentru caracterul democratic al partidului". În şedinţa respectivă, desfăşurată la 4 iulie 1946, Iuliu Maniu şi-a menţinut opţiunea, susţinând că apelul la legionari adusese prestigiu partidului, deoarece înglobarea acestora contribuise la procesul de democratizare al României. Maniu mai susţinea că nu erau motive de teamă referitoare la radicalizarea partidului, atâta timp cât în PNŢ intraseră legionarii „nepătaţi", în timp ce la PCR şi în partidele de stânga se dusese „tot ce e mai rău din Mişcarea legionară"[170].

La acţiunea lui Horaţiu Comăniciu s-a ridicat au aderat circa 2.500-3.000 de legionari[171]. Nu toţi s-au înscris în PNŢ, unii fiind mai degrabă dispuşi să-i ajute pe naţional-ţărănişti în acţiunile politice din afara organizaţiei. Există informaţii că legionarii trecuţi la PNŢ au activat în timpul manifestaţiei proregale din 8 noiembrie 1945[172]. De asemenea, legionarii au avut o contribuţie importantă şi la activitatea de campanie electorală a PNŢ pentru alegerile din 1946. Însă nu toţi cei 3.000 de aderenţi ai „acţiunii Comăniciu" au rămas în preajma PNŢ-ului până la alegeri. În august 1945, în rândul acestora se înregistra deja o tendinţă de a părăsi cercurile naţional-ţărăniste, pentru că observaseră că Iuliu Maniu nu le putea oferi protecţia la care sperau, şi erau folosiţi pentru interesele PNŢ-ului[173]. Cercurile radicale legionare au acţionat făţiş împotriva apropierii de naţional-ţărănişti. Astfel, un manifest al „Grupării legionarilor cinstiţi", datat 26 octombrie 1945, îi îndruma pe camarazi să „stigmatizeze mâna trădătoare a iezuitului" Iuliu Maniu[174].

1.2.3. „Gruparea Radu Mironovici"

Tentativa lui Horaţiu Comăniciu de a reorienta Mişcarea legionară spre PNŢ a fost o iniţiativă particulară, fără sprijin în organizaţie şi fără „ecou" în rândurile autorităţilor. Poliţia şi Siguranţa ştiau din primele zile ale apelurilor lui Comăniciu din august 1944 că acesta făcuse gestul pentru a-şi ameliora situaţia personală, fiind caracterizat drept „oportunist". Autorităţile statului erau însă mult mai preocupate de potenţialul lui Radu Mironovici de a reorganiza

---

169 Dumitrescu-Borşa, Ion, *Cal troian intra muros: memorii legionare*, Bucureşti, Editura Lucman, [2002], p. 406-410.
170 Petculescu, Constantin, *op. cit.*, p. 231-233.
171 DANIC, Fond CC al PCR – Secţia Cancelarie, dos. nr. 204/1945, f. 2-4.
172 ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 210821, vol. 1, f. 227-233.
173 DANIC, Fond CC al PCR – Secţia Cancelarie, dos. nr. 204/1945, f. 2-4.
174 DANIC, Fond DGP, dos. nr. 77/1945, f. 2.

Mişcarea legionară, acesta fiind legionarul cu cel mai înalt grad rămas în ţară – era Comandant al „Bunei Vestiri". Însă, încă din perioada regimurilor Carol al II-lea–Ion Antonescu se ştia că Mironovici era lider al aşa-zisului „Grup al moderaţilor", dispus să colaboreze cu autorităţile, pentru a stăvili pornirile extremiste ale legionarilor.

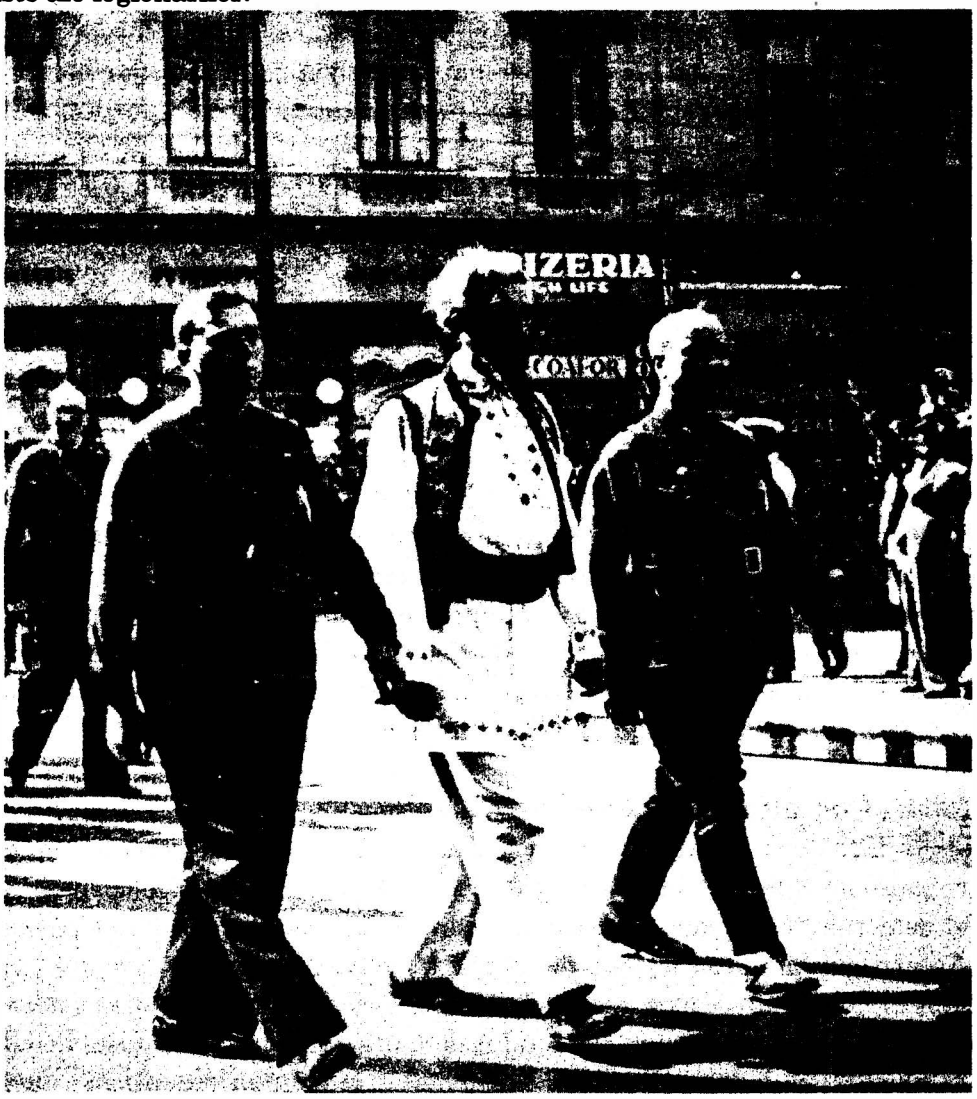

Radu Mironovici (centru, în costum popular) era principala personalitate legionară rămasă în ţară după Al Doilea Război Mondial. În jurul lui Mironovici s-au concentrat grupările care-l contestau pe Horia Sima

Rădu Mironovici fusese arestat după evenimentele din 21-23 ianuarie 1941 şi condamnat la 10 ani închisoare, deşi rolul său în aşa-zisa rebeliune nu fusese semnificativ. A fost încarcerat pentru siguranţă. În 1943, la intervenţiile lui

Vasile Noveanu şi Augustin Bidianu pe lână Ion Antonescu, Mironovici fusese eliberat, intrând în scurt timp în ilegalitate[175]. A locuit în diverse localităţi din Banat, trăind din banii strânşi din cotizaţiile legionarilor care activau în ilegalitate. În general, aceşti bani erau destinaţi ajutorării membrilor Mişcării care se aflau în închisori, iar Mironovici era acuzat de nucleul dur al organizaţiei că trăia „pe picior mare", alături de soţie, pe când camarazii lui ispăşeau diverse pedepse pentru „rebeliune". Mironovici mai era acuzat că avea în jur numai de legionari agenţi ai Siguranţei, periclitând orice tentativă de reorganizare a Mişcării.

23 august 1944 l-a prins pe Radu Mironovici la Mănăstirea Pasărea (lângă Bucureşti), ascunzându-şi identitatea, ferit de orice pericole. A fost contactat atât de Constantin Stoicănescu, cât şi de Nicolae Petraşcu, după întoarcerea acestora din Germania. Mironovici a refuzat orice responsabilitate de conducere, intrând în curând în conflict cu Petraşcu. În special, trimisul lui Horia Sima îl acuza că nu asculta ordinele „Comandantului" de a rezista în spatele frontului. Însă au apărut şi alte probleme, legate de finanţarea ilegalităţii lui Mironovici. Acesta îi ceruse lui Petraşcu să-i cumpere un automobil, pentru a se deplasa mai uşor prin ţară. Având în vedere că banii erau puţini după 23 august 1944, Petraşcu i-a reproşat că are pretenţii exagerate, mai ales că se eschivase de orice responsabilitate privind conducerea organizaţiei[176]. În consecinţă, Mironovici, alături de colaboratorii săi apropiaţi – în special Augustin Bidianu –, au început o campanie de propagandă împotriva lui Petraşcu, acuzându-l de participare la „rebeliune" (deşi nu avusese nici un amestec se pare) şi de supunere „oarbă" faţă de Horia Sima, „aliatul naziştilor"[177].

1.2.4. „Comandamentul pe ţară"

Chiar dacă după 23 august 1944 cele mai vizibile grupări legionare erau acelea conduse de Horaţiu Comăniciu şi Radu Mironovici, nu de acolo venea potenţialul de acţiuni extremiste împotriva noului regim instalat după îndepărtarea lui Antonescu. Mişcarea legionară avea încă un „Comandament pe ţară", care acţiona în ilegalitate şi care era fidel „liniei" Horia Sima. În preajma Loviturii de Palat, acest Comandament era condus de Ion V. Georgescu, profesor de ebraică la Facultatea de Teologie. El fusese instalat în fruntea organizaţiei ilegale cu asentimentul lui Radu Mironovici, care i-a numit adjuncţi pe unii apropiaţi ai săi: Coriolan Matei, Toma Simion şi dr. Laurenţiu Voicu etc. Cei trei erau în legătură permanentă cu Vasile Noveanu şi Augustin Bidianu, care le transmiteau dispoziţiile lui Mironovici[178]. După cum am arătat mai sus, Radu

[175] ASIE, dos. nr. 28452, f. 3.
[176] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 2, f. 25-28.
[177] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 210107, vol. 1, f. 441.
[178] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 160161, vol. 2, f. 199-206.

Mironovici nu fusese adeptul menţinerii unei organizaţii ilegale puternice în perioada Antonescu, şi, în consecinţă, „Comandamentul pe ţară" avea o activitate simbolică la 23 august 1944. Însă noua conjunctură politică a provocat o ruptură în unitatea de decizie a grupului, datorită apelului lansat de Horia Sima, la „Radio Donau" Viena, pe 26 august 1944. Prof. Ion V. Georgescu a decis să urmeze instrucţiunile lui Horia Sima, pregătind activitatea de rezistenţă în spatele frontului. În sprijinul său au venit şi Ion Sadovanu, fost conducător al „Comandamentului" în timpul lui Antonescu, evadat după 23 august 1944 din închisoare. Sadovanu a trecut munţii în zona controlată militar de germani, unde a luat legătura cu Nicolae Petraşcu şi s-a întors cu instrucţiuni[179]. Acţiunea lui Georgescu şi Sadovanu i-a nemulţumit pe Coriolan Matei, Toma Simion şi dr. Laurenţiu Voicu, care au părăsit structura şi aşteptau dispoziţiile lui Radu Mironovici[180].

În septembrie 1944, organizaţiile ilegale au primit dispoziţie de la „Comandamentul pe ţară" să renunţe la activitatea de propagandă şi să intensifice strângerea de cotizaţii. Toate activităţile trebuiau să se facă extrem de discret, fiind permise doar contactele „de la om la om"[181]. În scurt timp, autorităţile poliţieneşti au primit informaţii că legionarii „ilegali" se ocupau cu refacerea discretă a organizaţiilor, fiind pus la punct un sistem de curierat cu „Comandamentul pe ţară". Ca mai tot timpul în perioadele de ilegalitate, această activitate a revenit elevilor din Frăţiile de Cruce[182].

După sosirea în ţară a lui Constantin Stoicănescu şi a lui Nicolae Petraşcu, prof. Ion V. Georgescu a intrat în contact cu cei doi lideri trimişi de Horia Sima, prin intermediul lui Titi Gâţă, şefa femeilor legionare pe ţară. La acel moment, Stoicănescu şi Petraşcu aveau alte misiuni trasate de „Guvernul Naţional" de la Viena[183], lăsându-l pe Georgescu să se ocupe în continuare de activitatea ilegală din ţară.

La începutul anului 1945, „Comandamentul pe ţară" a decis să se renunţe la contactul „de la om la om" şi să se refacă cuiburile. Acestea trebuiau constituite conform regulilor legionare de ilegalitate, fiind compuse din 3-5 membri. Nu se cunoşteau între ei, fiind contactaţi doar de şefii de cuib, iar orice comunicare scrisă a fost interzisă[184]. Datorită dificultăţilor pe care legionarii paraşutaţi din Germania le-au avut în aplicarea planurilor de sabotare a frontului româno-sovietic, cuiburile ilegale din ţară nu au întreprins nici o acţiune teroristă. În cele din urmă, au avut rolul de a strânge informaţii referitoare la planurile autorităţilor cu legionarii. Pe lângă această activitate, a continuat vechea misiune

[179] Vezi *supra*, subcap. 1.1.9.
[180] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 2, f. 199-206.
[181] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 18/1944, f. 22.
[182] Ibidem, f. 83.
[183] Vezi *supra*, subcap. 1.1.9.
[184] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 10310, f. 4

de strângere de cotizaţii pentru camarazii din închisori. Colectarea se făcea bilunar, fiecare legionar activ având obligaţia să cotizeze între 300 şi 500 lei[185].

Activitatea cuiburilor care s-au reorganizat după 23 august 1944 a fost afectată şi de paraşutările din Germania. Pe de o parte, camarazii sosiţi pe calea aerului au contribuit la revigorarea organizaţiei, reuşind să-i activeze pe nehotărâţi, deoarece erau cadre cunoscute în Mişcare[186]. Însă, pe de altă parte, datorită faptului că echipele paraşutate s-au dezmembrat după aterizare şi unii componenţi ai acestora au fost arestaţi, autorităţile au aflat identitatea celor veniţi de la Viena şi au început căutările. Pe lângă paraşutaţi, au „căzut" şi legionari care în perioada războiului rămăseseră în ţară. La începutul lunii februarie, poliţia din Ploieşti a deconspirat o vastă reţea de legionari, arestând 15 componenţi ai acesteia, precum şi 5 gazde. Printre cei reţinuţi s-a aflat şi Ion Sadovanu, „element" care contribuise în mod decisiv la revigorarea „Comandamentului pe ţară" după 23 august 1944[187]. O altă pierdere importantă pentru organizaţia clandestină a fost Constantin Teofănescu, arestat pe 10 martie 1945. Teofănescu coordona activitatea muncitorilor legionari din Capitală, având în subordine, în special, cuiburi ilegale la STB[188].

1.2.5. Reorganizarea „Comandamentului pe ţară" de către Nicolae Petraşcu

Din cauza neînţelegerilor dintre partizanii lui Horia Sima şi apropiaţii lui Radu Mironovici, precum şi a arestărilor de la începutul anului 1945, „Comandamentul pe ţară" a funcţionat anevoios, fiind necesară intervenţia unui lider cunoscut din organizaţie. Însă, în degringolada care se instalase în Mişcarea legionară după moartea lui Corneliu Codreanu, era greu de stabilit o ierarhie. Este greu de stabilit pe ce criterii de merit putea fi numit un conducător al „Comandamentului" sau, de ce nu, un nou lider al organizaţiei. În Mişcare exista o legendă conform căreia urmaşi „legitimi" ai lui Codreanu ar fi fost Comandanţii „Bunei Vestiri". Niciodată întemeietorul Legiunii „Arhanghelul Mihail" nu a susţinut acest principiu, nici în public, nici în particular. Dintre Comandanţii „Bunei Vestiri", în ţară se afla doar Radu Mironovici, întrucât Corneliu Georgescu şi Ilie Gârneaţă se aflau în exil (în tabere diferite). Puteau emite pretenţii la şefia organizaţiei şi deputaţii aleşi la ultimele alegeri libere, din decembrie 1937, pe listele Partidului „Totul pentru Ţară". Aceştia erau cei mai însemnaţi lideri centrali ai organizaţiei sau şefi regionali. După 23 august 1944, în ţară aflau: Gheorghe Ciorogaru (se retrăsese din activitatea legionară), Dragoş Protopopescu, Horaţiu Comăniciu (trecuse la PNŢ), Augustin Bidianu, Ion-

[185] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 4/1945, f. 63-65.
[186] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 2, f. 199-206.
[187] DANIC, Fond CC al PCR – Secţia Administrativ-Politică, dos. nr. 20/1945, f. 25-30.
[188] Ibidem, Fond CC al PCR – Secţia Cancelarie, dos. nr. 15/1945, f. 3.

Victor Vojen (se retrăsese din activitatea legionară), Nicolae Petraşcu, Iosif Costea (trecuse la PNŢ), Coriolan Matei, Radu Budişteanu, Ion Dumitrescu-Borşa (se retrăsese din activitatea legionară)[189].

Dintre liderii prezenţi în ţară după 23 august 1944, cel mai mare grad în Mişcarea legionară (după Radu Mironovici) îl avea Nicolae Petraşcu, care fusese numit de către Horia Sima în septembrie 1944 Comandant general, alături de Iosif Dumitru. Problema era că legionarii din România nu aveau cunoştinţă despre schimbările din organizaţie survenite în exil, iar pentru ei funcţia de Comandant general nu spunea nimic, fiind nou-înfiinţată de către Sima, pentru a-şi recompensa colaboratorii cei mai fideli. Totuşi, exceptând această problemă de ierarhie, Nicolae Petraşcu era cunoscut încă din perioada interbelică, remarcându-se ca unul dintre cei mai activi şefi regionali, în Transilvania, având un rol important în tipărirea publicaţiilor ilegale, în anii regimului carlist. În orice caz, atât membrii „Comandamentului pe ţară", cât şi Radu Mironovici, aveau cunoştinţă despre paraşutarea lui Petraşcu în noiembrie 1944, precum şi despre calitatea de locţiitor al lui Horia Sima în România.

Până în preajma zilei de 6 martie 1945, Nicolae Petraşcu a stat ascuns în Braşov, evitând să pună în aplicare instrucţiunile primite de la germani în momentul paraşutării. Petraşcu credea că războiul era pierdut pentru naziști, aşteptând sfârşitul conflagraţiei, fără a pune la cale nici un sabotaj în spatele frontului[190]. Ajuns în Capitală, el a găsit o situaţie critică a organizaţiei, singurul corp închegat fiind al femeilor legionare, condus de Titi Gâţă. A locuit câteva zile la ea, până când a reuşit să-l contacteze pe Ion (Nelu) Rusu, care la acel moment răspundea de organizaţia Capitalei[191]. Întâlnirea dintre cei doi s-a realizat la 10 martie 1945, prilej pentru Petraşcu să afle că exista totuşi o reţea de cuiburi în Bucureşti, constituită pe corpuri legionare. Astfel, „Corpul Muncitoresc" era condus de către A. Blazina, „Corpul Femeilor Legionare" de către Titi Gâţă, „Corpul Răsleţi" de către Eugen Costea, „Corpul Frăţiilor de Cruce" de către studentul Popşor, „Corpul Studenţesc Legionar" de către Petre Sultana, iar „Organizaţiile suburbane" de către Stoicovici[192]. În câteva zile, Petraşcu avea să observe că reţeaua Capitalei era o iluzie, şi că doar „Corpul Femeilor" lucra organizat ilegal. „Testul" a fost reprezentat de acţiunea de procurare a unor documente false pentru Petraşcu, ca să poată locui în Bucureşti fără emoţii. Dintre toate Corpurile, doar „Femeile" au reuşit să se mobilizeze, sustrăgând ştampile de la evidenţa populaţiei, necesare falsificării buletinelor. Prin reţeaua „Corpului Femeilor", au fost „înzestraţi" cu documente false toţi legionarii care au contribuit la reorganizarea „Comandamentului pe ţară"[193]. Nico-

[189] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 6/1932, f. 5-14.
[190] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, f. 146.
[191] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 335, f. 493-494.
[192] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, f. 165-167.
[193] Ibidem, f. 150.

lae Petraşcu locuia la domiciliul lui Nelu Rusu, din str. Teiul Doamnei nr. 98, alături de soţia sa. Cei doi soţi aveau documente false pe numele Ştefan Alexandru şi Alexandrina Oprescu.

Cu ajutorul lui Nelu Rusu, Nicolae Petraşcu a început să se întâlnească cu legionarii importanţi din Bucureşti, pentru a studia care era starea de spirit şi a analiza posibilităţile de reorganizare după război. Când au auzit că el dă ordine, multora nu le-a venit să creadă, întrucât circulase zvonul că murise. Au cerut întâlniri personale, astfel că în scurt timp informaţia prezenţei lui Nicolae Petraşcu în Bucureşti a ajuns la cunoştinţa Poliţiei. Când mergea în oraş era însoţit de o gardă alcătuită din patru legionari: unul înainte, doi în urmă şi unul cu el. De obicei, întâlnirile importante le programa noaptea, când se deplasa singur. Discuţiile privind Mişcarea şi misiunile distribuite durau până în zori[194]. Majoritatea legionarilor i-au comunicat că doreau să iasă din ilegalitate şi să se întoarcă la familii. Inclusiv Petraşcu ar fi vrut ducă la Sibiu, pentru a fi alături de cei doi copii (încă din 1944, soţia îi ceruse să abandoneze activitatea politică şi să n-o mai lase „singură cu doi copii"[195]). Presiunea era şi mai mare din partea camarazilor aflaţi în lagăre şi închisori, care doreau ca Mişcarea să facă apel la clemenţa guvernului[196].

Însă Petraşcu se afla într-o situaţie ingrată, întrucât nu avea cu cine se sfătui privind poziţia organizaţiei după război. Echipele paraşutate nu au reuşit să ia contact în timp util cu „Guvernul Naţional" de la Viena, din cauza deteriorării aparatelor de telegrafie fără fir, iar când semnalul a fost restabilit, Cabinetul era în degringoladă, refugiat la Alt-Ausse. Horia Sima dispăruse de-a dreptul, şi, practic, nu avea cine să dea dispoziţii oficiale[197]. Până la terminarea războiului, Petraşcu se sfătuia cu privire la deciziile organizatorice cu prof. Ion V. Georgescu, de la care preluase şefia „Comandamentului pe ţară", şi cu Nistor Chioreanu. Acesta din urmă stătea încă în Ardeal, ascuns, ocupându-se cu coordonarea activităţii echipelor paraşutate de la Viena (reduse ca intensitate, ce-i drept). Totuşi, Chioreanu pusese bazele unor mici nuclee, constituite de către şefii echipelor paraşutate[198].

În acţiunea de reorganizare a „Comandamentului pe ţară", Nicolae Petraşcu a beneficiat de un real ajutor prin întoarcerea în România a lui Vică Negulescu. Acesta se refugiase în Germania după evenimentele din 21-23 ianuarie 1941, fiind printre cei peste 40 de răniţi ai bombardamentului aliat asupra lagărului de la Buchenwald, de la 24 august 1944. A ieşit din spital la finele lunii decembrie 1944, fiind chemat de Horia Sima la Viena, ca sfătuitor pe probleme juridice. Când germanii au hotărât evacuarea Vienei, la 20 februarie 1945, Negules-

[194] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 2, f. 71.
[195] Chioreanu, Nistor, *Morminte vii*, Iaşi, Institutul European, 1992, p. 302-308.
[196] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 4, f. 400-404.
[197] Vezi *infra*, subcap. 1.1.6.
[198] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, f. 493-494.

cu a decis să se refugieze în Croaţia, căutând protecţia regimului ustaş. Ajuns la Zagreb a fost pus pe fugă de trupele lui Tito, trecând în cele din urmă ilegal graniţa, prin Banatul sârbesc. A sosit în Bucureşti pe 1 iunie 1945. Prin Nelu Rusu a ajuns la Nicolae Petraşcu, pe 15 iulie. Bucuria revederii a fost destul de mare, întrucât la Viena se credea că Nicolae Petraşcu murise în timpul aterizării forţate în Ungaria. Era clar că Horia Sima nu avea cunoştinţă de ce se întâmpla în ţară la sfârşitul războiului, „Comandamentul" din România urmând să decidă de unul singur ce-i de făcut pentru viitorul organizaţiei. Negulescu s-a mutat şi el la Nelu Rusu, pentru a fi permanent în preajma lui Nicolae Petraşcu.

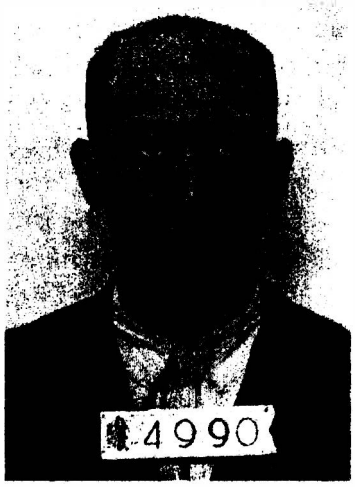

Valeriu (Vică) Negulescu a fost conducătorul *de facto* al Mişcării legionare din ţară după adoptarea „pactului de neutralitate" cu PCR, din decembrie 1945

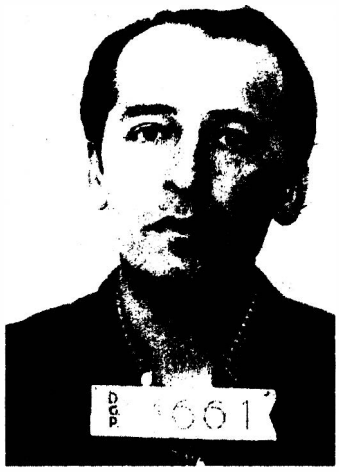

Nelu Rusu a fost unul dintre principalii lideri ai organizaţiei Bucureşti a Mişcării legionare, pe care a condus-o în anii războiului, până la întoarcerea din Germania a liderilor „simişti"

După intrarea lui Vică Negulescu în „Comandamentul pe ţară", structura de conducere a Mişcării legionare avea următoarea componenţă: Nicolae Petraşcu (şef), Vică Negulescu (adjunct), prof. Ion V. Georgescu, prof. George Manu, Simion Ghinea, Corneliu Vicu (lucrase cu prof. Ion V. Georgescu după 23 august 1944), Nistor Chioreanu, Aurel Călin, Ovidiu Găină. Nicolae Petraşcu nu i-a asociat pe cei opt colaboratori doar de formă. El a democratizat efectiv sistemul de decizie al Mişcării legionare, consultându-se cu membrii „Comandamentului pe ţară" de câte ori avea de luat vreo decizie importantă. Era pentru prima dată când Mişcarea avea o conducere colectivă, de grup, anterior având experienţe autoritare, sub „comanda" lui Corneliu Codreanu şi a lui Horia Sima. Sigur,

şeful organizaţiei rămânea Sima, însă el nu-şi putea exercita atribuţiile, fiind ascuns în Occident. Însă din 1945 activitatea organizaţiei s-a „mutat" din nou în ţară, contând doar structura de conducere din România, care avea controlul cuiburilor.

Principala nemulţumire a „Comandamentului" era acţiunea întreprinsă de Horaţiu Comăniciu, însă la acel moment deja entuziasmul legionarilor faţă de Iuliu Maniu şi PNŢ scăzuse, deoarece constataseră că nu aveau protecţie ca urmare a colaborării cu naţional-ţărăniştii. La fel de important era şi conflictul cu „Gruparea Mironovici", ca urmare a neînţelegerilor cu Petraşcu. Radu Mironovici ar fi vrut ca el să fie considerat şeful Mişcării din ţară, fără să întreprindă nimic concret, încredinţându-i lui Nicolae Petraşcu acţiunea „pe teren". Mai mult, ar fi dorit ca Toma Simion să fie adjunct al lui Petraşcu „pe teren". Însă Simion nu a acceptat comanda lui Petraşcu, drept pentru care, la 20 iulie 1945, o delegaţie compusă din prof. Ion V. Georgescu, Nistor Chioreanu şi Toma Simion însuşi s-a deplasat la Sibiu pentru a discuta cu Radu Mironovici pe această temă. Comandantul „Bunei Vestiri" i-a recomandat din nou lui Simion să asculte ordinile lui Petraşcu, însă nu s-a conformat şi, în scurt timp, a început să ducă o acţiune de discreditare a noului „Comandament pe ţară"[199].

Datorită neplăcerilor create de Toma Simion, Nicolae Petraşcu a întrerupt legătura cu Radu Mironovici. Totuşi, cei din „Comandamentul pe ţară" au decis să-i consulte opinia atunci când se vor lua hotărâri importante, însă numai cu rol consultativ. În vara anului 1945, Nicolae Petraşcu a reuşit să încropească un sistem naţional de comunicare a „Centrului" cu cuiburile locale. Mişcarea şi-a păstrat organizarea anterioară, pe corpuri: „Corpul Studenţesc Legionar", „Corpul Muncitoresc Legionar", „Frăţiile de Cruce", „Corpul Femeilor" şi „organizaţia politică". „Organizaţia politică" se ocupa de activitatea cuiburilor din judeţe. Cuiburile erau conduse de un şef, iar la nivel de judeţ erau organizate sectoare şi garnizoane[200]. La nivel naţional existau opt regiuni legionare: Bucureşti, Iaşi, Galaţi, Constanţa, Craiova, Timişoara, Sibiu, Cluj[201]. Cotizaţiile se strângeau destul de greu, de la membrii cuiburilor şi prietenii acestora[202]. Puţini dintre foştii membri ai Asociaţiei Prietenilor Legionarilor mai vărsau fonduri către organizaţia ilegală, ca altădată.

1.2.6. Circulara lui Nicolae Petraşcu din 6 august 1945

Cu toate că în vara anului 1945 Nicolae Petraşcu reuşise o regrupare a organizaţiilor locale, totuşi majoritatea legionarilor solicitau semnale de linişte. Aceştia ar fi dorit ca, la Bucureşti, „Comandamentul pe ţară" să ia legătura cu

---

[199] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 4, f. 27-46.
[200] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 2, f. 25-28.
[201] Ibidem, f. 71.
[202] Ibidem, f. 25-28.

Guvernul, pentru a pune capăt perioadei de ilegalitate, având în vedere că războiul se încheiase. Nicolae Petraşcu ştia bine starea de spirit încă din primăvară, când începuse acţiunea de mobilizare a camarazilor activi din Capitală. Unii legionari începuseră să ceară independent clemenţă din partea autorităţilor, distribuind ilegal manifeste. La 10 iulie 1945, sub semnătura „Comitetul legionar de refacere", un grup de foşti membri ai Mişcării făceau apel la înţelegerea situaţiei internaţionale şi la „veacul nou" ce urma să vină după conflagraţia mondială. Manifestul susţinea că legionarii nu puteau sta în nepăsare faţă de noile realităţi politice. Tocmai de aceea nu trebuiau să se lase ademeniţi de nici un zvon de „rebeliune", întrucât ei nu erau „aceia care sabotează interesele ţării şi opera de reconstrucţie". La final, se adresa următorul îndemn: „Legionari, / Feriţi-vă de sabotori şi de pescuitori în ape tulburi. / Feriţi-vă de teroriştişi combateţi acţiunile nefaste. / Noi trebuie să clădim, nu să distrugem. / Ţara are nevoie de noi şi ne cheamă"[203].

Cu siguranţă că semnatarii manifestului erau speriaţi de zvonurile privind misiunile de sabotaj pentru care fuseseră trimise din Germania echipe de paraşutaţi, în noiembrie-decembrie 1944. Cu toate că în iulie 1945 proiectele de rezistenţă în spatele frontului nu mai erau de actualitate, Nicolae Petraşcu nu putea omite „pecetea" de organizaţie teroristă care plana asupra Mişcării legionare. Tocmai de aceea, începuse să dea dispoziţii ca legionarii să se retragă din partidele antiguvernamentale, în care se înscriseseră după 23 august 1944[204]. Alături de ceilalţi membri ai „Comandamentului pe ţară", el a început redactarea unei circulare, în care anunţa autorităţile că Mişcarea legionară renunţă la orice fel de tentativă de reorganizare. Scopul era să-i ţină pe camarazi departe de represiuni, în preajma alegerilor programate pentru 1946 şi, mai ales, să stopeze fenomenul înscrierii în partidele istorice. „Comandamentul" spera că după alegeri se vor reaşeza libertăţile politice şi atunci se putea face o nouă reorganizare a Mişcării[205].

Circulara a fost redactată la sfârşitul lunii iulie 1945, Nicolae Petraşcu consultându-se cu Vică Negulescu, prof. Ion V. Georgescu, Nistor Chioreanu şi Nelu Rusu[206]. După finalizarea textului, Vică Negulescu s-a deplasat la Lugoj, pentru a-i arătat circulara lui Radu Mironovici. Nu a făcut obiecţii privind conţinutul, fiind curios doar să afle de ce Petraşcu se semna „Comandant legionar general". Mironovici încă nu era familiarizat cu schimbările în structura organizaţiei operate de Sima, la Viena, în toamna anului 1944. La finalul întrevederii, Negulescu a plecat cu impresia că Mironovici nu se opunea circularei[207].

---

[203] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 1/1947, f. 19.
[204] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 146.
[205] Ibidem, f. 170-171.
[206] Ibidem.
[207] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 4, f. 27-46.

În linii mari, circulara, cu titlul „Legionarilor din lăuntrul şi din afara închisorilor", datată 6 august 1945, susţinea: „După mai bine de două decenii de viaţă zbuciumată, legionarii se adresează conducerii ţării şi le spune hotărârea lor de a munci şi a trăi în pace şi în înţelegere cu toţi cetăţenii ţării"; „Trebuie să recunoaştem că drumul nostru alături de puterile Axei, alături de hitlerism, a dus poporul nostru pe margine prăpastiei şi catastrofei naţionale"; „Pentru a face cei dintâi paşi în era nouă, care începe pentru noi acum, se impun o seamă de datorii: 1. o atitudine pozitivă în faţa problemelor şi eforturilor de refacere şi creaţie naţională, 2. toţi legionarii care trăiesc în ilegalitate, cât şi cei care s-au întors sau se vor întoarce din străinătate, să se înapoieze la familiile şi ocupaţiile lor, intrând în legalitate"; „Legionarii vor trebui să păstreze o poziţie de respect şi de lealitate faţă de autorităţile de stat"[208].

Circulara a fost tipărită şi multiplicată de către Nelu Rusu, în locuinţa proprie, cu ajutorul unei maşini *Ghestetner*. Operaţiunea a durat opt zile, timp în care au fost copiate 10.000 de exemplare. În zorii zilei de 15 august 1945 circulara a fost răspândită în toată ţara, cu ajutorul reţelei de organizaţii mobilizate de Nicolae Petraşcu, după preluarea „Comandamentului", în martie[209]. Organizaţia din Bucureşti s-a îngrijit ca manifestul să ajungă la toate instituţiile statului, precum şi la principalele partide politice. Pe 22 august, la sediul legaţiei Marii Britanii a fost depusă o copie a circularei, alături de un memoriu adresat guvernului Regatului Unit, prin care Mişcarea legionară anunţa că abandona la tendinţele extremiste şi regreta „lupta trecută în slujba nazismului sau fascismului"[210].

Circulara lui Petraşcu din 6 august 1945 a avut ecoul scontat în Partidul Comunist, atât Ana Pauker, cât şi Teohari Georgescu apreciind în discursuri publice desolidarizarea legionarilor de nazism şi intenţia de integrare în „viaţa nouă"[211]. Totuşi, Nicolae Petraşcu a fost interesat şi de reacţiile partidelor istorice, pe care le-a contactat cu ajutorul lui George Manu. Din partea PNL-Brătianu s-a întâlnit cu avocatul Popa şi cu avocatul Virgil Mateiaş, iar din partea naţional-ţărăniştilor a discutat cu Ion Mihalache, Virgil Solomon şi Nicolae Penescu. A încercat să aibă şi o întâlnire cu Iuliu Maniu, însă nu a reuşit[212].

---

[208] DANIC, Fond CC al PCR – Secţia Cancelarie, dos. nr. 16/1954, f. 19-21.
[209] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 165-167.
[210] DANIC, Fond CC al PCR – Secţia Cancelarie, dos. nr. 16/1954, f. 6.
[211] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 4, f. 27-46.
[212] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 181086, vol. 2, f. 213-220.

1.3. Protocolul dintre Mişcarea legionară şi Ministerul de Interne (10 decembrie 1945)

Majoritatea legionarilor a receptat pozitiv circulara lui Nicolae Petraşcu. Ei credeau că şeful „Comandamentului pe ţară" avea vreo dispoziţie specială de la Horia Sima de a contacta Partidul Comunist, pentru a ajunge la o înţelegere. Sperau la o admisie politică generală şi chiar să fie numit un legionar într-un post de răspundere[213]. În realitate situaţia nu stătea chiar aşa. Nicolae Petraşcu a emis circulara fără să aibă vreun ordin de la Horia Sima, despre care nu mai ştia nimic după sfârşitul războiului. La plecarea din Viena, Petraşcu fusese însărcinat să acţioneze în ţara în funcţie de împrejurări, pentru a asigura o viaţă liniştită pentru legionari (probabil nu cunoştea nici textul ultimei circulare a lui Sima de la Viena, în care recomanda camarazilor înscrierea în partidele de stânga, pentru protecţie[214]).

De asemenea, Petraşcu nu avea nici vreo legătură directă cu Guvernul, aşa cum susţineau unele cercuri legionare, la sfârşitul lunii august 1945.

1.3.1. Arestarea lui Nicolae Petraşcu (15 octombrie 1945)

Primul contact cu Ministerul de Interne i-a fost propus lui Petraşcu abia după circulara din 6 august 1945. Iniţiator a fost legionarul „de serviciu" în relaţiile cu autorităţile, controversatul Vasile Noveanu. Acesta avusese legături atât cu regimul lui Carol al II-lea, cât şi cu Ion Antonescu. În perioada „trierii", Noveanu fusese internat în lagărul de la Slobozia Veche, unde a intrat în contact cu PCR-ul, alături de Petre P. Panaitescu. Cei doi au fost eliberaţi în urma desfiinţării lagărelor, ca urmare a Jurnalul Consiliului de Miniştri din 27 septembrie 1945. Panaitescu nu a dorit să mai reia legăturile cu „Comandamentul" clandestin, susţinând în cercurile de apropiaţi că doreşte să înfiinţeze o organizaţie politică aflată „sub controlul Ministerului de Interne", în care să-i includă pe legionari. Noveanu însă l-a contactat imediat pe Nicolae Petraşcu, susţinând că are „intrare" la Teohari Georgescu. Mai susţinea că ministrul de Interne dorea o discuţie cu Petraşcu, garantându-i libertatea şi viaţa. În principiu, Nicolae Petraşcu a fost de acord. La circa două ore după plecarea lui Noveanu însă, poliţia a pătruns în imobilul unde avusese loc discuţia, arestându-l pe Petraşcu, împreună cu Vică Negulescu. Era 15 octombrie 1945[215].

Legionarii din „Comandamentul pe ţară" au receptat negativ arestarea lui Petraşcu, fiind un mod nu tocmai principial de a începe negocierile de destindere. Înainte de a fi prins, acesta dăduse dispoziţie ca, în cazul în care i se întâmpla ceva, să-i ia locul Nistor Chioreanu. Profesorul Ion V. Georgescu dispăruse în august 1945 fără urmă, existând zvonuri că fusese arestat şi deportat în

---

[213] DANIC, Fond CC al PCR – Secţia Cancelarie, dos. nr. 16/1945, f. 8.
[214] Vezi *supra*, subcap. 1.1.6.
[215] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 4, f. 27-46.

Uniunea Sovietică[216]. A doua zi după arestarea lui Petraşcu şi Negulescu, Nistor Chioreanu a dat o circulară prin care anunţa incidentul, avertizând autorităţile că, în cazul în care vor fi asasinaţi, va urma o „răzbunare înfricoşătoare". Chioreanu controla cuiburile cu potenţial terorist, avându-i în subordine şi pe legionarii paraşutaţi din Germania, care urmaseră cursuri de sabotaj şi luptă de gherilă[217]. Circulara a fost multiplicată de către Nelu Rusu, care s-a ocupat şi de răspândirea ei, în Capitală[218].

Chiar în seara arestării, Nicolae Petraşcu a avut o întrevedere cu Teohari Georgescu, fiind înştiinţat că Ministerul de Interne nu urmărea arestarea şi judecarea sa, ci doar discuţii privind legalizarea situaţiei legionarilor. În zilele următoare, Petraşcu s-a întâlnit cu unii legionari apropiaţi Ministerului de Interne, printre care Vasile Noveanu, Virgil Ionescu şi Nicolae Andor (acesta a avut o atitudine „necamaradenească" faţă de el). După o săptămână, lui Nicolae Petraşcu i s-a permis să ia contact cu Vică Negulescu, pentru a se sfătui ce-i de făcut. Negulescu a fost eliberat, pentru a lua legătura cu „Comandamentul pe ţară", iar Petraşcu a fost instalat în domiciliul obligatoriu, într-o vilă pe str. Sandu Aldea. Putea lua contact cu oricine dorea, însă îi era interzis să părăsească imobilul[219]. Pentru a-i da un sentiment de siguranţă, i-a fost permis şi soţiei să locuiască cu el în domiciliul obligatoriu.

1.3.2. Negocierea „pactului de neutralitate"

După eliberare, Vică Negulescu l-a contactat prima dată pe Nistor Chioreanu, aflat în domiciliu ilegal. Negulescu nu a fost urmărit de Siguranţă, demers al autorităţilor care le-a sporit încrederea legionarilor. Nistor Chioreanu i-a transmis lui Petraşcu să solicite Ministerului de Interne emiterea unui comunicat public, prin care garanta tuturor legionarilor care se legalizau libertate, precum şi acte de evidenţă a populaţiei. De asemenea, propunea ca cei legalizaţi să nu fie interogaţi unde şi cum au stat până s-au prezentat la poliţie[220]. În zilele următoare, Chioreanu s-a dus personal să-l vadă pe Petraşcu în domiciliul obligatoriu, fără să fie legitimat de poliţie (activa încă clandestin). Nicolae Petraşcu a mai fost vizitat Ion Dumitrescu-Borşa, Vasile Noveanu, Virgil Ionescu, Petre P. Panaitescu, Nicolae Andor, Simion Ghinea, Nelu Rusu, Alexandru Serafim etc.

Din partea Ministerului de Interne, discuţiile au fost coordonate de Alexandru Nicolschi şi Gheorghe Petrovici, care au fost în legătură cu Petraşcu atât în

---

[216] Petcu, Adrian-Nicolae, „Participarea Bisericii Ortodoxe Române la rezistenţa anticomunistă", în *Mişcarea armată de rezistenţă anticomunistă din România: 1944-1962*, coord. Gheorghe Onişoru, Bucureşti, Editura Kullusys, 2003, p. 186.

[217] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 140-142.

[218] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 146.

[219] ACNSAS, loc. cit., vol. 4, f. 27-46.

[220] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 137-140.

săptămâna de arest de la Ministerul de Interne, cât îi în timpul domiciliului obligatoriu. Autorităţile solicitau ca Nicolae Petraşcu să recomande legionarilor să intre în legalitate, să prea armamentul pe care-l aveau, şi să se abţină de la orice manifestări politice. Nu aveau voie nici să se înscrie în alte grupări politice, fiindu-le recomandat să „caute să fie factori de construcţie a economiei ţării"[221].

Ministerul de Interne a încercat să-l atragă în negocieri şi pe Radu Mironovici, care stătea ascuns de la eliberarea sa din închisoare, în 1943. În acest sens, Gheorghe Petrovici l-a contactat pe Ion Dumitrescu-Borşa, căruia i-a înmânat un certificat de scoatere de sub urmărire atât pentru el, cât şi pentru Mironovici. Dumitrescu-Borşa şi-a reafirmat poziţia de încetare a oricăror activităţi legionare şi a susţinut că nu ştia cum să-l găsească pe Radu Mironovici. Totuşi a acceptat să-l viziteze pe Nicolae Petraşcu în domiciliul obligatoriu. Negocierile dintre Mişcarea legionară şi Ministerul de Interne s-au finalizat cu adoptarea unei convenţii („pact de neutralitate")[222] privind condiţiile şi clauzele legalizării, înţelegere la care au contribuit: Nicolae Petraşcu, Vasile Noveanu, Petre P. Panaitescu, Vică Negulescu şi Ion Dumitrescu-Borşa[223].

Nicolae Petraşcu a fost eliberat din domiciliul obligatoriu la 6 decembrie 1945. Anunţul oficial privind acordul dintre Mişcarea legionară şi autorităţi a fost făcut la radio pe 9 decembrie, iar în presa scrisă în ziua următoare. Ca şi în cazul învestirii „Guvernului Naţional" de la Viena, a fost aleasă data de 10 decembrie pentru semnificaţia în rândul legionarilor – aniversau „Ziua studenţimii române". Astfel, legionarii care din diferite motive nu-şi procuraseră acte de identitate după război erau invitaţi la secţiile de poliţie în intervalul 15 decembrie 1945-15 ianuarie 1946, pentru a-şi întocmi respectivele documente[224]. Unităţile Ministerului de Interne au primit oficial noile dispoziţii privind statutul legionarilor „ilegali" prin ordinul nr. 33.232 din 10 decembrie 1945[225].

1.3.3. Dispoziţiile lui Nicolae Petraşcu după elaborarea „pactului de neutralitate"

La ieşirea din domiciliul obligatoriu, prima grijă a lui Nicolae Petraşcu a fost să-i întâlnească pe liderii din „Comandamentul pe ţară", pentru a-i anunţa să renunţe la orice fel de preocupare privind activităţile de rezistenţă. Armele şi muniţiile trebuiau predate degrabă, iar orice contacte cu militarii erau interzi-

[221] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 4, f. 27-46.
[222] Nu s-a descoperit încă în arhive vreun document scris prin care Ministerul de Interne şi liderii legionari îşi luau angajamente privind atitudinea politică. Cel mai probabil, termenii „pactului de neutralitate" s-au stabilit verbal, fiind distribuiţi apoi legionarilor prin intermediul liderilor care au participat la negocieri.
[223] Dumitrescu-Borşa, Ion, *op. cit.*, p. 423-425.
[224] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 5, f. 53.
[225] DANIC, Fond IGJ, dos. nr. 105/1945, f. 2.

se. De asemenea, se interziceau legăturile cu partidele istorice (PNŢ, PNL, PSD Titel Petrescu), cu Palatul, dar şi cu agenţii străini. Pe termen scurt legionarii trebuiau să menţină contactul strâns între ei, dar să nu recruteze „elemente" noi, deoarece gestul ar fi fost interpretat de autorităţi drept o acţiune de reorganizare. Petraşcu le-a transmis apropiaţilor că, după intrarea în vigoare a pactului cu Ministerul de Interne, legionarii aveau drept grijă soarta celor din închisori, care nu puteau fi eliberaţi decât printr-o atitudine corectă faţă de înţelegerea din decembrie 1945. Totuşi, şeful „Comandamentului pe ţară" nu a dat dispoziţie ca unităţile reorganizate în 1945 să fie dizolvate. Cuiburile trebuiau menţinute sub control pentru ca membrii lor să nu treacă la acţiuni individuale, în cazul în care ar fi avut libertate de mişcare[226]. După aceea, la sfârşitul lunii decembrie, Petraşcu a început un turneu prin ţară, pentru a-i contacta pe liderii locali, cărora să le prezinte personal noile instrucţiuni. În judeţe, anunţul autorităţilor prin presă a fost privind uneori cu îndoială, întrucât în cutumele legionare doar „Comandamentul" dispunea încetarea acţiunilor, prin metode specifice de conspirativitate. Riscurile erau, pe de altă parte, extrem de mari, întrucât dispoziţiile prevedeau şi predarea armamentului. Astfel, Ministerul de Interne îşi făcea o „bază de date" cu organizaţiile cu potenţial terorist, iar membrii acestora puteau fi arestaţi cu uşurinţă, în cazul în care comuniştii decideau ruperea pactului. În consecinţă, misiunea lui Petraşcu nu a fost uşoară. În lunile decembrie 1944 şi ianuarie 1945 a călătorit foarte mult în ţară, în special în Transilvania şi Banat, unde erau cuiburi mai bine închegate (acestea beneficiaseră până atunci de suportul legionarilor paraşutaţi din Germania). I-a chemat pe şefii judeţelor în centrele regionale, discutând cu fiecare în parte. Noile instrucţiuni prevedeau „curaj, încredere şi disciplină"[227].

Deşi în faţa lui Petraşcu liderii locali au susţinut că vor respecta prevederile „pactului" cu Ministerul de Interne, nu întotdeauna au şi pus în practică cuvântul dat. Cele mai importante probleme le-a ridicat dispoziţia privind predarea armamentului. Unii şefi de cuiburi au decis să-l ţină ascuns, pentru a se apăra mai târziu, în cazul în care regimul va trece la represiuni contra Mişcării legionare[228]. Au existat dispute şi în nucleul de conducere. Astfel, George Manu s-a opus „pactului", susţinând că legionarii trebuiau să intre în mişcarea de rezistenţă contra comuniştilor, care se întemeiase cu câteva luni în urmă[229]. Nici Titi Gâţă nu a dorit să-şi legalizeze statutul, preferând să-şi menţină identitatea falsă, pentru ca autorităţile să nu-i dea de urmă. Un alt caz de opoziţie faţă de „pact" a fost Ovidiu Găină. Acesta, cu toate că se opunea demersului, s-a conformat în cele din urmă dispoziţiilor lui Petraşcu, în baza respectării ierarhiei

[226] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 170-171.
[227] Verca, Filon, *op. cit.*, p. 187-189.
[228] *Ibidem*.
[229] Vezi *infra*, subcap. 2.2.1.

legionare. El s-a întors în Bucovina, unde s-a prezentat autorităţilor poliţieneşti şi a predat armamentul.

Cu toate că „pactul" cu Ministerul de Interne a fost negociat în urma consultării legionarilor din mai multe grupări, în cele din urmă doar Nicolae Petraşcu şi apropiaţii săi şi-au asumat responsabilitatea aplicării înţelegerii. A fost ajutat de camarazii din „Comandamentul pe ţară" şi de şefii de regiuni: Nistor Chioreanu, Aurel Călin, Viorel Boborodea, Ovidiu Găină, Nelu Rusu, Filon Verca etc.[230]. Legionarii ostili lui Petraşcu (se opuneau de fapt lui Horia Sima), deşi au participat la negocierile privind termenii pactului, după decembrie 1945 s-au plasat pe poziţii critice, acuzându-l pe Nicolae Petraşcu de „trădare". Cel mai critic era Radu Mironovici, care, totuşi, refuzase orice responsabilitate în organizaţie după 23 august 1944. De asemenea, şi Petre P. Panaitescu vorbea despre „decizia pripită" a lui Petraşcu, cu toate că era un apropiat al autorităţilor şi luase parte la negocieri. O voce critică surprinzătoare era George Manu, care se manifesta făţiş împotriva lui Nicolae Petraşcu, pe care-l acuza că ar fi abandonat „lupta" pentru a fi eliberat[231].

Într-adevăr, Petraşcu nu fusese foarte entuziast să reorganizeze Mişcarea legionară după întoarcerea în ţară. Încă de la Viena intrase în conflict cu germanii, care totuşi l-au paraşutat în România, datorită prieteniei şi fidelităţii lui faţă de Horia Sima. Probabil şi Sima detectase delăsarea colaboratorului său, tocmai de aceea îl trimisese în ţară şi pe Constantin Stoicănescu. Însă „căderea" lui Stoicănescu[232] l-a lăsat pe Nicolae Petraşcu singurul responsabil politic important prezent în ţară. Petraşcu nu s-a grăbit să respecte ordinele de mobilizare a cuiburilor cu potenţial terorist, pentru a organiza sabotaje în spatele frontului, preferând să aştepte terminarea războiului, deoarece ştia că germanii îl vor pierde. Din martie 1945 s-a ocupat totuşi de reorganizarea Mişcării, însă doar pentru a relua legăturile informative şi a studia starea de spirit a camarazilor. Tot timpul a făcut apel la cumpătare, lăsându-l pe Nistor Chioreanu să se ocupe de cuiburile „active", care ar fi putut iniţia acţiuni de rezistenţă. După sfârşitul războiului şi-ar fi dorit să se întoarcă acasă, la Sibiu, unde îl aşteptau doi copii minori. Ceea ce a şi făcut în aprilie 1946, după ce şi-a onorat promisiunile faţă de Ministerul de Interne, că-i va determina pe legionarii ilegali să-şi legalizeze statutul şi să predea armamentul şi muniţiile pe care le posedau. Până în 1947, Nicolae Petraşcu s-a retras la Sibiu, făcând vizite sporadice în Capitală, pentru a studia care mai era starea de spirit a organizaţiei[233].

---

[230] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 4, f. 27-46.
[231] DANIC, Fond CC al PCR – Secţia Cancelarie, dos. nr. 16/1954, f. 11.
[232] Vezi *supra*, subcap. 1.1.9.
[233] DANIC, Fond CC al PCR – Secţia Cancelarie, dos. nr. 161/1954, f. 12-15; ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 4, f. 400-404.

1.3.4. Aplicarea „pactului de neutralitate"

În locul său, Nicolae Petraşcu l-a lăsat la Bucureşti pe Vică Negulescu – încă din decembrie 1945 era considerat reprezentantul Mişcării legionare pe lângă Ministerul de Interne, însărcinat cu legalizarea „pe teren" a camarazilor care-şi ascundeau identitatea, precum şi cu predarea armamentului sau tehnicii speciale (aparate de telegrafie fără fir, pistoale automate ruseşti şi cartuşele necesare, revolvere şi cartuşele necesare grenade, dinamită etc.). În 1945 şi 1946, Negulescu a făcut numeroase vizite la Alexandru Nicolaschi, singur sau însoţit de legionari care-şi legalizau statutul[234]. Uneori, legalizarea situaţiei legionarilor care se prezentau la poliţie, sau a celor arestaţi în ultimele luni, nu a fost uşor de întreprins. Mai ales în cazul cuiburilor cu potenţial terorist, autorităţile locale ezitau să-i lase din mână pe legionari. Spre exemplu, în ianuarie 1946, a fost nevoie de intervenţia personală a lui Teohari Georgescu pentru ca un grup de legionari arestaţi la Timişoara să fie eliberaţi şi să li se emită acte de la evidenţa populaţiei[235]. La fel de problematică a fost şi eliberarea deţinuţilor legionari de la Aiud, închişi de regimul Antonescu după evenimentele din 21-23 ianuarie 1941. În urma evaluării situaţiei fiecăruia, au ajuns liberi între 50 şi 100 doar[236]. Cei cu condamnări mari, pentru acţiuni grave împotriva siguranţei statului, au rămas închişi.

Până în aprilie 1946, Ministerul de Interne a eliberat acte de identitate pentru 340 de legionari care stătuseră în ilegalitate până la începerea tratativelor cu autorităţile, la sfârşitul anului 1945. Alţi 929 de legionari erau daţi în urmărire – despre unii se ştia că erau în exil, alţii erau în ţară şi refuzau să-şi legalizeze situaţia. În total, 1.269 de persoane considerate de autorităţi periculoase pentru siguranţa statului. Dintre liderii cu potenţial organizaţional, în aprilie 1946 se găseau în ţară: Nicolae Petraşcu, Vică Negulescu, Radu Mironovici, Nistor Chioreanu, Nelu Rusu, Titi Gâţă, Viorel Boborodea, Aurel Călin, Constantin Coniac, Ion Fleşeriu, Ovidiu Găină, Pavel Grimalschi, Gabriel Bălănescu, Ion Maruşca, Sebastian Mocanu, Iosif Costea, Gheorghe Petrea, Ion Popa, Şerban Secu, Filon Verca, Gheorghe Apostolescu, Vasile Noveanu, Augustin Bidianu, Toma Simion, Ilie Colhon, Alexandru Enciu, Iosif Găvăgină, Ion Halmaghi, Leon Şuşman, Valeriu Gafencu, Dumitru Găzdaru, Coriolan Matei, Nicolae Andor, Traian Herseni, Alexandru Vergoti, Alexandru Constant, Ion-Victor Vojen, Ion-Dumitrescu Borşa, Gheorghe Ciorogaru, Victor Medrea, Petre Ţuţea, Alexandru Serafim, Simion Ghinea, Ion Venerca, Nicolae Mazilescu, Ion Ghimbăşanu, Traian Hanu, Nicolae Lupu, Bucur Stroescu, ing. Macarie, Octavian Ţucu, Stere Mihalexe, Alexandru Ionescu, Eugen Popescu etc.[237].

---

[234] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 5, f. 53.
[235] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 181086, vol. 3, f. 201.
[236] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 4, f. 400-404.
[237] Ibidem, Fond Documentar, dos. nr. 3355, vol. 4, f. 141-151.

În viziunea autorităţilor, pactul dintre Mişcarea legionară şi Ministerul de Interne din decembrie 1945 n-a fost un act de destindere, ci numai o strategie de punere sub supraveghere a extremiştilor de dreapta. Vică Negulescu a fost filat în permanenţă de Siguranţă, pentru a vedea dacă în relaţiile cu legionarii care-şi legalizau statutul insufla încredere în autorităţile statului, sau îi îndruma să menţină organizaţiile, pentru o viitoare confruntare violentă cu Guvernul[238]. Negulescu a încercat constant, în cadrul întrevederilor cu Alexandru Nicolschi, să obţină scoaterea Mişcării din rapoartele poliţieneşti de la categoria „grupări subversive", şi trecerea ei la „grupări politice"[239]. Nu a reuşit, deoarece suspiciunea autorităţilor a fost mare încă de la începerea negocierii pactului.

Astfel că, în „Planul de activitatea informativă" al Ministerului de Interne pe anul 1946 (difuzat în teritoriu pe 19 decembrie 1945), Mişcarea legionară figura la categoria „Mişcarea fascistă antidemocratică". Unităţile ministerului aveau datoria să întreprindă: „supravegherea legionarilor în libertate care ar putea întreţine curentul legionar", „evidenţa nominală a legionarilor în libertate şi ţinerea lor sub supraveghere permanentă", „urmărirea legionarilor dispăruţi şi îndeosebi a celor fugiţi în străinătate, pentru a fi prinşi dacă se întorc (cu atenţie deosebită asupra familiilor şi legăturilor de prietenie cu persoanele rămase în ţară)"[240]. Până în 1948, direcţiile de poliţie şi inspectoratele de jandarmi din judeţe trebuiau să raporteze lunar „procedura de urmărire a legionarilor care şi-au legalizat situaţia"[241].

[238] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 5, f. 1-34; Ibidem, loc. cit., vol. 4, f. 27-46.
[239] Ibidem, loc. cit., vol. 4, f. 27-46.
[240] Ibidem, Fond Documentar, dos. nr. 3355, vol. 4, f. 164-166.
[241] Ibidem, f. 39.

Capitolul 2

FORME DE ACTIVITATE CLANDESTINĂ DUPĂ „PACTUL DE NEUTRALITATE"

2.1. Perioada „neutralității" (decembrie 1945 – noiembrie 1947)

După intrarea în vigoare a „pactului de neutralitate" cu Ministerul de Interne (10 decembrie 1945), „Comandamentul pe țară" al Mișcării legionare nu s-a autodizolvat. Nici documentele de arhivă, dar nici sursele memorialistice nu lămuresc dacă această strategie a fost negociată cu autoritățile, sau pur și simplu legionarii au dorit să-și mențină organizația „în adormire". Nicolae Petrașcu le-a spus apropiaților că dorește să păstreze integritatea cuiburilor pentru a avea control asupra legionarilor, ca să nu treacă la acțiuni violente[1]. Nu este clar însă dacă a fost dorința lui, sau a autorităților. În orice caz, atât Nicolae Petrașcu, cât și Vică Negulescu, erau în legătură permanentă cu Alexandru Nicolschi. După aprilie 1946, când s-a retras la Sibiu, Petrașcu îl vizita pe Nicolschi de fiecare dată când sosea în București. În general, vorbeau despre „starea de spirit" a legionarilor și despre nemulțumirile legate de faptul că foștii „ilegali" nu erau primiți în slujbele controlate de stat (mai ales avocații, a căror intrare în barouri era blocată de colegii lor comuniști). Relația lui Vică Negulescu cu Ministerul de Interne era însă una specială. Se prezenta la Nicolschi de fiecare dată când era convocat, însă se ducea și din proprie inițiativă, pentru a da rapoarte despre „starea de spirit" în rândul camarazilor. Nu trebuie pierdut din vedere că, de fapt, din aprilie 1946 el conducea *de facto* „Comandamentul pe țară", conform dispoziției lui Nicolae Petrașcu. Mulți legionari, mai ales din cercurile radicale, îl acuzau pe Vică Negulescu de „colaborationism" cu autoritățile. Așadar, suspiciunile în Mișcare erau destul de mari.

2.1.1. George Manu și „Mișcarea Națională de Rezistență"

Cel mai vocal critic al demersurilor lui Nicolae Petrașcu de apropiere față de autorități a fost George Manu. Acesta rămăsese în țară în perioada războiului, iar după 23 august 1944 a susținut pentru scurt timp acțiunea lui Horațiu Comăniciu de colaborare cu PNȚ-ul. După venirea „parașutaților", în noiembrie 1944, a luat legătura cu Constantin Stoicănescu și Nicolae Petrașcu, fiind partizan înfocat al ideii de sabotaj în spatele frontului româno-sovietic.

---

[1] Vezi *supra*, subcap. 1.3.3.

După cum s-a arătat în capitolul întâi, Nicolae Petraşcu nu a fost convins de necesitatea şi eficacitatea acestei acţiuni. După 6 martie 1945, George Manu a repus în discuţie, în cadrul Mişcării legionare, posibilitatea unei acţiuni de rezistenţă faţă de noul guvern pro-comunist condus de dr. Petru Groza. La acel moment, Nicolae Petraşcu i-a comunicat că nu are cu cine să facă rezistenţa, şi nici nu doreşte, având în vedere că găsise în ţară o situaţie dezastruoasă a Mişcării legionare, din punct de vedere organizatoric. Tocmai de aceea, începând cu martie 1945, iniţiase reorganizarea cuiburilor, a judeţelor şi a regiunilor. Însă, doar cu rol informativ, fără să aibă în vedere acţiuni de sabotaj. Nemulţumit de această imagine, George Manu a intrat în legătură cu unele personalităţi adepte ale rezistenţei faţă de ingerinţele Moscovei în treburile României. În stadiul actual al cercetării, nu este foarte clar dacă Manu a iniţiat aceste contacte din proprie iniţiativă, sau cu acordul lui Stoicănescu–Petraşcu. Mai degrabă fără. Astfel, în februarie 1945, George Manu l-a contactat, ca reprezentant al Mişcării legionare, pe N. Alexandrescu, fostul şef de cabinet al generalului Aurel Aldea. Acesta i-a transmis că generalul era „şef prezumtiv" al rezistenţei. În luna aprilie 1945, George Manu l-a contactat pe amiralul Horia Măcellariu, prin intermediul doctorului Brancovici (locuia la domiciliul acestuia, întrucât Manu îşi pierduse casa ca urmare a bombardamentelor germane din august 1944). În luna următoare, Manu a intrat în legătură şi cu Vintilă Brătianu, pe care-l ştia de multă vreme personal, însă contactul din mai 1945 l-a iniţiat în numele Mişcării legionare. Vintilă Brătianu i-a reconfirmat că pentru probleme legate de organizarea rezistenţei trebuia să i se adreseze generalului Aldea[2]. În iulie 1945, George Manu a intrat în „Comandamentul pe ţară" ilegal al Mişcării, structură pe care a părăsit-o în octombrie 1945, în momentul arestării lui Nicolae Petraşcu. Manu nu a participat la negocierile cu Ministerul de Interne privind „pactul de neutralitate". Cât timp a fost membru al „Comandamentului pe ţară", a reuşit să-i intermedieze lui Petraşcu unele legături cu lideri ai „partidelor istorice": Ion Mihalache, Nicolae Penescu, Emil Ghilzean, Giţă Pop etc.[3].

George Manu i-a vorbit pe larg lui Petraşcu despre contactele sale cu aşazisa „rezistenţă" abia în luna septembrie 1945. Însă, în realitate, „Mişcarea Naţională de Rezistenţă" nu a existat, fiind un grup minuscul, constituit la iniţiativa gen. Aldea. Aşa-zisa „Mişcare Naţională de Rezistenţă" a fost o creaţie a Siguranţei, fiind un pretext perfect de compromitere a unor lideri politici, înainte de alegerile din 1946.

Ce se întâmplase? La 23 august 1945 regele Mihai I a refuzat să participe la aniversarea unui an de zile de la ruperea alianţei cu Germania, decizie care a creat o atmosferă ca „înainte de asediu" în cercurile Palatului. Atunci, gen. Al-

[2] Arhiva Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii (în continuare ACNSAS), Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 4, f. 1-17.
[3] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 376-378.

dea, apropiat de Casa Regală, a pus problema în discuţiile cu apropiaţii săi să se constituie un sistem de protecţie a regelui, în cazul în care „masele de comunişti" erau incitate să atace Palatul Regal. Aşadar, generalul s-a gândit la nevoia organizării unei mişcări de rezistenţă în jurul Bucureştiului. Bineînţeles că existaseră contacte între personalităţile ostile Uniunii Sovietice şi anterior datei de 23 august 1945, însă atunci s-a pus pentru întâia dată problema organizării unei „gărzi personale" a regelui, în cazul în care comuniştii furioşi ar fi luat cu asalt Palatul. Începând din luna septembrie 1945, gen. Aldea s-a întâlnit cu câţiva apropiaţi ai săi, printre care: gen. Constantin Eftimiu, Ioan Mihăilescu, lt.-col. Pleşnilă, amiralul Măcellariu. În urma discuţiilor, s-a stabilit constituirea unui sistem de rezistenţă la nivel naţional, însă numai ipotetic, întrucât grupul din jurul gen. Aldea nu avea partizani în judeţe şi, cu atât mai puţin, armament, muniţii sau tabere de pregătire[4]. Totuşi, ofiţerii au „desenat" o strategie de organizare a rezistenţei, a cărei activitate urma să fie împărţită pe opt zone, controlate de apropiaţii gen. Aldea: gen. Constantin Eftimiu, amiralul Horia Măcellariu, lt.-col. Eugen Pleşnilă, Gheorghe Manu (Mişcarea legionară), Horaţiu Comăniciu (PNŢ) şi Mihail Fărcăşanu (PNL). Trebuie precizat că niciunul dintre reprezentanţii grupărilor politice din „rezistenţă" nu a reuşit să aducă angajamente din partea liderilor organizaţiilor, deoarece aceştia considerau proiectul iluzoriu. Au acţionat în nume personal[5].

În 1945, au existat numai discuţii de principiu, fără să se întreprindă acţiuni organizatorice însemnate. În primăvara anului 1946, activitatea a fost dezmorţită de un ordin al Marelui Stat Major, adresat tuturor comandamentelor din ţară, conform căruia trebuiau întocmite lucrările de mobilizare, până la 1 aprilie 1946. În interpretarea grupului gen. Aldea, dispoziţia era consecinţa unui conflict între Aliaţi. Era momentul aşteptat de „rezistenţă", deoarece planificau să acţioneze în „spatele frontului", în cazul în care puterile democratice începeau războiul cu Uniunea Sovietică (în România existau zvonuri despre acest prezumtiv conflict încă din 1944). Pentru a interpreta ordinul Marelui Stat Major şi a vedea ce era de făcut, grupul gen. Aldea s-a întâlnit în casa inginerului Iliu, pentru a decide strategia de acţiune (martie 1946). Din cele opt zone planificate iniţial, activitatea s-a restrâns la şapte, însă nici pentru acestea grupul nu avea oameni suficienţi, desemnaţi să se ocupe de organizare. Aşadar, proiectata rezistenţă urma să se desfăşoare în: munţii Sebeş (coordonator Horaţiu Comăniciu), zona Câmpulung Muscel (coordonator Mihail Fărcăşanu), Bucureşti (coordonator amiral Horia Măcellariu), zona Valea Prahovei–Valea Buzăului (coordonator George Manu), trecătorule munţilor din Moldova (fără coordo-

[4] Spiridon, Raluca, „Consideraţii generale asupra unei legende: «Mişcarea Naţională de Rezistenţă»" în *Mişcarea armată de rezistenţă anticomunistă din România: 1944-1962*, coord. Gheorghe Onişoru, Bucureşti, Editura Kullusys, 2003, p. 357-360.
[5] *Ibidem*, p. 338-341.

nator desemnat), munţii Căliman (organizaţia Haiducii lui Avram Iancu), Munţii Apuseni (fără coordonator desemnat)[6]. A mai avut loc o întâlnire la începutul lunii mai, pentru a se stabili modul de rezistenţă. Însă toate eforturile de opoziţie contra regimului pro-sovietic instalat la Bucureşti au fost curmate pe 27 mai 1946, când au început arestările.

Cercetările recente, efectuate în baza documentelor Siguranţei, arată că, de fapt, nu a existat o „Mişcare Naţională de Rezistenţă"[7], iar mulţi dintre cei implicaţi în această „afacere" au aflat denumirea organizaţiei de la procurorul care ancheta cazul, în închisoarea Piteşti[8]! Dacă nici măcar amiralul Horia Măcellariu, care avea misiunea să asigure protecţia regelui în Bucureşti nu a reuşit să încropească vreo mişcare de amploare[9], cu atât mai puţin s-a realizat în celelalte şase zone. În perioada tulbure de după război existau puţini entuziaşti dispuşi să se aventureze într-o construcţie cu consecinţe atât de periculoase. Conflagraţia abia se terminase, iar conflictul dintre Vest şi Est nu era aşa de evident. Nu se semnase nici Tratatul de Pace!

Legionarii din aşa-zisa „Mişcare Naţională de Rezistenţă" au avut o activitate asemănătoare cu a celorlalte grupări componente – discuţii de principiu, planuri, însă fără realizări concrete. După arestarea lui Nicolae Petraşcu, şi apariţia zvonurilor privind negocierea unui „pact de neutralitate" al legionarilor cu autorităţile comuniste, George Manu şi apropiaţii lui s-au alarmat, întrucât se compromiteau legăturile întemeiate pentru fondarea aşa-zisei mişcări de rezistenţă. Manu i-a transmis lui Petraşcu că se opune oricăror discuţii cu Ministerul de Interne, anunţându-l că va acţiona independent de hotărârile „Comandamentului pe ţară". Cei doi s-au întâlnit pe 7 decembrie, în casa doctorului Brancovici. S-au discutat condiţiile intrării în legalitate a Mişcării legionare, însă George Manu nu a fost de acord şi l-a anunţat pe Nicolae Petraşcu că va rămâne în ilegalitate. Petraşcu i-a transmis că va intra de unul singur în această aventură, fără a putea angaja organizaţia în nici un fel. În declaraţiile date Securităţii în 1948, după arestare, Manu a susţinut că, la respectiva întâlnire, Petraşcu i-ar fi transmis să comunice Palatului că acordul cu Ministerul de Interne era de conjunctură, iar Mişcarea legionară „va lupta unde trebuie la momentul oportun"[10]. Întrucât declaraţiile celor doi din 1948 se contraziceau, ofiţerii Securităţii au organizat o confruntare, Petraşcu menţinându-şi poziţia. El susţinea că a respectat litera acordului cu autorităţile, şi nu l-a autorizat pe Manu să întreprindă nici o acţiune de opoziţie, în numele Mişcării[11].

---

[6] *Ibidem*, p. 361-362.
[7] *Ibidem*, p. 46.
[8] *Ibidem*, p. 338-341.
[9] *Ibidem*, p. 46.
[10] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 387-396.
[11] Ibidem, f. 475-476.

După întrevederea cu Petraşcu, George Manu s-a întâlnit cu gen. Aldea – acesta nu a recunoscut însă că era „şeful rezistenţei". Discuţia a fost de principiu, generalul fiind informat despre poziţia oficială a Mişcării legionare şi despre atitudinea dizidentă a lui Manu[12].

„Grupul Manu" s-a constituit imediat după cele două întâlniri din decembrie 1945, cu Nicolae Petraşcu, şi cu gen. Aldea. George Manu s-a sprijinit pe câţiva prieteni personali din rândul legionarilor: Georgel Demetrescu, N. Chisălnicescu, dr. N. Hodoş şi Dan Zamfirescu. La prima întâlnire a grupului, ţinută în locuinţa doctorului N. Hodoş, a participat şi Paul Iacobescu, care era legătura cu Horia Măcellariu. A doua întâlnire, organizată în locuinţa lui Dan Zamfirescu, a avut loc pe 23 decembrie, fără participarea lui Paul Iacobescu, însă a fost convins să participe dr. Claudian. Atât Iacobescu, cât şi Claudian, au refuzat să intre în mişcarea de rezistenţă, cu toate că erau împotriva „pactului de neutralitate", negociat de Nicolae Petraşcu cu Ministerul de Interne. În cele din urmă, componenta legionară a „Mişcării Naţionale de Rezistenţă" avea cinci „căpetenii" – Manu, Demetrescu, Chisălnicescu, dr. Hodoş şi Zamfirescu.

După constituirea efectivă a „Grupului Manu", au mai avut loc câteva întâlniri, în casa doctorului N. Hodoş, în care a fost stabilită strategia de acţiune. Astfel, George Manu a fost admis de ceilalţi ca şef al legionarilor din „Mişcarea Naţională de Rezistenţă", şi a fost însărcinat cu toate contactele exterioare (atât cu românii din exil, cât şi cu străinii). Ajutor al său era dr. N. Hodoş şi, în lipsa acestuia, Georgel Demetrescu. De recrutarea legionarilor nemulţumiţi de „pactul de neutralitate" urma să se ocupe N. Chisălnicescu, care lucra sub supravegherea doctorului N. Hodoş. Acţiunea de informaţii îi era repartizată lui Georgel Demetrescu[13].

Văzând că nu reuşea să-i atragă în număr consistent pe legionarii nemulţumiţi de „pactul de neutralitate" în gruparea sa, George Manu a mai solicitat o întrevedere cu Nicolae Petraşcu, pentru a-i cere să le dea voie subordonaţilor să intre în rezistenţă. Întâlnirea a avut loc în aprilie 1946, în locuinţa lui Nelu Rusu, iar discuţiile s-au purtat în contradictoriu. În primul rând, Petraşcu era nemulţumit de contactele „Grupului Manu" cu organizaţia „Haiducii lui Avram Iancu – Divizia Sumanelor Negre". Gruparea îl contactase în decembrie 1945, prin Nelu Rusu, însă le-a transmis că dezaprobă acţiunea lor. De asemenea, au apărut nemulţumiri şi datorită campaniei de denigrare pe care Manu o ducea împotriva „pactului de neutralitate" cu Ministerul de Interne. George Manu i-a argumentat lui Petraşcu că-l critica doar pentru a menţine legăturile cu celelalte grupări din rezistenţă, nemulţumite de legalizarea situaţiei legionarilor. Însă Manu nu i-a oferit lui Petraşcu nici un fel de informaţie despre ce însemna re-

[12] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 4, f. 1-17.
[13] Ibidem, f. 18-38.

zistenţa. Acesta din urmă a fost de-a dreptul iritat când l-a întrebat pe Manu cine era „şeful rezistenţei" şi nu a primit nici un răspuns, pe motiv că nu avea voie să divulge această informaţie[14]. La final, Nicolae Petraşcu l-a anunţat pe Manu că, pe viitor, va menţine contactul cu Mişcarea legionară prin Vică Negulescu[15]. Însă nici acesta nu l-a mai întâlnit decât de vreo două sau trei ori, până în august 1946, întrucât se expunea unor riscuri mari dacă Siguranţa afla că avea legături cu „Mişcarea Naţională de Rezistenţă"[16]. Negulescu era reprezentantul oficial al Mişcării în raporturile cu Ministerul de Interne, fiind în permanenţă filat de serviciile speciale. În consecinţă, legăturile „Grupului Manu" cu „Comandamentul de ţară" al Mişcării legionare au fost insignifiante, acţiunea lui George Manu având o componentă personală, şi nu politică.

Fără sprijin din partea lui Petraşcu, „Grupul Manu" a reuşit să atragă puţini legionari cunoscuţi. Prin Georgel Demetrescu, au fost înglobaţi în structură următorii: Mitică Ionescu, G. Diaconescu, Musu Sotir, Ion Aretianu. Prin legăturile doctorului Brancovici, care-i era gazdă, Manu a reuşit să obţină sprijin şi din partea unor mici grupuri opoziţioniste conduse de Puiu Enculescu şi de lt.-col. G. Florescu. Alţi ofiţeri atraşi de partea sa au fost Virgil Antonescu (care-i era cumnat) şi mr. Radu Sturdza. Florescu, Antonescu şi Sturdza nu erau legionari. Cu sprijinul militarilor, George Manu a gândit un sistem de rezistenţă bazat pe grupări subversive de tip piramidal. Un membru al unei unităţi cunoştea, în principiu, numai pe şeful său direct. Totul s-a întâmplat pe hârtie, fără să se întreprindă vreo acţiune de mobilizare. Aşadar, repartizarea pe teren s-a făcut după cunoştinţele fiecăruia. Prima grupare, condusă de Mitică Ionescu, avea în responsabilitate partea de vest a judeţului Prahova. Lui Dan Zamfirescu îi revenea întregul judeţ Buzău. Grupul Puiu Enculescu, şi mai apoi grupul lt.-col. G. Florescu, trebuia să organizeze rezistenţa în nordul judeţului Buzău. Ion Aretianu şi Georgel Demetrescu aveau ca obiectiv judeţul Braşov. Membrii grupului din Bucureşti trebuiau să se retragă în caz de intrare în acţiune, sau dacă ar fi fost identificaţi de autorităţi, în zona atribuită. Tocmai de aceea, şefii regiunilor de rezistenţă aveau obligaţia să cunoască terenul pe care-l aveau în responsabilitate şi să identifice potenţialii adversari, precum şi să găsească ascunzători şi gazde pentru cei care plecau din Bucureşti, şi în primul rând pentru ei înşişi.

„Grupul Manu" avea cunoştinţă despre un singur depozit de armament, pe muntele Păduchiosu (situat în masivul Bucegi). Legionarii locali au primit dispoziţie să-l identifice, însă nu au depus nici un efort în acest sens, întrucât nu se aflau în subordinea lui Manu, ci a lui Petraşcu. În consecinţă, membrii „Gru-

[14] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 4, f. 27-46.
[15] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 335, vol. 1, f. 387-396.
[16] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 4, f. 27-46.

pului Manu" au fost anunţaţi că, în principiu, trebuiau să-şi asigure singuri armamentul când se va da semnalul începerii acţiunii de rezistenţă[17].

Dezorganizarea „Grupului Manu" se datorează şi degringoladei generale care guverna aşa-zisa „Mişcare Naţională de Rezistenţă". Din discuţiile iniţiale cu N. Alexandrescu, fostul şef de cabinet al gen. Aldea, George Manu înţelesese că „Mişcarea Naţională de Rezistenţă" îşi punea mari speranţe în grupul său, având în vedere potenţialul de tineri legionari pe care-l putea aduce. Manu obţinuse şi promisiuni de finanţare şi de armament, însă în cele din urmă nu a primit nimic. La unele discuţii a participat şi lt.-col. Pleşnilă, care, la rândul său, l-a asigurat pe şeful legionarilor din rezistenţă de toată susţinerea. Dar în rândul conducerii „Mişcării Naţionale de Rezistenţă" exista o mare secretomanie şi neîncredere, tocmai de aceea a fost greu de întreţinut coordonarea acţiunii. Spre exemplu, George Manu a aflat oficial abia în aprilie 1946 că gen. Aurel Aldea era „şeful rezistenţei", cu toate că avea informaţii în acest sens cu un an înainte. Având în vedere acest aspect, rezultă clar că liderii aşa-zisei „Mişcări Naţionale de Rezistenţă" nu s-au întâlnit niciodată „în plen".

Comunicarea se realiza, în general, prin întâlniri bilaterale între şefii grupărilor componente ale „Mişcării Naţionale de Rezistenţă". Aşa cum am arătat mai sus, legionarii au avut contacte intense cu N. Alexandrescu, care i-a repartizat lui Manu, la cerere, regiunea Prahova-Buzău. George Manu susţinea că acolo avea „elemente de teren", însă lucrurile nu stăteau deloc aşa, mizând ipotetic pe capacitatea de mobilizare legionarilor din zonă. Deoarece nu el controla cuiburile, ci Nicolae Petraşcu, nu a reuşit să întreprindă nici o acţiune. Cu generalul Aldea, George Manu nu a avut decât o întâlnire, în decembrie 1945, fără a discuta aspecte legate de rezistenţă. Doar i-a comunicat că legionarii apropiaţi lui nu vor respecta directivele de legalizare impuse de Petraşcu. Pe Horia Măcellariu l-a întâlnit în septembrie 1945, când amiralul i-a cerut să-i distribuie câteva sute de legionari, pentru manifestaţiile de stradă care se pregăteau ca protest faţă de ingerinţele comuniştilor în atribuţiile regale. Manu l-a contactat pe Nelu Rusu, care a primit ordin de la Petraşcu să nu se implice în nici o acţiune care putea aduce Mişcarea în conflict cu Guvernul. După acest eşec, contactul dintre Manu şi Măcellariu s-a încheiat. Relaţia pe linie de „Mişcare Naţională de Rezistenţă" dintre George Manu şi Vintilă Brătianu s-a concretizat abia în primăvara anului 1946, însă a avut doar caracter informativ. Contactul cu Horaţiu Comăniciu a fost de-a dreptul conflictual, deoarece acesta era nemulţumit că Manu intermediase întâlnirile dintre Petraşcu şi liderii PNŢ, în 1945. În cele din urmă, au stabilit să nu-şi intersecteze acţiunile, pentru a nu se suspecta reciproc că-i atrag de partea unuia sau altuia pe legionarii nemulţumiţi de „pactul de neutralitate".

[17] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 335, vol. 1, f. 387-396.

Până în luna mai 1946, când au început arestările în „afacerea" „Mişcarea Naţională de Rezistenţă", „Grupul Manu" nu a reuşi să stabilească nici un contact „pe teren", din cele planificate cu Alexandrescu şi Pleşnilă (în est trebuia să colaboreze cu organizaţia Sora, însă fără nici un rezultat; nu s-au iniţiat nici legături cu organizaţia amiralului Horia Măcellariu, din Bucureşti şi împrejurimi, deşi Prahova şi Buzăul erau zone limitrofe Capitalei!; în ceea ce priveşte activitatea „de teren" cu Vintilă Brătianu, în vest, nu s-a ajuns la astfel de discuţii, cei doi având doar tatonări politice; comunicarea cu componenta nordică a „Mişcării Naţionale de Rezistenţă", condusă de Horaţiu Comăniciu, a fost imposibilă, deoarece stabiliseră să nu-şi intersecteze acţiunile[18]).

După încetarea activităţii în „Mişcarea Naţională de Rezistenţă", George Manu şi grupul său au rămas în ilegalitate. Pe de o parte îşi menţineau poziţia iniţială de renegare a „pactului de neutralitate", însă, pe de altă parte, numele lor erau implicate în procesele care au urmat arestării gen. Aldea. Din ilegalitate, Manu a început să scrie, sub pseudonimul Testis Dacicus, o lucrare cu caracter informativ (din domeniile: politic, economic, administrativ, militar, cantonier, deplasarea trupelor sovietice în ţară etc.) – „Behaind the Iron Curtain" („În spatele Cortinei de Fier")[19]. Redactarea acesteia o începuse înainte de „căderea" gen. Aldea, astfel că prima ediţie a apărut în martie 1946 (următoarele au fost editate în martie 1947 şi noiembrie 1947). De fapt, George Manu şi-a folosit reţeaua de colaboratori destinaţi „muncii de teren" pentru această acţiune informativă. Astfel, Georgel Demetrescu avea relaţii în departamentele economice ale Guvernului, C. Diaconescu în PCR şi la Siguranţă, dr. N. Hodoş şi soţia la Palat, iar Dan Zamfirescu la PCR, în rândul studenţilor, în marină şi la Siguranţa rurală[20].

În declaraţia de la Securitate din 1948, doctorul Brancovici susţine că scopul iniţial al acestei scrieri a fost să ofere informaţii pentru cele două memorii ale lui Grigore Gafencu la Conferinţa de Pace de la Paris. Au contribuit şi surse din Partidul Naţional Ţărănesc (Nicolae Penescu) şi Partidul Naţional Liberal (Mihail Fărcăşanu). Materialul era adunat şi prelucrat la locuinţa unui anume Atanasiu, proprietarul magazinului „La Vulturul de Mare cu Peştele în Gheare" din Bucureşti. Munca de redactare se făcea sub protecţia cetăţeanului american Stewans, care locuia în casă cu Georgel Demetrescu. De fapt, apropiaţii lui Manu credeau în iminenta izbucnire a unui conflict între URSS şi puterile democratice, dorind să facă cunoscute abuzurile sovieticilor în România, prin lucrarea „În spatele Cortinei de Fier"[21].

---

[18] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 4, f. 1-17.
[19] Manu, George (Testis Dacicus), *În spatele Cortinei de Fier: România sub ocupaţie rusească*, Bucureşti, Editura Kullusys, 2004, p. 261-294.
[20] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 387-396.
[21] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 2, f. 58-62.

Ca şi în cazul activităţii în „Mişcarea Naţională de Rezistenţă", George Manu nu a avut sprijin din partea „Comandamentului pe ţară" condus de Nicolae Petraşcu nici în redactarea lucrării „În spatele Cortinei de Fier". Totuşi, a reuşit să obţină acordul lui Radu Mironovici, pe care l-a contactat prin Toma Simion şi Coriolan Matei. Mironovici a primit un exemplar din prima ediţie a broşurii, dar nu a reuşit să mobilizeze vreun grup de legionari care să-i dea ajutor lui Manu în continuarea muncii informative[22].

2.1.2. „Comandamentul pe ţară"

Conform condiţiilor negociate prin „pactul de neutralitate", Nicolae Petraşcu a dat dispoziţie şefilor de „corpuri legionare" să înceteze orice acţiune de organizare şi, mai ales, să nu mai primească noi membri. Totuşi, cuiburile au fost menţinute, pentru ca şefii din „Comandament" să aibă control asupra camarazilor.

Activitatea trebuia să fie extrem de discretă şi era interzisă comunicarea prin înscrisuri – dispoziţiile urmau să fie transmise doar verbal. Astfel, negociatorii „pactului de neutralitate" sperau să ofere încredere autorităţilor că au renunţat la orice activitate militantă, iar „Comandamentul pe ţară" şi-a încetat activitatea. Însă, chiar în decembrie 1945, a avut loc primul incident contrar planurilor lui Nicolae Petraşcu. La întâlnirea cu şefii de unităţi, Eugen Costea (şeful „Corpului Răsleţi"), încălcând dispoziţiile, şi-a notat pe o fiţuică punctele principale ale înţelegerii cu Ministerul de Interne. Contactându-i pe membrii „Corpului Răsleţi", el le-a citit însemnările, ceea ce i-a făcut pe legionari să creadă că avea în faţă o circulară a lui Nicolae Petraşcu. Vestea s-a răspândit cu rapiditate în Capitală, făcând mari deservicii negociatorilor pactului, deoarece interpretarea autorităţilor a fost că se menţinea activitatea „Comandamentului pe ţară"[23]. Au mai existat şi alte mici incidente, provocate de unii şefi de cuib care nu au respectat dispoziţia lui Petraşcu de a înceta şedinţele. Printre cei care au continuat întâlnirile cuiburilor s-au numărat: Aurel Călin, Andronic Bulhac, Nelu Moldoveanu etc.[24]. Aceştia făceau parte din nucleul dur al legionarilor, însă nu au iniţiat acţiuni radicale, care ar fi pus în pericol acordul dintre Mişcare şi Ministerul de Interne.

Din partea „Comandamentului pe ţară", cel mai activ membru s-a dovedit Vică Negulescu, lăsat de Nicolae Petraşcu să-l reprezinte după ce s-a retras la Sibiu, la familia sa. În discuţiile cu şefii de corpuri, de judeţe, sau de cuiburi, Negulescu şi-a reafirmat de fiecare dată ataşamentul faţă de termenii acordului cu Ministerul de Interne, deşi primea în permanenţă sesizări că autorităţile nu-l respectau. Însă chiar el, Negulescu, era victima duplicităţii autorităţilor – nu

[22] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 387-396.
[23] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 1, f. 155-158.
[24] Ibidem, Fond Documentar, dos. nr. 12581, f. 1-38.

fusese reprimit în Baroul Bucureşti, aşa cum i se promisese. A decis totuşi să păstreze apelul la calm, susţinând că, pentru moment, Mişcarea legionară se afla „în adormire". Şefii locali erau îndemnaţi să păstreze controlul asupra fostelor cuiburi, pentru ca nu cumva membrii acestora să „se lase ademeniţi" de încercările de recrutare ale vreunei mişcări de rezistenţă. Nici înscrierea în alte partide nu era recomandată. Pe de o parte, această chestiune fusese negociată cu Ministerul de Interne. Însă, pe de altă parte, era de aşteptat că, într-o zi, autorităţile vor rupe acordul, iar legionarii vor trebui să se reorganizeze. Iar dacă se înregistra o tendinţă masivă de înscriere în alte partide, mobilizarea rapidă la „momentul oportun" ar fi fost dificilă. Tocmai de aceea, indicaţiile lui Vică Negulescu recomandau păstrarea unităţii legionarilor şi evitarea discuţiilor în contradictoriu asupra problemelor interne ale organizaţiei[25].

În stadiul actual al cercetării este foarte neclar cine a decis păstrarea legăturilor între legionari şi de ce. După cum am arătat mai sus, Nicolae Petraşcu nu era foarte încântat să menţină organizaţia ilegală, deoarece pentru el acordul cu Ministerul de Interne fusese o uşurare. Tocmai de aceea, în decembrie 1945 şi ianuarie-februarie 1946, a făcut un adevărat tur al României, pentru a-i anunţa pe şefii locali că Mişcarea înceta acţiunile politice. În aprilie s-a retras la Sibiu, lăsându-l pe Vică Negulescu să ia deciziile importante, să menţină legătura cu teritoriul şi cu Ministerul de Interne. Se pare că acest defetism al lui Petraşcu a ajuns la cunoştinţa lui Horia Sima, aflat în Italia. Conform declaraţiilor lui George Manu din 1948, de după arestare, Sima l-ar fi trimis în ţară pe Emil Bulbuc ca să-i transmită lui Petraşcu să vină la Roma, „la raport". Bulbuc nu a reuşit să-l vadă pe Petraşcu, însă i-a furnizat informaţia lui Negulescu. Cu această ocazie, Sima a dat dispoziţie şi cine să-i ia locul lui Petraşcu în ţară, cât timp era plecat, respectiv Nistor Chioreanu. „Comandamentul pe ţară" a încercat să organizeze plecarea lui Nicolae Petraşcu. Pe lângă resursele legionare a fost folosit şi Silviu Crăciunaş, de la PNŢ, implicat activ în acea vreme în trecerile ilegale de frontieră. Însă Petraşcu era monitorizat din toate părţile de Siguranţă, plecarea lui din ţară fiind imposibilă. Astfel, în septembrie 1946 s-a renunţat la proiect[26]. Văzând că nu avea nici o reacţie din România, Sima a transmis totuşi noile instrucţiuni prin Decebal-Corneliu Andrei, care s-a întors din Italia în cursul anului 1946. Soţia acestuia era italiancă şi se pare că reuşise să ascundă autorităţilor faptul că era legionar când a trecut frontiera şi a fost întrebat de ce a fost plecat din ţară în perioada războiului. Prin intermediari, Decebal-Corneliu Andrei a comunicat lui Vică Negulescu şi lui Nicolae Petraşcu că Sima dorea păstrarea legăturilor între legionari, în eventualitate în care va fi posibilă reorganizarea[27]. Din Italia, Sima aflase despre nemulţumirile Aliaţilor

[25] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 23-25.
[26] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 181086, vol. 2, f. 213-220.
[27] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 551-552.

faţă de modul de acţiune al sovieticilor în Europa de Est şi spera că va izbucni un nou conflict mondial, în care legionarii ar fi luptat în spatele frontului.

Noile instrucţiuni de la Sima i-a determinat pe membrii „Comandamentului pe ţară" să se întâlnească pentru a analiza situaţia Mişcării. Au hotărât să menţină linia oficială neutră, însă au dezbătut totuşi problema refacerii Corpurilor legionare. Pentru început, s-a decis doar numirea unor titulari în funcţii, care aveau dispoziţii să nu întreprindă nici o acţiune, ci doar să aştepte „momentul oportun". Astfel, la şefia „Frăţiilor de Cruce" a fost numit Costache Oprişan, care a fost investit oficial în toamna anului 1946. Numirea s-a făcut de către Nistor Chioreanu, fiind prezent şi Nicolae Petraşcu[28]. „Frăţiile de Cruce" erau destul de bine organizate, pe regiuni şi centre de şcoli. La şefia „Corpului Studenţesc Legionar" a fost reconfirmat Gheorghe Brahonschi. Era organizat pe centre universitare la: Bucureşti, Iaşi, Cluj, Timişoara şi Braşov. „Corpul Muncitoresc Legionar" nu era organizat decât în Bucureşti, aflându-se sub coordonarea şefului Capitalei. La conducerea „Corpului Femeilor" a fost păstrată Titi Gâţă, care reuşise să-şi construiască o reţea organizată pe localităţi: Bucureşti, Timişoara, Iaşi, Cluj. „Corpul Răsleţi" era condus de Mircea Nicolau, având activitate numai în Capitală. Era cel mai puternic Corp legionar, datorită faptului că, prin tradiţie, cuprindea membri care aveau activitate legionară discretă. Corpurile lucrau direct sub conducerea lui Nicolae Petraşcu şi Vică Negulescu.

În 1946, s-a făcut şi o repartizare a funcţiilor la nivel regional: Muntenia şi Oltenia erau conduse de Ion Juburiţă, Banatul de Ştefan (Puiu) Florescu, Transilvania de Şerban Secu, Moldova de Gabriel Bălănescu. Şefii regionalelor nu aveau sub comanda lor Corpurile (FdC, CSL sau Femeile). Ţineau legătura doar cu conducătorii judeţelor. La rândul lor, şefii de judeţ ţineau legătura cu şefii de plasă, iar aceştia cu şefii de garnizoană. Cuiburile, conform dispoziţiilor pentru perioadele de ilegalitate, aveau între trei şi cinci membri. Însă ele se constituiseră până în decembrie 1945, după această dată fiind interzisă recrutarea de noi membri. Nu existau evidenţe privind organizaţiile, şi nici statistici. De asemenea, după semnarea „pactului de neutralitate", nu exista nici un fel de material de propagandă. Legătura cu şefii de Corpuri şi de judeţe a rămas în sarcina lui Vică Negulescu[29].

Membrii „Comandamentului pe ţară" au încercat să menţină legătura şi cu legionarii aflaţi în închisori, în special cu cei de la Aiud. În primul rând, la dorinţa lui Petraşcu, aceştia au fost contactaţi pentru a li se aduce la cunoştinţă termenii „pactului de neutralitate". Se spera graţierea lor pentru condamnările politice primite în timpul lui Antonescu. Eliberările s-au făcut destul de greu,

[28] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 1, f. 165-167.
[29] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 335, vol. 1, f. 500-501.

iar cei cu pedepse mari nu au fost graţiaţi nici până la arestările din 1948. În 1946, Chioreanu a reuşit să obţină un contact în interiorul penitenciarului Aiud, prin intermediul nepoatei sale, care locuia în oraş (Nistor Chioreanu era de origine din comuna Măgina, de lângă Aiud). În cele din urmă, a reuşit să discute personal cu doi legionari importanţi închişi acolo – Ilie Nicolescu (fost ajutor al lui Vasile Iaşinschi la conducerea „Corpului Răsleţi" pe ţară) şi Nae Orbulescu, în timp ce aceştia erau scoşi la muncă în afara penitenciarului[30].

Dintre toate structurile legionare care activau după intrarea în vigoare a „pactului de neutralitate", cea mai puternică organizaţie era cea a Capitalei. Era condusă de Nelu Rusu încă din 1945, însă acesta şi-a pierdut funcţia la 1 martie 1947, fiind înlocuit cu Mircea Nicolau, şeful „Răsleţilor" bucureşteni[31]. Rusu nu fusese foarte activ pe parcursul anului 1946, fiind preocupat de probleme legate de traiul zilnic. Nici el nu a reuşit să se angajeze în domeniul juridic, în care avea studii.

Dacă din punct de vedere organizatoric „Comandamentul pe ţară" nu putea iniţia multe acţiuni din cauza acordului cu Ministerul de Interne, totuşi liderii Mişcării legionare au încercat să intre în legătură cu partidele de opoziţie care activau legal. Astfel, în august 1946, Nicolae Petraşcu şi Nistor Chioreanu au avut o întrevedere cu Iuliu Maniu. Preşedintele PNŢ era internat la un spital din Sibiu, legătura cu cei doi legionari fiind făcută de un medic. Maniu se ştia personal cu Nicolae Petraşcu, acceptând să aibă o discuţie de principiu, în contextul alegerilor programate pentru noiembrie acel an. Întâlnirea nu a avut efecte practice, – Petraşcu i-a prezentat motivele „pactului de neutralitate", iar Maniu le-a cerut legionarilor ajutor în alegeri[32]. Chiar dacă ar fi vrut, Nicolae Petraşcu nu avea cum să ajute opoziţia la scrutin, întrucât ordonase „linişte" în cuiburi, precum şi întreruperea oricăror activităţi politice. Neoficial, mai ales la nivel local, legionarii le-au acordat totuşi ajutor în campania electorală naţional-ţărăniştilor. PNŢ-ul ducea lipsă acută de cadre tinere, de teren, fiind binevenit orice ajutor de colaborare din partea altor grupări de opoziţie.

Pentru „Comandamentul pe ţară", perioada ianuarie 1946–toamna 1947 a fost o „epocă de lâncezeală", după cum aprecia Nelu Rusu în ancheta de la Securitate de după arestare. Chiar dacă unii lideri insistau să se refacă organizaţia, Petraşcu susţinea într-una că „nu este momentul"[33]. A fost nevoie de precipitarea evenimentelor interne, şi de impulsuri din afară, pentru a se schimba strategia, la finele anului 1947[34].

---

[30] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 8, f. 310-311.
[31] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 165-167.
[32] Chioreanu, Nistor, *Morminte vii*, Iaşi, Institutul European, 1992, p. 142-143.
[33] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 155-158.
[34] Vezi *infra*, p.

2.1.3. „Gruparea Radu Mironovici"

După intrarea în vigoare a „pactului de neutralitate" dintre „Comandamentul pe ţară" (pro-Sima–Petraşcu) şi Ministerul de Interne, unii legionari, îndeosebi anti-„simişti", au întemeiat grupări separate de liderii majorităţii. De fapt nu au apărut disidenţe noi, fiind reaşezate vechile conflicte din interiorul Mişcării.

Cea mai însemnată grupare care s-a opus „pactului de neutralitate" s-a strâns în jurul lui Radu Mironovici. Acesta era doar „liderul spiritual" al curentului întrucât, după 10 decembrie 1945, a preferat să rămână în ilegalitate, refuzând contactul cu autorităţile până la arestare (mai 1948). Pe „teren", Mironovici îşi transmitea poziţia prin colaboratorii săi Toma Simion şi Coriolan Matei, iar adjunctul lui politic era Augustin Bidianu. După 1945, Vasile Noveanu dispare din cercul de apropiaţi al lui Mironovici, însă nu-şi întemeiază nici vreun grup propriu, nici nu activează pe lângă alţi lideri de grupări legionare. Preferă „cartea" neutralităţii, sperând să se apropie de autorităţi şi să fie protejat, dacă regimul ar fi pornit o acţiune contra Mişcării legionare.

„Gruparea Mironovici" susţinea că reprezenta „linia codrenistă" în Mişcarea legionară, delimitându-se politic de excesele puse pe seama lui Sima, din anii 1938-1941. Adepţii acestei grupări afirmau că duceau „adevărata viaţă legionară", pe baza instrucţiunilor din „Cărticica şefului de cuib"[35]. De fapt, „Gruparea Mironovici", ca şi „Comandamentul pe ţară" în anii 1946-1947, desfăşura o activitate informativă, încercând să afle din diverse surse ce planuri aveau autorităţile cu Mişcarea legionară. Cu toate că liderul grupării contestase apropierea lui Petraşcu de regim, majoritatea adepţilor săi şi-au legalizat situaţia. Augustin Bidianu şi-a reluat profesia de avocat în Sibiu, fiind printre puţinii legionari cu studii juridice care au reuşit acest lucru. Mai mult, şi-a deschis o afacere în oraş, patronând un magazin alimentar. A câştigat aderenţi la gruparea lui Radu Mironovici prin tot felul de servicii pentru legionarii aflaţi în dificultate – fie îi angaja la magazinul său, fie le oferea gratuit, sau la preţuri reduse, produse alimentare camarazilor fără posibilităţi. Din această cauză a avut câteva dispute cu Nicolae Petraşcu. Acesta, care locuia tot în Sibiu, i-a reproşat că profită de situaţia materială a unor legionari pentru a-i întoarce împotriva sa[36].

2.1.4. „Gruparea macedonenilor"

Un alt grup de opozanţi ai „pactului" dintre Nicolae Petraşcu şi Ministerul de Interne era constituit din „macedoneni". După război, vocea lor nu se prea făcuse auzită în lumea legionară. Datorită conflictului dintre Horia Sima şi Constantin Papanace erau contra acţiunii de apropiere faţă de autorităţi iniţia-

[35] Arhiva Serviciului de Informaţii Externe (în continuare ASIE), dosar nr. 28452, f. 1-10.
[36] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 210107, vol. 1, f. 441

tă de Petraşcu, însă nu foarte vocali. Unii dintre macedoneni, cum ar fi Musu Sotir, au fost o vreme angrenaţi în acţiunea de rezistenţă a lui George Manu, însă nu s-au dovedit prea convinşi. Stimularea activităţii „macedonenilor" s-a realizat după întoarcerea în ţară a lui Dumitru Groza, fostul şef al „Corpului Muncitoresc Legionar". În exilul german, acesta se apropiase de grupul Gârneaţă-Papanace, refugiindu-se cu aceştia în Italia, după război. Groza a decis să se întoarcă însă în ţară. Nu este clar dacă a fost dorinţa lui, sau a primit o misiune din partea lui Ilie Gârneaţă şi Constantin Papanace. Cert este că, la intrarea ilegală în România (toamna anului 1945), a contactat cuiburile de „macedoneni" din Bucureşti. Prima sa legătură a fost Vasile Zottu, care a fost înştiinţat de tensiunile care apăruseră în Germania între liderii Mişcării legionare. Groza l-a sfătuit să-i anunţe pe „macedoneni" despre neînţelegeri şi să-i informeze că, în Italia, s-a format un nucleu de conducere care-i avea în frunte pe Gârneaţă şi Papanace, de la care să aştepte instrucţiuni[37].

După Al Doilea Război Mondial, Constantin Papanace (stânga) s-a stabilit în Italia, încercând să revendice statutul de lider al Mişcării legionare. Avea însă puţini susţinători atât în exil, cât şi în ţară

În realitate, ca şi Nicolae Petraşcu, nici Dumitru Groza nu a putut menţine legătura cu şefii din Occident. El avea o situaţie mult mai delicată decât ceilalţi lideri legionari din ţară, întrucât nu deţinea o locuinţă sigură şi umbla cu acte

[37] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 183, vol. 1, f. 111-113.

false, nu foarte credibile. În noiembrie 1945, Vasile Zottu l-a contactat pe Zaharia Pană (student la Academia Comercială), care lucra la Ministerul de Finanțe, pentru a-i găsi un domiciliu clandestin lui Groza. Pană l-a cazat la o mătuşă a sa din Bucureşti, sub numele fals Anton Avramescu. De fapt, Zaharia Pană nu a ştiut iniţial că intrase în legătură cu Dumitru Groza, care şi-a dezvăluit identitatea după câteva luni. Întrebat de ce nu-şi legalizează statutul a dat un răspuns evaziv, susţinând că autorităţile aveau cunoştinţă despre prezenţa lui în ţară. Groza a argumentat că poliţia nu l-ar fi deranjat, deoarece nu avea de gând să ducă vreo acţiune împotriva regimului[38].

Prin Zaharia Pană, Dumitru Groza a reuşit să-i contacteze pe liderii legionarilor „macedoneni" – Gheorghe Cucoli (şeful judeţului Constanţa), Stere Ficata, Vladimir Nicolae etc. Pană i-a intermediat legătura şi cu studenţii „macedoneni" din Bucureşti: Musu Sotir, Aurel Popescu, Victor Cireschi, Iancu Papacocea etc[39]. Şef al grupului era Musu Sotir, căruia Groza i-a trasat sarcină să-i atragă pe toţi studenţii legionari de partea „Grupării Mironovici" sau a „Grupării Gârneaţă–Papanace" din exil, prin contestarea „pactului de neutralitate" cu Ministerul de Interne[40].

Prima fisură în aşa-zisa „Grupare Groza" s-a produs în vara anului 1946, când Zaharia Pană a terminat facultatea şi a plecat din Bucureşti[41]. Dumitru Groza a mai menţinut legături cu studenţii „macedoneni" din Capitală prin Musu Sotir, însă în vara anului următor s-a mutat şi el din Bucureşti, finalizându-şi studiile[42]. De fapt, acest grup nu a existat în realitate, desfăşurând mici activităţi informative. Musu Sotir şi camarazii din cuiburile controlate de el nu a reuşit să realizeze o desolidarizare în masă a studenţilor legionari de Nicolae Petraşcu. „Corpul Studenţesc Legionar", condus de Gheorghe Brahonschi şi colaboratorul său din centrul universitar Bucureşti, Petre Sultana, a susţinut „linia" „Comandamentului pe ţară", fără a se produce „fisuri". De asemenea, legăturile lui Groza cu judeţul Constanţa au fost nesemnificative şi nu a reuşit să întemeieze un puternic curent de opinie anti-Petraşcu, în regiunea locuită de „macedoneni".

2.1.5. Acţiunea informativă a autorităţilor contra Mişcării legionare

Pentru autorităţile statului, activitatea Mişcării legionare nu se măsura doar în acţiunile întreprinse de grupările constituite în jurul unor lideri cu prestigiu în organizaţie. Toţi extremiştii de dreapta a căror activitate era cu-

[38] Ibidem, f. 21-24.
[39] Ibidem, f. 1.
[40] Ibidem, f. 85.
[41] Ibidem, f. 21-24.
[42] Ibidem, f. 85.

noscută de Ministerul de Interne erau urmăriţi în permanenţă, chiar dacă li se promisese liberate de mişcare, după adoptarea „pactului de neutralitate". Jandarmeria, Poliţia şi Siguranţa erau în permanentă căutare de activităţi politice ale legionarilor, de „depozite de armament", de proliferare a unor idei sau manifeste cu conţinut legionar şi chiar de intonarea imnurilor extremei-drepte.

În primul rând, autorităţile monitorizau înscrierea legionarilor în partidele politice legale şi, cu precădere, în Frontul Naţional Democrat. Exista o adevărată „psihoză" a comuniştilor faţă de posibilitatea infiltrării cu elemente de dreapta care, prin posturile pe care obţineau, puteau cultiva „idei reacţionare"[43]. În iulie 1946, existau informaţii că la Târgu Frumos „întreaga administraţie se afla în mâna legionarilor", care ar fi acaparat conducerea partidelor din FND[44].

La fel de vigilenţi erau angajaţii Ministerului de Interne şi când aveau informaţii că foştii legionari intonau imnuri ale organizaţiei, cu diverse ocazii. În seara zilei de 14 august 1946, sergentul Aurică Lazăr (fost student) a cântat „Sfântă tinereţe legionară" pe străzile oraşului Urziceni, fiind deferit în zilele următoare Parchetului de pe lângă Curtea Marţială a Corpului II Armată Bucureşti. De sancţiuni pentru „proliferarea ideilor fasciste" nu au scăpat nici copiii. Astfel, în ziua de 6 august 1946, un grup de adolescenţi (băieţi şi fete) din com. Dăişoara (jud. Târnava Mare) au intonat „Sfântă tinereţe legionară" şi „Prin munţi", în timp ce se întorceau de la scăldat, de la râul Olt. Asupra lor s-au întocmit acte de judecată au fost contactate şcolile unde erau elevi, pentru a semnala „atitudinea nedemocratică"[45].

Chiar şi în penitenciare se urmărea „fluxul" de legionari intraţi după decembrie 1945. Prin adresa Direcţiei Generale a Poliţiei către Direcţia Generală a Penitenciarelor cu nr. 3.375S/1946, directorii închisorilor erau obligaţi să precizeze lunar care erau legionarii nou intraţi în arest[46]. Autorităţile se temeau de reorganizarea extremiştilor de dreapta în închisori, dorind să preîntâmpine existenţa unor structuri bine consolidate în detenţie, în momentul în care aveau să decidă arestarea în masă a legionarilor.

Mai mult decât reorganizarea din închisori, autorităţile se temeau de reorganizarea în libertate, peste capul lui Nicolae Petraşcu (acesta era considerat „element sigur"). Tocmai de aceea, se monitorizau atent datele despre posibilele „depozite de armament". Uneori, informaţiile s-au dovedit veridice, operaţiunea de verificare soldându-se cu arestări în rândul legionarilor care „nu au depus armele" după „pactul ne neutralitate". Este cazul lui Ion Veregheanu, din com.

---

[43] Arhivele Naţionale ale României – Direcţia Arhive Naţionale Istorice Centrale (în continuare DANIC), Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei (în continuare IGJ), dos. nr. 74/1946, f. 99-100.

[44] Ibidem, Fond Ministerul de Interne – Diverse (în continuare MI–Diverse), dos. nr. 2/1946, f. 33.

[45] Ibidem, Fond IGJ, dos. nr. 77/1946, f. 176.

[46] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 2/1947, f. 8.

Radu Negru (jud. Brăila), care, la o percheziţie, a fost găsit acasă cu „materiale de propagandă legionare interzise" (calendare, cărţi, ziare), dar şi cu „muniţii şi explozibile" (32 sticle incendiare, 120 metri fitil izolat, 6 cutii port-grenade, 20 tuburi trasoare, 18 focoase pentru grenade, 2 capse electrice, 265 săculeţe pulbere artilerie, 23 grenade ofensive, 4 grenade defensive, 5 grenade cu coadă, 1 mască de gaze, 15 capse pirotehnice, 1 ladă cu dinamită, 1 kg trotil). Probabil, legionarul în cauză îşi făcuse depozitul din propria iniţiativă, în timpul războiului, întrucât nu s-a dovedit că era în legătură cu „Comandamentul pe ţară", sau cu alte grupări legionare[47].

Însă nu cazurile izolate preocupau cu prioritate Ministerul de Interne, ci acţiunile „capilor Legiunii". O informaţie eronată despre tentativele de reorganizare a dus în martie 1947 la arestarea lui Nistor Chioreanu şi a lui Aurel Călin. Ambii îşi legalizaseră statutul după decembrie 1945. Chioreanu locuia la Sibiu, la socrii săi, descurcându-se destul de greu cu banii, deoarece nu a fost primit în Barou nici la Bucureşti, nici la Sibiu. Aurel Călin era ceva mai activ, menţinând legăturile cu organizaţiile legionare din Transilvania. Pe acest fond, în toamna anului 1946 Călin se afla la Cluj, unde studenţii erau nemulţumiţi de modul de acţiune al trupelor sovietice şi al comuniştilor români. A fost abordat de legionarul Fântână, care nu era din Cluj şi se afla întâmplător acolo. Fântână s-a arătat „revoltat" că „toată lumea se mişcă", iar legionarii nu fac nimic. Ştiindu-l mai fricos, Aurel Călin i-a zis să treacă la „acţiune" şi să pregătească o echipă care s-o asasineze pe Ana Pauker. A dat înapoi pe loc, însă, în cele din urmă, conversaţia a ajuns la cunoştinţa autorităţilor. Nu este clar dacă denunţul a venit din partea lui Fântână, sau de la cineva care a aflat prin intermediari ce vorbiseră cei doi la Cluj. Cert este că, la începutul lui martie 1947, Aurel Călin a fost arestat, împreună cu Nistor Chioreanu, cu care se afla în relaţii strânse de colaborare.

Autorităţile au acţionat destul de dur cu Nistor Chioreanu şi Aurel Călin, fie că se temeau într-adevăr de atentate (cei doi aveau legături cu cuiburile cu potenţial terorist), fie că au dorit să-i sperie pe legionari. De acasă au fost transportaţi la Bucureşti şi închişi la Prefectura Poliţiei Capitalei. După patru zile au fost mutaţi în altă locaţie, unde erau păziţi de soldaţi sovietici. S-au temut că vor fi deportaţi în Uniunea Sovietică. Anchetele au fost conduse de ofiţeri care vorbeau româna cu accent rusesc.

Atât Călin, cât şi Chioreanu au fost acuzaţi că au pornit acţiunea de reorganizare a Mişcării legionare, şi că intenţionau să iniţieze atentate teroriste contra Guvernului. Spre deosebire de Aurel Călin, care bănuia ce informaţii aveau anchetatorii, Nistor Chioreanu a fost luat total prin surprindere de acuzaţii, intrând în greva foamei, timp de cinci zile. Solicita să i se aducă dovezi privind

[47] Ibidem, Fond IGJ, dos. nr. 48/1946, f. 110-111.

acţiunile sale de reorganizare a Mişcării legionare, dar şi să fie anchetat de ofiţeri români, întrucât România era oficial un stat suveran. În cele din urmă a fost convins să iasă din greva foamei, însă cererea de a fi anchetat de români nu i-a fost satisfăcută. Ancheta a durat două luni, fiind scos la interogatorii zilnic. A fost întrebat despre activitatea Mişcării contra trupelor sovietice, dar şi despre vizitele la Aiud din 1946. Scenariul anchetatorilor era că la Aiud s-a dus pentru a pregăti revolte masive ale deţinuţilor legionari, care să se soldeze cu evadarea lor, şi integrarea în acţiunea de reorganizare. De asemenea, a mai fost acuzat că s-a dus la Cluj să se întâlnească cu Aurel Călin, pentru a pregăti reorganizarea „echipelor de luptă", care să-i asasineze pe liderii Guvernului, ca un preambul la o lovitură de stat. Chioreanu a refuzat să discute acest scenariu, cerând să fie dus la Alexandru Nicolschi, pe care-l cunoscuse la sfârşitul anului 1945, în timpul negocierii „pactului de neutralitate". Nu i s-a satisfăcut această cerere, însă a fost eliberat de sovietici după ce aceştia s-au convins că informaţiile provenite de la legionarul Fântână erau speculaţii, sau pur şi simplu fabulaţii. După eliberare, Chioreanu a fost primit de Nicolschi, care i-a comunicat că detenţia lui a durat atât de mult deoarece a intrat în greva foamei şi a avut momente când s-a adresat jignitor ofiţerilor sovietici care-l anchetau[48].

2.2. Reorganizarea Mişcării legionare (noiembrie 1947 – mai 1948)

Monitorizarea atentă a legionarilor, atât a celor din „Comandamentul pe ţară", cât şi a celor fără funcţii importante, nu arăta vreo intenţie a autorităţilor să respecte „pactul de neutralitate". Alegerile din 1946 şi rezultatele lor falsificate, precum şi atitudinea dură împotriva partidelor de opoziţie legale, i-a determinat pe liderii Mişcării legionare să-şi reconsidere poziţia faţă de regim. Începând cu a doua jumătate a anului 1947, s-a pus tot mai serios problema reorganizării. Ca şi în 1946, imboldul a venit tot din exil, de la Horia Sima.

2.2.1. Abandonarea „pactului de neutralitate" de către legionari

După alegerile din noiembrie 1946, autorităţile comuniste au iniţiat măsuri vizibile de intimidare a opoziţiei. Astfel, prin Ordinul nr. 50.000 din 12 februarie 1947 al Ministerului de Interne, Siguranţa, Poliţia şi Jandarmeria erau autorizate să-i aresteze pe cetăţenii care s-ar fi manifestat ca „instigatori"[49]. În instrucţiunile anexe erau prevăzuţi şi legionarii, fapt care atestă că regimul nu mai considera valabil „pactul de neutralitate", adoptat în decembrie 1945. Arestări pentru „manifestări antidemocratice" se mai operaseră şi în 1946, însă erau

[48] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 143-153.
[49] DANIC, Fond IGJ, dos. nr. 27/1947, f. 280.

mai degrabă măsuri de intimidare, fără ca cei reţinuţi să primească pedepse privative de libertate.

Începând din primăvara anului 1947, guvernul comunist a sporit sancţiunile faţă de adversarii politici care se manifestau contra sa, ori a colaborării cu Uniunea Sovietică. În aprilie 1947, Nicolae Orezeanu, mare proprietar de pământ din com. Racoviţa (jud. Vâlcea), a fost arestat pentru „propagandă şi instigare împotriva regimului democrat" deoarece îi îndemnase pe locuitorii localităţii să se înarmeze, pentru a doborî „cu forţe proprii" Guvernul. Orezeanu se afla pe lista legionarilor a căror statut fusese stabilit de „pactul de neagresiune", întrucât fusese victimă a „trierii" (a fost internat în lagărul de la Caracal, în 1945). În urma anchetei, jandarmii au mai descoperit că Nicolae Orezeanu declarase că va lua înapoi pământul ţăranilor împroprietăriţi pe moşia sa pentru că urma să înceapă în curând un nou război, în urma căruia comuniştii vor fi înlăturaţi de la putere. Despre Guvernul Groza, marele proprietar declarase că era „pleava societăţii", fiind alcătuit din „bandiţi şi tâlhari". După ce a fost reţinut o perioadă la Chestura de Poliţie Râmnicu Vâlcea, Orezeanu a fost trimis în arest preventiv într-un penitenciar (cel mai probabil la Piteşti), unde aştepta judecarea procesului său[50]. Aceiaşi soartă a avut-o şi Ştefan Ciobanu, din com. Dracea (jud. Argeş), care a fost arestat în aprilie 1947 pentru critici la adresa Guvernului şi declaraţii de admiraţie pentru Mişcarea legionară. Ciobanu, membru al PNL-Tătărescu în momentul arestării, fusese înainte de război şef de plasă legionară. În baza Ordinului nr. 50.000/1947 a fost trimis în arest preventiv la penitenciarul Piteşti[51].

Arestările din primăvara anului 1947 nu au mai avut rol de intimidare a adversarilor politici. Ordinul de „ridicare a instigatorilor" s-a aplicat tot timpul anului, regimul urmărind să-i neutralizeze pe adversarii care se manifestau făţiş cu ostilitate. În noiembrie 1947 a fost arestat „reacţionarul de proveniență legionară" Ştefan Ionescu, şeful abatorului din com. Burdujeni (jud. Suceava). Acesta declarase că Guvernul Groza era format din „hoţi care vor duce ţara de râpă". Despre Stalin a afirmat că era „un bandit care fură tot din ţară pentru a hrăni armata lui flămândă". Mai mult, Ionescu le-a recomandat locuitorilor din zonă să nu respecte Convenţia de Armistiţiu şi Tratatul de Pace, „instigându-i la revoltă şi rebeliune faţă de actualul regim". Ca urmare a atitudinii sale, a fost trimis în arest la penitenciarul Gherla[52].

Arestările nu s-au redus doar la unii lideri locali ai Mişcării legionare. Autorităţile au început în 1947 ofensiva împotriva extremiştilor de dreapta cu potenţial terorist, mai ales din rândul celor paraşutaţi din Germania, în 1944. Astfel, la 3 august 1947 a fost arestat Filon Verca, şeful unei echipe paraşutate

[50] Ibidem, f. 501.
[51] Ibidem, f. 59.
[52] Ibidem, f. 223-226.

în Banat, care după „pactul de neutralitate" îşi legalizase statutul şi activa ca profesor la Liceul „Traian Doda" din Caransebeş. Împrejurările arestării lui Verca sunt speciale. În 1945, când s-a legalizat împreună cu grupul său, a refuzat să predea şi armamentul. Numai că unul dintre camarazi, Nicolae Târziu, s-a prezentat la poliţie şi a dezvăluit strategia. Autorităţile nu au luat nici o măsură atunci, în 1945, aşteptând momentul oportun pentru a trece la arestări în cazul armamentului nepredat. Operaţiunea s-a consumat în august 1947, când Filon Verca a ajuns în ancheta Siguranţei din Timişoara. A reuşit însă să evadeze, fiind condamnat, în lipsă, la 20 de ani de închisoare[53].

Când nu au avut la dosar „probleme subversive" în cazul legionarilor întorşi din Germania după război, autorităţile au apelat la strategia rejudecării unor procese mai vechi. Astfel, Constantin Coniac, muncitor la Bocşa Română (jud. Timiş-Torontal), a fost arestat în octombrie 1947 şi deferit Curţii Marţiale Bucureşti pentru a executa o pedeapsă de 15 ani muncă silnică, dată în lipsă, pentru participare la evenimentele din 21-23 ianuarie 1941. Coniac avea acte în regulă, primite după întoarcerea în ţară (septembrie 1945), când s-a prezentat la poliţie însoţit chiar de Vică Negulescu. Însă, acum, în 1947, autorităţile au decis să repună în discuţie pedeapsa neexecutată. Probabil reprezentanţii locali ai Ministerului de Interne au interpretat ca activitate legionară acţiunea lui Coniac de a înfiinţa o cantină pentru muncitorii de la şantierul Bocşa Română. Pentru cercetări a fost trimis la Bucureşti, însoţit de un jandarm. S-a întâlnit cu Decebal-Corneliu Andrei într-un tramvai care circula de la Gara de Nord la Închisoarea Curţii Marţiale. Andrei i-a transmis necazul prin care trecea Conic lui Vică Negulescu. Intervenind la Ministerul de Interne, Negulescu a obţinut eliberarea camaradului său, după o lună de arest. După ieşirea din închisoare, Constantin Coniac s-a întâlnit cu Negulescu, care i-a transmis că autorităţile emiseseră mandate de arestare pentru toţi legionarii cu procese mai vechi. Nu aveau nimic de făcut, trebuind să-şi pregătească apărarea[54].

2.2.2. Negocieri în „Comandamentul pe ţară" privind reorganizarea Mişcării legionare

Atitudinea autorităţilor de după alegerile din 1946 i-a determinat pe unii legionari să facă presiuni asupra „Comandamentului pe ţară". Legionarii care se simţeau vizaţi de campania guvernului de „ridicare a instigatorilor" au lansat afişe pe străzile Capitalei şi ale principalelor oraşe ale ţării, în care chemau „la acţiune" împotriva comuniştilor. Spre exemplu, în mai 1947, în zona Dorobanţi din Bucureşti poliţiştii au găsit lipit pe vitrina unui magazin următorul afiş: „Ceasul vostru sună, jidani împuţiţi / Moartea vi se apropie, tâlhari şi bandiţi /

[53] Verca, Filon, *Paraşutaţi în România vândută: mişcarea de rezistenţă: 1944-1948*, Timişoara, Editura Gordian, 1993, p. 214.
[54] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, f. 490-501.

Care-n ţara noastră, jale aţi adus / Va veni iar timpul, să staţi în cui puşi / De la faşă, la barbă albă / Cu noi este Dumnezeu, chiar şi Fiul Său / Doamne ajută-ne mai iute, să scăpăm de iudei" (semnat: „Un Român")[55]. Afişele şi manifestele au continuat să apară în vara anului 1947. Astfel, în dimineaţa zilei de 8 august 1947 au fost aruncate dintr-un tren în zona Dorneşti–Rădăuţi manifeste în limba română şi ucraineană, cu următorul conţinut: *„Fraţi Români, în curând soseşte ziua eliberării, răzbate la uşă, comuniştii vor fi distruşi de pe tot globul, fiţi uniţi şi înarmaţi-vă, Armata Roşie trebuie atacată, intelectuali din toate ramurile care sunteţi epuraţi în curând veţi fi scoşi din serviciu, faceţi legătura cu fraţii banderişti din munţi, care vă vor ajuta la salvarea voastră, porniţi la luptă, faceţi distrugeri la poduri, fabrici etc. Trăiască România liberă, naţională şi independentă"*[56].

Responsabilii „Comandamentului pe ţară" al Mişcării legionare, şi în primul rând Nicolae Petraşcu şi Vică Negulescu, nu puteau omite aceste semnale din partea camarazilor. După intrarea în vigoare a „pactului de neutralitate", tocmai acesta era scopul menţinerii „Comandamentului pe ţară", să împiedice alunecarea cuiburilor active spre extremism. Cele două manifeste prezentate mai sus sunt semnificative pentru a constata creşterea tensiunii interne în organizaţie. În primul rând, mesajul antisemit fusese interzis cu desăvârşire după încheierea războiului, în condiţiile în care Mişcarea legionară – atât din exil, cât şi din ţară – anunţase că renunţă la tezele discriminatorii pe criterii etnice din perioada interbelică. În al doilea rând, apelul la sprijinirea partizanilor bucovineni ridica de asemenea probleme pentru „Comandamentul pe ţară", întrucât Nicolae Petraşcu anunţase că nu susţine nici o mişcare de rezistenţă. În consecinţă, Petraşcu, Negulescu şi ceilalţi lideri din ţară erau nevoiţi să ia o decizie, întrucât pierdeau Mişcarea legionară din mână. Evidenţele Ministerului de Interne susţineau că în ţară existau aproximativ 48.000 de legionari, dintre care 12.400 avuseseră „grade şi funcţii" în organizaţie[57]. Bineînţeles că nu toţi erau activi, însă majoritatea erau conştienţi că, dacă regimul va porni o campanie de reprimare a organizaţiei, vor fi anchetaţi toţi indivizii despre care se ştia că avuseseră legături vreodată cu Garda de Fier. Exista precedentul „trierilor" din 1944-1945. În 1947, cele mai puternice nuclee erau în centrele studenţeşti. Spre exemplu, în Bucureşti activau în jur de 1.000 studenţi legionari[58].

Chiar dacă erau conştienţi că trebuia să facă ceva, Nicolae Petraşcu şi Vică Negulescu nu ştiau de unde să înceapă, deoarece erau fideli „pactului de neu-

---

[55] Ibidem, Fond Documentar, dos. nr. 11572, f. 24.
[56] DANIC, Fond Direcţia Generală a Poliţiei (în continuare DGP), dos. nr. 45/1947, f. 84.
[57] Ibidem, Fond Comitetul Central al Partidului Comunist Român (în continuare CC al PCR) – Secţia Administrativ Politică, dos. nr. 4/1952, f. 13.
[58] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 181086, vol. 2, f. 136-139.

tralitate". Mai ales Petraşcu, retras la Sibiu la familie, dorea pace cu comuniştii, în speranţa că legionarii vor fi lăsaţi în pace. Primele acţiuni, destul de firave, au fost iniţiate la începutul anului 1947, când cei doi au decis refacerea legăturilor între legionari. Pentru a nu compromite acţiunea, s-a decis ca unităţile legionare să aibă şefi noi. În principiu, aceştia erau numiţi de Petraşcu, însă i-a lăsat şi pe Vică Negulescu şi Nistor Chioreanu să ia decizii. Oricum, orice numire trebuia ulterior confirmată de Petraşcu[59]. Cea mai însemnată acţiune a fost schimbarea conducerii organizaţiei legionare a Capitalei, la 1 martie 1947.

Însă, în cele din urmă, imboldul decisiv pentru iniţierea reorganizării Mişcării legionare a venit tot din străinătate, de la Horia Sima. Acesta l-a trimis în ţară pe Eugen Teodorescu, ca să vadă care era situaţia reală a organizaţiei. Sima avea informaţii destul de aproximative despre ceea ce se întâmpla cu subordonaţii săi din România. Cea mai sigură sursă fusese Ovidiu Găină, fugit peste graniţă în 1946[60]. Dar acesta nu cunoştea detalii foarte exacte despre „pactul de neutralitate" întrucât nu fusese de acord cu strategia lui Petraşcu şi, în consecinţă, nu participase la negocierile cu Ministerul de Interne, de la sfârşitul anului 1945.

Sosirea lui Teodorescu în ţară nu se lega numai de dispoziţiile primite de la Horia Sima, ci şi de iniţierea unui contact dintre Mişcarea legionară din exil şi serviciile secrete americane. Ce se întâmplase? Pe Eugen Teodorescu, împreună cu un grup de aproximativ 40 de camarazi, sfârşitul războiului l-a prins în zona de ocupaţie americană a Austriei, undeva între Linz şi Salzburg. Prin intermediul inginerului Caraion, care a întemeiat un „Comitet naţional" al românilor din Salzburg, a reuşit să-şi facă acte de şedere în Austria, pe motiv că fusese internat în lagărele naziste în timpul războiului. Cu timpul însă, activitatea sa legionară a fost deconspirată de serviciile secrete ale SUA. Americanii pregăteau deja racolarea foştilor colaboratori ai Germaniei din estul Europei, care activaseră într-o formă sau altă împotriva Uniunii Sovietice, la sfârşitul războiului. După ce strângeau informaţii îi arestau pe potenţialii colaboratori, sub diverse pretexte. Aşa s-a întâmplat şi cu Eugen Teodorescu, care a fost arestat la sfârşitul lunii martie 1946, împreună cu avocatul I.V. Emilian. Poliţia militară americană l-a dus la sediul CIC[61] din Linz, unde l-a interogat căp. Lainet, şeful serviciului de contrasabotaj. Ancheta a urmărit trecutul lui Teodorescu în Mişcarea legionară, întrebările fiindu-i puse după un chestionar. A fost pus în libertate, însă era chemat din când în când pentru alte întrebări legate de activitatea Mişcării legionare înainte de război: raţiunea existenţei unui „Corp Muncitoresc Legionar" (relaţia cu ideologia de stânga), punctul de vedere al

[59] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 34-37.
[60] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 181086, vol. 2, f. 213-220.
[61] *Counterintelligence Corps* – serviciul secret al Armatei Statelor Unite ale Americii în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Mișcării asupra capitalismului și economiei în general etc. Anchetatorii au fost interesați în ce zone ale Europei Occidentale se aflau legionarii, dar și de activitatea celor din țară. După câteva runde de cercetări, lui Teodorescu i s-a făcut propunerea să lucreze pentru CIC. Luat prin surprindere, a dorit să ceară mai întâi acordul lui Vasile Iașinschi (internat în lagăr la Salzburg la acea dată), întrucât se considera încă legionar, și-i trebuia acceptul unui superior ierarhic pentru o astfel de acțiune. Căp. Lainet i-a răspuns cu răceală după formularea acestor argumente, drept urmare Teodorescu a acceptat colaborarea, de teamă să nu fie arestat. Pentru început, americanii doreau să le dea date despre românii din Linz, iar mai apoi să plece într-o misiune în România, pentru a studia în ce măsură se putea organiza un serviciu de informații, bazat pe organizația legionară.

Din Linz, Eugen Teodorescu s-a deplasat la Salzburg, unde s-a întâlnit cu Vasile Mailat. Acesta fusese și el anchetat de CIC, care-i propusese, de asemenea, să lucreze pentru americani. Cei doi au căzut de comun acord să accepte misiunea de a pleca în țară, mai ales că știau de dorința lui Sima de a trimite pe cineva în România, pentru a afla situația reală a Mișcării. Sarcina dată de americani putea fi îmbinată cu dispoziția lui Horia Sima. Au decis să trimită un curier în Italia, la „Comandant", pentru a primi acceptul misiunii. După cinci săptămâni, din Italia a sosit în Austria Ovidiu Găină, însoțit de Mircea Dimitriu. Conform dispozițiilor lui Sima, Găină ar fi trebuit să plece în țară, și nu Teodorescu. Ovidiu Găină era familiarizat cu noile realități ale României postbelice, având în vedere că activase din 1944 până în 1946 în țară. Însă Teodorescu a argumentat că-i era foarte greu să-l introducă în rețeaua CIC-ului, deoarece căp. Lainet cu el discutase despre o eventuală misiune în România. În urma unor discuții au stabilit că va pleca totuși Teodorescu. Acesta s-a prezentat la căp. Lainet, căruia i-a comunicat că acceptă misiunea de a pleca în țară, împreună cu alți doi legionari. Dar plecarea a fost amânată, deoarece căp. Lainet a fost schimbat din funcție. Noul șef al șeful serviciului de contrasabotaj al CIC-ului din Linz, mr. Insen, a dat prioritate propriei rețele de români pregătiți să plece în misiune în țară. Astfel, o echipă condusă de slt. Maghirescu (nelegionar), a fost condusă de soldații americani până la Arad, însă s-a întors după o lună, fără rezultate.

În acest timp, în primăvara anului 1947, Eugen Teodorescu s-a întâlnit din nou cu Vasile Mailat, la Salzburg. Cu această ocazie, Mailat i-a înmânat lui Teodorescu un bilet de la Horia Sima, care-l însărcina să plece în țară, pentru a vedea care era situația reală a legionarilor. Trebuia să comunice „Comandamentului" să pună accent pe reorganizare și era interzisă orice inițiativă cu caracter politic – nimeni nu mai avea voie să angajeze Mișcarea legionară politic prin decizie personală.

Întâlnirea cu Mailat nu i-a adús lui Eugen Teodorescu doar instrucţiuni de la Horia Sima, ci şi un nou contact cu serviciile speciale americane. Vasile Mailat fusese abordat de un anume Malner, austriac de origine, ieşit de curând din lagărul de la Glasenbach. Legătura dintre Mailat şi Malner fusese intermediată de Alexandru Randa, internat şi el la Glosenbach. Malner i-a spus că lucra pentru serviciile americane din Frankfurt, având nevoie să-i recomande un legionar cu care să colaboreze. Dacă-i găsea, un ofiţer american de informaţii urma să sosească la Salzburg pentru această misiune. Având în vedere că CIC-ul din Linz abandonase colaborarea cu el, Teodorescu a acceptat noul contact, mai ales că acum avea o misiune oficială din partea lui Horia Sima. Prin Mailat, Eugen Teodorescu a primit de la Malner 50 de dolari, 1.000 de şilingi austrieci şi documentele necesare care-i facilitau trecerea ilegală în România.

Plecarea spre România s-a produs la jumătatea lunii mai 1947, Teodorescu fiind însoţit de Dragoş Hoinic. Prin Traian Puiu, cumnatul lui Hoinic, cei doi l-au contactat la Viena pe Gheorghe (Ghiţă) Stoia, care se ocupa cu comerţul ilegal între Austria şi Ungaria. După două săptămâni, Stoia le-a facilitat trecerea clandestină în Ungaria. Au luat trenul până la Budapesta, apoi la Beckesksaba, unde au contactat rudele legionarului Petre Lipovan. Un văr al acestuia i-a transportat cu motocicleta până într-un sat de graniţă, trecând frontiera în România, pe la Salonta. Au mers pe jos până la Arad, de unde au luat trenul spre Bucureşti. Teodorescu şi Hoinic s-au întâlnit întâmplător în Gara de Nord cu Niţă Ghimbăşanu, care i-a condus la Vică Negulescu. Văzându-i, Negulescu a vrut să se ducă cu ei la Ministerul de Interne, pentru a-şi legaliza situaţia. Teodorescu i-a spus însă că dorea să se întoarcă în Austria, intenţionând să vorbească întâi de toate cu Nicolae Petraşcu.

Întâlnirea s-a realizat peste o săptămână, undeva în perioada iunie-iulie 1947, pe marginea lacului Tei din Capitală. Petraşcu i-a prezentat lui Teodorescu situaţia legionarilor din ţară, căutând să justifice circulara din august 1945 şi „pactul de neutralitate". Nicolae Petraşcu a insistat ca Horia Sima să fie informat că a căutat să-l contacteze pentru a primi „dezlegare", ba chiar să plece din ţară, însă nu a reuşit. La finalul discuţiei, Eugen Teodorescu i-a comunicat lui Petraşcu şi a doua componentă a misiunii sale, respectiv constituirea unui serviciu de informaţii pro-american, cu ajutorul Mişcării legionare. După câteva săptămâni, în iulie 1947, Teodorescu şi Hoinic s-au întors în Austria[62].

Întrucât noile instrucţiuni de la Horia Sima aveau implicaţii foarte serioase asupra raportului dintre Mişcarea legionară şi autorităţi, nucleul de conducere al „Comandamentului pe ţară" s-a reunit pentru discuţii. Întâlnirea a avut loc la începutul lunii august 1947, sub pretextul unei excursii în Munţii Făgăraş, la Lacul Bâlea. Nistor Chioreanu s-a deplasat însoţit de Aurel Călin, care l-a şi

[62] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 567-574.

informat despre întrevedere, iar Nicolae Petraşcu a venit în echipă cu Vică Negulescu. Petraşcu le-a relatat pe larg discuţia avută cu Teodorescu. În primul rând, legionarii din exil ar fi avut informaţii că, în 1948, în România erau programate noi alegeri, sub supraveghere internaţională, pentru a evita scandalul măsluirii scrutinului din 1946. Mişcarea legionară ar fi fost autorizată să depună liste în noua conjunctură. Tocmai de aceea, Horia Sima a dat dispoziţii „Comandamentului pe ţară" să iniţieze reorganizarea Mişcării legionare, pe judeţe, pentru ca, atunci când va începe campania electorală, să fie pregătită de acţiune. Instrucţiunile lui Sima, aduse prin Teodorescu, recomandau o reorganizare prudentă – să se construiască numai scheletul (şefi de judeţe, eventual şefi de plasă), din oameni de încredere, care să fie puşi pe liste la alegeri.

Petraşcu nu era încântat de dispoziţiile primite, susţinând că cei din exil nu „vedeau optim" realităţile din ţară. În primul rând, el nu dorea ca Mişcarea să-i provoace pe comunişti (omitea totuşi că, după alegeri, autorităţile luaseră o mulţime de măsuri contra membrilor organizaţiei). În cele din urmă, la presiunea celorlalţi participanţi la discuţie, Petraşcu a acceptat să înceapă reorganizarea, dar le-a recomandat colaboratorilor să fie foarte prudenţi cu alegerea oamenilor[63].

Însă Petraşcu nu a fost convins în sinea lui despre necesitatea şi, mai ales, eficacitatea reorganizării. Tocmai de aceea a căutat un contact paralel cu Horia Sima, fiind neîncrezător în planurile lui Teodorescu de a întemeia un serviciu de informaţii pro-american, pe structura Mişcării legionare. În septembrie 1947, soţia lui Decebal-Corneliu Andrei, italiancă de origine, a decis să se repatrieze, având în vedere situaţia tot mai tensionată din România. La plecare, Vică Negulescu i-a înmânat o scrisoare adresată lui Horia Sima, în care făcea o „dare de seamă" asupra situaţiei politice din ţară şi a legionarilor. Soţia lui Andrei trebuia să-i contacteze pe legionarii din Italia, care să transmită lui Sima scrisoarea[64]. Nu se ştie dacă informaţiile au ajuns la Horia Sima.

Cea mai puternică organizaţie regrupată în 1947 a fost cea a Capitalei. Reactivarea cuiburilor începuse anterior sosirii lui Eugen Teodorescu în ţară, odată cu trecerea conducerii de la Nelu Rusu la Mircea Nicolau, în martie 1947.

Cine era Mircea Nicolau? În perioada guvernării naţional-legionare a deţinut funcţia de inspector de poliţie la Craiova, fiind arestat pentru „rebeliune", deşi nu se afla în oraş în 21-23 ianuarie 1941. A fost condamnat la 15 ani de închisoare, ispăşind pedeapsa la Aiud, Craiova, Văcăreşti şi Jilava. După adoptarea „pactului de neutralitate" a fost graţiat, în 1946, ca urmare a unui recurs la Curtea de Justiţie şi Casaţie Militară. După eliberare şi-a continuat studiile, absolvind Facultatea de Filozofie, în 1946. Între timp a reluat legăturile cu Miş-

[63] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 155-161.
[64] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 34-37.

carea legionară, vizitându-l în mai multe rânduri pe Vică Negulescu. Iniţial, acesta nu i-a trasat nici o sarcină, discutând probleme de ordin general, dar şi despre situaţia Mişcării, după negocierea „pactului de neutralitate"[65]. La 1 martie 1947 însă, Mircea Nicolau a primit de la Negulescu însărcinarea să conducă organizaţia Bucureşti. Nelu Rusu, care avusese această responsabilitate până atunci, era cunoscut de autorităţi pentru activitatea legionară, dar se arătase şi destul de inactiv în ultima perioadă.

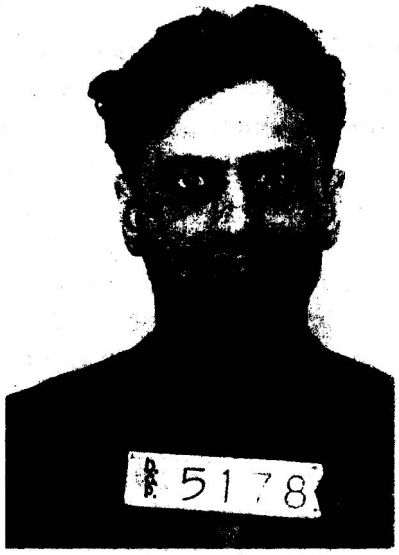

Mircea Nicolau a reorganizat cuiburile legionare din Bucureşti după alegerile din 1946

Predarea comenzii s-a realizat în prezenţa lui Nicolae Petraşcu şi Mircea Nicolau. Organizaţia Bucureşti avea următoarea structură în martie 1947. Şeful „Corpului Muncitoresc Legionar" era ing. Semergiu, care lucra la Ministerul Lucrărilor Publice. Nelu Rusu i-a făcut cunoştinţă în cursul lunii martie cu Nicolau, în parcul Cişmigiu. „Corpul Răsleţi" era condus de Emil Bulhac, funcţionar CFR. Legătura cu Mircea Nicolau s-a realizat în interiorului Palatului CFR, la jumătatea lunii martie. Şef al „Corpului Studenţesc Legionar" era Petre Sultana, însă în ultima perioadă se manifestase destul de nesigur. Se pare că Sultana nu a fost înştiinţat că la conducerea Capitalei venise Nicolau. La şefia „Corpului Fetelor" era Titi Gâţă, care urma să ia legătura cu Mircea Nicolau prin Vică Negulescu. În Capitală nu exista o organizaţie FdC, şef pe ţară fiind Costache Oprişan, care lucra direct cu „Comandamentul pe ţară". Grupa „organizaţiilor Suburbane" ale Capitalei era condusă de Dumitru (Mitică) Staicovici. Acesta era în legătură directă cu Nicolau, întrucât se cunoşteau de la

[65] Ibidem, f. 50-62.

închisoarea Aiud. Organizaţia Capitalei era construită extrem de conspirativ, şeful acesteia nefiind cunoscut decât de şefii Corpurilor din subordine, sau cel mult de înlocuitorii acestora[66].

Cel mai puternic Corp din Capitală era cel al „Răsleţilor", condus de Emil Bulhac. Conform instrucţiunilor privind activitatea în ilegalitate era organizat pe cuiburi, compuse din 3-4 membri. Conform regulilor conspirativităţii, Nicolau nu-i cunoştea pe membrii cuiburilor, fiind în legătură directă doar cu Bulhac. Doar când trebuiau trasate sarcini speciale Mircea Nicolau se întâlnea cu membrii cuiburilor.

Spre deosebire de Emil Bulhac, ing. Semergiu nu a reuşit să-i organizeze pe muncitori într-o structură compactă. În general, cuiburile „Corpului Muncitoresc Legionar" erau compuse din muncitori care nu lucrau împreună, ci la întreprinderi diferite. Era riscant să constituie cuiburi în fabrici, unde supravegherea sindicatelor comuniste era riguroasă, iar activitatea legionară putea fi deconspirată. În general, la nivelul Capitalei, activau muncitori de la: STB, Malaxa, Vulcan, Arsenalul Armatei, ospătari, Gaz şi Electricitate, CFR, dar şi de la alte unităţi din sectoarele Roşu şi Albastru. Nicolau nu cunoştea numele şefilor de unităţi CML, şi nu a avut niciodată legături cu ei. Dispoziţiile şi fondurile erau trasate/vărsate prin ing. Semergiu[67].

A doua organizaţie ca importanţă la nivel naţional, după cea a Capitalei, erau „Frăţiile de Cruce". Acestea au început să-şi reia activitatea, în conformitate cu noile dispoziţii ale „Comandamentului pe ţară", după începerea cursurilor liceelor, în octombrie. Elevii legionari se întâlneau în general în locurile publice, cum ar fi parcurile sau pădurile de la periferiile oraşelor. Uneori adunările se ţineau şi la domiciliile particulare ale membrilor[68]. Ca de obicei, FdC-iştii se ocupau mai ales cu activitatea de curierat. O radicalizare a activităţii FdC-iştilor s-a înregistrat în primăvara anului 1948, când măsurile autorităţilor faţă de Mişcarea legionară s-au înăsprit[69].

Reorganizarea Corpurilor legionare din anul 1947 a avut drept scop respectarea dispoziţiilor lui Horia Sima de reactivare a organizaţiei, în vederea participării la prezumtivele alegeri libere, în 1948. Însă semnalele din România nu duceau la o astfel de perspectivă, dimpotrivă. Opoziţia fusese scoasă în afara legii, iar principalii lideri ai săi, în frunte cu Iuliu Maniu, erau după gratii la sfârşitul anului 1947. Aşadar, reorganizarea Mişcării legionare trebuia redirecţionată, în eventualitatea unei confruntări directe cu regimul. Nu de şefi ai judeţelor care să fie pe liste era nevoie, ci de conducători ai cuiburilor radicale, care să organizeze rezistenţa împotriva măsurilor guvernamentale, când va fi

---

[66] Ibidem, f. 162-163.
[67] Ibidem, f. 50-62.
[68] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 2/1947, f. 14.
[69] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 6/1932, f. 52.

nevoie. Era Mişcarea legionară capabilă să realizeze aşa ceva, după doi ani de inactivitate şi control din partea Ministerului de Interne, ca urmare a „pactului de neutralitate"?

După a doua venire în ţară a lui Eugen Teodorescu, în noiembrie 1947[70], „Comandamentul pe ţară" a decis ca, în paralel cu activitatea informativă, să iniţieze şi o „activitate subversivă". Era clar pentru toată lumea că odată cu organizarea serviciului de informaţii pro-american se încheia politica de neutralitate, iar dacă autorităţile descopereau una dintre activităţi – de „spionaj" sau „subversivă" – începeau arestările. Responsabilitatea mobilizării cuiburilor cu potenţial de „luptă" i-a revenit lui Nistor Chioreanu, care mai avusese această responsabilitate şi în 1944-1945, după paraşutarea echipelor din Germania. Chioreanu a dat dispoziţii ca legionarii implicaţi în această activitate să fie organizaţi în echipe de 3-4 persoane, care să fie pregătite pentru a intra în acţiune oricând le va cere. Însă, ca şi în 1944-1945, legionarii din cuiburile pregătite pentru rezistenţă nu aveau armament, fiindu-le recomandat să se descurce cum pot[71]. În 1947, Decebal-Corneliu Andrei a aflat că exista un depozit de armament şi muniţii necunoscut de autorităţi undeva lângă Ploieşti. Vică Negulescu l-a trimis să verifice, însă nu a descoperit nimic. De asemenea, şefii din „Comandamentul pe ţară" au fost înştiinţaţi de Şerban Secu că ar exista unul sau două aparate de telegrafie fără fir ascunse într-o localitate din Transilvania. De asemenea, după căutări, nu s-a descoperit nimic. „Comandamentul" nu mai avea nici resurse pentru a falsifica documente de identitate, acţiune vitală pentru o activitate ilegală. Întrebat de Gabriel Bălănescu despre această problemă, Vică Negulescu l-a sfătuit să se descurce cum poate[72]. Situaţia era mai critică decât în primăvara anului 1945, când, la sosirea lui Petraşcu în Bucureşti, Nelu Rusu (prin organizaţia „Femeilor") reuşise să falsifice documente pentru câţiva camarazi care trăiau clandestin.

În ciuda acestor dificultăţi, totuşi Nistor Chioreanu a decis să continue planificarea „acţiunii subversive". În Ardeal l-a numit responsabil pe Şerban Secu, în Banat pe Puiu Florescu, iar în Oltenia şi Muntenia pe Ion Jurubiţă. Pentru Moldova, Chioreanu nu avea nici un om de încredere, trasându-i lui Vică Negulescu această responsabilitate. Negulescu l-a numit responsabil cu Moldova pe Gabriel Bălănescu. De organizarea subversivă în centrele universitare urma să se ocupe Gheorghe Brahonschi, ca şi în anii precedenţi. De asemenea, problema elevilor din FdC era în atribuţiile lui Constantin Oprişan, pe care însuşi Chioreanu îl învestise la comanda acestui Corp[73]. Pentru siguranţa comunicării, a fost utilizat un cod secret. Acesta fusese creat de un legionar înainte de

[70] Vezi *infra*, subcap. 2.2.3.
[71] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 536.
[72] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, f. 23-25
[73] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 335, f. 536.

război, fiind perfecţionat în 1947, prin eliminarea unor dificultăţi de decriptare a informaţiilor[74].

Acţiunea „Comandamentului pe ţară" de mobilizare a cuiburilor cu potenţial de „luptă" nu a dat randamentul scontat. În primul rând, majoritatea legionarilor nu erau dispuşi să se implice într-o acţiune atât de periculoasă, care i-ar fi adus în faţa unui tribunal militar, pentru „subminarea statului". Doar cei cunoscuţi de autorităţi pentru activităţile lor extremiste, care puteau fi arestaţi în orice moment, s-au implicat cu precădere, întrucât nu aveau ce pierde. În al doilea rând, exista şi o problemă serioasă a finanţării rezistenţei. Când a venit în ţară în vara anului 1947, Eugen Teodorescu avea în buzunar câţiva dolari şi şilingi austrieci. Americanii care-l trimiseseră în România nu erau dispuşi să finanţeze o acţiune de rezistenţă, nici să trimită armament. De asemenea, Horia Sima nu avea nici o posibilitate să trimită bani în ţară, locuind ilegal în Italia şi arătându-se foarte rar la faţă. Organizaţiile legionare care aveau activitate, mai ales cea a Capitalei, strângeau cotizaţii cu prioritate pentru ajutorarea camarazilor din închisori, şi a familiilor acestora. Abia în februarie 1948 Nicolae Petraşcu a dispus o „bătălie" pentru strângerea de fonduri, în scopul finanţării activităţii clandestine. Nu au fost colectaţi decât 300.000 lei, acţiunea fiind făcută la repezeală[75].

Unele Corpuri au reuşit să se gospodărească independent şi să tipărească manifeste, prin care-i chemau pe legionari la opoziţie faţă de regim. Astfel, în preajma Anului Nou 1948, „Frăţiile de Cruce" au lansat manifestul „Dragi camarazi", în care se făcea apel la mobilizare: „În ciuda duşmanilor care doresc să ne vadă dezbinaţi şi slabi, întâmpinăm noul an 1948 cu credinţă în drumul nostru legionar, şi ascultăm porunca Comandantului nostru Horia Sima. Nu încetaţi camarazi nici o clipă lupta pe care o duceţi în primul rând cu voi înşivă, pentru a putea deveni ostaşii credincioşi şi puternici pe care neamul îi aşteaptă. Pe umerii fiecăruia vor apăsa în curând răspunderi grele. Pregătiţi-vă! Nu entuziasm trecător şi fără valoare, ci înţelegere totală a misiunii noastre în faţa lui Dumnezeu şi a ţării. De un lucru, îndeosebi, trebuie să vă ocupaţi cu perseverenţă în tot decursul activităţii: de problema recrutărilor. Păstraţi continuitatea. Arătaţi-vă tăria voastră şi pregătiţi necontenit elementele cele mai bune. La Mulţi Ani! Trăiască Legiunea şi Căpitanul" (semnat: Ajutorul şefului FdC, Vasile Văleanu)[76].

Însă mobilizarea clamată de manifestele Corpurilor legionare nu a avut efect de masă. Singurul moment important când s-a observat activitatea antiguvernamentală a opoziţiei ilegale au fost alegerile pentru Marea Adunare Naţională din 28 martie 1948 (scrutinul a avut totuşi loc, însă fără observatori internaţio-

[74] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 5/1948, f. 1-5.
[75] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 2, f. 50.
[76] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 6/1932, f. 65.

nali şi fără alte partide în afara celor tolerate de comunişti pe liste!). Cu acest prilej, legionarii, în cooperare cu naţional-ţărăniştii, au dus o campanie de denigrare a regimului, prin diverse activităţi de hărţuire. Astfel, au fost rupte afişele Frontului Democraţiei Populare, s-au tipărit şi răspândit manifeste antiguvernamentale, s-au scris lozinci împotriva comuniştilor pe garduri şi pe ziduri etc. Unii „reacţionari" i-au sfătuit pe cetăţeni să nu-şi ridice cărţile de alegător, să se abţină de la vot, sau să anuleze buletinul prin aplicarea greşită a ştampilei. Cele mai intense activităţi de acest fel s-au înregistrat în judeţele Arad, Prahova, Tecuci, Hunedoara şi în Bucureşti[77]. În oraşul Oltenita au fost lipite într-o seara portrete ale lui Mihai I, Horia Sima şi Corneliu Codreanu[78].

2.2.3. Serviciul de informaţii pro-american al Mişcării legionare

Atât datorită lipsei de entuziasm pentru „acţiuni subversive", cât şi datorită lipsei fondurilor, acţiunea de organizare a unei opoziţii „în teren" faţă de regimul comunist, în toamna 1947 – primăvara 1948, a eşuat. „Comandamentul pe ţară" al Mişcării legionare şi-a concentrat atenţia şi asupra altei activităţi în această perioadă, respectiv crearea unui serviciu de informaţii pentru americani.

După plecarea din ţară, în iulie 1947, Eugen Teodorescu s-a întors în Austria, pentru a raporta misiunea sa din România. La Salzburg s-a întâlnit cu Vasile Mailat, cu Malner şi cu un anume Auner (austriac ieşit din lagărul de la Glasenbach, care lucra pentru americani, ca şi Malner). Cu Mailat a discutat despre situaţia Mişcării legionare din ţară, pentru ca informaţiile să-i fie transmise mai departe lui Horia Sima. Discuţia cu Malner şi Auner s-a referit la posibilităţile de întemeiere a unui serviciu de informaţii pro-american, în rândul legionarilor. Celor doi le-a transmis că pusese bazele unui mic „sâmbure de reţea informativă în România, care a şi început să lucreze"[79]. În realitate, nu realizase acest lucru, ci avea la dispoziţie doar o „dare de seamă" întocmită de Vică Negulescu[80]. Apoi, Malner şi Auner i-au cerut câteva note informative despre situaţia din România: starea de spirit, economatele, legea colectărilor produselor agricole, situaţia industriei, memoriul lui Gheorghe Tătărescu, eventualele grupe de rezistenţă, arestarea lui Iuliu Maniu, situaţia regelui Mihai I, statutul diferiţilor oameni politici, starea de spirit în rândul ofiţerilor etc. Teodorescu a fost rugat să întocmească un buget, pe „cap de om" încadrat în reţeaua sa informativă. Urma să primească 1.000 de dolari lunar, socotiţi în lei la cursul oficial, pentru o reţea de zece oameni. Notele întocmite de Eugen Teodo-

[77] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 10312, f. 143-146.
[78] Ibidem, f. 10-11.
[79] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 567-574.
[80] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 1, f. 19-20.

rescu trebuiau să fie semnate „617", iar cele scrise de colaboratorii săi din ţară cu cifrele următoare lui 617. Malner dorea ca Teodorescu să plece imediat în România, şi să organizeze două trimiteri de material pe lună. Eugen Teodorescu a obiectat însă, susţinând că timpul era prea scurt, şi că va trimite un material pe lună. Pe lângă organizarea serviciului şi strângerea de material, mai trebuia să aranjeze şi o legătură de telegrafie fără fir (a fost instruit să utilizeze acest mijloc de comunicaţii). După o săptămână de la sosirea la Salzburg, lui Teodorescu i-a fost prezentat un anume Terner, ofiţer american de informaţii, care umbla în civil. Acesta a studiat notele pe care le redactase, fiind încântat de informaţiile pe care le putea obţine prin reţeaua legionară.

La începutul lunii septembrie, Eugen Teodorescu a avut o întâlnire importantă şi pe linie legionară, cu Traian Borobaru (colaborator apropiat al lui Horia Sima), care sosise la Salzburg. Întrevederea dintre cei doi a fost organizată de Vasile Mailat. Teodorescu i-a prezentat lui Borobaru situaţia Mişcării legionare din ţară, precum şi legăturile sale cu filiera Terner–Malner–Auner, pe care trebuia să i-o comunice lui Horia Sima. La finalul discuţiei, Borobaru i-a comunicat lui Teodorescu că se va ocupa singur de serviciul de informaţii, fără să-l implice pe Nicolae Petraşcu. Acesta din urmă trebuia să se îngrijească în continuare de Mişcarea legionară, cele două activităţi – de reorganizare şi informativă – fiind independente. Eugen Teodorescu trebuia să rămână în ţară maxim şase luni, după care se întorcea în Austria. Dacă Petraşcu trebuia să vină în străinătate urma să i se comunice prin curieri. După această discuţie, Borobaru s-a dus în Bavaria, întorcându-se la începutul lunii octombrie. Între timp, Teodorescu a aflat de la Mailat că şi Borobaru avusese discuţii şi Malner şi Auner. Nu este clar în ce măsură Horia Sima era implicat în această activitate de informaţii, însă este cert că Traian Borobaru lucra cu americanii. Informaţiile din ţară trebuiau să-i fie trimise lui Vasile Mailat, care le trimitea mai departe. Serviciul informativ în care era implicată Mişcarea legionară era legat de alte centre superioare americane, trecând peste Salzburg.

Plecarea lui Eugen Teodorescu spre ţară a fost programată la sfârşitul lunii octombrie 1947. A primit de la Auner 1.000 de dolari, plus cerneală simpatică, pentru a fi utilizată în scrierea notelor informative. Ca şi în vară, a plecat din Salzburg cu Dragoş Hoinic, căruia i-a dat 450 de dolari. Apoi cei doi s-au deplasat la Viena, pentru a-l contacta pe Ghiţă Stoia, în vederea facilitării trecerii ilegale a frontierei austriaco-ungare. Însă pe drum Hoinic s-a îmbolnăvit, Stoia înlocuindu-l în misiunea spre România. Au trecut graniţa dintre Austria şi Ungaria la jumătatea lunii noiembrie, ajungând la Bucureşti pe aceiaşi rută ca şi în iunie.

A doua zi după sosirea în Capitală l-au contactat pe Vică Negulescu, pe care Teodorescu l-a informat despre dispoziţiile lui Borobaru: „Comandamentul din ţară" să se ocupe cu reorganizarea, iar cei veniţi din Austria cu serviciul de in-

formaţii. Pentru această din urmă misiune a cerut un om de legătură, iar Negulescu l-a recomandat pe Decebal-Corneliu Andrei (prieten cu Costache Oprişan, şeful FdC şi cu multe contacte în Mişcarea legionară). Teodorescu şi Andrei s-au întâlnit după câteva zile, stabilind un plan referitor la cum trebuia să se lucreze, şi cum să se raporteze materialul: informaţii militare, politice, economice, sociale, despre oamenii politici importanţi, despre activitatea Guvernului şi a opoziţiei, starea de spirit în rândul militarilor etc. Trebuia să se organizeze o reţea pe orizontală – pe toată ţară, şi una pe verticală – pe domenii de activitate. Fiecare şef de reţea trebuia să ţină legătura cu Decebal-Corneliu Andrei, care apoi comunica cu Teodorescu[81].

După sosirea lui Teodorescu în Bucureşti, Vică Negulescu i-a chemat pe Nicolae Petraşcu şi Nistor Chioreanu de la Sibiu, pentru consfătuiri. Întâlnirea a avut loc în casa lui Nelu Rusu. Discuţiile au avut loc în contradictoriu, întrucât Teodorescu nu a putut dovedi că avea ordin de la Horia Sima pentru organizarea serviciului de spionaj. Spre deosebire de prima sosire, din vară, Teodorescu nu avea într-adevăr nici un semnal de la Sima, ci doar de la Traian Borobaru (secretarul său), care lucra cu americanii în Germania. Însă, în 1947, nici Borobaru nu avea contacte regulate cu Sima, care trăia în Italia, ascunzându-şi identitatea. În consecinţă, datorită situaţiei încurcate, Teodorescu a fost sfătuit să lucreze cât mai discret, şi să nu implice prea mult Mişcarea legionară în activitatea de informaţii[82].

După întâlnire, Petraşcu şi Chioreanu au plecat la Sibiu, iar Eugen Teodorescu a rămas în legătură cu Vică Negulescu, din partea „Comandamentului pe ţară". Nu avea întâlniri frecvente nici nu acesta, pentru conspirativitate. Era în dialog permanent însă cu Decebal-Corneliu Andrei, care până la jumătatea lunii decembrie a reuşit, de unul singur, să strângă câteva note informative, după modelul cerut de Teodorescu la sosirea în ţară. Acestea au fost transcrise cu cerneală simpatică şi trimise prin Ghiţă Stoia în Austria. Stoia a trecut graniţa ilegal, pe ruta pe care sosise în ţară, fiind ajutat de Aurel Călin[83]. A ajuns cu bine la Viena, trimiţând informaţiile la Salzburg, la Vasile Mailat, prin Gogu Gheorghiu[84].

Pe de altă parte, suspiciunea membrilor „Comandamentului pe ţară" faţă de acţiunea lui Teodorescu era maximă. Astfel, după plecarea lui Ghiţă Stoia spre Austria, Vică Negulescu i-a dat dispoziţie lui Decebal-Corneliu Andrei să plece în Occident, ca să-l contacteze pe Horia Sima. A reuşit să treacă graniţa româ-

[81] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 567-574.
[82] Ibidem, f. 504-505.
[83] Ibidem, f. 567-574.
[84] Ibidem, loc. cit., vol. 2, f. 212-213.

no-maghiară, însă s-a întors din drum, din lipsă de bani pentru a continua călătoria[85].

Întors la Bucureşti, Decebal-Corneliu Andrei a continuat activitatea de strângere a informaţiilor. La începutul lunii februarie 1948, din Austria a sosit în România Dragoş Hoinic, trecând frontiera clandestin, pe la Beba-Veche. Acesta primise instrucţiuni pentru Teodorescu de la Gogu Gheorghiu, iar cerneală simpatică, sub formă de pastile, de la Vasile Mailat[86]. Hoinic s-a întâlnit cu Vică Negulescu şi Decebal-Corneliu Andrei, în casa acestuia din urmă. S-a iscat un scandal deoarece Eugen Teodorescu şi Ghiţă Stoia nu reuşiseră să utilizeze corespunzător cerneala simpatică în decembrie 1947, iar notele informative ajunse la Salzburg nu au putut fi citite. Acum, în februarie 1948, apăruseră din nou probleme cu cerneala simpatică, deoarece au greşit formula de dizolvare şi a devenit inutilizabilă[87]. În cele din urmă, Dragoş Hoinic a scris notele informative cu cerneală obişnuită, riscând să fie arestat pentru spionaj, în cazul în care era percheziţionat. Decebal-Corneliu Andrei i-a furnizat date despre situaţia producţiei petrolifere, rapoartele politice în general, şi câteva informaţii militare[88]. A plecat la sfârşitul lunii februarie, prin punctul de frontieră Pilu (jud. Arad), servindu-i drept călăuză şi profesorului Dragoş Protopopescu. Înainte de a pleca, s-a întâlnit cu Nicolae Petraşcu, care i-a dat dispoziţie să-l întâlnească personal pe Horia Sima, sau cel puţin pe Traian Borobaru, cărora să le transmită situaţia reală din ţară, şi să primească instrucţiuni pentru viitor. Ajuns la Salzburg i-a transmis notele informative lui Vasile Mailat, care i-a făcut legătura cu Borobaru. La discuţia cu Traian Borobaru a participat şi Mircea Dimitriu[89].

După plecarea lui Dragoş Hoinic în Austria, Eugen Teodorescu a solicitat o nouă întrevedere cu Nicolae Petraşcu. Întâlnirea a fost organizată de Decebal-Corneliu Andrei, locul ales fiind Parcul Domeniilor din Bucureşti. Teodorescu era nemulţumit că nu primea sprijin din partea lui Petraşcu. După această discuţie, Eugen Teodorescu a primit un prim ajutor important din partea „Comandamentului pe ţară", prin implicarea organizaţiei Capitalei în acţiunea de strângere de informaţii. Astfel, Decebal-Corneliu Andrei a intrat în legătură cu Mircea Nicolau, care l-a desemnat pe Luca Dumitrescu să colaboreze la operaţiune. Andrei şi Dumitrescu au pus la punct o reţea de strângere a informaţiilor, după modelul adus de Eugen Teodorescu în decembrie 1947. Aşadar, în cadrul „Corpului Răsleţi" al Capitalei au fost constituite cinci echipe informative, cu numere de la 14 la 18. Fiecare echipă era constituită din cinci oameni,

[85] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 1, f. 19-20.
[86] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 335, vol. 2, f. 212-213.
[87] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 1, f. 32.
[88] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 335, vol. 2, f. 220-221.
[89] Ibidem, f. 212-213.

incluzându-l pe şeful acesteia. Echipa nr. 14 era condusă de C. Diaconescu (recrutat de Mircea Nicolau), Echipa nr. 15 era condusă de Cristian Petrescu (recrutat de Luca Dumitrescu), Echipa nr. 16 era condusă de Puiu Anastasescu (recrutat de Luca Dumitrescu), Echipa nr. 17 era condusă de Gheorghe Gall (recrutat de Luca Dumitrescu), iar Echipa nr. 18 era condusă de Nonu Sassu (recrutat de Mircea Nicolau). Echipa nr. 14 şi-a început activitatea în prima parte a lunii martie, Echipele nr. 15 şi nr. 16 s-au constituit în ultima parte a lunii martie, iar Echipele nr. 17 şi nr. 18 s-au constituit în aprilie. Organizarea acestora s-a făcut destul de anevoios şi au avut acţiune regulată doar în luna aprilie 1947. Cu ocazia sărbătorilor de Paşte s-au descompletat, nereuşind să se reorganizeze ulterior.

Luca Dumitrescu a condus pe teren serviciului de informaţii al Mişcării legionare, organizat în anul 1947 de Eugen Teodorescu, după întoarcerea din Occident

Conform instrucţiunilor lui Decebal-Corneliu Andrei, Luca Dumitrescu trebuia să ia contact personal cu fiecare şef de echipă pentru a culege informaţiile. La rândul lui, şeful de echipă era în contact direct cu ceilalţi patru membri ai săi. Purta cu ei conversaţii orale, iar mai apoi redacta nota informativă, către Luca Dumitrescu. Acesta făcea o sinteză a datelor pe care le primea, prezenta apoi lui Decebal-Corneliu Andrei (îl întâlnea la 7-10 zile). Un raport informativ al lui Luca Dumitrescu trebuia să aibă şapte puncte: 1. ştiri în legătură cu activitatea guvernului; 2. activitatea PCR; 3. partidele istorice şi opoziţia în general; 4. ştiri în legătură cu Mişcarea legionară (din interiorul organizaţiei şi atitudinea guvernului faţă de Mişcarea legionară); 5. ştiri din tabăra disidenţilor Mişcării legionare; 6. ştiri despre mişcările de rezistenţă; 7. diverse[90].

De multe ori, informaţiile primite de la membrii echipelor informative erau speculative şi culese de la persoane care nu aveau neapărat legături în cercurile

[90] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 1, f. 186-193.

puterii, sau ale armatei[91]. Informările produse de echipele lui Luca Dumitrescu erau de genul: „Mişcări de trupe în Muntenia. (17 aprilie). Prin Braşov a trecut un tren cu 10 vagoane cu militari români (circa 50 de oameni în vagon). Trenul trecea spre Predeal. A fost observat un sublocotenent. Restul era alcătuit în majoritate din gradaţi. Se crede că erau de la o şcoală de cadre"[92].

Informările strânse de Decebal-Corneliu Andrei prin intermediul „Corpului Răsleţi" din Bucureşti nu au reuşit să ajungă în Austria, la serviciile speciale americane. La sfârşitul lunii aprilie 1948, Dragoş Hoinic a plecat din Linz spre România, având asupra sa 620 de dolari, trimişi de Vasile Mailat, prin intermediul lui Gogu Gheorghiu. Primise, de asemenea, informaţii verbale şi scrise, cerneală simpatică, precum şi diverse adrese destinate lui Eugen Teodorescu şi Nicolae Petraşcu. Acestea nu au ajuns la destinatari întrucât Hoinic a fost arestat la puţin timp după trecerea ilegală în România[93]. Toată reţeaua de informaţii a căzut în săptămânile următoare. Nu doar datorită arestării lui Hoinic, ci şi imprudenţelor comise de Eugen Teodorescu. Acesta nu a respectat regulile conspirativităţii, iar în scurt timp după a doua sosire în România autorităţile au aflat atât despre prezenţa lui în ţară, dar şi despre serviciul de informaţii în favoarea americanilor[94]. Luându-i-se urma, Ministerul de Interne a descoperit şi reţeaua lui Luca Dumitrescu.

2.2.4. Activitatea de opoziţie a lui George Manu

Pe lângă activitatea „Comandamentului pe ţară", în rândul Mişcării legionare au avut loc şi alte manifestări contra guvernării comuniste, după alegerile din noiembrie 1946.

Spre exemplu, George Manu a preferat să rămână departe de gruparea lui Nicolae Petraşcu, menţinându-şi legăturile personale din Mişcarea legionară, precum şi contactele din fosta „Mişcare Naţională de Rezistenţă". El a continuat lucrul la buletinul informativ „Behaind the Iron Curtain" („În spatele Cortinei de Fier")[95], care în anul 1947 a avut două noi ediţii: în martie şi în noiembrie. Paralel cu această activitate, Manu a căutat să intre în legătură cu reprezentanţii anglo-americani acreditaţi la Bucureşti, pentru a studia în ce măsură exista posibilitatea unui conflict între Est şi Vest, care ar fi făcut utilă o rezistenţă contra comuniştilor în România. În 1947, George Manu l-a contactat pe col. John. R. Lovell, care s-a arătat însă extrem de reticent să-i încurajeze pe opozanţii regimului să treacă la „acţiune". În a doua întâlnire cu Lovell, din iulie 1947, Manu l-a întrebat direct dacă în cazul unui război dintre URSS şi

---

[91] Ibidem, f. 216-228.
[92] Ibidem, f. 606-608.
[93] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 335, vol. 2, f. 212-213.
[94] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 3, f. 165.
[95] Vezi *supra*, subcap. 2.1.1.

SUA, Statele Unite ar ajuta România. A dat un răspuns evaziv – dacă era întrebat în calitate de oficial american, nu putea să accepte această întrebare; însă, în calitate de persoană particulară, putea afirma că a fost ajutat oricine a luptat contra Germaniei în războiul care tocmai se terminase. După arestarea lui Iuliu Maniu şi începerea procesului contra sa, col. Lovell a evitat întâlnirile cu George Manu, fiind din ce în ce mai reticent privind implicarea Statelor Unite în susţinerea unei eventuale rezistenţe[96].

Verdictul în procesul Maniu a fost un semnal pentru grupul din jurul lui George Manu că trebuie să treacă „la acţiune", întrucât regimul renunţase să se mai poarte cu mănuşi cu opoziţia, legionarii fiind următorii pe lista represiunii, după naţional-ţărănişti. În decembrie 1947, Manu a intrat în legătură cu Titi Constantinescu, fost inginer aviator, care avea un cerc de prieteni „activi", foşti aviatori şi legionari. Constantinescu, împreună cu aviatorii săi, constituiseră un mic depozit de arme automate în garsoniera lui Sorin Tulea, din blocul „Dragomir" din Bucureşti (str. Academiei). Dan Zamfirescu s-a angajat că putea cumpăra explozibil de la marinarii care-l foloseau pentru pescuitul clandestin. Grupul Puiu Enculescu, apropiat lui Manu, putea aduce mici cantităţi de explozibil de la inginerii care lucrau pe teren. Un alt apropiat al lui George Manu, Candid Baraşu, de origine din Făgăraş, putea să obţină explozibil de la fabrica din localitate. Un alt mic grup intrat în cercurile lui Manu, condus de Laura Săulescu, s-a angajat că putea pune la dispoziţie două aparte de telegrafie fără fir. Prin Dan Zamfirescu, Laura Săulescu şi Virgil Antonescu, „Gruparea Manu" a reuşit să obţină hărţi ale Marelui Stat Major, la scara 1/100.000[97].

Referitor la intenţiile de acţiune ale „Grupării Manu", informaţiile sunt destul de neclare. În timpul anchetei, după arestare, George Manu a afirmat că intenţiona să pună la cale o acţiune teroristă de amploare, care să zguduie, sau să înlăture regimul comunist. Pe de altă parte, în memoriile sale, Nistor Chioreanu afirmă că, după procesul din 1948, Manu i-ar fi mărturisit că a făcut respectivele declaraţii întrucât nu suporta să fie bătut, şi a scris tot ce i-au dictat anchetatorii[98].

Din declaraţiile lui Manu scrise după anchetă, reiese că ar fi redactat nişte „Instrucţiuni generale" în ianuarie 1948, pe care le-a comunicat grupurilor Titi Constantinescu şi Laura Săulescu. Grupurile trebuiau să repereze dinainte toate obiectivele care trebuiau lovite, în caz de intrare în „acţiune" (ca urmare a unui război între sovietici şi occidentali, sau oricare altă circumstanţă favorabilă). Trebuiau, de asemenea, identificate şi câteva locuri de paraşutare, în cazul în care americanii ar fi decis să ajute rezistenţa pe calea aerului[99].

---

[96] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 4, f. 18-38.
[97] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 387-396.
[98] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 177-189
[99] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 387-396.

Dacă, totuşi, situaţia internaţională nu ar fi permis o rezistenţă la nivel naţional, „Gruparea Manu" avea în vedere instigarea la rebeliuni locale, cu ocazia unor nemulţumiri: stabilizarea monetară, colectări, recuperarea restanţelor fiscale etc. Planul a fost discutat cu Titi Constantinescu, Tătăreanu, Dan Zamfirescu ş.a.[100]. În timpul unei astfel de rebeliuni, trebuiau reprimate, mai întâi, elementele locale ale regimului. Apoi trebuia să fie luate sub control depozitele de arme şi muniţii, depozitele sanitare, rezervele de cereale şi alimente, percepţiile şi administraţiile financiare. Producţia trebuia sabotată, iar unităţile răzleţe ale armatei sovietice trebuiau dezarmate.

O altă acţiune sectorială de sabotaj viza căile ferate. Liniile incluse în plan trebuiau atacate de echipe de câte trei oameni, seara, după asfinţitul soarelui. Sabotarea se făcea fie prin demontarea liniilor, fie prin fixarea de cartuşe de trotil, dinamită sau capsă detonatoare. Primul tren care trecea în zona provoca o explozie şi automat blocarea liniei. Organizaţia locală legionară, care asculta de Manu bineînţeles (foarte puţine însă), trebuia să se bazeze pe un lucrător de la departamentul Mişcare al CFR. Vizate erau doar trenurile sovietice. Conform planului, pe o linie ferată de 100 km. puteau avea loc 5-6 accidente pe noapte, însă organizaţiile locale de pe traseu trebuiau să fie puternice, întrucât era nevoie de o coordonare amănunţită. Se dorea sabotarea garniturilor sovietice care legau România de URSS, Bulgaria şi Iugoslavia.

O altă posibilitate de sabotaj viza şoselele. Însă era nevoie de colaborarea rezistenţilor din munţi, care nu aveau legături cu George Manu. Pentru aplicarea acestui plan, trebuiau atacate coloanele motorizate ale armatei sovietice.

Alte acţiuni sectoriale de sabotaj includeau liniile de comunicaţii, respectiv cablurile subterane care trebuiau localizate de organizaţiile locale. De asemenea, se puteau organiza activităţi de sabotare a producţiei, în special cea de război[101].

Planul era iluzoriu, din mai multe puncte de vedere. În primul rând, nu se întrevedea nici o posibilitate de slăbire a regimului, având în vedere că armatele sovietice erau cantonate în vest până la Viena, iar în sud până la graniţa cu Grecia. În al doilea rând, George Manu nu putea pretinde că avea sprijinul Mişcării legionare, având în vedere că Nicolae Petraşcu nu-l susţinea, considerându-l aventurier. În al treilea rând, nu dispunea de fonduri, sau de vreo promisiune de sprijin extern. Însă, Manu nu a renunţat la ideea sabotajelor, gândind atentate împotriva membrilor guvernului, dacă organizarea unei revolte naţionale, sau, cel puţin, a unor rebeliuni locale, nu erau posibile.

Aceste acţiuni împotriva demnitarilor au fost gândite împreună cu dr. N. Hodoş, Dan Zamfirescu şi Titi Constantinescu. Primul scenariu viza atentate

---

[100] Ibidem.

[101] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 6, f. 141-155.

individuale. Trebuia aleasă o victimă din rândul membrilor Guvernului, însă era dificil de realizat întrucât era nevoie să fie desemnată o persoană anume şi să găsească un atentator cu sânge rece. O posibilă ţintă era dr. Petru Groza, care nu se îngrija de securitatea personală, putând fi întâlnit adesea singur pe stradă, mergând pe jos. Dar nimeni nu ar fi înţeles un atentat împotriva lui, deoarece nu făcea parte din „nucleul dur" al regimului, fiind un veritabil „tovarăş de drum". O personalitate de seama lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, Vasile Luca sau Ana Pauker ar fi fost mult mai „utilă" pentru acest plan, însă paza acestora era fermă. Totuşi, dacă s-ar fi realizat atentatul, nu cădea „construcţia" regimului, şi ar fi urmat represiunea.

Următoarea variantă era atentatul colectiv, în timpul unei solemnităţi în aer liber, în care puteau fi suprimaţi cei mai importanţi membri ai guvernului. Pe parcursul anului existau mai multe momente când personajele-cheie ale regimului se afişau în public: 1 şi 9 mai, 23 august, 7 noiembrie etc. În 1946 şi 1947, aceste solemnităţi avuseseră loc în Piaţa Victoriei, într-un spaţiu destul de extins. Manu s-a interesat la prietenii săi vânători până la ce distanţă un trăgător bun putea ucide cu siguranţă un om, cu ajutorul unei carabine cu lunetă. Distanţa maximă pentru o astfel de acţiune era de 60 de metri la acea vreme, ceea ce făcea planul iluzoriu. Dacă atentatorul s-ar fi plasat în sediul Ministerului de Externe, ar fi fost prea departe de grupul guvernamental. La 3-5 secunde de la căderea primei victime s-ar fi creat panică, urmată de învălmăşeală, care-l împiedica pe trăgător să ducă tirul mai departe. Dacă ar fi fost implicaţi doi atentatori, puteau împuşca maxim patru persoane. Acest plan a fost abandonat şi el, pentru că era iluzoriu. În primul rând, era foarte greu ca cineva să pătrundă înarmat în Ministerul de Externe, într-o poziţie în care ar fi avut „în bătaia puştii" pe membrii guvernului. Ministerul de Interne avea şi el planuri pentru preîntâmpinarea unor astfel de pericole. Apoi, aşa cum a realizat şi Manu, puteau fi împuşcaţi maxim patru membri ai Executivului, ceea ce nu însemna „lichidarea" regimului. Urma represiunea.

O altă variantă de atentat viza trenul ministerial. În februarie 1948, în preajma întoarcerii delegaţiei României de la Moscova, Manu a fost căutat de Titi Constantinescu, pentru a-i prezenta proiectul său de sabotare a trenului ministerial. Constantinescu avea un prieten funcţionar CFR, la gara de transbordare Socola din Iaşi, şi un altul, impiegat de mişcare la Buzău. Prin intermediul celor doi putea afla programul exact trenului, cu orele de sosire în staţii. Atentatul era posibil de organizat într-un punct pe şoseaua Buzău–Ploieşti, unde un motociclist putea detona trotilul care ar fi trebuit pus pe linia ferată, cu câteva zile înainte de trecerea trenului ministerial. Proiectul era tardiv, deoarece un astfel de atentat îi putea lichida doar pe dr. Petru Groza, Gheorghe Gheorghiu-Dej şi Ana Pauker, care se aflau în tren. Ministrul de Interne, Teohari Georgescu, şi cel de Război, Emil Bodnăraş, rămâneau în viaţă şi puteau

iniţia represiunea. Având în vedere că trenul ministerial era blindat, era puţin probabil ca trotilul pus pe linia ferată să-şi facă efectul scontat de atentatori.

Un alt plan de atentat a vizat Parlamentul. Era singura posibilitate ca întreaga structură regimului să fi fost lichidată: Guvernul, conducerea PCR, demnitari din armată etc. Însă, obligatoriu, acţiunea trebuia însoţită de o lovitură de stat. În toamna anului 1947, George Manu a discutat despre această posibilitate de acţiune cu Dan Zamfirescu, dar proiectul era utopic. „Gruparea Manu" a continuat studierea lui după ce, în februarie 1948, Silviu Crăciunaş s-a arătat interesat de idee. Baza acţiunii era în „Casa Costaforu" din proximitatea Dealului Mitropoliei (sediul Parlamentului), proprietate a lui Radu Sturdza, legionar. Din locuinţă trebuia săpat un tunel de circa 300 de metri până la sala de şedinţe a Parlamentului, sub care trebuia amplasată o cantitate considerabilă de explozibil. Tunelul (cu dimensiunile 1,80 m/0,55 m) ar fi degajat circa 300 mc de pământ, a cărei evacuare era calculată la nu mai puţin de şase luni. În angrenaj trebuia inclus şi un inginer de mine. Însă „Casa Costaforu" avea mai mulţi locuitori, nu toţi legionari, ceea ce ar fi creat indiscreţii. În consecinţă, planul a fost abandonat. O altă variantă de atentat asupra Parlamentului presupunea un bombardament dintr-un avion plecat din Turcia. „Gruparea Manu" era în legătură cu un grup coordonat de comandorul Opran, refugiat în Turcia. Însă era iluzoriu să se creadă că Opran putea pleca clandestin din Turcia încărcat de muniţie, să treacă apoi peste Bulgaria şi România neobservat, şi în cele din urmă să bombardeze Parlamentul. De asemenea, căile de comunicare dintre „Gruparea Manu" şi comandorul Opran erau dificile, acesta putând fi anunţat cu greu când aveau loc şedinţe solemne ale Parlamentului[102].

Componentele fanteziste ale planurilor de atentate pregătite de „Gruparea Manu" ne fac să credem că mai degrabă avea dreptate Nistor Chioreanu în memoriile sale, decât George Manu în declaraţiile scrise după arestare. Înşirarea faptelor a servit perfect regimului, prezentându-i pe legionari ca atentatori la siguranţa statului, sabotori ai economiei şi agenţi ai intereselor străine în România.

Deşi „pe teren" nu a realizat nimic, George Manu a intrat în vizorul Ministerului de Interne, deoarece planurile sale de răsturnare violentă a regimului au ajuns la cunoştinţa autorităţilor. Astfel, la începutul anului 1948 şi-a pus problema plecării din România; alături de principalii colaboratori din grupul său. Trebuie reamintit că George Manu şi apropiaţii lui trăiau în ilegalitate, întrucât nu şi-au procurat acte după intrarea în vigoare a „pactului de neutralitate". Mai mult, George Manu fusese condamnat, în lipsă, în procesul „Mişcării Naţionale de Rezistenţă".

[102] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 428-434.

Decizia de a părăsi ţara s-a legat şi de pasivitatea de care dădeau dovadă reprezentanţii anglo-americanilor în România faţă de problemele eventualei rezistenţe contra regimului comunist. La începutul lunii ianuarie 1948, George Manu a fost contactat de diplomatul britanic Watson. Prin intermediul dr. N. Hodoş, acesta aflase că Manu controlează o „grupare subversivă" şi dorea să cunoască detalii referitoare la organizarea acesteia, precum şi localizarea unităţilor componente. Diplomatul i-a solicitat o notă scrisă despre activitatea curentă, precum şi o schiţă cartografică cu aşezarea unităţilor. Însă Watson nu părea autorizat să facă mai mult decât să se intereseze de existenţa reţelei lui Manu. Întrebat dacă putea facilita o comunicare prin radio cu Occidentul, diplomatul britanic a argumentat că era prea riscant, însă putea intermedia paraşutarea unor aparate radio „la momentul potrivit", în cazul în care acţiunea de rezistenţă lua amploare.

Văzând că nu sunt şanse de acţiune în România, George Manu le-a solicitat anglo-americanilor sprijin pentru plecarea în Occident. Manu dorea să ajungă la Paris, unde, alături de dr. N. Hodoş, Vintilă Brătianu, Moruzi şi Horaţiu Comăniciu, să înfiinţeze un „comitet reprezentativ" al „grupărilor subversive" din România. Din grupul său au reuşit să plece, la începutul anului 1948, dr. N. Hodoş, Georgel Demetrescu şi Titi Constantinescu. Dr. Hodoş primise misiune să-l contacteze pe regele Mihai I, pentru a-l informa despre acţiunea de reorganizare a „grupărilor subversive", precum şi să mijlocească o întâlnire între Manu şi rege. Legătura dintre Paris şi cei rămaşi în ţară trebuia să se facă prin Mitică Ionescu şi Titi Constantinescu, care urmau să primească corespondenţa cu ajutorul diplomaţilor anglo-americani.

Referitor la plecarea clandestină, col. Lovell l-a sfătuit pe George Manu să ajungă la Viena, unde-l putea contacta pe un prieten al său, col. Bisen, care-i asigura călătoria mai departe. Watson i-a promis că-i va transfera orice sumă de bani în Occident, şi că-i va facilita corespondenţa cu ţara, pe adresa *Foreign Office*-ului din Marea Britanie. I-a mai promis că oriunde ar fi în străinătate, va fi contactat de cineva, în numele lui. Însă anglo-americanii nu i-au promis lui Manu nici un ajutor pentru a ieşi clandestin din România, pentru că deconspirarea acţiunii ar fi iscat un scandal diplomatic[103].

Înainte de a pleca din România, George Manu a ţinut să aibă o ultimă întrevedere cu Nicolae Petraşcu. Întâlnirea a avut loc pe 29 februarie 1948, în locuinţa lui Mihai Grigoriu. Petraşcu i-a transmis că, pe lângă misiunea de unificare a „grupărilor subversive", străină de interesele Mişcării, avea de îndeplinit şi o „misiune legionară" – contactarea camarazilor exilaţi, şi a lui Horia Sima dacă se putea, pentru a le expune situaţia din ţară[104]. De asemenea, trebuia să le

[103] Ibidem, f. 387-396.
[104] Ibidem.

transmită legionarilor să renunţe la orice fel de divergenţe între ei întrucât situaţia din ţară s-a înrăutăţit şi era nevoie de unitate în cadrul organizaţiei[105].

George Manu nu şi-a pregătit plecarea clandestină prin reţeaua legionară (care reuşise totuşi să-l scoată din ţară pe prof. Dragoş Protopopescu, în februarie 1948), ci prin Silviu Crăciunaş, implicat în fuga mai multor personalităţi în ultima perioadă. Pe Crăciunaş, Manu îl ştia din vara anului 1941, însă legături mai intense avuseseră de la începutul anului 1948, în contextul planurilor de răsturnare violentă a regimului, studiate de „Gruparea Manu". Crăciunaş se baza pe legături cu misiunile franceze de la Bucureşti şi Viena[106].

Manu a fost programat de Silviu Crăciunaş să plece la 17 martie 1948, împreună cu un grup. Trebuia să ajungă la Timişoara, iar de acolo la Budapesta, şi apoi şi Viena. Primise bilete scrise de mână de Crăciunaş, care-i facilitau tranzitul prin cele două capitale europene[107]. La plecarea din Bucureşti a fost însoţit de o anumită doamnă Moreatti, şi doi fraţi pe nume Ghica. Primise de la Crăciunaş, ca documente justificatoare ale călătoriei, o delegaţie în alb de la Institutul Naţional de Statistică (semnată de Anton Golopenţia), precum şi o legitimaţie pe numele Beno Marcovici de la Asociaţia Deportaţilor în Transnistria, care-i uşura tranzitul prin Ungaria[108]. Avea asupra sa 700 de dolari, daţi de Crăciunaş pentru a-i transfera în ţările de tranzit la călăuzele sale şi altor persoane, 530 de dolari ce-i aparţineau, 3 roze şi 8 trifoi din diamante, moştenire de familie[109].

Grupul a plecat spre Timişoara cu, trenul, conform programării, însă în gara Lugoj a avut loc prima defecţiune, prin arestarea fraţilor Ghica. Despre incident, Manu a aflat abia la Timişoara, de la doamna Moreatti, decizând să se întoarcă deîndată la Bucureşti. Ajuns seara în oraş a aflat că doctorul Brancovici, la care locuia, fusese arestat[110]. A plecat la Ploieşti, însă a fost informat că poliţia era pe urmele sale. A decis să se întoarcă în Capitală, fiind arestat într-o autogară a Ploieştiului, în seara zilei de 21 martie 1948[111].

2.2.5. „Gruparea macedonenilor"

Tensionarea situaţiei politice după arestarea şi judecarea lui Iuliu Maniu i-a determinat şi pe legionarii „macedoneni" să se reorganizeze. În 1946, aceştia îşi constituiseră un grup pe lângă Dumitru Groza, întors din Italia, însă nu reuşiseră să se facă remarcaţi prin vreo acţiune. Aşa s-a întâmplat şi în iarna anului

[105] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 1, f. 34-37.
[106] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 6, f. 276-278.
[107] Ibidem, loc. cit., vol. 4, f. 74-78.
[108] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 387-396.
[109] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 4, f. 74-78.
[110] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 387-396.
[111] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 4, f. 74-78.

1947, când Musu Sotir a decis să reia legăturile cu camarazii săi din Dobrogea. El era şeful grupului, având-i alături pe Zaharia Pană, Iancu Papacocea, Victor Cicherschi, Aristotel Popescu, Ion Fuica şi Ion Dumitru. Politic se aflau sub comanda lui Dumitru Groza, însă nu au stabilit un contact permanent cu acesta. Activitatea grupului lui Musu Sotir era una informativă, membrii săi interesându-se ce intenţii avea regimul faţă de legionarii „macedoneni". Existau contacte şi cu studenţii „macedoneni" din Bucureşti, însă nu au reuşit să constituie un curent de opinie favorabil „liniei Papanace" nici în 1947-1948[112].

Zaharia (Zahu) Pană a fost exponent al „grupării macedonenilor" din Mişcarea legionară după Al Doilea Război Mondial

2.2.6. Activităţi după arestările începute la 14/15 mai 1948

Cu toate că *de facto* „pactul de neutralitate" dintre Mişcarea legionară şi Ministerul de Interne din decembrie 1945 funcţiona, în realitate atât autorităţile, cât şi legionarii, îl considerau nul. Pe parcursul anului 1947 şi la începutul anului 1948, autorităţile operaseră o serie de arestări în rândul legionarilor care-şi legalizaseră statutul după „pact", ceea ce era un semn de răcire a relaţiilor. Drept răspuns, „Comandamentul pe ţară" a autorizat reorganizarea Mişcării, precum şi constituirea unui serviciu de informaţii în favoarea americanilor. Legionarii se aşteptau la o campanie de represiune, însă nu au ştiut niciodată în ce moment va acţiona Ministerul de Interne. La începutul lunii martie 1948, în Bucureşti a început să circule zvonul că se pregătea arestarea în masă a legionarilor, deoarece se observase că toţi poliţiştii fuseseră mobilizaţi. Speriat de consecinţe, Şerban Milcoveanu s-a deplasat la Vică Negulescu ca să-l înştiinţeze, şi să se sfătuiască ce era de făcut. Însă Negulescu i-a replicat că tocmai se văzuse cu Alexandru Nicolschi, care nu dăduse vreun semnal că s-au schimbat raporturile oficiale dintre Guvern şi Mişcare[113]. În realitate, mobilizarea poliţiştilor bucureşteni avea legătură cu alegerile pentru Marea Adunare Naţională, când Ministerul de Interne a înăsprit măsurile de siguranţă a avizierelor elec-

[112] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 183, vol. 1, f. 95-96.
[113] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 1, f. 155-158.

torale şi a străzilor pe timp ne noapte, pentru a nu se scrie lozinci antiguvernamentale pe garduri şi pe ziduri.

Însă după alegeri, autorităţile nu mai aveau motiv să întârzie neutralizarea ultimei categorii de opozanţi asupra căreia nu se operaseră arestări în masă. Pregătirea planului de măsuri contra Mişcării legionare a durat mai bine de o lună de zile, soldându-se cu emiterea Ordinului de operaţie nr. 5 al Ministerului de Interne, din 13 mai 1948, care stipula:

„În baza ordinului Direcţiunii Generale a Siguranţei Statului, se dispun următoarele:

1. Arestarea legionarilor reîntorşi din Germania, după 23 august 1944, şi a celor care trăiau ascunşi şi s-au legalizat în urma ordinului din 10 decembrie 1945.

2. Arestarea elementelor legionare, care s-au încadrat în partidele istorice, adică în fostul PNŢ, PNL, PSDI, după 23 august 1944, şi au avut de la această dată, până azi, o activitate ostilă regimului democrat.

3. Arestarea legionarilor care, constituiţi în organizaţii, au fost descoperiţi după 6 martie 1945, trimişi în cercetări şi puşi în libertate, în decembrie 1945, în baza ordinului Ministerului Afacerilor Interne.

4. Arestarea persoanelor identificate ca activiste în organizaţii legionare.

Modul de execuţie. Pe baza evidenţei avute, se vor constitui tabele cu persoanele ce urmează a fi arestate, stabilind domiciliul persoanelor, al rudelor şi al cunoscuţilor. Echipa [va fi] formată din trei persoane, [iar] şeful ei va fi de la Siguranţă. Şeful echipei va primi plicul închis numai în momentul plecării în operaţie, neavând voie de a-l deschide înainte de plecare. Cu o oră înainte de plecare, se vor convoca şefii echipei şi se vor instrui: cum să pătrundă în imobil; cum se face percheziţia; cum se face când nu-l găseşte (capcane, ţinerea pe loc a celor din casă şi interogarea pe loc, spre a afla unde-i cel cunoscut). La ieşire, se va lăsa după ridicare un post fix ce stă înăuntru, într-un loc să vadă mereu afară; cei ce vin se reţin şi ei, până se termină operaţiunile. Personalul convocat va sta în localul Siguranţei, până ce se termină operaţiunile. La telefon nu vorbeşte nimeni. Personalul poliţienesc, la oraş; jandarmi la ţară; maşini, jeepul Prefecturii, Jandarmi, Primărie.

Măsuri după operaţie

1. Arestaţii din organizaţii imediat cercetaţi spre a stabili şi aresta legăturile. Cei ce nu fac parte din organizaţii, dacă nu trebuie imediat cercetaţi, vor fi imediat transportaţi la penitenciarul judeţean şi în arest propriu, până la noi dispoziţiuni.

2. Paza exterioară se va întări cu jandarmi.

3. Acţiunea informativă se va intensifica, spre a se cunoaşte starea de spirit a populaţiei. Identificarea altor elemente.

4. Măsuri de pază la instituţii mai importante: Prefectură, Poştă, Telefoane. Operaţia începe în noaptea de 14/15 mai 1948, la ora 2.

Rapoarte: în ziua de 15, ora 8, în ziua de 15, ora 12, în ziua de 16 mai a.c., raport cu curier, amănunţit, unde se vor spune greutăţile"[114].

După cum se observă, criteriile de arestare ale legionarilor erau formulate ambiguu, orice persoană despre care se ştia că avusese vreodată legături cu Garda de Fier fiind pasibilă să intre sub incidenţa Ordinului operativ nr. 5 al Ministerului de Interne din 13 mai 1948. În evidenţele Ministerului de Interne figurau aproximativ 48.000 de legionari, dintre care 12.400 avuseseră „grade şi funcţii" în organizaţie. Pe lângă aceştia, în ultimii ani în organizaţie intraseră alte câteva sute (poate mii) de elevi şi studenţi, despre care autorităţile nu ştiau prea multe. Deconspirarea noilor veniţi urma să se realizeze în baza anchetelor celor arestaţi, în conformitate cu precizările ordinului mai sus menţionat.

Mişcarea legionară a fost paralizată de operaţiunea Ministerului de Interne din noaptea de 14/15 mai 1948. Cei mai importanţi lideri – Nicolae Petraşcu şi Vică Negulescu – au fost arestaţi în primele ore de aplicare a ordinului, fiind ridicaţi de la domiciliu. În ciuda tensionării relaţiilor dintre autorităţi şi Mişcare, cei doi au decis să nu intre în ilegalitate, locuind la domiciliile cunoscute de autorităţi. În Bucureşti, şeful organizaţiei Capitalei, Mircea Nicolau, a reuşit să scape nearestat întrucât locuia ilegal, după ce intrase în angrenajul serviciului de informaţii pro-american. El i-a contactat pe Mitică Staicovici (şeful „organizaţiilor Suburbane") şi pe Leonard Caciuc şi Busuioc (de la organizaţia „Răsleţi" a Capitalei), transmiţându-le ca toţi oamenii din subordine să-şi păstreze calmul şi să se abţină de la orice comentariu privind arestările – nu se ştia dacă exista un ordin general, sau erau sporadice. Organizaţiile din subordinea lui Nicolau trebuiau să caute informaţii despre numărul, întinderea şi criteriile arestărilor, precum şi despre regimul şi modul de anchetă. Principalele preocupări de moment consta în căutarea unor gazde sigure pentru liderii scăpaţi de arestări, şi strângerea de contribuţii financiare pentru şederea ilegală a acestora. Însă dispoziţiile au fost duse la îndeplinire în mică măsură. Organizaţia „Răsleţi" era constituită din elemente slabe în mai 1948, care se adaptau cu greu perioadei de supraveghere. Deoarece mulţi dintre ei aveau cazier, sau bănuiau că figurau în evidenţele Siguranţei, s-au ascuns. Aceeaşi situaţie complicată s-a înregistrat şi în „Corpul Muncitoresc Legionar" din Bucureşti. Dispoziţiile de căutare de gazde şi strângere de cotizaţii erau neavenite. Muncitorii stăteau în case modeste, şi nu aveau posibilitatea să întreţină încă o persoană pe lângă membrii familiei. De asemenea, nu puteau să contribuie financiar din veniturile lor, destul de mici. Până la 15 mai 1948 nu li se ceruseră cotizaţii

[114] Pelin, Mihai (coord.), *Cartea albă a Securităţii*, vol. I, *(23 august 1944-30 august 1948)*, Bucureşti, Editura Serviciului Român de Informaţii, 1997, p. 455-456.

obligatorii (vărsau doar benevol), şi cu atât mai puţin li se putea impune susţinerea financiară a Mişcării după începerea arestărilor[115].

Dintre legionarii importanţi prezenţi în Capitală la 15 mai 1948, Mircea Nicolau a intrat în legătură cu Puiu Florescu (responsabil cu Banatul după reorganizarea din 1947). Apoi, după câteva zile, şi-a făcut apariţia în Bucureşti şi cel mai important lider legionar scăpat nearestat, Nistor Chioreanu. Acesta locuia de mai bine de un an la socrii săi, la ţară, şi nu a fost găsit la domiciliul oficial din Sibiu. În dimineaţa zilei de 15 mai se găsea totuşi în oraş, vizitându-şi mama, la spital. Aici a fost atenţionat să nu se ducă la locuinţa din Sibiu deoarece a fost căutat de poliţie acasă, iar soţiei şi sorei le-a fost interzis să iasă din locuinţă, conform Ordinului operativ nr. 5 al Ministerului de Interne din 13 mai 1948. Părăsind spitalul, a întâlnit-o pe soţia lui Nicolae Petraşcu, care l-a înştiinţat despre arestarea acestuia. Peste noapte, Chioreanu a dormit într-o pădure de lângă Sibiu. Dimineaţa a luat un tren personal care trecea prin Râmnicu Vâlcea, şi, după o călătorie destul de lungă, a ajuns în Bucureşti. În Gara de Nord a scăpat cu greu de legitimările poliţiei, şi s-a dus apoi la locuinţa conspirativă pe care o avea pregătită[116]. De aici l-a contactat pe Puiu Florescu, care l-a pus în legătură cu Mircea Nicolau[117].

În noua conjunctură, liderii legionari rămaşi liberi trebuiau să se constituie într-un „Comandament", care să dea dispoziţii camarazilor. După începerea reorganizării din 1947, într-o discuţie a liderilor, s-a pus problema care era ordinea succesorilor la conducerea organizaţiei, în cazul în care Nicolae Petraşcu nu mai putea asigura şefia „Comandamentului". Atunci, Petraşcu a dispus următoarea ierarhie: Nistor Chioreanu, Vică Negulescu, Gheorghe Brahonschi[118]. Cum Petraşcu, Negulescu şi Brahonschi fuseseră arestaţi, noul lider de după 15 mai 1948 a devenit Nistor Chioreanu, care oricum nu avea probleme de legitimitate, fiind primul în ierarhia succesorilor.

Nistor Chioreanu a constituit în a doua jumătate a lunii mai 1948 un „Comandament" la Bucureşti, în care îi mai avea alături pe Mircea Nicolau (şeful organizaţiei Bucureşti), Puiu Florescu (şeful Banatului) şi Şerban Secu (şeful Ardealului). Iniţial au fost presiuni din partea legionarilor scăpaţi de arest, dar vizaţi de represiunea guvernului, să fie emisă o circulară prin care Mişcarea să ia poziţie faţă de încălcarea „pactului de neutralitate". De comun acord, liderii din „Comandament" au decis să nu întreprindă vreo acţiune publică prin care să irite regimul, ci mai întâi să aştepte terminarea proceselor[119]. Şerban Secu i-a transmis lui Chioreanu că unele cuiburi din Ardeal erau decise să treacă la

[115] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 50-62.
[116] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 162-168.
[117] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 50-62.
[118] Ibidem, f. 30.
[119] Ibidem, f. 50-62.

acţiuni teroriste contra liderilor locali ai regimului, aşteptând acceptul „Comandamentului". Nistor Chioreanu n-a fost de acord nici cu această strategie, trimiţând dispoziţie cuiburilor active să se regrupeze în „echipe de luptă", să se înarmeze, şi să aştepte dispoziţiile sale. Aceiaşi strategie le-a recomandat-o şi lui Puiu Florescu şi lui Mircea Nicolau, pentru a o transmite mai departe unităţilor din subordine[120]. Legionarii activi au primit următoarele instrucţiuni: să se organizeze în cât mai multe triade şi grupe, care apoi vor forma unităţi (o triadă avea trei oameni, iar trei triade formau o grupă); şeful de grupă era subordonat şefului de unitate, iar acesta şefului regionalei; triadele nu trebuiau să se cunoască între ele; era interzis a se vorbi despre şeful „Comandamentului", sau ca acesta să fie cunoscut; noii membrii recrutaţi trebuiau să fie înştiinţaţi că la momentul oportun trebuiau să participe la acţiuni radicale (îndeosebi sabotaje ale căilor ferate); trebuiau strânse cotizaţii pentru ajutorarea celor arestaţi etc.[121].

Nistor Chioreanu ezita să recomande iniţierea unor acţiuni „pe teren" deoarece aştepta un context internaţional favorabil – fie izbucnirea mult-aşteptatului război dintre Est şi Vest, fie declanşarea unei revoluţii în România. În cazul complicării situaţiei internaţionale, Chioreanu spera la sprijin din partea americanilor pentru legionari, conform promisiunilor lui Eugen Teodorescu. Acesta nu afirmase concret că americanii vor ajuta Mişcarea, oferind doar un răspuns lapidar: „Dacă informaţia vine de la Horia Sima, ce mai întrebaţi"? Liderii Comandamentului din 1947 trăseseră concluzia că vor primi sprijin din partea occidentalilor, pe calea aerului, în contul ajutorului furnizat prin serviciul de informaţii, pus la punct de Eugen Teodorescu[122].

„Comandamentul" constituit după 15 mai 1948 nu avea şedinţe regulate, în plen, membrii săi întâlnindu-se în cadrul unor întrevederi de câteva minute, în zona Parcului Carol, sau pe străzile Şerban Vodă şi Sevastopol din Capitală. De obicei, intervalul de contact era de 3-4 zile[123]. Fiecare avea propriul domiciliu clandestin, necunoscut de ceilalţi. Pentru a nu fi recunoscuţi de poliţie sau de informatorii acesteia, membrii „Comandamentului" s-au deghizat şi şi-au procurat acte de identitate false. Spre exemplu, Nistor Chioreanu îşi lăsase mustaţă şi-şi vopsise părul[124].

Deoarece nu se întrevedea nici o schimbare în raportul de forţe pe plan internaţional, iar Ministerul de Interne continua campania de arestări începută în noaptea de 14/15 mai 1948, Nistor Chioreanu s-a gândit să trimită pe cineva în Occident, pentru a lua legătura cu Horia Sima, a-i prezenta situaţia din ţară

[120] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 335, vol. 1, f. 538-539.
[121] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 8/1948, f. 17-18.
[122] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 538-539.
[123] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 431, vol. 1, f. 50-62.
[124] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 162-168.

şi a aduce instrucţiuni. La jumătatea lunii iunie 1948, Mircea Nicolau i-a comunicat lui Chioreanu că această misiune putea fi îndeplinită de Constantin Coniac, care în ultima vreme venise de mai multe din Banat la Bucureşti, cu chestiuni personale. Acesta era un legionar de încredere, cunoscându-l şi Chioreanu, deoarece în perioada războiului stătuseră împreună în lagăr, în Germania.

Prima întâlnire dintre Nistor Chioreanu şi Constantin Coniac a avut loc pe 8 iulie, pe strada Sevastopol din Bucureşti, contactul fiindu-le intermediat de Mircea Nicolau. Chioreanu i-a spus că, întrucât aproape toţi liderii organizaţiei fuseseră arestaţi, trebuia să fie trimis cineva în străinătate, pentru a lua legătura cu „Comandamentul" de acolo. Tranzitul frontierei era însă anevoios, deoarece toate legăturile lui Aurel Călin fuseseră deconspirate de poliţie. Exista o singură posibilitate, prin Iugoslavia, însă Coniac s-a plâns că-i va fi greu, deoarece nu cunoştea limba sârbă. Şi nici nu avea un contact în Austria. Chioreanu i-a recomandat totuşi să dea de urma românilor de la Viena şi, prin aceştia, să-i caute pe Puiu Traian sau Vasile Mailat. Unul din cei doi îl putea ghida apoi spre Vasile Iaşinschi, sau Horia Sima. Liderii din Occident trebuiau informaţi că în România autorităţile rupseseră „pactul de neutralitate", iar aproape toţi legionarii din evidenţele Ministerului de Interne fuseseră arestaţi, în frunte cu Petraşcu şi Negulescu. Cei rămaşi liberi o duceau foarte greu – nu aveau bani, nici case conspirative, riscând să fie arestaţi în orice moment. Exista posibilitatea să se refugieze în munţi. Din străinătate, Coniac trebuia să aducă dispoziţii precise privind atitudinea Mişcării legionare faţă de autorităţi, precum şi bani necesari pentru existenţa clandestină. O nouă întâlnire între Nistor Chioreanu şi Constantin Coniac a avut loc pe 12 iulie, în casa conspirativă a lui Mircea Nicolau. Însă cei doi lideri din „Comandament" nu reuşiseră să obţină nici bani, dar nici documente false pentru misiunea lui Coniac. Nicolau şi Coniac şi-au dat întâlnire pe str. Londra a doua zi, pentru a definitiva procedurile plecării. Întrevederea nu a mai avut loc deoarece Nicolau fusese arestat, în zilele următoare „căzând" şi Coniac[125].

După aceste arestări, şederea lui Nistor Chioreanu în Bucureşti era tot mai problematică deoarece autorităţile deconspiraseră aproape toate gazdele şi legăturile „Comandamentului" legionar. Nici la Sibiu nu se putea întoarce, fiind cunoscut de poliţişti. Mai mult, familia îi fusese arestată în întregime (mama de pe patul spitalului). Chioreanu studiase şi posibilitatea refugierii în Occident, însă nu avea o rută sigură după deconspirarea reţelei de tranzit controlată de Aurel Călin. Se gândea să folosească traseul lui Constantin Conic, în eventualitatea în care acesta ar fi reuşit să treacă ilegal graniţa. Însă nu a fost cazul. Încolţit şi speriat de dispariţia lui Mircea Nicolau, Nistor Chioreanu a fost ares-

[125] ACNSAS, Fond Penal, doş. nr. 431, vol. 1, f. 479-482; Ibidem, f. 50-62.

tat pe 19 iulie 1948, în timp ce se întorcea la locuinţa clandestină unde domicilia[126].

După ce au pierdut legătura cu şefii „Comandamentului", legionarii au intrat în panică, în rândul lor circulând tot felul de zvonuri alarmiste. Se spunea că, la 23 august 1948, Republica Populară Română urma să fie anexată Uniunii Sovietice, în urma unei intervenţii a Anei Pauker la Moscova în această direcţie. După anexare ar fi urmat deportarea în masă în URSS a naţionalţărăniştilor şi legionarilor[127]. Pentru a stabili strategii de apărare, legionarii rămaşi liberi organizau în vara anului 1948 excursii în afara Capitalei, în zilele de duminică şi de sărbători, pentru a ţine diverse consfătuiri[128]. Chemările la „luptă" erau din ce în ce mai sporadice. Un astfel de exemplu este următorul manifest descoperit pe raza Securităţii Timiş, în august 1948: „Români, ceasul eliberării bate la uşă. Fiţi gata, aveţi curaj, aveţi rezistenţă. Suntem în ajunul celui mai mare război de eliberare de sub jugul şi tirania hoardelor comuniste răsăritene. Chemarea noastră se îndreaptă spre acei români doritori de libertate care deţin rol de conducere în aparatul comunist actual, pentru ca eliberarea să se efectueze fără vărsare de sânge. Primari, voi sunteţi conducătorii ţărănimii, urmaţi calea viitorului, convingeţi ţărănimea să nu se lase jefuită de comunişti, convingeţi să întârzie în mod voluntar treieratul cu două luni. Jandarmi, nu vă atingeţi de acei fii ai neamului românesc care prin demisia care şi-o dau salvează neamul românesc" (semnat: „Septemvirii şi Decemvirii")[129].

După arestările din iulie 1948, conducerea în „Comandament" a rămas la Puiu Florescu, care a preluat şefia organizaţiei Bucureşti. La sfârşitul lunii respective, Florescu a avut o întâlnire cu Şerban Secu în Capitală, decizând responsabilităţile în Mişcarea. Astfel, Ştefan Teodorescu urma să preia conducerea Munteniei, Gabriel Bălănescu rămânea şef în Moldova, Şerban Secu rămânea în Ardeal, iar Ion Constantin era numit şef în Banat. Comunicarea se făcea prin intermediul lui Puiu Florescu, care rămânea permanent în Bucureşti[130]. Întâlnirile dintre şefii regiunilor şi Florescu erau extrem de discrete – intervalul de aşteptare era de maxim un minut, după care se părăsea locul de întâlnire, dacă unul dintre ei nu apărea.

Însă nici acest „Comandament" organizat după arestarea lui Nistor Chioreanu şi Mircea Nicolau nu a rezistat mult. Puiu Florescu a fost arestat la începutul anului 1949, dezvăluind, la anchete, protocolul de contactare a camarazilor săi. Astfel a căzut Gabriel Bălănescu, arestat într-o ambuscadă la 4 fe-

---

[126] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 162-168; ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 479-482.
[127] DANIC, Fond DGP, dos. nr. 57/1947, f. 33.
[128] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 1/1948, f. 11.
[129] Ibidem, dos. nr. 10/1948, f. 73.
[130] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 10734, f. 221-231.

bruarie 1949. El locuia clandestin la Braşov, venind în Capitală pentru a-i înmâna lui Florescu un raport privind situaţia Mişcării legionare din Moldova[131].

Unii legionari care se temeau pentru libertatea lor după arestările din mai 1948 au decis să aleagă calea exilului. Tranzitul ilegal al frontierei nu mai era aşa facil ca înainte de război, când liderii legionari trecuseră de două ori spre vest. În 1948-1949 România era înconjurată doar de state comuniste, care i-ar fi extrădat imediat. Totuşi, datorită deteriorării relaţiilor dintre Uniunea Sovietică şi Iugoslavia, în 1948, s-a creat o breşă de trecere a frontierei. Dacă grănicerii români erau ocoliţi, exista siguranţa că sârbii nu-i vor întoarce în România, putând negocia tranzitul spre Vest, via Austria. Rapoartele Ministerului de Interne au constatat o întetire a fluxului de persoane în zona timişană a graniţei româno-iugoslave, la sfârşitul lunii iulie 1948[132]. În general, se riscau într-o astfel de acţiune periculoasă legionarii care deţinuseră responsabilităţi în Mişcare în ultima vreme, aflaţi pe listele Ministerului de Interne pentru a fi arestaţi, conform Ordinului operativ nr. 5 al Ministerului de Interne din 13 mai 1948[133]. Însă viaţa de exilat nu era aşa de uşoară cum se credea în România, deoarece iugoslavii nu le-au permis transfugilor arestaţi să treacă imediat în Austria. Aceştia erau internaţi în lagărul de la Kikinda unde, pe lângă români, se aflau şi transfugi maghiari. Până la definitivarea situaţiei lor erau trimişi la diverse munci pe teritoriul Iugoslaviei. În cele din urmă trebuiau să-şi vadă singuri de grijă, fugind de sub pază (nu foarte severă), pentru a trece clandestin în Austria. Pentru această etapă trebuiau să se îngrijească să fie repartizaţi la lucru în Slovenia, singura republică iugoslavă care avea graniţă cu o ţară occidentală[134]. Legionarii care reuşeau să înşele şi vigilenţa grănicerilor sârbi, iar mai apoi tranzitau ilegal Iugoslavia, până în Austria, au fost scutiţi de această etapă a lagărelor şi muncilor obligatorii, ajungând mai repede în Occident.

Cei rămaşi în ţară şi nearestaţi au avut parte de o hărţuială continuă din partea autorităţilor. Astfel, într-un plan de lucru pentru informatorii Securităţii în „problema legionară", pe perioada 1 aprilie-1 iulie 1949, se stipula: „supravegherea îndeaproape a tuturor legionarilor aflaţi în evidenţele Securităţii"; „identificarea elementelor care deşi au fost legionari, nu sunt în evidenţele noastre"; „urmărirea contactului între ei, prin întâlnirea în diverse locuri, sub pretextul jocurilor de noroc, prieteniilor sau reuniunilor familiale"; „stabilirea atitudinii faţă de actualul regim"; „stabilirea legăturilor elementelor legionare cu elemente din imediata apropiere (legăturile cu PNŢ şi în ce scop le iau)"; „supravegherea familiilor elementelor legionare dispărute (cunoaşterea modu-

[131] Bălănescu, Gabriel, *Din împărăţia morţii: cronică rezumată din închisori*, Madrid, Editura Dacia, 1981, p. 85-86.
[132] DANIC, Fond DGP, dos. nr. 13/1948, f. 78.
[133] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 3452, vol. 1, f. 193.
[134] Golea, Traian, *Amintiri şi acţiuni din exil*, Bucureşti, Criterion Publishing, 2005, p. 16-20.

lui de trai al acestora, contactul elementelor legionare cu aceste familii prin intermediul cărora ar putea să primească instrucţiuni de la elementele dispărute)"; „supravegherea foştilor prieteni ai elementelor legionare dispărute"; „depistarea oricăror tendinţe de organizare (metode de lucru şi modul de organizare, sarcinile ce se vor da cu ocazia acestor şedinţe, toate legăturile între organizaţii, cunoaşterea modului de difuzare a instrucţiunilor: curieri, circulare, tendinţa de înarmare: în ce scop şi cu ce mijloace, orientarea politică internă şi externă, subvenţiile interioare şi externe)"; cunoaşterea tuturor legionarilor încadraţi în organizaţiile democratice: ce fel de activitate desfăşoară în aceste organizaţii"[135].

Însă rapoartele Securităţii nu au înregistrat decât activităţi sporadice ale legionarilor, după 1948. O sinteză din perioada 24 februarie-25 martie 1950 aprecia că „în rândul elementelor care au făcut parte din Mişcarea legionară nu se constată vreo acţiune organizată. Acţiunea se mărgineşte la manifeste izolate, prin colportarea de zvonuri tendenţioase şi instigaţie". Spre exemplu, Dumitru Profiru, funcţionar la Carbonifera Comăneşti, afirmase că era inevitabil un război între sovietici şi anglo-americani în primăvara anului 1950, şi astfel ţara va scăpa de sub „regimul poliţienesc", unde libertatea cuvântului era interzisă. Dumitru Cărărău, strungar în fier la Fabrica de Celuloză din Piatra Neamţ, afirmase că pe când „boierii" conduceau fabrica, muncitorii erau mai bine plătiţi, aveau prime de producţie şi nu trebuiau să muncească atât de mult. În martie 1950, agitaţia printre legionari a crescut datorită epurărilor din PMR, în urma verificărilor de partid – unele excluderi s-au datorat omisiunilor din autobiografii privind apartenenţa la Garda de Fier înainte de război[136].

Un alt moment în care autorităţile au înăsprit supravegherea legionarilor a fost moartea lui Stalin, în martie 1953. Spre exemplu, Octavian Berlinschi, cizmar din Siret (raionul Rădăuţi), a afirmat la 5 martie: „Hai să bem căci tatăl nostru Stalin este bolnav, în curând se va schimba vremea şi va fi mai bine"[137].

Însă moartea lui Stalin a avut şi câteva consecinţe pozitive pentru unii legionari, respectiv pentru cei din închisori, cu pedepse mici, care au fost eliberaţi înainte de termen. Aceştia, precum şi cei rămaşi liberi, dar cu interdicţie de a-şi continua studiile, s-au reînscris la cursurile facultăţilor, în baza unui ordin al Ministerului Învăţământului, din octombrie 1955. Păsuirea nu a fost privită pozitiv de Ministerul de Interne, care a identificat cazuri de legionari vinovaţi de „uneltire contra ordinii sociale" la Institutul Medico-Farmaceutic Iaşi, Institutul Medico-Farmaceutic Cluj, Institutul Medico-Farmaceutic Târgu-Mureş, Universitatea Babeş din Cluj şi Institutul Politehnic din Cluj. Într-un raport semnat de Alexandru Drăghici, ministru de Interne, datat martie 1956, reînca-

[135] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 11000, f. 22-23.
[136] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 11634, f. 121-424.
[137] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 8753, f. 81.

drarea studenților „contrarevoluționari" era apreciată ca fiind „activitate dușmănoasă", organizată de „unele elemente" strecurate în Direcțiile generale ale Ministerului Învățământului[138].

Anul 1956 nu s-a remarcat doar prin hărțuiala administrată de Alexandru Drăghici studenților legionari, ci și prin o înăsprire a comportamentului autorităților cu foștii membri ai organizațiilor politice în general. Cauza a fost revoluția din Ungaria din octombrie, care a provocat reacții de opoziție contra regimului comunist și în România[139]. Evenimentele de la granița occidentală au venit pe un fond de relaxare a atitudinii regimului față de legionari. În anii 1955-1956 fuseseră grațiați deținuții cu condamnări mai mici de cinci ani, se desființaseră provizoriu pedepsele administrative, intelectualii nu mai erau supravegheați așa intens[140]. Din toamnă a pornit însă o puternică campanie de represiune împotriva persoanelor cunoscute că activaseră politic. În anii următori, regimul a încercat să stăvilească orice tentativă de opoziție în România, recurgând la diverse strategii de intimidare.

Pe parcursul anului 1957, Ministerul de Interne a înscenat o acțiune de reorganizare a „Comandamentului legionar", arestările fiind declanșate la începutul anului următor. Scenariul Securității susținea că șeful „Comandamentului" era un anume Bărbulescu, vânzător la chioșcul de ziare și țigări de pe Calea Victoriei. Acesta a fost arestat, însă în urma violențelor suferite în anchete a decedat. Următorul arestat a fost Puiu Atanasiu, colegul lui Bărbulescu de la chioșcul de ziare și tutun. Atanasiu fusese în perioada statului național-legionar prefect, iar în timpul războiului a fost luat prizonier de sovietici, fiind eliberat în 1948. Pentru activitatea legionară de dinainte de război a fost internat la Canal, fiind eliberat în 1954.

Pentru ca scenariul să fie complet, Securitatea susținea că cei doi membri ai „Comandamentului" aveau și un „șef spiritual", în persoana lui Radu Gyr[141]. Acesta fusese eliberat din închisoare în 1956, în perioada de relaxare a regimului de după moartea lui Stalin. Zvonurile din București susțineau că grațierea lui Radu Gyr s-a datorat intervenției președintelui Indiei pe lângă Gheorghe Gheorghiu-Dej. Demnitarul indian fusese rugat de Mircea Eliade să-i ajute prietenul din tinerețe[142]. După eliberare, Gyr s-a comportat pașnic, evitând să întreprindă orice acțiune de care s-ar fi putut lega regimul[143]. Numai că, un inci-

---

[138] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 10734, f. 2-7.

[139] *1956: explozia: percepții române, iugoslave și sovietice asupra evenimentelor din Polonia și Ungaria*, ed. întocmită de Corneliu Mihai Lungu și Mihai Retegan, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 123-133, 134-140, 143-146, 147-150.

[140] Voinea, Octavian, *Masacrarea studențimii române în închisorile de la Pitești, Gherla și Aiud*, București, Editura Majadahonda, [1994], p. 38-44.

[141] *Ibidem*, p. 39-44.

[142] *Ibidem*, p. 34.

[143] HU (Hungary) OSA (Open Society Archive) 300-60-1, Box 427, f. 2.

dent fără legătură cu persoana sa i-a adus din nou probleme. La Mănăstirea Antim din Bucureşti funcţiona o grupare mistică, *Rugul Aprins*, care înregistrase pe bandă magnetică unele poezii compuse de Radu Gyr în detenţie, printre care *Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane.* Când Securitatea a intrat în posesia înregistrării, l-a acuzat imediat pe Gyr că ar fi „liderul spiritual" al noului „Comandament", pregătindu-i arestarea.

Pentru ca naraţiune să fie completă, era nevoie şi de un contact extern al pretinsului „Comandament". Victima a fost doctorul Aurel Marin, acuzat de Securitate că, în timpul participării la un congres medical la Paris, l-a contactat pe Horia Sima, pentru a primi instrucţiuni. Sub anchetă, în urma presiunilor, dr. Marin a declarat tot ce i-a cerut Securitatea.

Însă Securitatea nu a dovedit existenţa unor depozite de armament, cu ajutorul căruia se puteau iniţia „acţiuni teroriste". În cele din urmă, datorită bătăilor primite în arest, inginerul Lucuţa a recunoscut că deţinea un depozit de arme, la marginea satului natal.

Procesul a avut loc pe parcursul anului următor. Alături de legionarii amintiţi anterior, au mai fost arestaţi şi judecaţi avocatul Ibrăileanu din Galaţi (fusese internat în lagăr în perioada „trierilor" din 1944-1945), Rică Zamfirescu (profesor de istorie) şi Nicolae Groza. Pedepsele au fost foarte aspre, cu scopul de a induce panica printre legionarii liberi: Radu Gyr, Puiu Atanasiu, ing. Lucuţă şi Rică Zamfirescu au fost condamnaţi la moarte, iar Aurel Marin, datorită colaborării cu anchetatorii, a primit 25 de ani muncă silnică pe viaţă. Condamnaţii au făcut recurs, în urma căruia condamnările la moarte au fost preschimbate în muncă silnică pe viaţă[144].

Tot în 1958, au avut loc acţiuni de intimidare ale Securităţii şi în rândul legionarilor macedoneni. Victimă a fost Zaharia Pană, eliberat condiţionat în 1953 (mai avea de ispăşit cinci ani de pedeapsă). Dosarul înscenat sa-a pregătit s-a bazat pe declaraţia unui amic al său, Apostol Vrama, care le-a spus securiştilor că, în vara anului 1956, Zaharia Pană a recitat poezia *Luminiţa* de Radu Gyr, cu ocazia unei petreceri la cumnatul său, Stere Haşoti[145]. Procesul a avut loc în octombrie 1958, iar Pană a fost condamnat la zece ani închisoare corecţională, cinci ani interdicţie corecţională şi confiscarea totală a averii, pentru „delictul de uneltire contra ordinii sociale", datorită recitării unor poezii de Radu Gyr[146]!

Acţiunile de intimidare a legionarilor din anul 1958 atestă faptul că regimul se temea încă de potenţialul opoziţionist al acestei organizaţii, cu toate că membrii săi evitau să mai întreprindă vreo acţiune. Este greu de estimat câţi legionari mai existau în România după arestările declanşate în noaptea de

---

144 Voinea, Octavian, *op. cit.*, p. 39-44.
145 ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 183, vol. 1, f. 137.
146 Ibidem, f. 180-182.

gia politică a componenţilor. În primul rând, s-au înregistrat tentative de rezistenţă armată iniţiate de ofiţerii deblocaţi: col. Uţă, lt.-col. Arsenescu, mr. Dabija etc. Prin formaţie şi prin pregătire, aceştia, împreună cu grupurile lor, erau gata să declanşeze lupta contra ocupantului sovietic. Al doilea „bazin" de rezistenţi a fost constituit din persoanele care s-au manifestat prin acte de nesupunere civică. Ei se aflau din diverse motive în conflict cu noile autorităţi comuniste, sau erau vizaţi de acte de represiune, datorită activităţilor pe care le desfăşuraseră înainte de război, ori în timpul conflagraţiei. Opoziţia lor s-a concretizat prin fuga în munţi. Au mai existat şi unele organizaţii înfiinţate pentru a se ocupa cu depozitarea armamentului necesar rezistenţilor, în cazul în care ar fi izbucnit un război între Est şi Vest, ori pentru a-i adăposti pe cei urmăriţi de autorităţi (la Rădăuţi, studenţii Gheorghe Reus şi Emil Tcaciuc au iniţiat crearea unei organizaţii care să sprijine „grupul Macoveiciuc")[152].

Studiile recente privind fenomenul rezistenţei din munţi arată că grupurile erau destul de eterogene. În proporţie de 50%, partizanii nu fuseseră încadraţi politic nici înainte de război, nici după 1945! Dintre rezistenţii care se revendicau de la un partid politic, majoritari erau naţional-ţărăniştii. Pe locul al doilea se situau foştii membri ai PCR sau ai partidelor apropiate comuniştilor, care din diverse motive intraseră în conflict cu autorităţile locale[153]. Pe locul al treilea se situau legionarii, urmaţi de liberali şi foştii membri ai partidelor mai mici[154]. Trebuie menţionat că liderii grupurilor de rezistenţă nu fuseseră conducători de anvergură ai organizaţiilor politice de la care se revendicau, ci doar fruntaşi locali sau simpli membri[155].

Cercetările bazate pe informaţiile inedite provenite din arhiva fostei Securităţi concluzionează că mişcarea armată de rezistenţă din România a fost rapid înfrântă, deşi beneficia de organizare bună, condiţii naturale prielnice şi suportul ţărănimii. Cauzele au fost multiple. În primul rând, nu a existat un nucleu de conducere la nivel central. Longevitatea mişcărilor de rezistenţă s-a datorat numai neprofesionalismului organelor de Securitate în primii ani după 1948, şi nu forţei combative a partizanilor. În al doilea rând, nu trebuie pierdut din vedere că marile „fapte de arme" nu sunt la îndemâna oricui. Abnegaţia şi „tăria morală" a lipsit de multe ori în cazul membrilor mişcărilor de rezistenţă. În al

---

[152] Bejenariu, Liviu-Marius, „Mişcarea de rezistenţă – o încercare de analiză", în *Mişcarea armată de rezistenţă anticomunistă*..., p. 376-380.

[153] O mare parte a acestora fuseseră înscrişi înainte de război în alte grupări politice, însă, în interviul acordat ziarului *Cotidianul*, istoricul Dorin Dobrincu nu semnalează acest aspect. Nu putem şti în ce măsură comuniştii care intraseră în rezistenţă nu fuseseră înainte de război legionari. Probabil, forma tipărită a tezei de doctorat a istoricului Dorin Dobrincu va aduce lămuririle necesare asupra acestui aspect.

[154] Jula, Camelia, în *loc. cit.*

[155] Pleşa, Liviu, „Apartenenţa politică a membrilor grupurilor de rezistenţă din Ardeal (1948-1958)", în *Mişcarea armată de rezistenţă anticomunistă*..., p. 145-146.

izolate, fie se retrăseseră în munţi[158]. Unii au anunţat că intenţionează să treacă clandestin în Iugoslavia[159], iar de acolo în Occident. Însă erau soluţii individuale, fără a avea o dispoziţie de la nivel central.

2.3.2. Legionarii din mişcarea de rezistenţă din Bucovina

Mişcarea de rezistenţă din Bucovina are un statut special întrucât ea a apărut în 1944, pe fondul înaintării trupelor sovietice pe teritoriul României. Auzind de comportamentul Armatei Roşii în teritoriile pe care le ocupau, bucovinenii s-au constituit în grupe de partizani, care să se opună abuzurilor. Acestea s-au constituit în mai 1944, iar în iunie acelaşi an au fost preluate sub protecţia armatei germane, care dorea să le lase ca puncte de rezistenţă, în spatele frontului. Partizanii bucovineni au trecut în trei serii prin şcoala de la Sadova, unde instructorii români şi germani le-au predat cursuri de utilizare a armamentului[160].

După 23 august 1944 şi retragerea precipitată a germanilor, partizanii bucovineni au rămas pe poziţii, ori s-au refugiat cu trupele naziste, în Ardeal. Cu aceeaşi misiune, de rezistenţă în spatele frontului, a venit în Bucovina şi echipa legionară condusă de Ovidiu Găină, paraşutată în decembrie 1944. Iniţial, legionarii paraşutaţi şi partizanii nu au avut legături[161]. „Joncţiunea" s-a realizat în vara anului 1945, când la Bucureşti a avut loc o întâlnire între Ovidiu Găină şi Vladimir Macoveiciuc, şeful unei echipe de partizani.

Ovidiu Găină făcea parte din „Comandamentul pe ţară", deplasându-se frecvent la Bucureşti. El lăsase în Bucovina pe Alexandru Şutea, pe care-l adusese cu el din Austria, în 1944. Aveau baza în masivul Argestru–Tisa, la 7 km nord de Vatra Dornei. Beneficiau de legături în oraşul Câmpulung, printr-o reţea de gazde care-i adăposteau de autorităţi, când se deplasau acolo. Din Câmpulung ţineau legătura cu „Comandamentul pe ţară" de la Bucureşti. Centrul legionar din Bucovina reuşise să identifice armament lăsat de armata germană, pe care-l preluase şi-l ascunsese în apropierea bazei din Argestru–Tisa. Printr-un aranjament cu un brigadier silvic au cumpărat vite şi le-au dat la păşunat, pentru a avea provizii de hrană, în cazul în care începea vreo acţiune de rezistenţă. Echipa lui Ovidiu Găină avea în total erau 18 componenţi.

Vladimir Macoveiciuc se refugiase în 1944 în Transilvania, împreună cu trupele naziste. „Banda" sa de partizani avea sediul în Codrul Voievodeasa, în apropiere de Rădăuţi, numărând 18 membri.

---

[158] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 1/1948, f. 3-4.
[159] Ibidem, Fond CC al PCR – Secţia Administrativ Politică, dos. nr. 10/1949, f. 14-15.
[160] Brişcă, Adrian, *Rezistenţa armată din Banat*, vol. 1, Bucureşti, Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, 2004, p. 52.
[161] Despre eşecul paraşutărilor în spatele frontului, vezi *supra*, subcap. 1.1.9.

preajma sărbătorilor de Paşte din 1946, jandarmii francezi au operat o serie de arestări în rândul emigraţiei legionare din oraşul Innsbruck şi împrejurimi. Legenda spune că măsura se datora intervenţiilor guvernului Groza pe lângă autorităţile franceze, care după război aveau o puternică componentă comunistă. Aşadar, legionarii au fost internaţi în lagărul de la Reichenau, alături de civili şi militari germani, ofiţeri şi foşti membri ai NSDAP, cetăţeni ai altor state intrate în zona de influenţă sovietică, dar şi evrei care încercaseră să treacă clandestin frontiera cu Italia. Printre legionari, în număr de aproximativ 40, se regăsea Alexandru Randa, dar şi unii colaboratori din afara Mişcării ai „Guvernului Naţional" de la Viena, printre care maiorul Maftei, cu soţia. Tensiunea era destul de mare în acest grup, deoarece internarea în lagăr se făcuse în contextul desfăşurării procesului de la Nürnberg. Unii ucraineni din tabăra naţionaliştilor pro-nazişti au fost predaţi sovieticilor, românii temându-se să nu aibă aceiaşi soartă. Însă cum Franţa acelor vremuri era o ţară cu mari prefaceri politice, garda de anchetatori pro-comunişti din lagăr a fost schimbată cu ofiţeri de carieră, din Forţele de Eliberare ale generalului de Gaulle. În fruntea Biroului de Documentare al Armatei din Innsbruck a fost numit un tânăr ofiţer pe nume Blondel, care a reluat anchetele de la început. În urma cercetărilor, regimul detenţiei pentru legionari s-a ameliorat peste noapte, iar în cursul lunii septembrie 1946 toţi cei internaţi în primăvară au fost eliberaţi[166]. Nu este clar care au fost motivele, însă, având în vedere că Blondel a colaborat cu legionarii şi pentru trimiterea echipelor paraşutate în ţară la începutul anilor 1950[167], este de presupus că aceştia erau consideraţi de serviciile speciale occidentale un potenţial „bazin" de rezistenţi anticomunişti, încă din 1946.

În ceea ce priveşte momentul contactului lui Gogu Puiu cu Blondel este dificil de făcut estimări, atâta vreme cât lipsesc informaţiile de arhivă. Sursele memorialistice nu indică că Puiu s-ar fi aflat printre legionarii internaţi de francezi în lagărul de la Reichenau. Însă, pe de altă parte, în zona franceză de ocupaţie existau mulţi legionari „macedoneni". Este posibil ca, după primul contact dintre serviciile speciale franceze şi emigraţia legionară, cauzat de problema internărilor din 1946, relaţiile să fi continuat. Cum pe occidentali nu-i interesau conflictele dintre legionari, ci numai potenţialul anticomunist al acestora, este de presupus că au racolat atât membri ai grupării lui Sima, cât şi ai lui Papanace. În aceste împrejurări ar fi ajuns Gogu Puiu „agent" al serviciilor speciale occidentale, trimis cu misiune în România, în primăvara anului 1947.

---

[166] Sima, Horia, *Guvernul Naţional Român de la Viena*, [Constanţa], Editura Metafora, 2005, p. 140-141.

[167] Vezi *infra*, subcap. 2.3.7.

neni" influenţi din Bucureşti. Principalele acţiuni vizau colectarea de alimente şi îmbrăcăminte pentru cei fugiţi în păduri, dar şi recrutarea de noi elemente.

Membrii organizaţiilor „macedonene" aşteptau pentru o lovitură de stat, în timpul căreia ar fi dorit să iniţieze atacuri teroriste. De asemenea, acţionau şi pe teren informativ, lansând zvonuri tendenţioase şi alarmiste. Gogu Puiu, împreună cu Nicolae Haşoti şi Iancu Beca, au discutat în localitatea Cobadin chiar şi despre formarea unui Stat Major al rezistenţei pentru întreaga Dobroge. Planul de acţiune prevedea acte de reprimare împotriva autorităţilor locale comuniste, care ar fi trebuit să culmineze cu atacarea direcţiilor judeţene ale Securităţii, şi eliberarea celor reţinuţi. Unul dintre scenarii, destul de fantezist, propunea gruparea nucleelor de rezistenţi pentru un atac de amploare asupra coloniilor de muncă de la Canal. Cei internaţi acolo[172] urmau să fie înarmaţi şi, împreună cu rezistenţii, ar fi format o armată de gherilă. Acest plan nu fusese trasat întâmplător – Gheorghe Filiu, lider al rezistenţei locale, auzise din cercurile amiralului Horia Măcellariu că Aliaţii vor debarca în Dobrogea.

Însă, până ca rezistenţii să pună la cale astfel de acţiuni de anvergură, Securitatea şi-a infiltrat agenţi în rândul legionarilor „macedoneni". Primul căzut a fost Gogu Puiu, care, încercuit în localitatea Cobadin, s-a sinucis la 18 iulie 1949. La 21 iulie a fost împuşcat un alt camarad al său, Iancu Cusu. În lunile următoare, întreaga reţea a lui Gogu Puiu a căzut în mâinile Securităţii, fiind arestaţi: Stere Hapa, Nicolae Haşoti, Iancu Ghiuvea, Inacu Beca. Au fost judecaţi şi condamnaţi la moarte. Execuţiile au avut loc în decembrie 1949. Alţi 16 membri ai „lotului" au fost executaţi în noaptea de 9/10 martie 1950, în timp ce erau transportaţi pentru ispăşirea pedepsei de la Constanţa la Timişoara.

Grupul fraţilor Fudulea, beneficiind de faptul că acţiona într-o zonă împădurită, a rezistat până în martie 1950, când a fost capturat de Securitate. Nicolae Fudulea a fost condamnat la moarte, la 2 iunie 1950, însă a reuşit să evadeze. În cele din urmă a fost prins, însă în timpul arestării a fost împuşcat. Din cauza rănii a decedat la 28 martie 1952, la spitalul din Constanţa.

În prima jumătatea a anului 1952, întreaga rezistenţă dobrogeană a fost anihilată. Majoritatea conducătorilor au fost executaţi, iar în rândul membrilor grupurilor şi a susţinătorilor acestora au avut loc arestări masive[173].

2.3.4. Legionarii din mişcarea de rezistenţă din Banat

Rezistenţa legionară din Banat se leagă de numele lui Spiru Blănaru. De profesie avocat, după război s-a refugiat din nordul Bucovinei în judeţul Severin. S-a căsătorit cu fiica şefului legionar al plăşii Tergova, de la care a moştenit conducerea organizaţiei, în 1946. Schimbul de generaţie s-a produs pe fondul

---

172 Statisticile din iunie 1950 indică 5.382 de internaţi la Canal.
173 Cojoc, Marian, *op. cit.*, p. 18-22.

diţii nu foarte clare, ţăranii au fost ucişi de rezistenţi, ceea ce le-a scăzut prestigiul în rândul comunităţii locale, care le acordase sprijin până atunci[177].

De fapt, longevitatea grupului lui Spiru Blănaru s-a datorat nu numai colaborării sătenilor, ci şi pasivităţii autorităţilor poliţieneşti de la nivel local. Astfel, ancheta internă a stabilit că nici un şef de post nu dăduse dovadă de „conştiinţă politică" – de când începuse urmărirea grupului, în ianuarie 1949, reprezentanţii Ministerului de Interne la nivel local nu aveau cunoştinţă despre toţi „banditii" care erau daţi în consemn. S-a descoperit că au existat şefi de post care erau complici cu rezistenţii. Astfel, Nica Smarandache, plutonier major, şeful Miliţiei din comuna Domaşnea (jud. Severin), avea contacte regulate cu Spiru Blănaru, pe care-l ţinea la curent cu unele decizii luate la nivelul Jandarmeriei[178].

Înăsprirea măsurilor interne în rândul angajaţilor Ministerului de Interne, precum şi controlul strict al relaţiilor dintre săteni şi rezistenţi, a dus la neutralizarea grupului Ionescu–Blănaru. Prinderea acestora s-a datorat identificării a doi colaboratori ai lui Spiru Blănaru din satul Feneş. Ei au fost determinaţi să-i dea întâlnire în seara zilei de 12 martie 1949 în localitate, timp în care i s-a pregătit cursa. Satul a fost încercuit de securişti, miliţieni şi jandarmi, iar la intrarea membrilor grupului Blănaru în Feneş a început lupta. Trei „banditi" au fost ucişi, iar alţi şase au fost capturaţi în viaţă. Printre ei şi Spiru Blănaru, rănit uşor la picior[179].

Procesul s-a judecat în iunie 1949, iar sentinţa s-a emis la 26 iunie. Spiru Blănaru, Petru Domăşneanu şi alţi trei membri ai grupării de rezistenţi legionari au fost condamnaţi la moarte; doi membri ai grupării au fost condamnaţi la muncă silnică pe viaţă; trei la 20 ani muncă silnică; unul la 15 ani muncă silnică şi încă unul la 10 ani închisoare corecţională. Tribunalul Militar Timişoara le-a respins acuzaţilor recursul. Cei cinci condamnaţi la moarte au fost împuşcaţi la 16 iulie 1949, în Pădurea Verde din Timişoara. Însă nici ceilalţi membri ai „lotului" n-au scăpat cu viaţă. Aceştia au fost asasinaţi la 2 august 1949, în timpul transportului de la Timişoara la Aiud. Li s-au întocmit actele de deces după opt ani[180]!

2.3.5. Legionarii din mişcarea de rezistenţă din Oltenia

Iniţiatorul unui grup de rezistenţă de sorginte legionară în Oltenia a fost Gheorghe Pele. Acesta fusese judecat pentru implicare în evenimentele din 21-23 ianuarie 1941, fiind condamnat la 10 ani muncă silnică pentru „participare la rebeliune". Fusese închis la Aiud, însă a reuşit să evadeze în 1946,

[177] *Ibidem*, p. 147-152.
[178] *Ibidem*, p. 198.
[179] *Ibidem*, p. 182-186.
[180] *Ibidem*, p. 293-295.

refuzat să se înscrie în PCR. Acest amănunt a rămas la „dosarul" său, pe lângă faptul că era cunoscut pentru activităţile legionare înainte de război.

Când a reintrat în ilegalitate, după începerea arestărilor din mai 1948, i s-a alăturat şi fratele său, Gheorghe, alături de alţi doi preoţi greco-catolici. Şi-au stabilit baza în comuna Poşaga (jud. Alba), din Munţii Apuseni.

„Banda" lui Leon Şuşman nu s-a constituit pentru a rezista armat contra regimului, ci pentru a fi pregătită să întreprindă acte de sabotaj, în cazul izbucnirii unui război între sovietici şi americani. Au beneficiat de ceva armament, reuşind să identifice depozite paraşutate în Apuseni odată cu echipele lansate de germani, la sfârşitul anului 1944. În orice caz, Leon Şuşman le recomandase camarazilor să nu se avânte în conflicte deschise cu securiştii. La întâlnirea cu soldaţii trebuiau să atace rapid şi apoi să fugă.

Gruparea lui Leon Şuşman s-a sprijinit pe legionarii din localităţile limitrofe bazei de acţiune pe care şi-au stabilit-o. Prin aceştia răspândeau zvonuri că „în curând" va izbucni un război între Est şi Vest, în urma căruia comuniştii vor fi îndepărtaţi de la putere. De asemenea, legionarii erau gazdele cele mai sigure ale grupului[183].

Din punct de vedere politic, grupul Leon Şuşman era constituit majoritar din legionari, însă s-au alăturat şi alte categorii socio-profesionale. Dintre toţi liderii rezistenţei, la nivel naţional, Leon Şuşman a insistat cel mai mult cu menţinerea „spiritului legionar" în cadrul grupului său. Se flutura ideea că războiul era aproape, comuniştii vor fi înlăturaţi în urma acestuia, iar la conducerea României va veni Horia Sima, care va conduce un regim legionar[184].

Însă efectivele grupului Leon Şuşman au fost modeste. În perioada 1948-1949 avea nouă persoane, activând în zona Văii Mureşului. Componenţa era eterogenă: legionari (majoritari), greco-catolici, naţional-ţărănişti. În 1950, numărul rezistenţilor se înjumătăţise.

Descoperirea târzie a grupului s-a datorat neprofesionalismului cadrelor Securităţii Alba, întrucât nu au acordat suficientă importanţă infiltrării informative. După revoluţia din Ungaria din octombrie 1956, la nivelul central Ministerului de Interne s-au luat măsuri suplimentare pentru lichidarea nucleelor de opoziţie, întetindu-se acţiunile de prindere a „bandelor". Anihilarea grupului s-a produs în noaptea de 18/19 iulie 1957, în casa lui Vasile Crişan, una din gazdele obişnuite din ultima vreme. Crişan era membru al PMR, fiind secretar al organizaţiei de bază. Prinderea grupului Leon Şuşman s-a datorat colaborării unuia dintre oamenii de legătură cu Securitatea. La acel moment, „banda" mai avea trei membri – doar Leon Şuşman a scăpat cu viaţă din încleştare. Însă conse-

---

[183] Neagoe, Elisabeta, „Grupul Şuşman (1948-1957)", în *Mişcarea armată de rezistenţă anticomunistă...*, p. 45-49.

[184] Pleşa, Liviu, „Apartenenţa politică a membrilor grupurilor de rezistenţă din Ardeal (1948-1958)", în *loc. cit.*, p. 145-146.

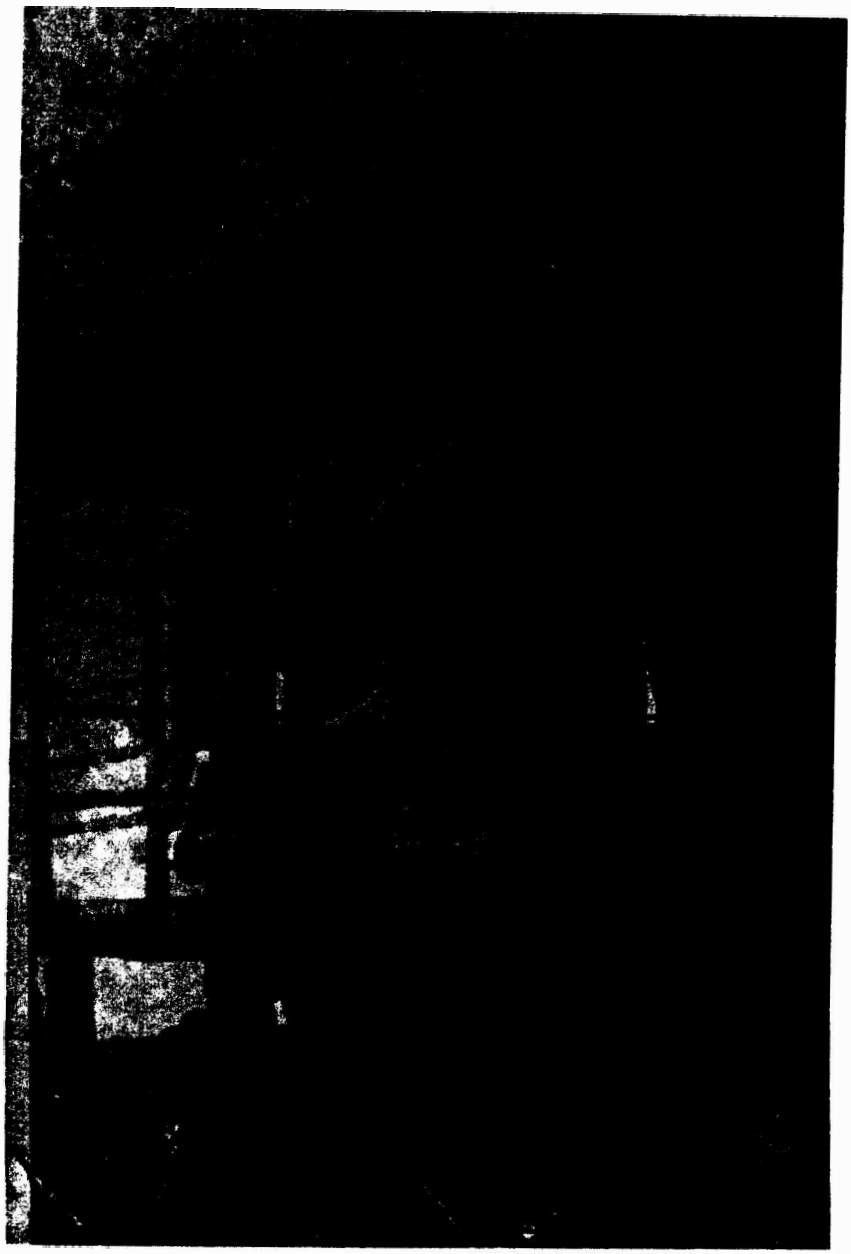

Dintre legionarii care au luptat în rezistenţa din munţi, grupul făgărăşean al lui Ion Gavrilă s-a remarcat cel mai mult prin menţinerea liniei doctrinare şi abilitatea de a se înfrunta cu autorităţile comuniste

În perioada 1950-1955, grupul a purtat o luptă de gherilă cu trupele Securităţii. Ca şi oamenii lui Leon Şuşman, au evitat luptele deschise, atacând şi apoi fugind. Pentru supravieţuire au apelat şi la jafuri, când comunităţile locale refuzau să-i mai aprovizioneze.

2.3.7. Paraşutarea echipelor legionare de către franco-americani

În perioada 1949-1954, legionarii din exil au fost implicaţi în alte activităţi de rezistenţă, fiind trimişi de serviciile secrete occidentale în România, pentru a strânge informaţii şi a studia posibilităţile unei acţiuni în spatele frontului, în cazul izbucnirii unei conflagraţii între Est şi Vest. Primele contacte dintre exilul legionar şi serviciile vestice avuseseră loc în 1946, cu ocazia arestării unui grup de extremişti de dreapta din oraşul Innsbruck şi împrejurimi[191]. Legăturile au crescut în intensitate după alegerile din noiembrie 1946. Astfel, un raport al serviciilor secrete româneşti din 28 august 1947, bazat pe informaţii culese de la Paris, arăta că în ultimele luni „sporise progresiv" interesul americanilor faţă de legionarii din exil[192].

Colaborarea Mişcării legionare cu serviciile speciale occidentale, şi în special cele americane, trebuie pusă în contextul general european de după război. În mod normal, toate grupările politice care-i susţinuseră pe nazişti în timpul conflagraţiei au fost anchetate de Tribunalul Internaţional de la Nürnberg, pentru a se studia contribuţia acestora la crimele de război. Însă legionarii aveau un statut special, întrucât în perioada participării României la războiul contra Aliaţilor fuseseră scoşi în ilegalitate de către Ion Antonescu, iar liderii din exil au fost internaţi în domicilii obligatorii şi, mai apoi, în lagăre de către nazişti. Singura motivaţie de includere în proces era colaborarea legionaro-nazistă, sub forma „Guvernului Naţional" de la Viena şi a „Armatei Naţionale". Acest aspect a fost speculat şi de Guvernul de la Bucureşti, care după instalarea Cabinetului dr. Petru Groza a insistat pe lângă Aliaţi să-i aresteze şi să-i judece pe legionari. Astfel, la 29 octombrie 1945, o echipă de poliţişti austrieci, însoţiţi de echipe de agenţi recrutaţi dintre cehoslovaci şi iugoslavi, au pătruns în hotelul din staţiunea Bad Gastein unde erau cazaţi o parte dintre membrii Guvernului de la Viena. Operaţiunea s-a desfăşurat sub comanda şefului CIC din localitate. N-au fost reţinuţi decât Mihail Enescu şi Maria Bucur, foşti membri ai corpului diplomatic al „Guvernului Naţional" de la Viena[193]. La jumătatea lunii februarie însă, o nouă razie a CIC-ului s-a soldat cu noi arestări în rândul componenţilor Executivului de la Viena: Vasile Iaşinschi, gen. Platon Chirnoagă şi comandorul Bailla. Aceştia au fost internaţi în lagărul de la Glassenbach, unde s-au revăzut cu Enescu şi cu doamna Bucur. La 13 iulie 1946, în lagăr a sosit un ofiţer american, cu formulare din partea Tribunalului Internaţional de la Nürnberg. Se urmărea în ce măsură deţinuţii de la Glassenbach aparţineau unor organizaţii culpabile colectiv, săvârşiseră crime împotriva umanităţii sau

---

[191] Vezi *supra*, subcap. 2.3.3.

[192] Marinescu, Aurel-Sergiu, *O contribuţie la istoria exilului românesc*, vol. II, Bucureşti, Editura Vremea, 2002, p. 421-431.

[193] Sima, Horia, *op. cit.*, p. 128.

bulgari ai prof. Cantargief au mai scăpat de condamnările Tribunalului Internațional de la Nürnberg[197].

După trecerea „testului Nürnberg", colaborarea dintre legionari şi occidentali s-a intensificat. Primele propuneri concrete au fost înaintate în 1949 de către serviciile speciale franco-americane, legionarii fiind invitați să colaboreze pentru unele acțiuni ofensive în România. Astfel, doi ofițeri, unul american şi unul francez, l-au contactat pe Horia Sima, care a aprobat colaborarea. Englezii au făcut aceleaşi propuneri, însă separat, abordându-i pe dr. Mircea Muşetescu şi pe Mircea Dimitriu. Proiectul nu s-a concretizat însă[198].

Proiectele franco-americane de colaborare cu emigranții legionari se leagă de noua strategie a preşedintelui Harry Truman de combatere a comunismului, adoptată în martie 1947, prin doctrina care-i poartă numele[199]. Truman a găsit un colaborator în noul preşedinte francez Vincent Auriol, cei doi hotărând să contribuie la slăbirea regimurilor comuniste, prin susținerea exilaților din țările estice. Occidentalii aveau nevoie de cunoaşterea potențialului inamic şi pregătirea psihologică a populației, în cazul în care ar fi izbucnit un război[200]. Pentru susținerea acestui efort, americanii au înființat prin „Legea cu privire la securitatea națională" (iulie 1947) Agenția Centrală de Informații (*Central Intelligence Agency* – CIA), pentru a centraliza activitățile privitoare la spionajul extern. La acel moment, principala misiune a CIA-ului era să cunoască intențiile regimurilor comuniste şi să le destabilizeze prin orice mijloace[201].

Franco-americanii nu au ținut neapărat să colaboreze cu legionarii. Prima opțiune a serviciilor speciale pentru misiuni „de teren" în România a fost Consiliul Național Român. Însă liderii acestuia au argumentat că nu aveau oameni dispuşi să întreprindă asemenea activități. Aşadar, s-a ajuns la negocieri cu Horia Sima, care a acceptat fără să stea mult pe gânduri, aşa cum aprobase şi colaborarea cu germanii, în august 1944[202].

Despre activitatea lui Horia Sima de la finalul războiului până la acceptarea acestei colaborări cu franco-americanii se cunosc puține detalii. În primăvara şi vara anului 1945 a hoinărit prin Germania, încercând fără succes să treacă în Italia sau Franța, unde spera că va fi în siguranță. În toamnă însă a decis să treacă în Austria, pentru a lua contact cu liderii „Guvernului Național" de la Viena care rămăseseră la Bad Gastein. Însă căutarea acestora era să-i aducă arestarea, în noiembrie 1945, fapt ce l-a determinat să urgenteze refugierea din spațiul german. Cu ajutorul legionarilor din Innsbruck a reuşit să găsească o

---

[197] Lepădatu, Adrian-Gabriel, *Mişcarea legionară: între mit şi realitate*, Chişinău, Editura Cartier, 2005, p. 335-339.
[198] Marinescu, Aurel-Sergiu, *op. cit.*, p. 421-431.
[199] Portes, Jacques, *Istoria SUA după 1945*, Bucureşti, Editura Corint, 2003, p. 130.
[200] Marinescu, Aurel-Sergiu, *op. cit.*, p. 421-431.
[201] Portes, Jacques, *op. cit.*, p. 28-29.
[202] Marinescu, Aurel-Sergiu, *op. cit.*, p. 421-431.

cale de acces spre Italia, unde a trecut pe 28 decembrie 1945. Era însoţit de Traian Borobaru, Vasile Mailat şi Ion Crivăţ. În Italia, a preluat identitatea lui Crivăţ, care avea acte legale, ajungând la Roma pe 1 ianuarie 1946. Acolo i-a întâlnit pe Emil Popa şi pe soţia sa Tiana (fostă Silion), Grigore Manoilescu, Mircea Dimitriu, Emil Bulbuc şi Ilie Olteanu. De aici a ţinut legătura cu legionarii din Austria, cărora le trimitea instrucţiuni referitoare la colaborarea cu serviciile speciale americane, în perioada 1946-1948 („misiunea" Eugen Teodorescu etc.). Tot prin aceştia a trimis şi instrucţiuni în ţară, însă cu caracter sporadic. Trăia cu identitate falsă, şi-i era destul de greu să întreţină contacte regulate cu subordonaţii săi – le-a dat mână liberă lui Vasile Mailat, Mircea Dimitriu şi Traian Borobaru. Însă nici traiul în Italia nu mai era sigur, iar în vara anului 1947 a trecut ilegal în Franţa, însoţit de Paul Popescu[203]. După acest moment nu mai există informaţii despre activităţile lui Horia Sima, până la contactarea de către franco-americani, în 1949.

Ce le-a promis Sima ofiţerilor de informaţii care l-au chestionat privind disponibilitatea legionarilor la acţiuni în ţară este greu de stabilit. Probabil, argumentele sale au fost că avea în subordine o organizaţie cu o bogată experienţă clandestină, alcătuită din tineri dinamici, dispuşi la acţiuni „de teren", îndoctrinaţi cu ideologie politică anticomunistă. Horia Sima s-a angajat că va găsi 50 de legionari pentru această misiune, franco-americanii asigurându-l că vor furniza necesarul de materiale, centrele de pregătire şi instructorii specializaţi.

Pentru pregătirea misiunilor, legionarii incluşi în proiect au fost instruiţi în baze speciale la Issny, Lindau, Biberack (în zona de ocupaţie franceză a Germaniei) şi Longjumeau, Montfermil, Audilly, Chevilly-la-Rue (în Franţa). Instrucţia avea în vedere parcurgerea unui plan ofensiv, de pătrundere şi activitate pe teritoriul României, şi un plan contrainformativ, în afara ţării, pentru protecţia primului. Legionarii au mai pregătit 50 de oameni în plus pentru planul contrainformativ. Printre ofiţerii francezi care se ocupau de această misiune se număra şi Blondel, care fusese implicat şi în trimiterea lui Gogu Puiu în ţară, la începutul anului 1946[204].

Legionarii au fost recrutaţi dintr-un grup mai mare. În teorie trebuiau să fie voluntari, însă unii dintre ei au primit misiune de la Horia Sima şi colaboratorii săi să se înroleze în echipele pregătite de franco-americani. Totuşi, li s-a explicat despre ce era vorba, primind un timp de gândire. Recrutările se făceau de către Traian Borobaru şi Mircea Dimitriu. Au existat şi legionari care au refuzat propunerile celor doi, sau misiunile pe care le-au primit.

Instrucţia prevedea, în primul rând, însuşirea telegrafiei Morse. La o echipă de 3-4 oameni era necesar un telegrafist. Pentru această problemă au fost utili-

---

[203] Sima, Horia, *op. cit.*, p. 125-148.
[204] Vezi *supra*, subcap. 2.3.3.

zaţii unii legionari pregătiţi de germani pentru misiuni în ţară, în 1944. În al doilea rând, legionarii au fost învăţaţi să-şi fabrice legitimaţii de tot felul, însuşindu-şi „arta" construirii unor ştampile cu ajutorul beţelor de chibrit şi tuşului. De asemenea, se preda tehnica de autoapărare, precum şi cursuri de identificare a terenului, cu hărţi militare. În sudul Franţei au avut loc exerciţii de paraşutare (în special de orientare în timpul nopţii). Legionarii angrenaţi în misiune au făcut călătorii din Franţa în Germania, pentru a schimba locurile de instrucţie.

Bazele de antrenament erau vizitate adesea de Horia Sima, însă de problemele curente se ocupau, din partea legionarilor, Mircea Dimitriu şi dr. Muşetescu. Prima promoţie de absolvenţi ai acestor cursuri a ieşit în 1950, centrele lucrând până în 1954[205].

Este greu de stabilit câte echipe au fost trimise în ţară cu misiuni de la serviciile speciale franco-americane. În 1953, autorităţile au prins trei grupuri paraşutate cu un an înainte, organizându-se un mare proces public. Din declaraţiile inculpaţilor aflăm modalitatea cum au fost recrutaţi, precum şi informaţii despre instruirea, lansarea lor cu paraşuta şi misiunile din ţară.

Şeful lotului a fost Alexandru (Ică) Tănase. Acesta participase la evenimentele din 21-23 ianuarie 1941, fiind condamnat, în lipsă, la cinci ani pentru „rebeliune". A trăit ilegal până în septembrie 1944, când, aflat la Timişoara, a aflat că era dispoziţie ca legionarii să treacă în Iugoslavia. A urmat ordinul, şi odată ajuns la Viena a fost prezentat lui Horia Sima, care l-a trimis în „Armata Naţională". A luptat pe Oder, fiind făcut prizonier de americani, iar apoi predat englezilor. A primit misiune de la Mircea Dimitriu să-i organizeze pe legionarii răspândiţi în zona engleză, iar după 1949 tot Dimitriu l-a racolat pentru misiunea pregătită de serviciile speciale franco-americane. În primăvara anului 1952 a fost anunţat că va fi trimis în ţară, împreună cu Mircea Popovici. Conform misiunii, după ajungerea în ţară, fiecare membru al echipei trebuia să se îngrijească de siguranţa personală. Ulterior aveau sarcină să pregătească terenul pentru sosirea altor echipe paraşutate, precum şi un „canal de scurgere" din România spre Iugoslavia, în cazul în care operaţiunea ar fi fost descoperită. La scurt timp după aterizare, echipa lui Tănase avea obligaţia să contacteze, prin parolă, celelalte două echipe, conduse de Ion Golea şi Ion Tolan. Independent una de alta, echipele trebuiau să culeagă informaţii şi să le trimită în Occident, iar apoi să aştepte dispoziţii. În cazul în care cineva era urmărit, trebuia evacuat de urgenţă prin „canalul de scurgere" – se prezenta autorităţilor iugoslave, solicitând să fie dus la Consulatul SUA.

Înainte de plecare, Ică Tănase a avut o întrevedere cu Horia Sima, care i-a transmis ultimele recomandări înainte de a ajunge în ţară. I-a zis să fie extrem

[205] Marinescu, Aurel-Sergiu, *op. cit.*, p. 421-431.

de precaut şi prudent întrucât, din surse sigure, Securitatea din România era foarte puternică.

Călătoria spre ţară a început în Franţa (Paris), cu escală în Germania (Stuttgart) şi apoi în Grecia (Atena). Cursa finală a decolat de la Atena, avionul zburând peste Bulgaria, la foarte mică înălţime, pentru a nu fi detectat de radar, apoi peste Marea Neagră, câmpia Bărăganului, cu destinaţie finală Transilvania.

La aterizare, echipa avea asupra sa două aparate de emisie-recepţie (unul pentru priză şi unul cu generator), două pistoale mitralieră, două pistoale mici Mauser cu cartuşe, lanterne, două topoare, hărţi, un lichid pentru pierderea mirosului la câini, bani româneşti şi cocoşei de aur, acte false (două rânduri de documente în alb), otravă pentru a o utiliza când nu mai puteau scăpa de urmărirea autorităţilor.

După aterizare, Ică Tănase şi Mircea Popovici au adunat bagajele şi le-au îngropat. Însă prezenţa lor a fost detectată şi au trebuit să părăsească cât mai repede zona. Prin corespondenţă şi-au anunţat sosirea la sediul serviciilor speciale americane din Paris. Ulterior au ajuns în Bucureşti, unde au creat legăturile şi au falsificat actele[206].

Ion Golea, şeful celei de-a doua echipe paraşutate, fusese şi el implicat în evenimentele din 21-23 ianuarie 1941, trăind, de asemenea, ilegal după preluarea puterii de către Ion Antonescu. A primit misiunea să identifice locuri de refugiu pentru legionarii importanţi, acuzaţi de „participare la rebeliune". În 1948 a trecut ilegal frontiera în Iugoslavia, iar în 1950 s-a stabilit în RFG. Legătura cu grupul care se pregătea pentru misiuni în România i-a făcut-o Blondel, care l-a însoţit în Franţa, într-un centru de instrucţie. Cât timp a stat la Issny s-a văzut cu Horia Sima, Traian Borobaru şi Mircea Dimitriu, precum şi cu Ică Tănase, în câteva rânduri. Plecarea spre ţară s-a realizat de la Lindau, cu escală la Atena. După aterizare, împreună cu Ion Samolilă, a ascuns aparatura şi muniţiile, deplasându-se la Braşov, la Erich Tartler. Acesta, împreună cu Samoilă, s-au întors să dezgroape echipamentele. Însă aparatele de transmisiuni au stat prea mult în pământ şi s-au defectat. Aşadar, contactul cu Occidentul şi cu echipa lui Ică Tănase nu s-a mai putut realiza[207].

Ion Tolan, şeful celei de-a treia echipe paraşutate, era membru în Mişcarea legionară din 1940, refugiindu-se în Occident în septembrie 1944. A luptat în „Armata Naţională", pe Oder, ajungând apoi în prizonierat la englezi. A fost contactat de către Ică Tănase şi Mircea Dimitriu. La două săptămâni după ate-

---

[206] *Procesul legionarilor paraşutaţi: 1953*, Miami Beach, [Romanian Historical Studies], 1993, p. 293-298.

[207] *Ibidem*, p. 301-303.

rizare a scris la Paris o carte ilustrată, conform protocolului prestabilit, anunţând că a ajuns bine[208].

Din trei echipe trimise în ţară, doar cea condusă de Ion Golea a întreprins o acţiune în măsură să deranjeze autorităţile. Golea a reuşit să-şi facă repede legături în Bucureşti, la puţin timp după sosirea în oraş, în primăvara anului 1952. L-a identificat pe Vlad-Mihai Vasile, legionar care locuia clandestin de teamă să nu fie arestat (avea doi fraţi în puşcărie). Acesta s-a angajat să-i găsească un tehnician care să-i repare lui Golea aparatul de transmisiuni, i-a schimbat 1.500 de dolari şi i-a găsit două domicilii provizorii. Văzând că nu-i nici o şansă să repare aparatul de transmisiuni, Ion Golea a vrut să plece din ţară, însă a fost convins de Vlad-Mihai Vasile să rămână, după ce i-a găsit încă doi legionari care să-l ajute[209]. Aceştia au fost Ion Buda şi Gheorghe Dincă, cei trei plănuind să tipărească manifeste anticomuniste în mai multe limbi, pe care să le distribuie participanţilor la Festivalul Mondial al Tineretului, organizat cu mare fast în august 1953. Tipăriturile au fost reproduse acasă la Gheorghe Dincă, fiind distribuite în câteva puncte din Capitală[210].

După incidentele din timpul Festivalului Mondial al Tineretului, autorităţile au intensificat acţiunile de prindere a celor trei echipe de paraşutaţi. În cele din urmă au fost arestaţi în toamna anului 1953, iar procesul, cu public, a început pe 9 octombrie, la Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti[211]. Sentinţa s-a pronunţat la 12 octombrie, stipulând: condamnarea la moarte şi confiscarea totală a averii pentru Alexandru Tănase, Mircea Popovici, Ion Golea, Ion Samoilă, Gavrilă Pop şi Ion Tolan. Aceiaşi pedeapsă au primit-o şi cei trei complici ai lor (Vasile, Buda şi Dincă)[212]. Procesul s-a organizat în „spiritul" războiului rece: s-a scos în evidenţă agresivitatea americanilor şi pregătirea lumi capitaliste de război împotriva democraţiilor populare. La dezbateri au participat „muncitori indignaţi", care au întrerupt adesea lucrările scandând lozinci care solicitau „moartea trădătorilor". Condamnaţii la moarte au făcut cerere pentru revizuirea procesului, însă s-a respins. Au fost executaţi pe 31 octombrie 1953[213].

După aflarea sentinţei, Horia Sima a emis o circulară, pe 16 octombrie, prin care Tănase, Golea, Samoilă, Popovici, Tolan, Vasile şi Dincă erau decoraţi cu „Crucea Albă". Unii dintre ei au fost ridicaţi post-mortem şi în grad legionar: Ion Samoilă de la Comandant ajutor la Comandant legionar, Ion Golea de la Comandant ajutor la Comandant legionar, Mircea Popovici de la legionar sim-

---

[208] *Ibidem*, 311-313.
[209] *Ibidem*, p. 314-315.
[210] *Ibidem*, p. 316-317.
[211] *Ibidem*, p. 271-292.
[212] *Ibidem*, p. 17-18.
[213] *Ibidem*, p. 271-292.

plu la Comandant legionar şi Ion Tolan de la legionar simplu la Comandant ajutor[214].

În procesul „lotului" Ică Tănase a mai fost inclus şi Bebi Toma, legionar „macedonean" din Dobrogea. Acesta fugise din țară în 1951, ajungând în Grecia, în lagărul de la Lavrion (50 km de Atena). După internare i s-au luat declarații, iar o echipă de ofițeri americani au venit să-i propună instruirea pentru misiuni de informații în România. A acceptat, însuşindu-şi timp de un an de zile pregătirea necesară: telegrafie, topografie, orientare în teren cu harta şi busola, trageri cu revolverul etc. A fost paraşutat în noaptea de 25/26 iulie 1953, însă n-a urmat misiunea primită, iar dimineața s-a predat autorităților[215]. Pentru atitudinea sa, a primit clemență din partea instanței, fiind condamnat doar la trei ani temniță grea şi confiscarea totală a averii[216].

Chiar dacă cele trei echipe din „lotul" Ică Tănase au fost prinse de Securitate abia după un an şi jumătate de la sosirea în țară, autoritățile au ştiut că din Occident se trimiseseră paraşutaşi, întrucât Ion Golea şi Ion Samoilă fuseseră observați la aterizare. Tocmai de aceea, unitățile Ministerului de Interne erau în alertă maximă, urmărind îndeaproape orice altă tentativă de lansări a unor rezistenți. O altă echipă, trimisă la sol în noaptea de 2/3 octombrie 1952, a fost reperată în regiunea Craiova. Ministerul Securității Statului a organizat o acțiune de amploare pentru prinderea „diversioniştilor" şi „prevenirea unor eventuale încercări de a săvârşi acte de sabotaj, diversiune şi teroare". „Organele de Securitate au intensificat munca cu agentura informativă, pentru identificarea tuturor elementelor suspecte. Prin organele de partid a fost mobilizat Aparatul de Stat şi organizațiile de masă, care au participat la acțiunea de prindere a „diversioniştilor". S-au luat măsuri pentru întărirea pazei la cele mai importante depozite de carburanți, depozite militare, uzine, poduri şi lucrări de artă. Sau luat măsuri pentru efectuarea controalelor şi raziilor în locurile aglomerate, trenuri, gări, la bariere şi pe şosele, pentru identificarea şi cercetarea elementelor suspecte"[217]. Nu există informații dacă această echipă a fost identificată şi arestată.

O altă echipă de legionari paraşutați a fost condusă de un anume Gheorghiu. Lansarea s-a făcut însă la distanță mare de locul fixat, cei doi membri ai săi rătăcind timp de două săptămâni prin păduri. Au fost arestați de miliție datorită aspectului mizer, la o cale ferată[218].

Nu toți paraşutații din anii '50 au fost legionari. Americanii au pregătit şi alte echipe, folosindu-i pe exilații care au acceptat misiuni în țară. Spre exemplu,

---

[214] *Ibidem*, p. 5-8.
[215] *Ibidem*, p. 309-311.
[216] *Ibidem*, p. 17-18.
[217] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 3450, f. 101-102.
[218] Marinescu, Aurel-Sergiu, *op. cit.*, p. 421-431.

la 1 iulie 1953 a fost lansată în com. Sieni (raionul Satu Mare) o echipă compusă din Sabin Mare (fost căpitan deblocat, fugit în Iugoslavia în 1951) şi Ilie Rada (fost ofiţer de Securitate, fugit din ţară în 1949). Aceştia şi-au găsit gazde în com. Pir, însă datorită unei delaţiuni au fost identificaţi de Securitate. Pe urmele lor au fost mobilizate cinci plutoane de Securitate, fiind puşi pe fugă din localitate în noaptea de 13/14 august 1953. Hărţuit, Sabin Mare s-a sinucis prin împuşcare, în noaptea de 15/16 august. Ilie Rada a reuşit să scape, trecând cel mai probabil peste graniţă[219].

Echipele legionare pregătite începând cu 1949 pentru misiuni speciale în România nu au avut nici o eficacitate „pe teren". Activitatea lor se poate compara cu cea a paraşutiştilor trimişi de nazişti în spatele frontului în 1944: lipsă de organizare, pierderea contactului cu „centrala", identificarea de către autorităţi. Privitor la interceptarea misiunilor de către Securitate, există o pistă conform căreia s-ar fi produs o scurgere de informaţii în rândul serviciilor speciale occidentale. La începutul anilor '50, Kim Philby, celebrul agent sovietic din interiorul serviciilor britanice, ar fi putut furniza URSS-ului informaţii despre paraşutări, mai ales că a lucrat la Washington între 1950-1953 (rezistenţii albanezi sosiţi pe calea aerului au fost aşteptaţi de *Sigurimi* exact la locurile de aterizare!). Pe de altă parte, şi resorturile externe ale Securităţii bănuiau că se pregătea ceva, întrucât agenţii din Franţa şi Germania au remarcat lipsa unor legionari din localităţile în care îşi stabiliseră rezidenţa. Este foarte probabil să fie existat infiltraţi şi informatori ai Securităţii printre legionarii care au aflat de acest proiect[220].

Însă încetarea misiunilor de paraşutare are cauze probabile alte evenimente din anul 1953. În primul rând, în luna martie Stalin a murit, moment în care între sovietici şi occidentali a început o relativă destindere, îndepărtându-se perspectivele sumbre ale unei confruntări directe[221]. În al doilea rând, odată cu capturarea „lotului" Tănase, procesului public care a urmat şi condamnărilor la moarte, franco-americanilor le-a scăzut entuziasmul să continue proiectul paraşutărilor în România. Cei arestaţi au dat declaraţii explicite privind implicarea celor două state democratice în „agresiunea" împotriva României populare, iar acest incident nu a fost primit bine la Paris şi Washington.

---

219 ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 3450, f. 103-105.
220 Marinescu, Aurel-Sergiu, *op. cit.*, p. 421-431.
221 Portes, Jacques, *op. cit.*, p. 49.

Capitolul 3

MIŞCAREA LEGIONARĂ ÎN DETENȚIE

3.1. Procesele liderilor Mişcării legionare (1948-1949)

După arestările începute în noaptea de 14/15 mai 1948, organizația legionară s-a „mutat" în detenție. Toți liderii importanți au fost întemnițați şi incluşi în procese publice de mare anvergură, prin care autoritățile încercau să dovedească „activitatea criminală" a Mişcării legionare, precum şi subordonarea față de interesele „antidemocratice" ale occidentalilor. Perioada detenției a fost una deosebit de dificilă pentru legionari, ca de altfel pentru toți deținuții politic din România. Într-adevăr, spre deosebire de membrii celorlalte partide, extremiştii de dreapta erau oarecum familiarizați cu experiența detenției. Datorită faptului că organizația lor activase mai mult în clandestinitate decât legal, suferiseră rigorile legii şi fuseseră arestați pentru activitatea lor. În terminologia legionară, aceste perioade de ilegalitate se numeau „prigoane": „prigoana carlistă", „prigoana antonesciană". Noua „prigoană" însă avea să spargă unitatea de gândire şi de acțiune a membrilor Mişcării legionare. Constrânşi, nu s-au mai comportat nici după „învățăturile legionare drepte" şi nici nu au mai ascultat de lideri „fără comentarii", ca în alte vremuri. Studenții legionari au trecut prin teribilul „experiment Piteşti", în care camarazii s-au maltratat între ei şi s-au „lepădat" de trecutul în organizație. Şi-au descris liderii în cele mai sumbre culori şi s-au declarat scârbiți de faptul că putuseră să aibă convingeri de dreapta. Liderii organizației au scăpat oarecum de violențele „de tip Piteşti", însă şi ei au fost supuşi unui program de „reeducare", prin „muncă cultural-educativă". Deznodământul a fost acelaşi – şi-au renegat liderii, activitatea din tinerețe şi au afirmat că regimul popular instalat de Armata Roşie era singurul care putea aduce progresul României.

Cu toate că în detenție Mişcarea legionară s-a confruntat cu aceste fenomene de „reeducare", precum şi cu supravegherea strictă a autorităților penitenciare, s-a putut menține totuşi o anumită organizare. Este impropriu spus că a existat o „organizație în închisori" a Mişcării legionare. Cele mai importante decizii s-au luat la Aiud, unde erau întemnițați principalii lideri. Deoarece erau mutați de la un penitenciar la altul, pentru diverse anchete, au transmis mai departe „linia" trasată de conducători. În fiecare penitenciar exista un grup de coordonare a legionarilor, care acționa după dispozițiile venite de la Aiud. La finalul

detenţiei, Mişcarea legionară avea o anumită ierarhie, nu cu mult schimbată faţă de 1948, când începuse detenţia.

În perioada anchetelor asupra membrilor Mişcării legionare, autorităţile au descoperit importante cantităţi de arme şi muniţii.

3.1.1. Operaţiunea de arestare a legionarilor începută în noaptea de 14/15 mai 1948

După război, legionarii au fost în permanenţă victimele hărţuirii autorităţilor şi a arestărilor, chiar dacă în decembrie 1945 se negociase un „pact de neutralitate" între liderii organizaţiei şi Ministerul de Interne. Şefii din „Comandament" au sperat totuşi că erau măsuri izolate, iar legionarii puteau conviețui paşnic cu comuniştii. Chiar după arestarea naţional-ţărăniştilor implicaţi în „afacerea Tămădău", urmată de procesul public al lui Iuliu Maniu, în Mişcare existau speranţe că legionarii erau protejaţi de „pact", iar liderii nu au fost atenţi să-şi ia măsuri de precauţie, pentru a nu fi arestaţi. Cei mai importanţi şefi din „Comandament" – Nicolae Petraşcu şi Vică Negulescu – au fost ridicaţi de acasă. La fel şi alte câteva sute de lideri locali.

Explicaţia întârzierii arestării legionarilor a fost relatată de însuşi şeful Internelor, Teohari Georgescu, într-o şedinţă a cadrelor de conducere din Minister, organizată la 18 mai 1948. El şi-a justificat strategia prin faptul să regimul nu putea „să ducă lupta împotriva tuturor duşmanilor deodată". Pentru înce-

put, Ministerul de Interne a lucrat la „descoperirea şi neutralizarea grupurilor legionare cele mai fanatice şi cele mai teroriste". Însă atacul principal trebuia dat partidelor istorice, tocmai de aceea a fost făcut „pactul" cu legionarii, pentru a le da impresia că erau toleraţi în „noua construcţie" a României post-belice. În faţa subordonaţilor, Teohari Georgescu a recunoscut că a greşit întrucât nu a subliniat că „pactul" era doar un „act de clemenţă" şi s-a acreditat ideea că legionarii aveau o înţelegere cu guvernul[1].

Având în vedere că listele cu cei vizaţi au fost redactate începând cu luna ianuarie 1948[2], operaţiunea de arestare a fost pregătită în amănunt şi a dat randamentul scontat (la 22 mai 1948 erau arestate deja 1.235 persoane, cu doar 336 mai puţine decât cele prevăzute[3]). Dovadă erau tabelele trimise de unităţile locale ale Ministerul de Interne către „centrală", în care sunt prezentate, detaliat, rezultatele obţinute[4]. Evidenţa se ţinea după cele patru categorii menţionate de Ordinul operativ nr. 5 din 13 mai 1948: 1. legionarii reîntorşi din Germania, după 23 august 1944; 2. elementele legionare care s-au încadrat în partidele istorice; 3. legionarii care, constituiţi în organizaţii, au fost descoperiţi după 6 martie 1945, trimişi în cercetări şi puşi în libertate, în decembrie 1945; 4. persoanele identificate ca activiste în organizaţii legionare.

În unele localităţi, efectivele Ministerului de Interne nu au fost suficiente pentru a-i aresta pe legionari. Existau probleme mai ales în ceea ce privea păzirea ieşirilor din imobilele unde se desfăşurau operaţiunile. Tocmai de aceea, au fost instruiţi şi înarmaţi colaboratori ai Siguranţei din „organizaţiile de masă"[5]. Pe fondul arestărilor masive şi a problemelor logistice, s-au produs şi unele erori. Spre exemplu, au fost arestaţi şi membri ai PCR[6], deşi Ordinul din 13 mai 1948 prevedea, la punctul 2, doar reţinerea celor înscrişi în partidele istorice (PNŢ, PNL Brătianu, PSD Independent etc.). Nu au lipsit nici erorile de identificare a persoanelor incluse pe listele de arestări. Spre exemplu, la Suceava, un anume Constantin Năstase a fost ridicat în locul fratelui său. A fost eliberat după câteva luni de cercetări[7].

După arestare, prima grijă a autorităţilor a fost să afle cu cine s-au aflat legionarii încarceraţi în legătură în ultima vreme, pentru a mări numărul celor

---

[1] Petculescu, Constantin, *Mişcarea legionară: mit şi realitate*, Bucureşti, Editura Noua Alternativă, 1997, p. 235.

[2] Beldiman, Dana, *Armata şi Mişcarea legionară: 1927-1947*, Bucureşti, Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, 2002, p. 167-169.

[3] Arhivele Naţionale ale României – Direcţia Arhive Naţionale Istorice Centrale (în continuare DANIC), Fond Ministerul de Interne – Diverse (în continuare MI–Diverse), dos. nr. 6/1932, f. 36.

[4] DANIC, Fond Direcţia Generală a Poliţiei (în continuare DGP), dos. nr. 34/1948, f. 27.

[5] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 10/1948, f. 62.

[6] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 1/1948, f. 7.

[7] Ibidem, Fond DGP, dos. nr. 206/1948, f. 99-101.

care se puteau încadra în Ordinul nr. 5 din 13 mai 1948[8]. În timpul percheziţiilor, s-au confiscat fotografii făcute de legionari cu ocazia diverselor reuniuni de dinainte de război. Unităţile locale ale Ministerului de Interne au primit ordin de la Gavrilă Birtaş să identifice de urgenţă persoanele care apăreau în respectivele fotografii (în cazul în care nu figurau pe tabelele cu arestaţii, sau cu persoanele în curs de arestare), pentru a spori numărul celor vizaţi de Ordinul nr. 5 din 13 mai 1948[9]. Acest ordin a rămas în vigoare multă vreme, însă cea mai intensă perioadă de aplicare au fost anii 1948-1949. În decembrie 1948 s-au dat dispoziţii să se actualizeze tabelele cu legionarii închişi, pentru a vedea care era lista completă a dispăruţilor rămaşi nearestaţi. Unităţile locale ale Ministerului de Interne au primit dispoziţii să intensifice anchetele în rândul rudelor şi a cunoscuţilor acestora, pentru a nu scăpa nici un legionar rămas în ţară de campania de reprimare a organizaţiei iniţiată de autorităţi[10].

În unele cazuri, asupra rudelor celor plecaţi în străinătate s-au luat măsuri arbitrare, fiind arestate în masă, deşi nu s-a dovedit că aveau legături cu Mişcarea legionară. Cea mai năpăstuită a fost familia lui Horia Sima. Astfel, în noaptea de 12/13 decembrie 1950 au fost arestate toate rudele de grade apropiate ale soţiei (sora acesteia, Minodora Florea, avea ambele picioare paralizate)[11]. După două zile, la 15 decembrie 1950, a început urmărirea informativă a rudelor şi cunoscuţilor lui Horia Sima din raionul Făgăraş. Deşi s-a constatat că nu aveau nici un contact cu Sima, au fost totuşi arestaţi, în martie 1951[12]. Nici familia lui Nicolae Petraşcu nu a scăpat de represiuni. Soţia lui a fost arestată în 1948, pentru simplul fapt că soţul era liderul Mişcării legionare din ţară, ea neavând activităţi politice, sfătuindu-l chiar să renunţe la coordonarea organizaţiei. A fost eliberată în 1954, majoritatea timpului fiind încarcerată la închisoarea de femei de la Mislea[13].

Conform evidenţelor Ministerului de Interne, dintre deţinuţii „contrarevoluţionari" care au fost arestaţi datorită apartenenţei la diferite grupări politice, legionarii erau majoritari. Astfel, un raport semnat de Alexandru Drăghici, referitor la situaţia condamnaţilor şi reţinuţilor administrativ în perioada 1944-1959, prezintă următoarea situaţie[14]:

---

[8] Ibidem, f. 89; Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 4/1948, f. 15.
[9] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 1/1949, f. 17.
[10] Ibidem, f. 16.
[11] Arhiva Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii (în continuare ACNSAS), Fond Informativ, dos. nr. 210107, vol. 5, f. 336.
[12] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 210106, vol. 2, f. 8-9.
[13] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 151086, vol. 1, f. 68.
[14] Ibidem, Fond Documentar, dos. nr. 53, vol. 3, f. 72-82.

Legionari condamnaţi de organele de justiţie			
Anul	Nr. arestaţi	Nr. condamnaţi	Nr. reţinuţi administrativ
1944	1	-	-
1945	36	-	-
1946	29	-	-
1947	25	-	-
1948	226	-	-
1949	1.677	893	217
1950	1.239	308	217
1951	525	308	217
1952	2.876	401	2.475
1953	989	369	220
1954	311	280	31
1955	282	-	-
1956	136	-	-
1957	246	-	-
1958	614	-	-
1959	853	-	-
TOTAL	9.647	6.358	3.289

Tabelul de mai sus descrie doar situaţia condamnărilor care au fost dispuse ca urmare a proceselor declanşate începând cu anul 1948. Numărul arestaţilor printre legionari a fost cu mult mai mare, mai ales că unii au ajuns în detenţie din greşeală, ca urmare a unor delaţiuni sau confuzii de nume operate de autorităţi. Spre exemplu, în ianuarie 1949, în aresturile Ministerului de Interne se aflau 4.782 de legionari, iar alţi 1.162 erau puşi sub urmărire[15].

Cercetarea de faţă studiază, în primul rând, situaţia liderilor Mişcării legionare şi transformările politice care au avut loc în organizaţie. Însă trebuie menţionat că a existat o adevărată dramă pentru foştii legionari care nu au avut activităţi semnificative, întrucât aceştia au fost incluşi în procese doar pentru ca regimul să inducă teama în rândul populaţiei. Evidenţa amintită din anul 1959 consemnează un număr de 1.196 „organizaţii subversive" (printre care şi legionare) descoperite între 1944-1959[16]. Multe dintre acestea au fost creaţii ale Securităţii, pentru a-i include în procese şi condamna pe cetăţenii bănuiţi că aveau o atitudine ostilă regimului. Aşa se explică, spre exemplu, numărul mare de arestaţi în anul 1952 – 2.876 la număr. La acea dată, cei mai importanţi lideri ai Mişcării legionare erau arestaţi şi condamnaţi la pedepse grele. Valul de condamnaţi din anul respectiv se explică prin „fabricarea" unor dosare pen-

[15] Petculescu, Constantin, *op. cit.*, p. 241.
[16] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 53, vol. 3, f. 72-82.

tru foştii legionari cu activitate neînsemnată, care au ajuns după gratii din dorinţa autorităţilor de a crea o atmosferă de spaimă printre eventualii opozanţi.

Tot din evidenţa redactată la cererea lui Alexandru Drăghici, aflăm şi proporţia deţinuţilor legionari în spaţiul penitenciar românesc la 24 iunie 1959. Raportat la ceilalţi foşti membri ai partidelor politice, ei erau majoritari[17]:

Total deţinuţi „contrarevoluţionari"[18]	17.728	100 %
Legionari	3.986	22 %
PNŢ	738	4 %
PNL	429	2 %
„Alte partide burgheze sau şovin-naţionaliste"	329	2 %

Spre deosebire de celelalte categorii politice, legionarii nu au beneficiat de reduceri semnificative ale pedepselor, rămânând în număr mare în închisori, până la graţierile generale din 1963 şi 1964. Amploarea populaţiei penitenciare de sorginte legionară în 1959 se explică şi prin faptul că extremiştii de dreapta au primit pedepse mari pentru „activităţi suversive", în comparaţie cu celelalte categorii politice.

3.1.2. Anchetele

După cum am arătat mai sus, numărul celor incluşi în Ordinul de arestare putea spori odată cu un nou legionar ajuns în anchetă. Fiecare era presat să-şi deconspire camarazii despre care autorităţile nu ştiau că aveau activităţi legionare. Nu putem spune că întotdeauna constrângerile erau de natură fizică. În primul rând, anchetatorii ameninţau arestatul că dacă nu va colabora, asupra familiei sale se va recurge la represiuni. De asemenea, i se promitea că furnizarea de informaţii utile Securităţii atrăgea, după sine, o pedeapsă mai blândă. Au fost rare cazurile când anchetatorii au respectat această promisiune, însă prima, a repercusiunilor asupra rudelor, s-a aplicat cu regularitate.

Liderii Mişcării legionare arestaţi au fost anchetaţi de cei mai înalţi demnitari ai Ministerului de Interne: Alexandru Nicolschi, Mişu Dulgheru etc. Cel puţin în cazul lor, nu s-a apelat la violenţe fizice, ci numai la ameninţări verbale. Cât timp s-au aflat sub cercetări, liderii legionari nu ştiau ce-i aşteaptă, procesele fiind pregătite fără a li se aduce la cunoştinţă acuzaţiile. Se cereau informaţii de tot felul, care puteau constitui probe pentru orice caz de „sabotaj", „trădare" sau „spionaj". Spre exemplu, Alexandru Nicolschi l-a întrebat pe Ga-

[17] Ibidem, f. 146-154 bis.

[18] Evidenţele Ministerului de Interne înregistrau numărul total al deţinuţilor „contrarevoluţionari" („CR"), oponenţi ai regimului din diverse motive: ţărani nemulţumiţi de colectivizare, membri ai cultelor, transfugi etc. Printre aceştia erau menţionaţi şi foştii membri ai partidelor politice.

briel Bălănescu unde s-a ascuns după 1947, care au fost colaboratorii săi şi unde erau cei „600.000 de dolari de la americani"[19]. Când l-a anchetat pe Nistor Chioreanu, pe Mişu Dulgheru l-au interesat, în special, trei lucruri: ce dorea Mişcarea legionară prin reorganizarea din 1947, ce legături a stabilit în ţară şi unde s-a adăpostit de la 15 mai 1948 până la arestare[20].

Acuzaţiile le-au aflat la proces. Asupra liderilor legionari s-a dus „muncă de lămurire" ca să recunoască ceea ce li se imputa, pentru a nu devia scenariul proceselor publice pregătite de regim. Nistor Chioreanu a fost dus chiar în faţa ministrului de Justiţie, Avram Bunaciu, pentru a avea o discuţie. Acesta l-a „tratat" cu ţigări „Dunărea", încercând să-l convingă că nu avea rost să se apere, iar la proces să recunoască acuzaţiile „pentru opinia publică"[21].

3.1.3. Procesele

Într-adevăr, sălile de judecată erau pline de „muncitori indignaţi", care solicitau zgomotos la intervale de timp atent regizate „moartea trădătorilor". Scenariul nu era de sorginte autohtonă, fiind aplicat în toate ţările intrate în sfera de influenţă sovietică. În primul rând, se căuta identificarea unor „sabotori şi trădători de ţară", însă, prin modul în care au fost instrumentate, procesele aveau ca scop şi să-i învrăjbească pe membrii „partidelor burgheze" care-şi aduceau acuzaţii nefondate unii altora, conform cerinţelor anchetatorilor[22].

Cel mai important proces public în care au fost implicaţi legionarii avut loc în toamna anului 1948, când a fost judecat „grupul de complotişti, spioni şi sabotori" Popp-Bujoiu. În acest caz, denumit de propagandă şi „Procesul Marii Finanţe", au fost incluşi: Max Auschnitt (emigrat, judecat în lipsă), Ion Bujoiu (fost ministru, fost preşedinte al Societăţilor „Petroşani" şi „Lupeni"), Alexandru Popp (fost director al Uzinelor „Reşiţa"), Alexandru Balş (inginer, fost director general al Societăţii „Petroşani" şi membru în Consiliul de Administraţie al Societăţilor „Lonea" şi „Lupeni"), Dumitru Gheorghiu (inginer, fost director general al Societăţii „Creditul Minier"), Horia Măcellariu (fost contraamiral), George Manu (fost profesor universitar), Nicolae Mărgineanu (fost profesor universitar), Gheorghe Bontilă (profesor), Nicolae Petraşcu (profesor), Nistor Chioreanu (avocat), Eugen Teodorescu (avocat).

Grupul era destul de eterogen (cinci din cercurile marii industrii, patru profesori, doi avocaţi şi un militar), acuzarea trebuind să compună un scenariu destul de întortocheat pentru a justifica colaborarea celor douăsprezece persoa-

---

[19] Bălănescu, Gabriel, *Din împărăţia morţii: cronică rezumată din închisori*, Madrid, Editura Dacia, 1981, p. 85-86.

[20] Chioreanu, Nistor, *Morminte vii*, Iaşi, Institutul European, 1992, p. 171-173.

[21] *Ibidem*, p. 177-178.

[22] Duplan, Christian, Giret, Vincent, *Viaţa în roşu*, vol. I, *Pionierii*, Bucureşti, Editura Nemira, 1997, p. 63-64.

ne la sabotarea intereselor României. În anchetă, Ion Bujoiu, Nicolae Mărgineanu, Dumitru Gheorghiu, Alexandru Balş, Horia Măcellariu şi Gheorghe Bontilă au recunoscut că ar fi format, în 1945, un „Comitet de conducere al grupărilor de rezistenţă", coordonat de ei[23]. Oricum, această ipoteză fusese invocată şi în 1946, când s-a judecat procesul „Mişcării Naţionale de Rezistenţă". Însă anchetatorii doreau să dovedească continuitatea „acţiunii trădătoare" a inculpaţilor. Astfel, Alexandru Popp a declarat în anchetă că, în 1947, după arestarea lui Iuliu Maniu, ar fi preluat conducerea „Comitetului de coordonare", finanţându-i acţiunile dintr-un fond secret alimentat de speculaţiile la bursa neagră.

În această schemă de activitatea „antidemocratică", legionarii aveau două contribuţii. În primul rând, a fost invocată activitatea lui George Manu în grupările de rezistenţă („afacerea" „Mişcarea Naţională de Rezistenţă", în care deja fusese condamnat la muncă silnică pe viaţă, în lipsă, plus planurile de sabotaje şi asasinate politice din 1947-1948). În actul de acuzare[24] din 1948, i s-a imputat că: „a iniţiat şi condus organizaţii proprii de tip fascist paramilitare; a complotat împreună cu Bujoiu Ion, Măcellariu Horia, Bontilă Gheorghe în scopul de a aduce ocupaţia străină în ţară, instigând pe locuitori contra puterilor constituţionale, în scopul de a provoca insurecţii contra acestora; a stabilit legături cu membrii misiunilor anglo-americane Stewens, Lovell şi Watson, pentru a primi instrucţiuni şi ajutoare în vederea acţiunii de răsturnare a ordinii democratice a statului, şi pentru a aduce ocupaţia străină; a furnizat agenţilor unei ţări străine informaţii militare, politice, economice interesând apărarea teritoriului, siguranţa statului, dotarea armatei, mobilizarea economică a teritoriului, având organizată o vastă reţea de spionaj".

Ceilalţi trei legionari din proces au fost acuzaţi de reorganizarea Mişcării în 1947, şi implicarea în constituirea serviciului de informaţii pro-american, întemeiat după sosirea lui Eugen Teodorescu din Austria[25]. Actul de acuzare prevedea următoarele infracţiuni în cazul lui Nicolae Petraşcu: „a iniţiat şi constituit din foşti legionari o organizaţie de tip fascist, politică şi paramilitară, instigând la înarmare pe membrii ei cu scopul declanşării războiului civil în ţară; a stabilit şi a păstrat legătura cu Horia Sima în vederea pregătirii răsturnării ordini democratice a statului; a dat directive pentru culegere şi transmitere de informaţii cu caracter militar, politic şi economic agenţiilor serviciului de spionaj al armatei americane". Lui Nistor Chioreanu i s-a imputat că: „a iniţiat şi colabo-

---

[23] Matei, Mirela, „Procesul Marii Finanţe", în *Mişcarea armată de rezistenţă anticomunistă din România: 1944-1962*, coord. Gheorghe Onişoru, Bucureşti, Editura Kullusys, 2003, p. 256-261.

[24] Pentru detalii referitoare la conţinutul actului de acuzare în cazul lui George Manu vezi *supra*, subcap. 2.2.4.

[25] Pentru detalii referitoare la conţinutul actului de acuzare în cazul lui Nicolae Petraşcu, Nistor Chioreanu şi Eugen Teodorescu vezi *supra*, subcap. 2.2.3.

rat împreună cu Petraşcu Nicolae la constituirea unei organizaţii de tip fascist, politică şi paramilitară; a stabilit legături cu Horia Sima; a ajutat la transmiterea de informaţii cu caracter militar, politic şi economic către agenţii serviciilor de spionaj ai armatelor anglo-americane cu ajutorul lui Eugen Todorescu, Dragoş Hoinic, Vasile Mailat şi Traian Borobaru". Eugen Teodorescu era acuzat că: „a colaborat cu Nicolae Petraşcu la constituirea unei organizaţii de tip fascist, politică şi paramilitară; a transmis lui Nicolae Petraşcu instrucţiuni date de Horia Sima; a predat serviciului de spionaj american de la Salzburg informaţii militare, politice, economice, privitoare la apărarea teritoriului şi siguranţa Statului; a trecut în mai multe rânduri fraudulos frontiera pentru a face legătura dintre Nicolae Petraşcu şi Horia Sima"[26].

Acuzaţii au avut o atitudine destul de stranie în timpul procesului, acceptând fără nici o obiecţie scenariul pregătit de anchetatori. Singurul care a încercat să se apere a fost Nistor Chioreanu, care a refuzat avocatul din oficiu, reprezentându-se singur, în virtutea profesiei sale. A „demontat" punct cu punct capetele de acuzare, fiind deranjat mai ales de „eticheta" de „agent american". Motivul impasibilităţii colegilor de „lot" avea să-l afle după emiterea sentinţei, în timpul transportului spre Aiud. Ce se întâmplase? Adus în boxa acuzaţilor la proces, s-a revăzut cu camarazii săi Petraşcu, Manu şi Teodorescu, pentru prima după arestare. A fost aşezat lângă Nicolae Petraşcu, pe care l-a întrebat scurt: „Cum ne apărăm?". A primit un răspuns la fel de scurt, şi oarecum de neînţeles: „Nicicum". A refuzat să urmeze sfatul lui Petraşcu pregătindu-şi discursul pentru a contracara capetele de acuzare. După emiterea sentinţei, când a fost urcat în maşina care-i ducea la Aiud pe membrii „lotului" „Marii Finanţe", a observat că nimeni nu vorbea cu el, inclusiv legionarii. În cele din urmă l-a abordat pe prietenul său Petraşcu, care a edificat povestea. Supărarea provenea din faptul că Nistor Chioreanu contestase ajutorul american în jurul căruia se construise procesul. „Poate acest aspect o să ne ajute pe viitor", gândeau „sabotorii", având în vedere că se vorbea adesea despre iminenţa izbucnirii unui război între Est şi Vest[27].

Pedepsele au fost drastice pentru cei doisprezece inculpaţi. Sentinţa, emisă pe 27 octombrie 1948, stipula următoarele încadrări juridice şi pedepse pentru legionari: George Manu (în vârstă de 45 de ani) – muncă silnică pe viaţă şi 20.000 lei amendă pentru înaltă trădare, uneltire contra ordinii sociale, organizarea şi participarea la organizaţii de tip fascist politice şi paramilitare, surparea ordinii constituţionale, răzvrătire; Nicolae Petraşcu (în vârstă de 41 de ani) – muncă silnică pe viaţă, degradare civică pe viaţă şi 20.000 lei amendă pentru complicitate la crima de înaltă trădare prin necredinţă, uneltire contra ordinii

[26] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, vol. 1, f. 2-8.
[27] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 177-189.

sociale, organizare şi participare la organizaţii de tip fascist politice şi paramilitare, răzvrătire; Nistor Chioreanu (în vârstă de 41 de ani) – 20 de ani muncă silnică, 20 de ani degradare civică şi 20.000 lei amendă pentru înaltă trădare prin necredinţă, organizare şi participare la organizaţii de tip fascist politice şi paramilitare, răzvrătire; Eugen Teodorescu (în vârstă de 35 de ani) – muncă silnică pe viaţă, degradare civică pe viaţă şi 40.000 lei amendă pentru înaltă trădare prin necredinţă, organizare şi participare la organizaţii de tip fascist politice şi paramilitare, trecere frauduloasă a frontierei[28]. Acuzaţii au făcut recurs, soluţionat de Curtea de Casaţie şi Justiţie abia la 18 august 1950. Acesta a fost respins ca „nemotivat şi neîntemeiat"[29].

Un alt proces în care au fost judecaţi lideri legionari pentru „activităţi antidemocratice" l-a avut şef de „lot" pe Vică Negulescu. El a fost făcut responsabil de crearea în cadrul organizaţiei Bucureşti a Mişcării legionare a unui resort de spionaj, care-i furniza informaţii lui Eugen Teodorescu[30].

În actul de acuzare, Vică Negulescu era învinovăţit că: „a iniţiat şi constituit împreună cu Nicolae Petraşcu şi Mircea Nicolau o organizaţie subversivă de tip fascist, politică şi paramilitară constituită din elemente ale fostei Mişcări legionare, cu scopul pregătirii unei acţiuni de răsturnare a regimului democratic; a organizat o reţea de spionaj cu încuviinţarea lui Nicolae Petraşcu, cu elemente luate din grupul subordonat lui Mircea Nicolau, care culegea informaţii cu caracter politic, economic, militar şi social, pe care le transmitea serviciului de spionaj american, prin intermediul lui Horia Sima şi cu concursul lui Eugen Teodorescu". Pe lângă reorganizarea Capitalei, începând cu martie 1947, Mircea Nicolau mai era acuzat şi de implicare în construirea unei reţele de spionaj în favoarea americanilor. Ultimul punct în actul de acuzare în cazul lui Nicolau se refera la activitatea sa de după arestările din mai 1948, când l-a ajutat pe Nistor Chioreanu să refacă „Comandamentul". Un alt membru al „lotului" a fost Luca Dumitrescu, legionarul care s-a ocupat de organizarea reţelei de informaţii subordonată lui Decebal-Corneliu Andrei. Deşi nu a fost implicat în această activitate, în „lot" a fost inclus şi Nelu Rusu, care condusese organizaţia Capitalei înainte de Mircea Nicolau. Era acuzat că a menţinut legăturile cu Vică Negulescu după martie 1947, căruia i-a furnizat „informaţii diverse" (de fapt, cei doi se înştiinţau reciproc despre intenţiile regimului faţă de legionari). Fără vreo legătură cu „reţeaua de spionaj" a lui Luca Dumitrescu, procesul l-a avut inculpat şi pe Constantin Conic. În iulie 1948, acesta urma să fie trimis în străinătate de Nistor Chioreanu, pentru a prezenta situaţia din ţară liderilor din exil. În total, în „lot" au fost incluse 20 de persoane, majoritatea implicate

[28] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 335, f. 147-202.
[29] Ibidem, f. 66-67.
[30] Pentru detalii referitoare la această problemă vezi *supra*, subcap. 2.2.1.

în „afacerea" reţelei de informaţii organizată de Luca Dumitrescu la nivelul Capitalei[31].

Sentinţa s-a emis la 10 februarie 1949, principalii inculpaţi primind următoarele pedepse: Vică Negulescu (în vârstă de 44 de ani) – muncă silnică pe viaţă, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii pentru înaltă trădare; Mircea Nicolau (în vârstă de 35 de ani) – muncă silnică pe viaţă, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii pentru înaltă trădare; Nelu Rusu (în vârstă de 38 de ani) – 25 de ani muncă silnică, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii pentru înaltă trădare; Constantin Coniac (37 de ani) – 25 ani muncă silnică şi 5 ani degradare civică pentru organizare şi participare la organizaţii de tip fascist[32]. La 21 ianuarie 1950 Curtea Militară de Casaţie şi Justiţie a respins recursurile formulate de condamnaţi[33].

3.1.4. Situaţia din penitenciare

Ordinul operativ al Ministerului de Interne nr. 5 din 13 mai 1948 nu a avut efecte doar asupra legionarilor din libertate. Deşi în corpul acestuia nu existau prevederi referitoare la extremiştii de dreapta care se găseau după gratii, începând din luna august 1948 regimul lor s-a înrăutăţit, fiind mai atent monitorizaţi. A crescut agitaţia în rândul lor, mai ales că aflaseră ce se întâmpla cu camarazii din libertate, arestaţi cu miile. În august, în închisoarea Aiud au apărut primele zvonuri privind interzicerea eliberărilor la termen pentru extremiştii de dreapta a căror pedeapsă de apropia de sfârşit. Temerile au devenit oficiale la 18 septembrie 1948, când un ordin al Direcţiei Generale a Securităţii interzicea orice fel de eliberare la termen în rândul legionarilor[34]. Acestora li se pregăteau noi procese, în care au fost condamnaţi la ani grei de închisoare.

Având în vedere că în aresturile Poliţiei şi Securităţii existau mii de oameni care-şi aşteptau procesele, autorităţile şi-au pus problema sporirii măsurilor de siguranţă în închisori. Spre exemplu, la Aiud se ieşea frecvent din penitenciar, arestaţii fiind duşi la muncă într-o grădină de zarzavat. Paza era insuficientă, putând oricând să evadeze[35]. În 1946, Nistor Chioreanu reuşise chiar să-i contacteze pe unii camarazi închişi, profitând de această situaţie.

Pentru a evita eventuale neplăceri, Ministerul de Interne a emis la 21 iulie 1948 Ordinul nr. 25.501S, prin care se recomanda „întărirea vigilenţei" în penitenciare, precum şi securizarea acestora[36]. Ancheta care a urmat emiterii ordinului a scos la iveală situaţii deosebite în unele închisori. Astfel, la Buzău, de

---

[31] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 1, f. 2-17.
[32] Ibidem, loc. cit., vol. 2, f. 136-151.
[33] Ibidem, f. 383-387.
[34] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 2/1948, f. 20.
[35] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 192, f. 220.
[36] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 21/1948, f. 7.

câte ori deţinuţii (însoţiţi de gardieni) se întorceau de la tribunale sau de la muncă, poposeau în cârciumi, în unele cazuri iscându-se scandaluri soldate cu „dezonorarea personalului penitenciar". Sistemul mitei era generalizat, gardienii sau infirmierii primind bani de la deţinuţi, sau de la familiile acestora, pentru a introduce în închisori corespondenţă sau alimente[37]. Acestea veneau pe adresa personalului penitenciar, care apoi le furniza destinatarilor. Spre exemplu, introducerea unei scrisori în puşcărie costa 100 de lei[38].

La Aiud, regimul relaxat a fost stopat curând, printr-o radiotelegramă emisă de Direcţia Generală a Penitenciarelor, conform căreia deţinuţii legionari nu mai aveau voie să părăsească penitenciarul[39]. În noiembrie, datorită fluxului mare de arestaţi, situaţia locativă din puşcării era deja problematică. O situaţie specială se întâlnea la Penitenciarul Civil Constanţa, ai cărui responsabili îi solicitau în noiembrie 1948 lui Mişu Dulgheru să intervină pe lângă Direcţia Generală a Penitenciarelor să evacueze spaţiul de deţinuţii de drept comun, pentru ca, în locul lor, să fie aduşi arestaţii legionari. Aceştia erau deja în număr de 202, existând probleme în ceea ce privea paza lor, deoarece nu existau decât doi gardieni. Riscurile erau fie evadarea deţinuţilor, fie ca ei să se arunce de la etaj, pe caldarâm, întrucât nu se aprobaseră fonduri pentru montare de gratii. Arestările continue făcea imposibilă cazarea, ajungându-se ca, într-o cameră de penitenciar, să fie introduşi 80 de oameni. Datorită aglomeraţiei, unii deţinuţi erau cazaţi pe holuri. Condiţiile de igienă erau extrem de precare – nu exista decât un singur robinet de apă şi un closet, utilizat atât de cei arestaţi, cât şi de personalul penitenciarului. Deja apăruseră boli ale mizeriei, din cauza condiţiilor precare de igienă[40].

3.1.5. Stabilirea domiciliilor obligatorii

Nu toţi legionarii aflaţi în evidenţele Ministerului de Interne au ajuns în închisori. Pentru cei consideraţi inofensivi, sau pentru familiile foştilor lideri şi ale exilaţilor, regimul a dispus trimiterea în domicilii obligatorii, sau în unităţi de muncă.

Opozanţii regimului au început să fie internaţi în domicilii obligatorii începând cu anul 1949, ca efect al aplicării Decretului nr. 83 din 2 martie 1949, privind naţionalizarea. Iniţial, reglementarea a avut consecinţe asupra aşa-zişilor „moşieri", însă prin Hotărârea Consiliului de Miniştri nr. 1.154 din 26 octom-

[37] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 192, f. 81.
[38] DANIC, Fond DGP, dos. nr. 233/1948, f. 4-6.
[39] Ibidem, Fond MI–Diverse, dos. nr. 21/1948, f. 221.
[40] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 192, f. 353.

brie 1950 au fost dislocate din centrele aglomerate şi persoanele „vinovate" de atitudine „contrarevoluţionară", printre care şi legionarii[41].

Domiciliul obligatoriu nu a fost singura formă de represiune nepenitenciară asupra opozanţilor comuniştilor. Prin Decretul nr. 6 din 14 ianuarie 1950 s-au înfiinţat unităţile de muncă, care aveau drept scop izolarea şi exploatarea prin muncă a cetăţenilor consideraţi incomozi pentru instaurarea democraţiei populare[42]. În cazul legionarilor, tabelele cuprinzând persoanele ce urmau să fie internate în unităţile de muncă au fost redactate începând cu 28 aprilie 1950, când Direcţia Generală a Securităţii Poporului a emis un ordin în acest sens, soldat cu sute, poate mii de victime[43]. Ulterior, prin Hotărârea Consiliului de Miniştri nr. 1.554 din 22 august 1952, unităţile de muncă au fost transformate în colonii de muncă[44].

Cele mai „prolifice" unităţi de muncă/colonii de muncă în care au ajuns legionarii au fost la Canal. Trimiterea lor acolo s-a făcut progresiv – dacă în 1950 nu erau decât 200, în 1953 se înregistrau aproximativ 3.000 de legionari la lucrările Canalului Dunăre–Marea Neagră[45].

Un nou val de internări în unităţile de muncă s-a înregistrat în 1958, pe fondul represiunilor ulterioare revoluţiei din Ungaria. După cum am arătat mai sus, în acel an Securitatea a orchestrat scenariul unei pretinse „reorganizări" a Mişcării legionare, în care membrii prezumtivului „Comandament" au primit pedepse grele[46]. Fixarea locurilor de muncă obligatorii s-a realizat în baza Decretului nr. 89 al Prezidiului Marii Adunări Naţionale din 17 februarie 1958, care stipula: „pot fi stabilite în locuri de muncă anumite persoane care prin faptele sau manifestările lor primejduiesc sau încearcă să primejduiască ordinea de stat, dacă acestea nu constituie infracţiuni". Normele aplicative ale decretului au fost elaborate prin Hotărârea Consiliului de Miniştri nr. 28/1958, care permitea fixarea de locuri de muncă obligatorii pentru: „foştii legionari care au avut funcţii de la şef de garnizoană în sus; cei care la expirarea pedepselor privative de libertate nu s-au reeducat sau prin manifestările lor primejduiesc ordinea de stat, dacă aceasta nu constituie infracţiune"[47].

În urma aplicării celor două acte normative, un număr de 545[48] legionari care-şi ispăşiseră pedepsele cu închisoarea au fost internaţi în locuri de muncă,

---

[41] Roman, Cristina, „Represiune şi regim concentraţionar în România comunistă", în Muraru, Andrei (coord.), *Dicţionarul penitenciarelor din România comunistă*, Iaşi, Editura Polirom, 2008, p. 26.
[42] Roman, Cristina, în *loc. cit.*
[43] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 8754, f. 253.
[44] Roman, Cristina, în *loc. cit.*
[45] DANIC, Fond Comitetul Central al Partidului Comunist Român (în continuare CC al PCR) – Secţia Administrativ Politică, dos. nr. 65/1953, f. 1-6.
[46] Vezi *supra*, subcap. 2.2.6.
[47] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 53, vol. 30, f. 1-45.
[48] Ibidem.

printr-un ordin „strict secret" al Ministerului de Interne, din 15 aprilie 1958 (semnat de Alexandru Drăghici). Plasarea în locurile de muncă a variat între câteva luni şi 60 de luni[49]. În plus, din categoria legionarilor cu domicilii obligatorii în Bărăgan, au fost „selectate" pentru locurile de muncă 268 persoane. Locuiau în comunele speciale din regiunile Bucureşti, Galaţi şi Constanţa, iar „ridicarea" s-a realizat în noaptea de 12 septembrie 1958, ora 23.00[50]. Printre cei incluşi în această din urmă operaţiune s-au numărat: Grigore Caraza (cu domiciliu obligatoriu în com. Răchitoasa, raionul Feteşti, regiunea Constanţa – 24 de luni transfer în loc de muncă), Decebal Codreanu, fratele lui Corneliu Codreanu (cu domiciliu obligatoriu în com. Salcâmi, raionul Feteşti, regiunea Constanţa – 60 de luni transfer în loc de muncă), Elena Praporgescu, fosta soţie a lui Corneliu Codreanu, căsătorită cu colonelul Praporgescu (cu domiciliu obligatoriu în com. Lăteşti, raionul Feteşti, regiunea Constanţa – 60 de luni transfer în loc de muncă), Gheorghe Ciorogaru (cu domiciliu obligatoriu în com. Măzăreni, raionul Brăila, regiunea Galaţi – 48 luni transfer în loc de muncă), Artur Noveanu (cu domiciliu obligatoriu în com. Rubla, raionul Călmăţui, regiunea Galaţi – 48 luni transfer în loc de muncă), Bartolomeu Livezeanu (cu domiciliu obligatoriu în com. Răchitoasa, raionul Feteşti, regiunea Galaţi – 36 luni transfer în loc de muncă)[51].

Legionarii au fost internaţi în locuri de muncă până la graţierile generale din 1964. Conform evidenţelor Securităţii, aceştia erau majoritari în locurile de muncă, raportat la celelalte categorii de deţinuţi „contrarevoluţionari"[52].

Anul	Persoane încadrate în locuri de muncă	Legionari	% legionari
1960	2.771	2.449	88 %
1961	1.921	1.209	63 %
1962	1.042	726	70 %
1963	684	413	60 %
1964	513	278	54 %

3.2. „Organizaţia din închisori"

După valul de arestări din 1948 şi procesele care au urmat, Mişcarea legionară, ca organizaţie politică, s-a mutat din libertate, în detenţie. Într-adevăr, este greu de imaginat o organizaţie politică care să activeze sun regimul pazei penitenciare. Însă, prin diverse metode de comunicare, extremiştii de dreapta au reuşit să-şi menţină ierarhia şi unitate de grup. Autorităţile Direcţiei Gene-

[49] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 55, vol. 2, f. 94.
[50] Ibidem, f. 96-97.
[51] Ibidem, f. 106-123.
[52] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 53, vol. 4, f. 17-267.

rale a Penitenciarelor au recunoscut în diverse momente ale perioadei 1948-1964 că singura organizaţie politică care a reuşit să se menţină în detenţie a fost cea legionară.

3.2.1. Premisele organizării legionarilor în spaţiul penitenciar

Cum a fost posibil acest lucru? Aşa cum am menţionat anterior, Mişcarea legionară trecuse prin mai multe perioade de ilegalitate, denumite în limbaj intern „prigoane". Asemenea comuniştilor, şi legionarii au pus la punct în fazele clandestine de activitate un sistem de legături între cei din puşcării şi cei din afară. Contactele erau necesare mai ales pentru sprijinirea deţinuţilor legionari închişi, prin Ajutorul legionar. Însă fără o structură politică de conducere era greu de gestionat demersul, astfel că, încă din perioada regimului autoritar al regelui Carol al II-lea, s-au pus bazele „organizaţiei din închisori". Pentru o scurtă perioadă, din primăvara anului 1940 până în ianuarie 1941, organizaţia deţinuţilor legionari a dispărut, în contextul în care regimurile politice s-au apropiat de extremiştii de dreapta. Însă răfuiala legionarilor cu Ion Antonescu din 21-23 ianuarie 1941 a avut ca efecte imediate arestări masive, fiind reactivată „organizaţia din închisori". Aceasta s-a menţinut şi după adoptarea „pactului de neutralitate" dintre liderii organizaţiei şi Ministerul de Interne, întrucât autorităţile comuniste au refuzat să-i elibereze pe legionarii cu pedepse mari, acuzaţi de Antonescu de subminarea puterii de stat. Înainte de arestările din mai 1948, organizaţia din închisori era condusă de Ilie Nicolescu şi Victor Biriş, care, în perioada 1941-1948, au stat mai ales la Aiud. Un alt lider cu prestigiu de după gratii era prinţul Alexandru Ghica. Din punct de vedere politic, „organizaţia din închisori" nu acceptase „pactul" lui Petraşcu, fiind cu greu convinsă de Nistor Chioreanu, în 1946, să accepte strategia, în virtutea principiilor legionare privind respectarea *ad litteram* a deciziilor şefilor[53]. Din rapoartele autorităţilor, rezultă că Niculescu, Biriş şi Ghica reuşiseră să realizeze o anumită ierarhie, legionarii închişi fiind împărţiţi pe grupe şi având şedinţe şi acţiuni continue. Prin sistemul clandestin de comunicare cu exteriorul, şefii „organizaţiei din închisori" aveau legături cu „Comandamentul" până la Nicolae Petraşcu[54].

Unele cuiburi au reuşit chiar că recruteze legionari noi dintre deţinuţi, în rândul cărora au făcut instrucţie politică. Ca şi în perioada regimului autoritar al lui Carol al II-lea[55], s-au făcut anchete privind fidelitatea camarazilor faţă de Mişcare, fiind îndepărtaţi cei „şovăielnici" (excluderea atrăgea după sine şi sis-

---

[53] DANIC, Fond MI–Diverse, dos. nr. 1/1948, f. 10

[54] Ibidem, Fond DGP, dos. nr. 233/1948, f. 9-12.

[55] Ilarion Ţiu, *Mişcarea legionară după Corneliu Codreanu*, vol. I, *Dictatura regală (februarie 1938-septembrie 1940). Mecanismele schimbului de generaţie*, Bucureşti, Editura Vremea, 2007, p. 129-132.

tarea de la beneficiile Ajutorului legionar). Legionarii nu erau organizaţi în cuiburi doar la Aiud. Spre exemplu, când Victor Biriş şi Alexandru Ghica au plecat din închisoarea Galaţi, pe 28 octombrie 1947, camarazii au ieşit ordonat să-şi ia rămas bun de la şefi. Toate aceste aspecte îi făceau pe responsabilii Direcţiei Generale a Penitenciarelor să afirme că Mişcarea legionară era cea mai puternică şi disciplinată organizaţie politică care activa în închisori[56].

Până la arestările din mai 1948, regimul detenţiei pentru legionari era destul de blând. Aşa cum am arătat mai sus, ei puteau ieşi din penitenciare la diverse munci[57]. În plus, aveau dreptul să organizeze activităţi culturale, cum ar fi punerea în scenă a unor piese de teatru din literatura acceptată de regim[58]. După înmulţirea deţinuţilor şi schimbarea politicii generale a autorităţilor faţă de Mişcare, în 1948, situaţia detenţiei s-a înăsprit.

Regimul penitenciar al legionarilor nu a fost diferit de cel deţinuţilor din celelalte categorii politice. Aceştia au fost bătuţi sistematic până în toamna anului 1959, când a început reeducarea prin „muncă cultural-educativă" (totuşi, liderii de la Aiud au avut parte de un regim puţin violent, nefiind maltrataţi de gardieni, precum restul camarazilor)[59]. Însă tratamentul autorităţilor faţă de deţinuţii din penitenciare nu face obiectul cercetării de faţă, existând o bogată memorialistică redactată de legionari după eliberare[60]. Ne interesează cum a funcţionat „organizaţia din închisori" în perioada 1948-1964, care a fost ierarhia şi în ce măsură experienţa carcerală a afectat structura de coeziune a Mişcării legionare.

După anchete, procese şi condamnări, deţinuţii legionari au fost trimişi în penitenciarele de ispăşire a pedepsei. O schemă simplificată a reţelei de puşcă-

---

[56] DANIC, Fond DGP, dos. nr. 233/1948, f. 4-6.

[57] Vezi *supra*, subcap. 3.1.4.

[58] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 192, f. 141.

[59] Pandrea, Petre, *Reeducarea de la Aiud*, Bucureşti, Editura Vremea, 2000, p. 32.

[60] Bălănescu, Gabriel, *Din împărăţia morţii: cronică rezumată din închisori*, Madrid, Editura Dacia, 1981, 271 p.; Berzescu, Atanasie, *Lacrimi şi sânge. Rezistenţa anticomunistă armată din munţii Banatului*, Editura Marineasa, Timişoara, 1999; Bordeianu, Dumitru, *Mărturisiri din mlaştina disperării*, <http://www.miscarea.net/mlastina_disperarii.htm > (5 aprilie 2011); Brânzaş, Liviu, *Raza din catacombă*, <http://www.miscarea.net/liviu-branzas-raza-din-catacomba.doc> (5 aprilie 2011); Caraza, Grigore, *Aiud însângerat*, Bucureşti, Editura Vremea XXI, 2004, 346 p; Chioreanu, Nistor, *Morminte vii*, Iaşi, Institutul European, 1992, 384 p; Cojocaru, Nicolae, *Filmul unei existenţe*, <http://www.miscarea.net/nae-cojocaru-amintiri.doc> (5 aprilie 2011); Dumitrescu-Borşa, Ion, *Cal troian intra muros: memorii legionare*, Bucureşti, Editura Lucman, <2002>, 463 p.; Halmaghi, Ioan, *Memoriile viitorului*, <http://www.miscarea.net/1-halmaghi-memoriile-viitorului.htm> (5 aprilie 2011); Henţea, Tiberiu, *De la cotul Donului la Aiud*, Editura Gordian, Timişoara, 1996; Iacob, Pintilie, *Vremuri de băjenie şi surghiun*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, 270 p; Leahul, Victor, *Amintiri*, <http://www.miscarea.net/1-1a-leahul.htm> (5 aprilie 2011); Muntean, Ioan, *La pas, prin „reeducările" de la Piteşti, Gherla şi Aiud*, <http://www.miscarea.net/muntean-la-pas1.doc> (5 aprilie 2011); Oţel, Aspazia, *Strigat-am către tine, Doamne...*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Buna Vestire, Bucureşti, 2000, 440 p.; Voinea, Octavian, *Masacrarea studenţimii române în închisorile de la Piteşti, Gherla şi Aiud*, Bucureşti, Editura Majadahonda, [1994], 220 p.

rii unde au stat legionarii arată astfel. Pentru început, erau duşi în aresturile Poliţiei sau Siguranţei/Securităţii (şi chiar în unele penitenciare când nu a mai fost loc), în conformitate dispoziţiile Ordinului operativ nr. 5/1948 al Ministerului de Interne. După organizarea proceselor şi emiterea sentinţelor erau repartizaţi, în funcţie de poziţia pe care o avuseseră în Mişcare, către penitenciare. Un loc de tranzit a fost, pentru aproape toţi deţinuţii politic, închisoarea Jilava. Tocmai de aceea, penitenciarul era o veritabilă „agenţie de informaţii", deţinuţii primind de veste ce se mai întâmpla „în afară", dar şi în celelalte puşcării[61]. Cel mai important loc de detenţie unde au fost reţinuţi legionarii a fost Aiudul. Construcţia penitenciarului este importantă pentru a înţelege ce se întâmpla în cadrul „organizaţiei din închisori" a legionarilor. Clădirea, construită în perioada administraţiei habsburgice a Transilvaniei, avea trei pavilioane: „celularul" (cu o capacitate de 3.000 de oameni), „zarca" (cu o capacitate de 600 de oameni) şi „secţia" (cu o capacitate de 1.000-1.500 de oameni). „Zarca" era secţiunea cea mai grea a închisorii, unde au fost ţinuţi, în condiţii grele, fără paturi, şi adesea singuri, în izolare, înalţii funcţionari din timpul lui Ion Antonescu, ofiţerii condamnaţi pentru crime de război, fruntaşii legionari şi alte categorii de reţinuţi care se dovediseră „recalcitranţi"[62]. La Piteşti au ajuns, în general, studenţii legionari, care au fost victimele teribilului experiment[63]. O altă închisoare importantă prin care au trecut legionarii a fost cea de la Gherla. Aceasta, fiind în apropiere de Aiud, a servit ca unitate de încarcerare temporară a liderilor legionari care făceau probleme autorităţilor la Aiud.

Unii lideri legionari, dintre cei tineri şi consideraţi de regim „terorişti", au fost supuşi în perioada 1950-1952 unui tratament de exterminare fizică, prin trimiterea la muncă în minele de plumb de la Baia Sprie, Cavnic şi Valea Nistrului. Aici au ajuns Mircea Nicolau, Nelu Rusu, Gabriel Bălănescu, Luca Dumitrescu etc. Au fost trimişi în galerii direct din „zarca" Aiudului, fiind extrem de slăbiţi. S-au reîntors în detenţie, la Gherla, în primăvara anului 1954, după o ciudată „afacere" de evadare a unor deţinuţi de la Valea Nistrului[64]. În 1955 au fost mutaţi la Aiud[65].

3.2.2. „Comandamentul" din închisori al Mişcării legionare

În noiembrie 1948, după citirea sentinţei în procesul „Marii Finanţe", cei unsprezece condamnaţi (Max Auschnitt fusese judecat în lipsă) au fost transportaţi de la Bucureşti la Aiud. „Lotul" a fost instalat în pavilionul denumit

---

[61] Muraru, Andrei (coord.), *op. cit.*, p. 352.
[62] Bălan, Ion, *Regimul concentraţionar din România, 1945-1964*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Academia Civică, 2000, p. 194.
[63] Vezi *infra*, subcap. 3.3.1.
[64] Bălănescu, Gabriel, *op. cit.*, p. 271-274.
[65] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 12581, f. 1-38.

„zarcă", în grupe de doi sau trei în celulă. Legionarii au fost cazaţi alături de nelegionari, pentru a nu crea condiţiile unei solidarizări pe criterii politice. Abia la sfârşitul anului 1950 în „zarcă" au fost aduşi şi alţi deţinuţi, timp în care componenţii „lotului" „Marii Finanţe" au stat mai mult izolaţi, fără a putea lua legătura cu alţi deţinuţi şi, cu atât mai puţin, cu prietenii lor politici. Începând cu 1951, odată cu înmulţirea deţinuţilor din „zarcă", liderii „Comandamentului pe ţară" din perioada 1944-1948 au reuşit să se reîntâlnească, fiind instalaţi de conducerea închisorii Aiud împreună în celule, pentru scurte perioade de timp. Comunicarea a fost facilitată de unul dintre gardieni, poreclit de legionari „Pinguinul". Stimulându-i stima de sine prin diverse laude, Luca Damaschin şi Constantin Coniac (care îndeplineau diverse sarcini administrative în pavilionul „zarcă") au reuşit să-l convingă să reducă „vigilenţa" când observa că liderii legionari intrau în dialog, sau li se transmiteau diverse mesaje. Suportul de comunicare erau nişte tăbliţe de furnir de mărimea unei foi de caiet, aduse din fabrica penitenciarului de legionarii care lucrau la bucătărie. Acestea erau unse cu DDT (procurat tot de Damaschin şi Coniac), apoi puse la uscat. Se scrijeleau cu o bucata de lemn ascuţit, de forma unui creion.

Luca Damaschin şi Constantin Coniac au reuşit, prin intermediul „Pinguinului", să obţină şi informaţii din afară, alimentându-şi liderii cu ultimele ştiri despre politica regimului şi situaţia internaţională. Ulterior au ademenit şi alţi gardieni, cărora le făceau mici favoruri, ca să închidă ochii la încălcarea regulamentelor – spre exemplu, legionarii îi păzeau noaptea când dormeau, ca nu cumva să fie prinşi de alţi colegi. Însă după doi ani, sistemul de comunicare a fost deconspirat de autorităţi, iar „Pinguinul" a fost mutat din pavilionul „zarcă". Damaschin şi Coniac au fost maltrataţi la anchetele care au urmat, tratament care le-a afectat sever starea de sănătate (la puţină vreme după eliberare, Constantin Coniac a murit)[66].

Aşadar, pe parcursul anului 1951, în diverse etape, Nicolae Petraşcu, Nistor Chioreanu, Vică Negulescu, George Manu, Ilie Nicolescu şi Alexandru Ghica au reuşit să comunice, fie cât timp au stat în aceleaşi celule, fie prin tăbliţele de furnir. Victor Biriş nu a participat la discuţii întrucât între 1951-1954 a fost dus, împreună cu Augustin Bidianu, la Bicaz, unde se organizase o unitate de muncă din deţinuţii politic[67]. Radu Mironovici a fost invitat să facă parte din conducerea „organizaţiei din închisori" însă a refuzat, argumentând că nu era de acord cu vederile pro-Horia Sima pe care le manifestau ceilalţi camarazi din nucleul de conducere. Aşadar, a eşuat încă de la început orice tentativă de unificare a grupărilor legionare, chiar în condiţii de detenţie[68].

---

[66] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 194-209; ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 1, f. 98-101.

[67] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 12581, f. 1-38.

[68] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 8, f. 312.

Totuşi, structura de putere în organizaţie nu s-a modificat după arestările din 1948. Nicolae Petraşcu a rămas lider necontestat, deşi i se putea imputa faptul că a fost ademenit de regim să negocieze „pactul de neutralitate", doar pentru ca Partidul Comunist să aibă răgaz să-şi consolideze puterea. Petraşcu şi-a asumat vina, fiind profund afectat de faptul că nu-l putuse contacta pe Horia Sima, pentru a primi acordul său. Însă strategia lui Nicolae Petraşcu a fost apreciată în Mişcare chiar de către adversari. Spre exemplu, Radu Mironovici considera că Petraşcu a procedat înţelept, evitând să se angajeze în acţiuni „aventuriere", aşa cum se manifestase Sima în 1938-1940[69].

Nu putem spune că la Aiud funcţiona un „Comandament" care avea controlul asupra organizaţiei legionare. Deciziile priveau lucruri mărunte, cu referire exclusiv la problemele apărute la Aiud. Spre exemplu, în 1953 a izbucnit un conflict între legionarii care lucrau în fabrica penitenciarului, pe tema şefiei. Aurel Călin organizase acolo un serviciu de Ajutor legionar pentru liderii din „zarcă", reuşind, prin intermediul lui Luca Damaschin şi a lui Constantin Coniac, să furnizeze un supliment de hrană[70]. Călin, un apropiat al lui Nistor Chioreanu, îi avea alături pe Nelu Moldoveanu, Sebastian Mocanu, Bohotici şi Madgearu, ajunşi în detenţie după mai 1948. Această grupare a intrat însă în conflict cu legionarii prezenţi la Aiud dinainte de război, conduşi de Lae Orbulescu. Disensiunile au ajuns la cunoştinţa lui Nicolae Petraşcu, care a intervenit, în sensul că Aurel Călin trebuia să fie lăsat să organizeze „fabrica". Nu s-a ajuns însă la un consens, deţinuţii arestaţi după 1948 ascultându-l pe Călin, iar cei încarceraţi în 1941 activând paralel[71].

Pe lângă problemele interne, legionarii din „Comandamentul" „organizaţiei din închisori" au iniţiat legături şi cu ceilalţi reprezentanţi ai condamnaţilor politic: naţional-ţărănişti, naţional-liberali, militari etc. Cele mai importante discuţii s-au purtat cu naţional-ţărănistul Roxin, împuternicit al lui Ghiţă Pop, socotit şeful PNŢ-iştilor de la „zarcă". Din partea legionarilor, comunicarea a fost întreţinută de Nicolae Petraşcu şi Nistor Chioreanu, ajungându-se la o înţelegere conform căreia, în cazul reintrării organizaţiilor lor pe scena politică, legionarii şi naţional-ţărăniştii să se succeadă la conducerea ţării prin rotaţie, după modelul britanic şi american. Roxin şi-a reafirmat proiectul şi în 1957, pe când se afla în penitenciarul de la Oradea, însă a fost criticat de unii colegi, cum ar fi Cezar Spineanu sau Cezar Simionescu[72].

Nicolae Petraşcu a deţinut conducerea legionarilor de la Aiud până în septembrie 1953, când a fost mutat la Bucureşti, pentru diverse anchete. L-a lăsat responsabil pe Vică Negulescu, însă în iunie 1954 acesta a fost mutat la

---

[69] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 151086, vol. 4, f. 136-138.
[70] Ibidem, Fond Documentar, dos. nr. 12581, f. 1-38.
[71] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 8, f. 317.
[72] Ibidem, f. 312-313.

Malmison (pe Calea Plevnei din Bucureşti, *vis-à-vis* de Spitalul Militar Central), pentru a i se lua declaraţii în al doilea proces al „reeducării" de la Piteşti[73].

După plecarea lui Petraşcu şi Negulescu de la Aiud, Nistor Chioreanu a rămas cel mai important lider legionar, reuşind să menţină contactul cu „organizaţia din închisori" până la începutul anilor '60, când a început „reeducarea prin muncă cultural-educativă". Datorită intransigenţei sale şi predispoziţiei pentru acte extreme în locul compromisului, a dobândit renume şi respect printre camarazii săi, dar şi printre alte categorii de deţinuţi politic. În 1954, folosindu-se de unii apropiaţii – Aurel Călin, Sebastian Mocanu şi Bulhac Andronic –, a reuşit să restabilească un sistem de comunicare între „zarcă" şi restul Aiudului, prin coruperea unui gardian. Chioreanu îl cunoştea pe acesta întrucât era de origine din împrejurimile Aiudului, ca şi el[74]. Însă în iarna anului 1953/1954 Nistor Chioreanu a fost mutat de la Aiud, începând un „turneu" de trei ani prin diverse alte penitenciare[75]. În acest timp, legionarii nu au mai avut un „Comandament", deoarece principalii lideri erau răspândiţi prin închisorile ţării. Fusese mutat şi Ilie Nicolescu, iar Victor Biriş, abia întors de la Bicaz, nu reuşise să se pună la curent cu ultimele dispoziţii.

Vidul de autoritate a creat ceva disensiuni printre legionari. Cauza care a declanşat agitaţiile a fost un zvon răspândit printre deţinuţii politic din ţară, conform căruia naţional-ţărăniştii din penitenciarul Oradea ar fi avut dreptul să primească pachete şi scrisori de la familii. Liderii legionari din fabrica Aiudului, Nelu Moldoveanu, Nae Cojocaru şi Madgearu, au declanşat instigarea camarazilor pentru a face presiuni către autorităţi ca să beneficieze şi ei de acelaşi drepturi ca la Oradea. Agitaţia a crescut în 1956, când Aurel Călin s-a întors la Aiud, după o perioadă petrecută în penitenciarul de la Braşov. Călin ar fi aflat că regimul politic era de aşa natură încât o grevă generală ar obliga conducerea statului să-şi revizuiască atitudinea faţă de legionari. Probabil, Aurel Călin aflase despre unele graţieri şi relaxarea presiunii politice după moartea lui Stalin, crezând că „agitarea" legionarilor în penitenciare ar fi sensibilizat autorităţile. Călin a fost sprijinit în acţiunea sa de colegii din conducerea „fabricii" – Nelu Moldoveanu, Nae Cojocaru şi Madgearu –, însă a întâmpinat opoziţie de la Mircea Nicolau, Nelu Rusu şi Luca Dumitrescu, care susţineau că nu era momentul ca legionarii să ia atitudine contra regimului[76].

Însă niciunul dintre legionarii implicaţi în chestiunea grevei foamei nu avea suficientă autoritate să dispună un protest colectiv. Cel mult ar fi obţinut sprijinul camarazilor apropiaţi, însă o mobilizare generală era cu neputinţă, având

---

[73] Ibidem, f. 313; Vezi *infra*, subcap. 3.3.1.
[74] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 210-214.
[75] *Ibidem*, p. 237-271.
[76] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 8, f. 320.

în vedere că nici un şef important nu-şi dăduse acordul. „Capii" instigării la grevă au reuşi să-i contacteze pe Radu Mironovici şi pe George Manu, care au transmis că nu se implică în trasarea vreunei dispoziţii[77].

Pe acest fond destul de tensionat, autorităţile au avut proasta inspiraţie să aplice noi măsuri restrictive faţă de deţinuţii politic, după revoluţia din Ungaria. La Aiud, col. Ştefan Coller, comandantul penitenciarului, a dispus micşorarea raţiilor de alimente, înmulţirea cazurilor pentru care se aplica pedeapsa cu izolarea, dar şi modificarea regimului asistenţei medicale şi sanitare, în defavoarea celor închişi. Până atunci, deţinuţii, cu excepţia celor izolaţi din „zarcă", aveau zilnic dreptul la un sfert de oră de plimbare în aer liber prin curtea penitenciarului. După revoluţia din Ungaria (octombrie 1956), durata a fost limitată la un sfert de oră pe săptămână, iar mai apoi la un sfert de oră la două săptămâni. De asemenea, ferestrele celulelor au fost placate cu obloane de lemn, oprind lumina soarelui să pătrundă în interior[78].

În martie 1957, la Aiud a fost readus Nistor Chioreanu, după o absenţă de trei ani. Legionarii nu mai ştiau nimic despre el, ca şi despre Nicolae Petraşcu. Camarazii nu au avut vreme să se bucure de ştirea revenirii şefului lor, întrucât au început să-l asalteze cu întrebări despre ce era de făcut. Ca de obicei, Chioreanu era ţinut în izolare, în „zarcă", însă a reuşit să comunice cu ceilalţi legionari prin intermediul deţinutului-bucătar dr. Nicolae Ighişan, legionar şi el, care fusese internat în lagărul de la Buchenwald în perioada războiului. Aurel Călin reuşise între timp să-l atragă de partea sa şi pe dr. Teofil Mija, iar cei doi făceau presiuni la Chioreanu de câte ori aveau ocazia, pentru a primi „dezlegare" pentru declanşarea grevei foamei. Prin intermediul dr. Ighişan, Nistor Chioreanu i-a contactat pe Radu Mironovici şi pe George Manu, aflaţi în „zarcă", care şi-au reafirmat neutralitatea în participarea la decizie. Totuşi, i-au transmis lui Chioreanu că vor respecta decizia pe care o va lua, având în vedere că la acel moment toţi legionarii de la Aiud îl considerau şef (despre Petraşcu se zvonea că murise) şi aşteptau ordinele sale[79].

La jumătatea lunii martie 1957, agitaţiile pe seama grevei foamei au crescut datorită presiunilor venite din partea naţional-ţărăniştilor. În „celular", aceştia îl câştigaseră de partea lor pe legionarul Ică Spirescu, care făcea presiuni printre liderii din „zarcă" ca să dispună declanşarea comună a grevei. După 18 martie, Spirescu a avut câteva tentative de a urgenta protestul, susţinând că deţinuţii din „zarcă" erau deja în greva foamei[80].

În cele din urmă, la 25 martie, Nistor Chioreanu a cedat presiunilor camarazilor legionari şi a celorlalte grupări politice de la Aiud, anunţându-l cu voce

---

[77] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 271-279.
[78] Ioanid, Alexandru-Virgil, „Revolta de la Aiud", în *România liberă*, 13 februarie 1990.
[79] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 271-279.
[80] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 1, f. 28-33.

tare pe bucătar că, din acel moment, refuza hrana, ca formă de protest pentru încălcarea drepturilor omului în sistemul penitenciar românesc. Prin intermediul dr. Ighişan vestea s-a răspândit cu repeziciune, mai întâi în „zarcă", iar mai apoi în celelalte secţii ale închisorii de la Aiud. Legionarii au intrat aproape în totalitate în greva foamei, alăturându-li-se şi unii naţional-ţărănişti, naţional-liberali şi militari. Având în vedere că la protest au participat câteva mii de oameni, la un moment dat agitaţia din puşcărie a fost auzită de populaţia oraşului. Fără să aibă dispoziţii în acest sens, greviştii au început să ţipe strident şi să bată cu diverse obiecte în metalele din celule: paturi, gamele, gratii etc. Au smuls şi obloanele de la ferestre, instalate la sfârşitul anului 1956, pentru ca sunetele de protest să fie mai bine receptate. Iniţial, conducerea penitenciarului a fost luată prin surprindere de amploarea evenimentelor. Gardienii au primit dispoziţie să tragă focuri de avertisment în aer, pentru a stăvili furia deţinuţilor. Măsura nu a făcut decât să sporească panica în oraş, având în vedere că ţipetele umane s-au îmbinat cu focuri de armă[81]. Informaţiile despre ceea ce s-a întâmplat la Aiud în martie 1957 au ajuns rapid în străinătate.

Greva a durat în total şase zile, timp în care deţinuţii au fost puşi sub control de gardieni, nereuşind să se mai manifeste zgomotos după prima zi. „Capi" ai protestului au fost nominalizaţi de către autorităţi Nistor Chioreanu şi George Manu[82]. Acesta din urmă nu a avut însă nici o contribuţie, afirmând în repetate rânduri că nu era de acord cu formele extreme de protest în penitenciar, şi că nu avea în Mişcare o poziţie care să-i permită astfel de decizii. Mult mai implicat era Ilie Nicolescu, care fusese mutat din „zarcă" în „celular" cu câteva zile înainte de declanşarea grevei. El a încercat să-i convingă pe filo-grevişti că situaţia politică „de afară" nu era favorabilă unui protest, aşa cum susţinea Aurel Călin, şi era mai înţelept ca deţinuţii să nu provoace autorităţile[83].

În a cincea zi de grevă a foamei, Nistor Chioreanu a fost scos la anchetă, cerându-i-se să dea ordin legionarilor să renunţe la protest. Chioreanu a susţinut că el nu a dat nici un ordin, refuzând hrana din motive personale – de opt ani nu mai avusese nici un contact cu familia. Întors în celulă a continuat greva, însă în dimineaţa următoare a fost ridicat şi urcat într-o dubă în care s-a reîntâlnit cu Radu Mironovici, George Manu, Aurel Călin, dr. Teofil Mija şi alţi doi deţinuţi nelegionari. Cu toţii au fost duşi în arestul Securităţii Cluj, unde li s-au luat declaraţii pentru a-şi expune motivele care-i determinaseră să declanşeze protestul. După redactarea declaraţiilor, anchetatorii le-au spus că nemulţumirile au ajuns la cunoştinţa conducătorilor Ministerului de Interne, şi va urma un proces pentru a se lămuri situaţia de la Aiud. În consecinţă, susţineau anchetatorii, nu mai existau motive de continuare a grevei foamei. În aştepta-

[81] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 271-279.
[82] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 1, f. 1-4.
[83] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 233979, vol. 8, f. 320-321.

rea procesului, legionarii aduşi de la Aiud au decis – individual, deoarece nu au fost confruntaţi – să renunţe la protest, semnând şi declaraţii în acest sens. Declaraţiile au ajuns cu rapiditate la Aiud, pentru a fi arătate deţinuţilor care se mai aflau încă în greva foamei. Astfel s-a încheiat cel mai însemnat protest pus la cale de „organizaţia din închisori" în perioada detenţiei post-mai 1948. Făcând bilanţul grevei, liderii legionari au stabilit ulterior că protestul avusese rezultate bune pentru Mişcare. În primul rând, se înregistrase o participare masivă, iar în al doilea rând s-au supus semnalului de protest legionari din toate grupările prezente la Aiud, între care existau contradicţii încă din 1938[84].

Grupul considerat responsabil de greva foamei din martie 1957 nu a fost implicat în nici un proces. Anchetatorii au fluturat perspectiva unei confruntări cu justiţia comunistă pe tema drepturilor omului în penitenciare doar pentru a-i face pe „capii legionari" să renunţe la protest. Chioreanu, Mironovici, Manu, Călin şi dr. Mija au fost mutaţi la Gherla timp de un an de zile, alături de alţi 100 de camarazi care se remarcaseră în timpul grevei[85].

Întorşi la Aiud în primăvara anului 1958, liderii legionari de la Gherla au găsit o cu totul altă atmosferă – col. Ştefan Coller fusese înlocuit de la conducerea penitenciarului, în locul său fiind instalat col. Gheorghe Crăciun. Regimul drastic de dinaintea grevei din martie 1957 se relaxase, iar „capii" Mişcării erau aduşi în birourile conducerii pentru discuţii civilizate, promiţându-li-se inclusiv presă scrisă recentă pe care s-o lectureze[86]. Se pregătea „reeducarea prin muncă cultural-educativă"[87].

După declanşarea „reeducării" este impropriu spus că mai exista un „Comandament" al „organizaţiei din închisori". Liderii legionari au fost atraşi în diferite scenarii de către col. Crăciun, iar tenativele de organizare a Mişcării erau supravegheate, sau chiar dirijate, de către autorităţi[88]. Un singur lider a reuşit să reziste până la final presiunilor, în persoana lui Nistor Chioreanu. După plecarea lui Petraşcu de la Aiud, el reuşise să-şi menţină autoritatea, prin poziţia intransigentă faţă de autorităţi, fiind victimă continuă a regimului de izolare. Când s-a întors la Aiud în martie 1957, toţi legionarii, inclusiv opozanţii lui Horia Sima, recunoşteau autoritatea lui Chioreanu, de la care aşteptau ordine privind greva foamei. Faptul că a cumpătat decizia şi s-a consultat cu ceilalţi lideri din „zarcă", inclusiv cu Mironovici, i-a crescut prestigiul. Mutat la Gherla după grevă, s-a manifestat la fel de intransigent, declanşând chiar o grevă a foamei de peste două săptămâni, deoarece nu era scos din izolare. Re-

---

[84] Ibidem, f. 322.
[85] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 271-279.
[86] *Ibidem*, p. 288-290.
[87] Vezi *infra*, subcap. 3.3.2.
[88] Vezi *infra*, subcap. 3.3.2.

proşa autorităţilor că aveau acelaşi dispreţ faţă de drepturile omului ca şi înainte de martie 1957[89].

Toate acestea i-au sporit prestigiul în Mişcare, pe fondul degradării imaginii lui Nicolae Petraşcu. „Comandantul general" al legionarilor avusese o soartă nefericită după mutarea de la Aiud, în 1953. Ţinut la Bucureşti pentru anchete în diverse procese organizate legionarilor, Petraşcu a ajuns „martor de profesie" pentru „înfundarea" camarazilor. Cazul a ajuns la cunoştinţa lui Radu Mironovici, care afirma la tot pasul că Nicolae Petraşcu era „unealta" regimului, şi-şi pierduse calitate de şef[90]. Nu era singurul necaz al lui Petraşcu acesta – din cauză că fusese ţinut majoritatea timpului la Jilava, se îmbolnăvise destul de grav, având probleme cu locomoţia şi fiind nevoit să se sprijine pe cârje.

Sporirea prestigiului lui Nistor Chioreanu a ajuns, inevitabil, la cunoştinţa lui Gheorghe Crăciun, noul şef al penitenciarului Aiud. Cei doi se cunoscuseră la Gherla, după mutarea lui Chioreanu acolo, în aprilie 1957. În luna noiembrie 1958, Nistor Chioreanu a fost scos din izolare şi dus în biroul colonelului Crăciun, la întâlnire participând şi Alexandru Drăghici, îmbrăcat în civil. Chioreanu nu ştia la acea dată că a conversat cu însuşi ministrul de Interne, aflându-i identitatea abia după eliberare, când i-a văzut fotografia în ziare. Drăghici şi Crăciun au încercat să-l determine pe Chioreanu să ia poziţie publică împotriva lui Horia Sima, pe care demnitarii i l-au descris a fi un depravat, care petrecea în exil cu „vinuri spaniole şi dame". Nistor Chioreanu a refuzat oferta, solicitând, în schimb, dreptul de a citi ziare, având în vedere că ispăşea o pedeapsă politică. În faţa lui Drăghici, Gheorghe Crăciun l-a asigurat pe Chioreanu că va beneficia de presă scrisă, însă abia peste patru ani deţinuţii politic au putut citi ziare[91].

Văzându-l inflexibil, col. Crăciun a decis să înceapă o puternică acţiune informativă asupra lui Chioreanu. A fost scos din izolare perioade mai lungi sau mai scurte, timp în care i-au fost plasaţi în celulă informatori ai conducerii închisorii[92].

Nu doar Chioreanu a fost ţinta strategiilor de apropierea faţă de autorităţi, după preluarea conducerii închisorii Aiud de către col. Gheorghe Crăciun. Sistematic, legionarii au fost chemaţi la anchete, unde li s-au făcut diverse propuneri. Majoritatea, în special cu grade mici în organizaţie, au devenit informatori, furnizând diverse note în urma „monitorizării" discuţiilor purtate de camarazii din structura de conducere. Însă, în decembrie 1960, s-a produs o fisură majoră în unitatea nucleului de decizie pro-„simist", prin faptul că Victor Biriş a

[89] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 8, f. 321.
[90] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 151086, vol. 4, f. 136-138.
[91] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 288-290.
[92] *Ibidem*, p. 294-299.

acceptat să devină informator al lui Crăciun[93]. Biriş se afla în detenţie încă din ianuarie 1941, fiind arestat din neatenţie, cu toate că i se pregătise fuga în Germania, alături de ceilalţi lideri implicaţi în evenimentele din 21-23 ianuarie 1941[94]. Cât a fost în închisoare, a menţinut vie „linia" pro-Horia Sima, alături de Alexandru Ghica şi Ilie Nicolescu. În mai 1948, după declanşarea arestărilor masive printre legionari, Victor Biriş era considerat şef al „organizaţiei din închisori", fiind consultat ulterior în toate deciziile care s-au luat. Petre Pandrea, închis la Aiud în mai multe etape, aprecia în memoriile sale că Biriş, Nicolescu şi Chioreanu „au fost ca fraţii" în detenţie, nereuşind să-i despartă nici o dificultate specifică regimului carceral[95]. Însă în 1960 s-a întâmplat ceva. Cel mai probabil, Victor Biriş se săturase se detenţie, căzând în capcana lui Crăciun, care-i promisese eliberarea în schimbul colaborării.

Colaborarea lui Biriş cu autorităţile închisorii Aiud nu a însemnat doar furnizarea unor note informative. Acestea puteau fi obţinute şi de la legionarii mai puţin importanţi în Mişcare. Lui Victor Biriş i s-a pregătit rolul de „cal troian" în „Comandamentul" „organizaţiei din închisori", atrăgându-i pe Chioreanu şi Nicolescu într-o cursă, în urmă căreia i-au furnizat lui Crăciun, indirect, întreaga lor reţea de comunicare.

Ce s-a întâmplat? În vara anului 1961, Nistor Chioreanu a fost mutat într-o celulă din „zarcă", cu Ilie Nicolescu, Alexandru Ghica şi Victor Biriş, fiind prima ocazie de la începutul anilor '50 când mai mulţi lideri se regăseau în acelaşi spaţiu carceral. Biriş le-a comunicat camarazilor că a aflat cu câteva luni în urmă de la o persoană importantă, pe care nu a nominalizat-o, că regimul pregătea o amnistie generală pentru deţinuţii politic, după care se vor organiza alegeri. Prezumtivul scrutin urma să fie liber, iar legionarii puteau participa cu liste electorale, în urma unui pact cu comuniştii. Proiectul prevedea că Partidul Comunist va avea rolul predominant în viaţa politică, însă în acest sistem îşi vor găsi loc şi legionarii. Tocmai de aceea, mai spunea Biriş, „capii" legionari au fost strânşi în aceiaşi celulă, pentru a se consfătui. Iniţial, Chioreanu a evitat să se angajeze într-o astfel de discuţie, susţinând că şef al Mişcării din ţară era Nicolae Petraşcu, până la venirea din exil a lui Horia Sima. Atunci, Ilie Nicolescu l-a anunţat pe Chioreanu că Petraşcu murise în 1960. Se pare că zvonul fusese lansat tot de Biriş – ar fi aflat vestea de la un student, coleg de celulă cu Petraşcu în 1960. La plecarea de la Jilava, studentul l-ar fi lăsat pe Nicolae Petraşcu într-o stare foarte gravă de sănătate. Biriş şi Nicolescu au insistat pe lângă Nistor Chioreanu să accepte consfătuirea în calitate de şef al Mişcării legionare, ştiindu-se faptul că Petraşcu afirmase în mai multe rânduri că-i va fi

---

[93] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 4, f. 136-138.
[94] Ţiu, Ilarion, *Mişcarea legionară după Corneliu Codreanu*, vol. II, *Regimul Antonescu (ianuarie 1941-august 1944)*, Bucureşti, Editura Vremea, 2007, p.40.
[95] Pandrea, Petre, *op. cit.*, p. 487.

succesor dacă moare. Un rol foarte important în convingerea lui Chioreanu l-a avut Alexandru Ghica, care a susţinut că nu era momentul ca organizaţia să caute şef, deoarece s-ar fi spart unitatea, atâta timp cât toată lumea îl recunoştea pe el[96].

Preotul Ion Dumitrescu-Borşa (aici într-o fotografie din anii 1930) a fost unul dintre primii legionari cu prestigiu în organizaţie care a aderat la „reeducarea prin muncă cultural-educativă", iniţiată de către col. Gheorghe Crăciun la Penitenciarul Aiud

După convingerea lui Nistor Chioreanu să accepte şefia Mişcării legionare din ţară, grupul de lideri a trecut la discutarea unor aspecte organizatorice. În primul rând, toţi îl recunoşteau şef legitim al Gărzii de Fier pe Horia Sima. „Organizaţia din închisori" avea cunoştinţă şi despre ultimele evenimente din exil, unde Vasile Iaşinschi trecuse de partea „dizidenţilor" Constantin Papanace–Ilie Gârneaţă–Mile Lefter. Au ignorat acest aspect, susţinându-l exclusiv pe Sima. O altă problemă a fost atitudinea anti-„simistă" a lui Radu Mironovici şi Ion Dumitrescu-Borşa, ambii închişi la Aiud în 1961. Alexandru Ghica şi Nistor Chioreanu au decis să ignore problema, însă Ilie Nicolescu şi Nelu Rusu (nu a fost în celulă, fiind consultat ulterior) au obiectat, argumentând că nu se putea trece cu vederea gradul de Comandant al „Bunei Vestiri" pe care-l avea Radu Mironovici. Nelu Rusu a propus ca lui Mironovici să i se

[96] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 302-308.

acorde şefia spirituală a Mişcării legionare, în timp ce Sima să rămână cu coordonarea politică. Întrucât Alexandru Ghica a trecut la ofensivă, acuzându-l pe Mironovici de incapacitate politică şi servilism pe lângă diverşi demnitari, grupul, la propunerea lui Nicolescu, a decis să se încheie dezbaterile cu privire la şefia Mişcării.

Nistor Chioreanu a devenit liderul *de facto* al Mișcării legionare după sinuciderea lui Nicolae Petrașcu, pe data de 29 octombrie 1968. Chioreanu avea o mare influență asupra legionarilor datorită poziției sale de rezistență din perioada penitenciară

În urma discuției, Chioreanu i-a numit adjuncți ai săi – şi succesori, în cazul în care ar fi murit – pe Filon Lauric (avea gradul de comandant ajutor, şi o bună reputație în organizație, putând contrabalansa o eventuală sciziune a lui Mironovici), Eugen Teodorescu şi Bulhac Andronic. Responsabil cu organizarea Mişcării legionare a fost desemnat Ilie Nicolescu, iar cu partea politică Victor

Biriş. Pentru conducerea Capitalei au fost nominalizaţi Mircea Nicolau şi Luca Dumitrescu. La şefia „Corpului Muncitoresc Legionar", Chioreanu l-a propus pe Vili Popescu, pe care nu-l ştia personal, însă primise referinţe bune despre activitatea sa. Nu s-a găsit un responsabil pentru „Frăţiile de Cruce", întrucât studenţii trecuţi prin „Experimentul Piteşti" erau socotiţi compromişi ca legionari. În legătură cu „organizaţia Femeilor", grupul de la Aiud s-a gândit la Elena Codreanu (Titi Gâţă se sinucisese în 1948[97]). Ce nu ştiau Chioneanu şi camarazii săi era că soţia lui Corneliu Codreanu abandonase lumea legionară. Oricum, ea nu fusese niciodată prea implicată politic. În domiciliu obligatoriu se căsătorise cu col. Praporgescu. Responsabili cu activitatea în Banat şi Transilvania au fost desemnaţi: Ion Constantin, Aurel Călin, dr. Lichentan şi Traian Marin; responsabili cu activitatea în Moldova: Pavaluţă, Gheorghe Unguraşu, Eugen Dragomir şi Puiu Atanasiu; responsabil cu activitatea în Dobrogea: Petre Bogăceanu; şi responsabil pentru judeţul Ilfov: Nelu Rusu.

În cursul discuţiilor, Chioreanu, Nicolescu, Ghica şi Biriş au constatat că organizaţia legionară era lipsită de oameni pregătiţi, în cazul în care ar fi putut intra în legalitate. Majoritatea „cadrelor noi" erau lipsite de experienţă şi cultură politică, urmând să fie înlocuite pe măsură ce se formau altele[98].

Cei patru lideri amintiţi nu au fost singurii legionari importanţi care au fost aşezaţi împreună în celule, în cursul anului 1961. O altă grupă gândită de col. Crăciun, pentru a strânge informaţii, i-a vizat pe Radu Mironovici, Ion Dumitrescu-Borşa şi Iosif Costea. A treia a fost constituită din Augustin Bidianu şi Radu Budişteanu[99]. Însă, în afară de nucleul din jurul lui Nistor Chioreanu, nici un alt lider nu dispunea de o reţea proprie, capabilă să preia posturi de conducere în cazul unei regrupări în libertate. În consecinţă, Gheorghe Crăciun şi-a atins scopul prin introducerea „calului troian" Victor Biriş în grupul de discuţii al lui Chioreanu, obţinând informaţii preţioase despre ce însemna Mişcarea legionară la începutul anilor '60.

După consultările din vara anului 1961 între liderii „Comandamentului" „organizaţiei din închisori", conducerea penitenciarului Aiud s-a convins că nu exista nici o posibilitate să-l atragă pe Nistor Chioreanu de partea acţiunii de „reeducare prin muncă cultural-educativă". Acesta a fost din nou izolat, iar când a protestat şi a fost mutat cu alţi deţinuţi, nu a mai avut ocazia să stea în celulă cu liderii din „Comandament". În schimb, în jurul său au fost plasaţi o serie de informatori, care încercau să-i „smulgă" unele repere despre ce însemna organizaţia legionară în detenţie[100].

---

[97] Vezi *infra*, subcap. 3.2.4.
[98] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 8, f. 323-327.
[99] Ibidem, f. 324.
[100] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 6, f. 177.

Totuşi, pentru a putea pune în aplicare proiectul reeducării, col. Crăciun avea nevoie de colaborarea unui lider important care să-i îndemne pe legionari să colaboreze cu autorităţile. Acest rol ingrat i-a fost atribuit lui Nicolae Petraşcu. După Crăciunul anului 1961, la închisoarea Jilava a venit un ordin din partea Direcţiei Generale a Penitenciarelor pentru ca Petraşcu să fie mutat la Aiud, întrucât acolo se vor aplica „unele măsuri care puteau adânci disensiunile între legionari"[101].

Petraşcu a sosit la Aiud în ianuarie 1962, fiind introdus într-o celulă din „zarcă", împreună cu Ilie Nicolescu şi cu un informator al conducerii penitenciarului. Era foarte bolnav şi nu se putea ridica în picioare nici măcar în cârje. Nicolescu i-a făcut o prezentare a situaţiei de la Aiud începând cu 1953, când a fost mutat, insistând pe discuţiile din ultimii ani, şi mai ales pe consultarea din vara anului 1961 a liderilor din „Comandamentul" „organizaţiei din închisori"[102]. Petraşcu a fost de acord cu numirea lui Chioreanu în fruntea organizaţiei, în lipsa sa, însă, pe viitor, în cazul în care nu şi-ar fi putut exercita atribuţiile, ar fi dorit ca acesta să fie ajutat de Victor Biriş. Petraşcu îl considera pe Biriş o „mare capacitate politică", calitate care-i prisosea lui Nistor Chioreanu. A fost nemulţumit însă de numirea lui Eugen Teodorescu în „linia întâi" a organizaţiei. Petraşcu îl considera o „catastrofă" pentru Mişcarea legionară, întrucât după întoarcerea în ţară, la finele anului 1947, lucrase fără tact, deconspirându-şi serviciul de spionaj, pentru că nu era atent cu cine intra în legătură[103].

Petraşcu a fost înştiinţat de Nicolescu şi de activitatea denigratore la adresa sa pe care o duceau în ultima vreme Radu Mironovici şi Ion Dumitrescu-Borşa. A dat dispoziţii să fie lăsaţi în pace, cu toate că Alexandru Ghica ducea eforturi să-i atragă pe adepţii lui Mironovici de partea lui Petraşcu, argumentând nevoia de unitate a organizaţiei. Petraşcu a luat la cunoştinţă şi despre formele incipiente ale „reeducării" care se observau la Aiud – Constantin Coniac şi Iosif Costea susţineau că Mişcarea trebuia democratizată, iar Corneliu Codreanu se îndepărtase de la „adevărata linie românească". I-a zis lui Nicolescu să nu intervină, cu toate că-i displăcea această atitudine „violentă" pe care o adoptau unii legionari[104]. De fapt, nu avea de unde să ştie că timp de doi ani aceasta va fi preocuparea principală a legionarilor la Aiud, să rescrie istoria organizaţiei lor, să-şi denigreze foştii conducători, precum şi propriul trecut personal.

Cel puţin în primele luni după întoarcerea la Aiud, Petraşcu s-a menţinut pe poziţii opozante, susţinând că nu mai era dispus să semneze nici o înţelegere cu comuniştii. Le-a mărturisit apropiaţilor regretele pentru faptul că în anii '50 nu

---

[101] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 151086, vol. 4, f. 148.
[102] Ibidem, f. 149-151.
[103] Ibidem, f. 162-165.
[104] Ibidem, f. 149-151.

rezistase presiunilor autorităţilor, şi depusese mărturii mincinoase împotriva unor prieteni, cum ar fi Ion Halmaghi sau Viorel Boborodea[105].

Sosirea lui Petraşcu la Aiud nu a însemnat şi reluarea activităţii „Comandamentului" „organizaţiei din închisori". În 1962 au început aşa-zisele „demascări", când foştii camarazi şi-au adus acuzaţii grave unii împotriva altora. Solidaritatea legendară a legionarilor s-a sfărâmat, instalându-se o adevărată psihoză a suspiciunilor[106]. Unii după alţii, cei mai înverşunaţi opozanţi ai regimului şi-au făcut „autocritica", declarând că apartenenţa la Mişcarea legionară fusese o „rătăcire de tinereţe". Doar Chioreanu a fost dispus să reziste până la capăt, fiind cu greu convins, în aprilie 1964, de Nicolae Petraşcu să-şi facă „autocritica" şi să accepte „reeducarea" pusă în scenă de colonelul Crăciun[107]. În consecinţă, Mişcarea legionară a ieşit din detenţie cu un mare bagaj de frustrări, datorită suspiciunilor acumulate în anii 1962-1964.

3.2.3. Coduri de comunicare

Pe toată perioada detenţiei, activitatea „Comandamentului" „organizaţiei din închisori" a fost condiţionată de obţinerea unor informaţii care să ajute la adoptarea deciziilor. Având o bogată experienţă ilegală, legionarii au reuşit să comunice în penitenciare prin diverse coduri. Cel mai utilizat protocol era aşazisul „alfabet Morse de închisoare", care se utiliza prin lovituri în ţevile caloriferelor, sau în pereţii dintre celule. Un alt sistem era reprezentat de înşiruirea unor noduri pe un ghem de aţă. După codificarea mesajului, ghemul era lăsat în toalete, sau în alte spaţii, de unde erau preluate de ceilalţi deţinuţi[108]. Se asemenea, s-au utilizat şi inscripţiile pe cârpe de pânză, care erau lăsate în general în toalete, sau aruncate când deţinuţii ieşeau la plimbare prin curţile penitenciarelor. Acestea erau scrise cu mine fabricate din săpun şi funingine (ori smoală). Numele de persoane se cifrau, iar textul era scris în general în limba engleză, pentru a nu fi înţeles de gardieni, în cazul în care ar fi interceptat mesajele[109]. O vreme s-au utilizat şi tăbliţele de furnir procurate de legionarii care lucrau în fabrica închisorii Aiud. Acestea erau pulverizate cu DDT şi scrijelite cu bucăţi ascuţite de lemn, în formă de creion[110].

În general, liderii „Comandamentului" „organizaţiei din închisori" erau interesaţi de informaţiile cu caracter politic, dar şi de unele aspecte privind relaţiile internaţionale[111]. De obicei, datele erau colectate de la deţinuţii nou-intraţi în sistemul penitenciar. Însă, cu excepţia anilor 1948 şi 1958, nu au fost mari va-

---

105 Ibidem, f. 162-165.
106 Pandrea, Petre, *op. cit.*, p. 487.
107 ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 3, f. 78.
108 Ibidem, loc. cit., dos. nr. 160161, vol. 1, f. 59-63.
109 Ibidem, f. 88-91.
110 Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 194-209.
111 ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 160161, vol. 1, f. 88-91.

luri de noi deţinuţi, care să poată aduce informaţii concrete despre intenţiile regimului faţă de legionari, sau referitoare la mult-aşteptatul război dintre sovietici şi americani[112]. Multe ştiri soseau cu mare întârziere, sau erau simple zvonuri[113]. Spre exemplu, despre moartea lui Stalin şi a lui Iuliu Maniu principalii lideri din „Comandament" au aflat cu câţiva ani întârziere! Un bun prilej de strângere de informaţii era o detenţie temporară la Jilava. Având în vedere că acest penitenciar era utilizat ca locaţie de tranzit, adăpostindu-i şi pe arestaţii preventiv, în celulele sale circulau tot felul de veşti „din afară".

Dacă intrarea unor informaţii în sistemul penitenciar era dificilă, cu atât mai greu a fost să se transmită dispoziţii sau mesaje din închisori către camarazii sau familiile din libertate[114]. În general, astfel de misiuni primeau deţinuţii a căror pedeapsă expira[115]. Însă nu întotdeauna au fost executate, deoarece, la eliberare, foştii condamnaţi politic semnau angajamente conform cărora nu vor mărturisi nimic din cele văzute sau auzite în detenţie. Dacă încălcau înţelegerea cu Securitatea se expuneau unor pericole destul de mari, având în vedere faptul că foştii condamnaţi politic au fost urmăriţi informativ după eliberare.

3.2.4. Lideri ai Mişcării legionare decedaţi în închisori

Experienţa carcerală din perioada 1948-1964 a adus Mişcării legionare şi câteva pierderi importante în rândul cadrelor cu „grade şi funcţii".

Prima victimă importantă a fost Titi Gâţă, şefa „Corpului Fetelor". Din motive neelucidate, ea a refuzat să se legalizeze după „pactul de neutralitate" dintre liderii organizaţiei şi Ministerul de Interne, din decembrie 1945, preferând să trăiască cu identitate falsă. Lui Nicolae Petraşcu i-a displăcut această strategie, excluzând-o din „Comandamentul pe ţară" şi trasându-i dispoziţie să se ocupe doar de „Corpul Fetelor". O altă cauză a nemulţumirii lui Petraşcu era că Titi Gâţă locuia cu o anume domnişoară Catargi, bănuită a fi informatoare a Siguranţei[116]. După reorganizarea din 1947, conducerea „Comandamentului" căuta soluţii de a intra în legătură cu Horia Sima în exil, Titi Gâţă fiind o posibilă soluţie de curierat. Având în vedere că avea la dispoziţie o echipă de fete specializate în procurarea de acte ilegale, care activa încă din 1944, Gâţă şi-a făcut singură rost de documente de tranzit a frontierei. Se pare că informaţia a ajuns la cunoştinţa Siguranţei, posibil prin domnişoara Catargi. Aşadar, la începutul lunii martie 1948, Titi Gâţă a fost abordată de poliţişti pe când se afla la Biblioteca Academiei Române. Legitimarea s-a făcut pe holurile bibliotecii, şi nu avea asupra ei poşeta în care ţinea actele false. Un tânăr, crezând că a ple-

---

[112] Bălănescu, Gabriel, *op. cit.*, p. 497-498.
[113] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 8, f. 328.
[114] Ibidem.
[115] Ibidem, loc. cit., vol. 8, f. 11-12.
[116] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 151086, vol. 2, f. 25-28.

cat fără să-şi ia bagajul, a venit să-i aducă poşeta, moment în care autorităţile i-au deconspirat activitatea ilegală. După cercetări, Siguranţa i-a aflat adevărata identitate, pregătindu-i un proces pe măsură. Însă în timpul anchetelor, pe 9 aprilie 1948, Titi Gâţă a fost găsită spânzurată în celula în care era arestată. Unele zvonuri susţin că pe gâtul său au fost văzute urme de degete. Ca o ironie a sorţii, cel care a venit să-i ridice trupul a fost fratele ei, care tocmai de întorsese din Uniunea Sovietică, ca soldat al Diviziei „Tudor Vladimirescu"[117].

O altă pierdere pentru Mişcarea legionară a fost Vică Negulescu. Acesta a fost mutat în iunie 1954 de la Aiud la Malmison, pentru anchete în al doilea proces al „reeducării" de la Piteşti[118]. Fiind ţinut în izolare, cu timpul a cedat psihic, cerând în repetate rânduri să-i fie adus un coleg de celulă, sau măcar să fie scos la anchete. În mai 1956 a refuzat hrana pentru câteva zile, înjurându-i pe gardieni şi strigând că nu-i era frică de „marxiştii care joacă după struna Moscovei". Ca formă de protest şi-a rupt pantalonii de pe el, cerând să-i fie aduse alte haine de acasă. Întrucât nu a primit nici pachet, nici alte haine, stătea în indispensabili, inclusiv în timpul plimbărilor prin curtea închisorii[119]. Cu timpul s-a îmbolnăvit de plămâni, mai ales după mutarea de la Malmison la Jilava, survenită după emiterea sentinţei în al doilea proces al „reeducării" de la Piteşti (25 iunie 1957). Diagnosticat cu TBC pulmonar, era supus în continuare pedepselor datorită atitudinii sfidătoare la adresa personalului penitenciar. În februarie 1959 a fost pedepsit cu şapte zile de izolare deoarece dimineaţa a fost găsit de gardieni întins pe pat, contrar regulilor penitenciarului. A argumentat că era bolnav şi avea nevoie de odihnă. Şicanele au continuat însă, iar în primele zile ale lunii aprilie 1959 a primit aceeaşi pedeapsă, din aceeaşi cauză. Însă, la 19 mai 1959, organismul său a cedat, Vică Negulescu murind în spitalul Penitenciarului Jilava[120].

Tuberculoza l-a chinuit în detenţie şi pe un alt lider legionar important, George Manu. Nu este clar când s-a declanşat boala, însă în detenţie Manu nu a fost la fel de combativ precum în libertate, îndemnându-şi camarazii la o atitudine moderată faţă de autorităţile penitenciare. Nu s-a aliniat indicaţiilor lui Gheorghe Crăciun de a-şi renega activitatea legionară, motiv pentru care a fost ţinut mai mult în „zarcă", unde condiţiile de trai pentru un TBC-ist erau improprii, având în vedere că nu erau paturi, iar deţinuţii dormeau pe rogojini. Starea sa de sănătate s-a agravat la începutul anului 1961, pe când era în celulă cu Nistor Chioreanu, Iosif Costea şi Sandu Mazilu. Văzându-l suferind, colegii au alertat gardienii, cerând asistenţă medicală. Conducerea închisorii nu a

---

[117] Alexandrina Teglariu-Voinea, „Un suflet mare", în *Lacrima prigoanei. Din lupta legionarelor române*, vol. I, Bucureşti, Editura Sânziana, 2009, p. 36-38.
[118] Vezi *infra*, subcap. 3.3.1.
[119] ACNSAS, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 9, f. 77-79.
[120] Ibidem, f. 25-37.

luat însă nici o măsură, motiv pentru care Chioreanu a anunţat din nou că intră în greva foamei[121]. Pentru a nu agita spiritele, col. Crăciun a dispus internarea lui George Manu în spitalul Penitenciarului, la 12 ianuarie 1961. Avea temperatură, iar în urma investigaţiilor medicale i s-a pus diagnosticul „tuberculoză pulmonară generalizată". A primit antibiotice, iar, pentru o vreme, a dat semne de revenire. La începutul lunii aprilie bolnavul a prezentat însă greţuri, vărsături şi dureri abdominale, fiind tratat cu o doză mărită de antibiotice. Dar organismul slăbit nu a mai rezistat. George Manu a murit la 2 aprilie 1961, din cauza septicemiei tuberculoase[122].

3.2.5. Proiecte de viitor discutate în spaţiul penitenciar de liderii Mişcării legionare

Pe lângă activităţile specifice funcţionării „Comandamentului" „organizaţiei din închisori", liderii legionari s-au preocupat în perioada detenţiei şi de trasarea unor modele de conducere a ţării, în cazul în care comuniştii erau îndepărtaţi de la putere, şi le-ar fi luat locul.

Una din problemele discutate s-a referit la forma de guvernământ. Astfel, Alexandru Ghica şi Ilie Nicolescu s-au pronunţat pentru restauraţia monarhiei, poziţie care contravenea ideilor lui Nistor Chioreanu. Însă Chioreanu nu insista pe problema menţinerii republicii, comunicându-le camarazilor că va avea, în final, aceiaşi poziţie ca şi Horia Sima.

Referitor la regimul politic, legionarii din „Comandament" au stabilit, la unison, că aveau în vedere renunţare la orice proiect autoritar, iar un stat condus de legionari va respecta libertăţile democratice, renunţând la discriminările rasiale sau naţionale promovate în perioada interbelică. În cazul în care ajungeau la putere, nu aveau de gând nici să interzică activitatea Partidului Comunist, în ciuda tratamentului la care fuseseră supuşi începând 1948.

Cu privire la organizarea economico-socială a României, liderii legionari erau împărţiţi în două curente de gândire. Prinţul Alexandru Ghica era adeptul unei restabiliri a bazelor capitaliste de dinainte de război, anulând reforma agrară din 1945, naţionalizările, colectivizarea etc. Ilie Nicolescu, susţinut şi de Chioreanu, era de părere că gospodăriile de stat şi colective trebuiau menţinute, pentru crearea unei agriculturi moderne. De asemenea, Nicolescu considera că proprietatea de stat era binevenită şi în alte domenii ale economiei, cum ar fi industria grea, sistemul bancar şi întreprinderile de export[123].

Despre viitorul economic al unei prezumtive Românii legionare s-a pronunţat şi George Manu, cu prilejul unor discuţii cu colegii de celulă. El era de părere că în agricultură trebuia să se revină la proprietatea privată, însă nu neapă-

[121] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 312-319.
[122] ACNSAS, Fond Informativ, doc. nr. 160161, vol. 1, f. 1-5.
[123] ACNSAS, Fond Informativ, doc. nr. 233979, vol. 8, f. 329-330.

rat pe vechile amplasamente. Era necesară o reformă agrară, în urma căreia ţăranii din zonele pomicole şi viticole să primească între 5-10 hectare de teren, cei din regiunile cerealiere între 10-15 hectare, iar cei din localităţile forestiere şi cu păşuni între 80-100 hectare. Însă trebuiau adoptate interdicţii foarte stricte, pentru ca aceste suprafeţe familiale să nu fie divizate, aşa cum s-a întâmplat după reforma agrară din 1921. Manu vedea marea proprietate în limita a 50-500 hectare, în funcţie de zonă, iar în unele cazuri, cu titlul excepţional, şi mai mare. Aceşti latifundiari trebuiau să se angajeze faţă de stat că vor crea o agricultură modernă, concentrată spre export. Dacă marii proprietari se îmbogăţeau prea mult, Manu avea de gând să le impună semnarea unor parteneriate cu statul, pentru finanţarea construcţiei unor lucrări de infrastructură (şosele, căi ferate) sau aşezăminte sociale. De asemenea, planurile economice ale lui George Manu prevedeau reîntoarcerea la proprietatea particulară şi în industrie. Întâi trebuiau redate meseriaşilor fostele ateliere, apoi, treptat, industriaşii urmau să primească înapoi amplasamentele naţionalizate. Beneficiarii retrocedărilor aveau obligaţia să plătească statului investiţiile făcute[124].

3.3. „Reeducarea"

După 1945, noul regim instalat la Bucureşti a gândit programe de „reeducare" a deţinuţilor politic, în vederea apropierii lor de valorile marxismului. Printre promotorii acestui proiect s-a numărat chiar Gheorghe Gheorghiu-Dej, care în şedinţa Frontului Unic Muncitoresc din 9 aprilie 1945 propunea „reeducarea" legionarilor, pentru a deveni cetăţeni „oneşti" ai noului model de stat, condus de Partidul Comunist Român[125].

3.3.1. „Fenomenul Piteşti"

Primele tentative de aplicare a programului s-au înregistrat în penitenciarele Oradea, Satu Mare, Sighet şi Alba Iulia, însă o activitate de „reeducare" s-a întreprins efectiv doar la Aiud, în primăvara anului 1946. Acţiunea s-a desfăşurat conform principiilor elaborate de pedagogului sovietic Anton Semionovici Makarenko. Acesta îşi fundamentase teoriile având ca subiecţi minori vagabonzi din Uniunea Sovietică de după războiul civil, pe care trebuia să-i facă fideli regimului şi statului comunist, prin activităţi care necesitau efort fizic[126]. Instrucţiunile Direcţiei Generale a Penitenciarelor recomandau aceleaşi tipuri de activităţi pentru deţinuţii care trebuiau incluşi în programul de „reeducare", respectiv un „accent foarte mare în legătură cu munca în ateliere şi fabrici, adi-

---

[124] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 160161, vol. 1, f. 15-27.
[125] DANIC, Fond CC al PCR – Secţia Cancelarie, dos. nr. 26/1945, f. 1-5
[126] Betea, Lavinia, *Psihologie politică. Individ, lider, mulţime în regimul comunist*, Arad, Editura Concordia, 2007, p. 50.

că ca prin muncă să se meargă la reeducarea deţinuţilor"[127]. În paralel cu activitatea lucrativă, se realiza şi îndoctrinarea ideologică, prin lecturarea unor materiale din literatura marxist-leninistă.

De reţinut este că prin „reeducarea" de la Aiud începută în 1945 a trecut şi un anume Alexandru Bogdanovici, tânăr legionar, care fusese arestat pentru implicare în unele acţiuni de rezistenţă din Bucovina, în martie 1945. A fost eliberat în martie 1947, după ce judecarea cauzei în care a fost arestat a stabilit o amendă. Această sentinţă a fost influenţată de faptul că Bogdanovici trecuse prin procesul de „reeducare". Însă, după eliberare, şi-a continuat activitatea legionară, ajungând şeful cuiburilor din Universitatea din Iaşi. Exemplul lui Alexandru Bodganovici dovedeşte că tentativele de „reeducare" în spaţiul penitenciar din perioada 1945-1948 nu au avut rezultatele scontate[128].

Problema „reeducării" s-a pus din nou în discuţie după debutul arestărilor din noaptea de 14/15 mai 1948. Astfel, deţinuţii legionari de la penitenciarul Suceava au primit, la cerere, materiale cu conţinut marxist-leninist, cu scopul de a-l lectura, în vederea „reeducării". Distribuţia materialelor către arestaţi s-a făcut cu acordul „organelor centrale" ale Direcţiei Generale a Penitenciarelor.

Prima atitudine făţişă de „reeducare" a manifestat-o Alexandru Bogdanovici, care, în iulie-august 1948, împreună cu un grup de camarazi: Aurel Gherase, Alexandru Mărtinuş şi Ştefan Moraschi, a anunţat conducerea Penitenciarului Suceava că „s-a rupt de organizaţia legionară şi de şefi" şi dorea să-şi „arboreze convingeri progresiste". Motivul pentru care Bogdanovici a pus, din senin, problema „reeducării" naşte controverse şi astăzi. Din anchetele ulterioare printre legionarii închişi la Suceava, s-a stabilit că, după arestare, Alexandru Bogdanovici ar fi avut o discuţie cu tatăl său, sub-prefect de Iaşi. Bogdanovici-tatăl l-a sfătuit să se apropie de ideologia comunistă, prin „reeducare", în speranţa că va primi o pedeapsă uşoară, sau chiar va fi eliberat, cum se întâmplase în 1947[129].

Un alt personaj-cheie în ceea ce a însemnat „Fenomenul Piteşti" a fost Eugen Ţurcanu. Cu toate că era membru al UTC-ului, a fost arestat în iulie 1948, deoarece nu şi-a declarat în autobiografie participarea la două şedinţe legionare, în iunie 1946. Din propriile declaraţii reiese că fusese prezent la acestea din prietenie pentru camarazii săi, nu deoarece ar mai fi avut idei de extremă dreapta. Arestat şi el la Suceava, a cerut la sfârşitul lunii iulie 1948, împreună cu deţinutul legionar Lucian Haralambie Pascaru, o audienţă la şeful anchetatorilor din închisoare, căruia i-au spus că ar dori să înceapă „o acţiune de reedu-

---

[127] Declaraţia lui Iosif Nemeş, director al Închisorii Oradea în perioada 1945-1949, în Stănescu, Mircea, *Reeducarea în România comunistă (1945-1952)*, vol. I, *Aiud, Suceava, Piteşti, Braşov*, Iaşi, Editura Polirom, 2010, p. 36.

[128] Stănescu, Mircea, *op. cit.*, p. 36-38.

[129] *Ibidem*, p. 49-50.

care a legionarilor din penitenciar". Cei doi au argumentat că proiectul lor era consonant cu declaraţiile din ultima vreme ale lui Teohari Georgescu, care afirmase, într-o declaraţie preluată de „Scânteia", că „în RPR penitenciarele trebuie să devină institute de reeducare". Eugen Ţurcanu mai avea şi experienţa şcolii de partid de dinainte de arestare, unde i se spusese că „deţinuţilor li se dă posibilitatea de a se reabilita". Acţiunea lui Ţurcanu din iulie 1948 nu a avut succes, deoarece, conform propriilor declaraţii, „legionarii erau prea puternici", şi nici autorităţile penitenciarului nu i-au acordat vreun sprijin[130].

Însă problema lui Ţurcanu era că nu avea destulă influenţă în Mişcarea legionară pentru a iniţia o acţiune de „reeducare". Cel care a reuşit să-i mobilizeze pe deţinuţi în această direcţie a fost Alexandru Bogdanovici, care, la jumătatea lunii august 1948, a iniţiat redactarea unui memoriu – în numele tuturor deţinuţilor de la Suceava! – către autorităţile centrale ale statului: Prezidiul Marii Adunări Naţionale, Guvernul şi CC al PCR. Textul a fost semnat de Alexandru Bogdanovici, Remus Daneş, Aurel Gherase, Nicolae Pâslaru, Nicolae Cobâlaş (încarceraţi în aceiaşi celulă, cu numărul 9) şi Oltea Manoliu şi Viorica Pârnac (de la Secţia Femei).

Nu este clar dacă „memorandiştii" au primit acceptul autorităţilor pentru a începe „reeducarea", însă, din octombrie 1948, Alexandru Bogdanovici a iniţiat o activitate de lectură a literaturii oficiale a regimului. Scopul declarat al participaţilor la acţiune era „de a se prezenta în faţa organelor de stat ca «reeducaţi», şi de a se elibera din închisoare înaintea condamnării".

În perioada noiembrie 1948-ianuarie 1949, „reeducarea" după „modelul Bogdanovici" se realiza prin lecturarea în celulă de către acesta a unor comunicări despre tezele materialismului istoric, care se încheiau prin intonarea unor imnuri „progresiste". Scopul lui Alexandru Bogdanovici era să-i atragă în mişcarea sa pe principalii lideri legionari aflaţi la Suceava, printre care Constantin Buţan, Remus Daneş şi dr. Valeriu Puşcariu. Pentru a fi mai convingători, au lansat zvonuri în penitenciar că legionarii care nu participau la „reeducare" vor „putrezi în închisoare". Toată activitatea era tolerată de autorităţile închisorii, care punea la dispoziţia „cursanţilor" materialele necesare[131].

Un alt „traseu" spre o sentinţă mai blândă era, sperau legionarii de la Suceava, statutul de informator al conducerii penitenciarului. Aşa a gândit şi Eugen Ţurcanu, care, după eşuarea iniţierii propriei acţiuni de „reeducare" prin lectura literaturii oficiale, a acceptat propunerea lt. Aramă de a deveni informator. Evenimentul s-a produs în noiembrie 1948, iar Ţurcanu şi-a creat chiar o reţea de informaţii, alcătuită din foştii colegi de liceu ajunşi în detenţie[132].

---

130 *Ibidem*, p. 50-53.
131 *Ibidem*, p. 54-58.
132 *Ibidem*, p. 59-60.

Scopul „reeducabililor" şi al informatorilor era acelaşi – o pedeapsă mai uşoară. După câteva luni de anchete şi colectări de informaţii din penitenciar, autorităţile au pregătit în ianuarie-februarie 1949 procesul legionarilor închişi la Suceava. Majoritatea erau tineri, foşti elevi din FdC sau studenţi, neavând „grade şi funcţii" importante în Mişcare. Procesul s-a desfăşurat pe „loturi" – „Răsleţi", „Corpul Muncitoresc Legionar", „Corpul Studenţesc Legionar", „Frăţiile de Cruce", „Organizaţia Femeilor". Şedinţele de judecată s-au ţinut chiar în penitenciarul Suceava. A fost o adevărată mascaradă judiciară, inculpaţii fiind angrenaţi într-un scenariu inventat de autorităţi. Sentinţele s-au emis în ianuarie-februarie 1948, inculpaţii primind pedepse între 5 şi 20 de ani muncă silnică.

„Câştigaţi" au fost doar deţinuţii care acceptaseră statutul de informatori. Astfel, Eugen Ţurcanu, alături de ceilalţi asemenea lui, au primit pedeapsa cu 7 ani de închisoare. În schimb, lui Alexandru Bogdanovici nu i-a servit la nimic iniţierea „reeducării", întrucât a primit o condamnare de 18 ani închisoare, pentru „înaltă trădare". Ce-i drept, avusese funcţii mai importante decât Ţurcanu în Mişcarea legionară[133].

Văzând că statutul de informator nu-i era suficient pentru eliberare, Eugen Ţurcanu s-a integrat în acţiunea de „reeducare", în februarie 1949, după emiterea sentinţei în „lotul" studenţilor de la Universitatea din Iaşi. Fiind mutat într-o celulă cu Alexandru Bogdanovici, cei doi au iniţiat formarea unui comitet de conducere a „reeducării", la propunerea lui Ţurcanu. Dacă iniţial ideea nu a avut efect, după terminarea proceselor, la sfârşitul lunii februarie, tot mai mulţi deţinuţi legionari au decis să se „reeduce", în speranţa unor ajustări ale pedepselor, sau chiar graţieri. În aprilie existau deja 100 de legionari care au acceptat să participe la program. Discuţiile se referau la „chestiuni religioase", „felul greşit în care deţinuţii au văzut lucrurile pe vremea când erau legionari", „prelucrări din vol. I de *Opere alese* de Lenin", „prelucrări de articole apărute în ziare" (spre exemplu, Plenara CC al PMR din 3-5 martie 1949 privind colectivizarea agriculturii)[134].

Discret, autorităţile pregăteau o nouă fază a „reeducării", prin instituţionalizarea demersului la care luau parte din ce în ce mai mulţi legionari. Astfel, la iniţiativa Direcţiei a III-a a Securităţii (Contraspionaj în Închisori şi Miliţie), a fost constituită în penitenciarul Suceava „Organizaţia Deţinuţilor cu Convingeri Comuniste" – ODCC. Formal, aceasta a apărut la propunerea lui Ţurcanu, care a şi supervizat constituirea unui comitet în care a împărţit responsabilităţile: Eugen Ţurcanu – secretar, Ion Bobu – responsabil organizatoric, Alexandru Bogdanovici – educaţie, lămurire politică, Leonard Gebac – evidenţă cadre,

---

[133] *Ibidem*, p. 61-64.
[134] *Ibidem*, p. 66-68.

înscrieri membri, Ion Negură – ajutorul lui Gebac, Alexandru Mărtinuş – documentare. Aceştia au formulat şi un statut al ODCC-ului, în care se prevedea că în organizaţie puteau să intre „toţi cei reeducabili". Prin intermediul conducerii închisorii, membrii comitetului au fost mutaţi în celulele în care erau deţinuţi alţi legionari, pentru a stimula participarea la „reeducare" a acestora. Din declaraţiile lui Eugen Ţurcanu, rezultă că acţiunea avea ca scop „neutralizarea deţinuţilor din punct de vedere politic (de a nu mai duce acţiune duşmănoasă faţă de regim) şi, în timp, dacă ar fi putut, să ajungă la o atitudine prietenoasă faţă de regim, adică la locul unde ar fi muncit să o facă cu bunăvoinţă"[135].

Însă închisoarea Suceava nu era decât un loc de tranzit al deţinuţilor legionari, până la judecarea proceselor, iar la sfârşitul lunii martie 1949 a început deja să circule zvonul că vor fi mutaţi în „locurile de executare a pedepsei". La 19 aprilie, au fost transferate primele grupuri de deţinuţi, cu destinaţia Aiud şi Piteşti. „Lotul" principal, în număr de 80 de persoane, a fost repartizat la Piteşti. Din grupă făceau parte şi câţiva exponenţi ai „reeducării", membri în comitetul ODCC: Eugen Ţurcanu, Ion Bobu , Leonard Gebac şi Ion Negură. La plecare, Ţurcanu i-a trasat sarcină lui Maximilian Sobolevschi să-l supravegheze pe Alexandru Bogdanovici. Acesta din urmă a preluat funcţia de secretar al ODCC, continuând atât „munca" de „reeducare", cât şi acţiunea de recrutare a informatorilor pentru conducerea închisorii. La Suceava au apărut şi câteva neînţelegeri, unii legionari participaţi la programul de „reeducare" contestând tacticile lui Bogdanovici. Mai mult, acesta crea probleme programului datorită faptului că legionarii „refractari" îl acuzau de oportunism, întrucât în 1945-1947 se mai „reeducase" la Aiud, iar la ieşire continuase activităţile legionare. Pentru a nu face probleme autorităţilor închisorii, în luna august 1949 Bogdanovici a declarat public că se retrăgea din fruntea „reeducării", însă a continuat să supravegheze procesul în continuare. Până în septembrie, programul s-a extins în toată închisoarea, ajungându-se ca în fiecare cameră să existe un comitet de „reeducare".

„Reeducarea" de la Suceava s-a încheiat pe parcursul lunii septembrie 1949, ca urmare a transferării deţinuţilor în „locurile de executare a pedepsei". Studenţii au fost trimişi la Piteşti, în mai multe „loturi", alăturându-se camarazilor care fuseseră mutaţi acolo în primăvară. Din primele grupuri au făcut parte Alexandru Popa şi Mihai Livinschi, apropiaţi ai lui Alexandru Bogdanovici. Acesta le-a trasat misiunea ca, ajunşi la Piteşti, să ceară audienţă la conducerea închisorii şi să prezinte activitatea de „reeducare" de la Suceava ca fiind „o *acţiune sinceră* faţă de regim".

Înainte de plecare, „capii" reeducării au făcut o evaluare a activităţii întreprinse la Suceava pe parcursul anilor 1948 şi 1949. Ei au ajuns la concluzia că

---

[135] *Ibidem*, p. 68-73.

„munca nu prea a dat rezultate". Cauza nu era legată neapărat de opoziţia deţinuţilor, ci mai ales de temporizarea operată de Securitate, care pregătea un nou experiment, ceea ce s-a numit „reeducarea" „de tip Piteşti". Planurile regimului sunt confirmate de ultima discuţie dintre Alexandru Bogdanovici şi ofiţerul politic al închisorii Suceava, Mihai Stângă, care l-a anunţat pe deţinutul legionar că-l va regăsi la Piteşti pe Ţurcanu şi vor continua acţiunea de „reeducare" pe „noi baze"[136].

Închisoarea de la Piteşti fusese populată cu studenţi legionari încă din septembrie-octombrie 1948. Aici nu au fost aduşi doar legionarii arestaţi după operaţiunea din noaptea de 14/15 mai 1948, fiind transferaţi şi foşti studenţi încarceraţi începând cu 1941. Primele grupuri masive de tineri legionari au venit însă pe 4 februarie 1949, după o perioadă de tranzit prin închisoarea Jilava. La 21 aprilie 1949, la Piteşti a sosit grupul de deţinuţi de la Suceava, printre care se afla şi Eugen Ţurcanu, alături de camarazi de-ai săi adepţi ai „reeducării": Leonard Gebac, Constantin Istrate, Constantin Unişor şi Ion Negură. Transferul său nu a fost întâmplător, beneficiind de un regim special – a fost adus singur, în condiţii optime, cu o ambulanţă penitenciară. „Sucevenii" au fost puşi „la treabă" imediat, intrând în contact cu deţinuţii de la secţia „corecţie", cărora le-au vorbit despre programul la care luaseră parte în ODCC. Prima misiune a „reeducaţilor" a constat în munca de strângere de informaţii pentru conducerea penitenciarului. În scurt timp, Ţurcanu şi-a făcut un veritabil serviciu de informaţii, cu ajutorul colaboratorilor, mai ales că fusese numit planton şi putea să discute periodic cu ei. În urma acţiunii, au fost identificaţi liderii legionari din închisoarea Piteşti. Imediat, „reeducaţii" de la Suceava i-au acuzat public că întreprindeau acţiuni politice în detenţie. Periodic, Ţurcanu cerea să fie scos la raport pentru a prezenta noile informaţii obţinute.

Preocupările lui Eugen Ţurcanu au început să deranjeze grupul de lideri legionari care se afla la Piteşti: Nutti Pătrăşcanu, Aristotel Popescu, Traian Blaga, Gheorghe Soroiu. Aceştia au dorit să poarte o discuţie cu el, însă Ţurcanu le-a transmis o scrisoare prin care erau invitaţi să participe la procesul de „reeducare". Aşa fiind pusă problema, grupul liderilor a refuzat contactul, şi le-a comunicat ierarhic celorlalţi deţinuţi să întrerupă legăturile cu „sucevenii".

Însă Ţurcanu acţiona în strânsă legătură cu maiorul Iosif Nemeş, inspectorul general al Serviciului Operativ (destinat strângerii de informaţii) din cadrul Direcţiei Generale a Penitenciarelor. Sosit la 6 iulie 1949 la Piteşti, Nemeş s-a interesat la conducerea penitenciarului de „randamentul" lui Ţurcanu, care a primit recomandări pozitive privind eficacitatea în activitatea de informaţii (introduse informatori, dintre deţinuţi, în majoritatea celulelor). Cu ocazia vizitei, Nemeş a avut o întrevedere şi cu Nutti Pătrăşcanu, căruia i-a cerut diverse

---

[136] *Ibidem*, p. 76-89.

informaţii. În faţa refuzului legionarului, Iosif Nemeş a „aruncat" prima ameninţare privind schimbarea metodelor de „muncă informativă", prin „demascare" – „Lasă, că ai să spui tu tot!", i-ar fi zis.

După plecarea lui Nemeş, Eugen Ţurcanu a cerut din nou să fie scos la raport, susţinând că se considera nevinovat şi fusese condamnat din greşeală. Conducerea închisorii l-a înştiinţat însă că nu va pleca din puşcărie până când „nu va reuşi să cunoască pe fiecare deţinut în parte, şi ce mai are ascuns, adică nedeclarat". Cu această ocazie, Ţurcanu a aflat că Iosif Nemeş s-a interesat de randamentul său, întărindu-i stima de sine. Dacă până atunci se arătase destul de retras, fiind oarecum pus în umbră de liderii legionari care activaseră în centrul universitar Bucureşti, începând din iulie 1949 a devenit mai îndrăzneţ, ajungând să se uite prin vizetă la deţinuţii din celule.

Acţiunea informativă a deţinuţilor coordonaţi de Eugen Ţurcanu se desfăşura în paralel cu unele măsuri ale administraţiei de a „securiza" penitenciarul: s-au construit ziduri exterioare, secţiile au fost despărţite de pereţi prevăzuţi cu uşi, pentru a servi izolării acestora etc.

Pe 6 august 1949, autorităţile au trecut efectiv la acţiuni represive prin separarea „vârfurilor" legionare de restul camarazilor, pentru a combate influenţa asupra lor. Acest proces de izolare a durat până la 26 septembrie, când la Piteşti au venit şi restul studenţilor legionari de la Suceava. Însă administraţia închisorii a ajuns la concluzia că izolarea liderilor nu dădea randament, deoarece aveau în pază peste 1.000 de deţinuţi, din rândul cărora „răsăreau" noi lideri, în conformitate cu principiile legionare privind ierarhia (fiecare „vârf" îşi lăsa un succesor în caz că nu mai putea activa). Atunci, Ţurcanu, la solicitarea conducerii închisorii, a apelat la camarazii săi sosiţi de la Suceava pentru a lărgi reţeaua informativă. Totul s-a petrecut cu aprobarea lui Iosif Nemeş.

La începutul lunii noiembrie 1949, Nemeş a venit din nou în vizită la penitenciarul Piteşti, prilej pentru a purta discuţii cu liderii legionari Traian Blaga şi Aurel Tacu. Aceştia au fost întrebaţi dacă în urma izolărilor începute în august se mai considerau legionari. Se pare că răspunsul celor doi l-a nemulţumit pe Nemeş, întrucât după întrevedere şi-a dat acordul pentru începerea „reeducării" prin mijloace violente. La propunerea lui Eugen Ţurcanu, directorul penitenciarului Piteşti, Alexandru Dumitrescu, a acceptat ca în celulele „rezistenţilor" să fie introduşi unii legionari care-şi renegaseră fosta activitate politică, prin „reeducare". Iosif Nemeş a fost de acord să se folosească bătaia în scopul obţinerii declaraţiilor de „autodemascare". Astfel a început cumplita acţiune în rândul deţinuţilor legionari de la Piteşti[137].

Bazele „teoretice" ale utilizării violenţei fizice în scopul „reeducării" şi obţinerii „omului nou" au fost fundamentate tot de către pedagogul sovietic

[137] *Ibidem*, p. 95-125.

Makarenko. În scrierile sale, acesta susţinea că, prin violenţă fizică şi delaţiuni între camarazi, se putea modela un „om nou", „epurat" de toate tarele trecutului, care putea fi „integrat" realităţilor sociale „post-burgheze"[138]. Însuşi Stalin era adeptul utilizării violenţei contra adversarilor politici. Printr-o telegramă adresată tuturor cadrelor Partidului Comunist din URSS, la 20 ianuarie 1939, acesta anunţa că: „Comitetul Central al Partidului Comunist (bolşevic) al Uniunii Sovietice explică faptul că aplicarea metodelor de presiune fizică practicate de NKVD este permisă din 1937, în conformitate cu autorizaţia Comitetului Central al partidelor comuniste (bolşevice) din toate republicile"[139].

Maltratările de la Piteşti erau cunoscute până la nivelul cel mai înalt al Ministerului de Interne/Securităţii, respectiv generalul Gheorghe Pintilie. Însă niciodată nu s-a dat vreun ordin scris de intervenţie a personalului penitenciarului, legionarii fiind lăsaţi să se bată şi să se tortureze între ei, aparent fără vreun interes pentru scopurile autorităţilor. Ofiţerii de Securitate ai închisorii nu raportau cazurile de violenţă fizică între deţinuţii de la Piteşti, întrucât nu aveau ordine în această direcţie[140]. Regimul intenţiona să nu „lase urme".

Imediat după vizita lui Iosif Nemeş din noiembrie 1949, în închisoarea Piteşti deţinuţii care făceau parte din reţeaua informativă a lui Eugen Ţurcanu au început să fie transferaţi dintr-o celulă în alta, pentru a pregăti începutul „reeducării prin tortură". Toate mutările se făceau cu acordul referentului politic al penitenciarului, Ion Marina, şi al directorului, Alexandru Dumitrescu. În ansamblu, acţiunea a fost pregătită şi supervizată de Ion Marina şi Eugen Ţurcanu. Pe 21 sau 22 noiembrie 1949, Ţurcanu a fost dus de Marina în biroul directorului Dumitrescu. Referentul politic a afirmat că „acţiunea este coaptă deacum" şi că pe data de 25 noiembrie avea să înceapă „reeducarea".

Ca şi la Suceava, „reeducarea" era coordonată de un comitet, din care făceau parte: Eugen Ţurcanu şi Gheorghe Bâgu (ca şefi) şi Gheorghe Teuţan, Gheorghe Roşca şi Leonard Gebac (ca membri). Pentru începerea acţiunii au fost desemnaţi următorii deţinuţi legionari: Leonard Gebac, Viorel Burculeţ, Gheorghe Roşca, Gheorghe Bâgu, Constantin Craiu, Constantin Sofronie, Gheorghe Teuţan, Friedrich Cordun, Ion Griga şi Maximilian Sobolevschi. Pe baza informaţiilor adunate de informatorii lui Ţurcanu, în ziua de 24 noiembrie 1949 au fost „demascaţi", în celule, primii legionarii care se opuneau „reeducării". Violenţele au început a doua zi, când, din senin, deţinuţii „reeducatori" au început să-i lovească pe camarazii lor „rezistenţi". După violenţele de început, deţinuţii incluşi în programul de „reeducare prin tortură" au fost maltrataţi până au dat declaraţii despre „activitatea duşmănoasă" pe care au dus-o împotriva regimu-

---

[138] *Ibidem*, p. 15-31.

[139] Duplan, Christian, Giret, Vincent, *Viaţa în roşu*, vol. II, *Vraşovia, Praga, Budapesta, Bucureşti: 1944-1968*, Bucureşti, Editura Nemira, 1997, p. 30

[140] Stănescu, Mircea, *op. cit.*, p. 126.

lui. Dacă la început bătaia era „nesistematică", în timp a fost aplicată cu rigoare şi transformată în tortură. Deţinuţii erau obligaţi să facă gimnastică forţată – culcări, genuflexiuni –, să stea zile şi nopţi întregi în poziţii chinuitoare etc. Torturile fizice erau combinate cu cele psihice. În unele cazuri, violenţele au fost aplicate de gardienii închisorii, şi chiar de conducerea administrativă a penitenciarului[141].

Torturile încetau atunci când deţinuţii supuşi „reeducării" cedau presiunilor şi acceptau să-şi facă „demascarea". Ei erau asiguraţi de Eugen Ţurcanu că nu vor fi implicaţi în procese în urma noilor declaraţii. „Demascările" gândite de „reeducatorul"- şef şi susţinătorii săi din Ministerul de Interne cuprindeau două faze. Întâi de toate, deţinuţii îşi prezentau „demascarea exterioară", prin care afirmau că se rupseseră de trecut. Însă urma „demascarea internă", o adevărată înşiruire de fapte fantastice – erau obligaţi să spună despre ei şi familiile lor că sunt cei mai mari criminali, incestuoşi, depravaţi şi sceleraţi. „Autobiografia" se prezenta în faţa camarazilor din celule şi era supravegheată de comitetul de „reeducare". Odată încheiată acţiunea, deţinuţii „reeducaţi" deveneau torţionari ai colegilor care se menţineau pe poziţii rezistente. Cele mai „spectaculoase" „demascări" au fost trimise la Ministerul de Interne, pentru a proba schimbarea radicală în conduita deţinuţilor legionari[142].

Un destin tragic în timpul „reeducării de tip Piteşti" a avut Alexandru Bogdanovici, iniţiatorul programului de „convertire" a legionarilor prin lectură, la penitenciarul Suceava. Astfel, între 5 şi 10 ianuarie 1950, Ţurcanu a anunţat în celula în care se pregătea un „lot" pentru „reeducare" că, împreună cu Gheorghe Roşca, Vasile Puşcaşu şi Alexandru Mărtinuş, va forma un „comitet de analiză" al acţiunii întreprinse de Bogdanovici la Suceava. Eugen Ţurcanu le-a interzis celorlalţi colegi din „comitetul de reeducare" să participe la „demascarea" lui Bogdanovici. În urma „sentinţei", a rezultat că Alexandru Bogdanovici a desfăşurat în penitenciarul Suceava o acţiune „oportunistă", drept pentru care i s-a „prescris" un regim de izolare în celulă – nimeni nu avea voie să-i adreseze vreun cuvânt. În zilele următoare a fost dus în biroul referentului politic al închisorii Piteşti, unde a fost bătut crunt de către Ţurcanu şi Alexandru Popa, cu vătraiul[143]. Alexandru Bogdanovici a fost torturat până ce şi-a pierdut controlul asupra unor funcţii ale organismului, decedând la infirmeria închisorii, pe 15 aprilie 1950. A fost singurul deţinut implicat în „reeducarea prin tortură" care a refuzat să-şi facă „demascarea din interior". El era şi un personaj incomod pentru conducerea Direcţiei Generale a Penitenciarelor, deoarece cunoştea că acţiunile de „reeducare" se făceau cu acordul autorităţilor cele mai înalte ale Statu-

[141] *Ibidem*, p. 127-131.
[142] *Ibidem*, p. 132-134.
[143] *Ibidem*, p. 159-160.

lui. Practic, Bogdanovici a fost asasinat lent, prin bătăi şi diverse privaţiuni. Ordinul l-a dat Eugen Ţurcanu, iar executantul a fost Vasile Puşcaşu[144].

Un destin nefericit a avut şi Nutti Pătrăşcanu, considerat liderilor studenţilor de la Piteşti înainte de începerea „reeducării prin tortură". În urma bătăilor, acesta a cedat presiunilor, s-a „demascat", şi-a făcut „autoanaliza" şi a devenit, la rândul său, „reeducator" pentru camarazii care rezistau. Însă pe 9 februarie 1950 a intrat din nou în „morişca" „reeducării", fiind acuzat de Ţurcanu că nu declarase tot, dorind să compromită acţiunea. A fost bătut din nou şi izolat până la începutul lunii martie[145].

În timp, şeful „reeducărilor", Eugen Ţurcanu, a ajuns să se identifice cu postura de torţionar. El beneficia de regim preferenţial, locuind singur în celulă, în diferite spaţii ale penitenciarului. Când a avut nevoie, a fost dus la spital în oraş, privilegiu de care nu s-a bucurat nici un alt deţinut. Prin aprilie 1950, Ţurcanu i-a declarat lui Nutti Pătrăşcanu (care ispăşise între timp „completarea" la „reeducare") că „demascarea a devenit o pasiune pentru el, şi că în caz că mâine i s-ar oferi libertatea, ar refuza până nu termină ce are de lucrat aici, în penitenciarul Piteşti"[146] (Ţurcanu a avut de „lucru" chiar dacă la nivelul Direcţiei Generale a Penitenciarelor s-au produs schimbări de cadre. Astfel, la începutul lunii mai 1950, mr. Iosif Nemeş a fost înlocuit de la conducerea Serviciului Operativ cu lt.-col. Tudor Sepeanu. Acesta s-a arătat nemulţumit de „calitatea informaţiilor" obţinute de predecesorul său, pe care le considera „banale". Însă a tolerat continuarea „reeducării prin tortură", care avea ca scop principal tocmai „producerea" unor noi informaţii despre „activitatea criminală" a Mişcării legionare[147]).

Apreciind „succesul" experimentului de la Piteşti, autorităţile au decis exportarea „reeducării" şi în alte spaţii unde erau deţinuţi politic. În seara zilei de 24 martie 1950, în penitenciar a venit Iosif Nemeş, însoţit de Marin Constantinescu, şeful Direcţiei Administrative (care avea în atribuţii transferul deţinuţilor) a Direcţiei Generale a Penitenciarelor. Împreună cu directorul închisorii Piteşti au format o comisie de triere a deţinuţilor, pentru a fi trimişi în lagărele de muncă de la Canalul Dunăre–Marea Neagră. În total au fost selectaţi 300 de condamnaţi, fiind excluşi cei care nu-şi făcuseră demascarea şi bolnavii de inimă sau de hernie[148].

Însă aplicarea „metodei Piteşti" de „reeducare" la Canalul Dunăre–Marea Neagră a provocat, în cele din urmă, compromiterea acţiunii. Cei 300 de studenţi de la Piteşti au fost duşi la colonia de muncă Peninsula, unde au fost ca-

---

[144] *Ibidem*, p. 208.
[145] *Ibidem*, p. 164.
[146] *Ibidem*, p. 191-192.
[147] *Ibidem*, p. 195-205.
[148] *Ibidem*, p. 186-187.

zaţi în două barăci. Conform indicaţiilor autorităţilor, au început „munca informativă", stabilindu-şi o „arie" de recrutare a victimelor. „Reeducabilii" erau invitaţi în barăcile studenţilor „piteşteni", unde începeau torturile, în vederea obţinerii „demascărilor" şi „autoanalizelor". Însă, spre deosebire de închisoarea Piteşti, deţinuţii de la Canal aveau dreptul la vorbitor, fiind vizitaţi regulat de familii. Aşa se face că a „respirat" în străinătate moartea doctorului Ion Simionescu, survenită ca urmare a „reeducării prin tortură". Cazul său a fost prezentat la BBC, determinând autorităţile penitenciare să ia măsuri[149].

Aşadar, la sfârşitul lunii iulie 1951, col. Ludovic Czeller, şeful Corpului de Control Administrativ din Direcţia Generală a Penitenciarelor, a iniţiat o inspecţie la penitenciarul Piteşti, care a avut ca efect o percheziţie generală. Ca urmare, deţinuţii „reeducatori" au fost transferaţi împreună în celule, iar materialele „educative" şi gazeta de perete au fost ascunse. Czeller nu şi-a manifestat dezacordul faţă de „reeducarea de tip Piteşti", însă le-a comunicat deţinuţilor implicaţi în acţiune că nu mai puteau activa acolo. Cu această ocazie, Eugen Ţurcanu şi-a reafirmat ataşamentul faţă de principiile „reeducării", mărturisindu-le apropiaţilor că se va sinucide dacă proiectul va fi stopat. Fiind în continuare în legătură cu administraţia închisorii, el a aflat că deţinuţii de acolo vor fi mutaţi în alte penitenciare. Înainte de plecare, i-a determinat pe „reeducatorii" săi să semneze angajamente conform cărora vor continua acţiunea în centrele de detenţie unde erau trimişi. La 21 august 1951, toţi deţinuţii politic studenţi de la Piteşti au fost mutaţi la Gherla[150].

Bilanţul acţiunii de „reeducare prin tortură" a fost tragic: 22 de morţi şi peste 1.000 de mutilaţi fizic şi psihic[151]. Regimul a urmărit prin acest program să strivească orice potenţial de opoziţie din partea tinerilor legionari, cu scopul de a-i face fideli principiilor de stânga, marxist-leniniste. Mulţi au cedat repede şi au redactat „autobiografii" dezonorante pentru trecutul lor politic şi viaţa personală, însă au fost şi cazuri de legionari care au rezistat până nu i-au mai ţinut puterile. O explicaţie ar fi ideologizarea lor extremă şi teama de a nu fi făcuţi responsabili că au cedat în faţa „duşmanului", în cazul în care regimul comunist ar fi căzut şi ar fi fost eliberaţi. Ca şi camarazii din libertate, legionarii închişi la Piteşti în 1949, când a început reeducarea, sperau încă la „venirea americanilor", în urma unui „inevitabil" război dintre Est şi Vest. Până în iunie 1949, când a intrat în vigoare noul regulament penitenciar[152], ei puteau primi pachete de acasă, învelite, de regulă, în hârtie de ziar. Astfel aveau acces la diverse informaţii, pe care le interpretau în şedinţe de cuib. Conform interpretării grupului de lideri – Pătrăşcanu, Popescu, Blaga, Soroiu –, evenimentele

[149] Bălan, Ion, *op. cit.*, p. 233-235.
[150] Stănescu, Mircea, *op. cit.*, p. 269-270.
[151] *Ibidem.*
[152] *Ibidem*, p. 114.

internaţionale „întrevedeau" o schimbare „pozitivă" a situaţiei politice din ţară[153]. Însă după acest moment, iunie 1949, în penitenciar nu a mai pătruns nici o informaţie din afară. Probabil, unii legionari „rezistenţi" au rămas cu imaginea iminenţei unui nou conflict mondial, aşteptând schimbări care să le ofere libertatea. S-au ales cu mutilări fizice şi psihice pe viaţă, iar cei mai nefericiţi cu moartea.

Odată cu începerea mutării studenţilor de la Piteşti, „reeducarea prin tortură" a încetat să mai fie un experiment caracteristic deţinuţilor legionari. Tragicul proiect a devenit un adevărat „fenomen", prin extinderea în alte centre de detenţie, cuprinzând toate categoriile de condamnaţi politic. Pe lângă deţinuţii „reeducaţi" transferaţi la Canal, pe parcursul anului 1950 „piteştenii" au ajuns şi în alte centre de detenţie. Astfel, un alt grup important, condus de Alexandru Popa, adjunctul lui Ţurcanu, a fost trimis la Gherla, în iunie 1950. La sosire, grupul i-a contactat pe Constantin Avădanei şi pe Gheorghe Sucigan, ofiţeri politici ai închisorii, pentru a iniţia acţiunea informativă în rândul deţinuţilor. „Reeducarea prin tortură" a început după sosirea „grupului Ţurcanu" de la Piteşti, în august 1951. Maltratările au încetat la 19 decembrie 1951, când grupul de „reeducatori" a fost ridicat de la Gherla şi dus la Jilava, în vederea anchetelor în procesul care li se pregătea. Printre victimele acţiunii din penitenciarul Gherla s-a aflat liderul socialist Ion Fluieraş, ucis în chinuri de către un fost UTC-ist, „reeducat" de legionarii sosiţi de la Piteşti şi devenit torţionar[154]. Au mai existat tentative de aplicare a experimentului şi în alte penitenciare: Târgu Ocna, Ocnele Mari, Târgşor, Baia Sprie, Aiud, însă nu la proporţiile de la Piteşti şi Gherla. „Eşecul" s-a datorat numărului redus de „reeducaţi" trimişi acolo, precum şi rezistenţei deţinuţilor la tentativele de aplicare a violenţelor[155].

Transferaţi la Jilava, exponenţii „reeducării prin tortură" au început să fie anchetaţi asupra „Fenomenului Piteşti". Nu este clar din ce considerente regimul a dispus încetarea experimentului, însă, prin natura anchetei, a urmărit să se dezică de orice implicare. Toată acţiunea a fost pusă pe seama Mişcării legionare, după o poveste demnă de romane poliţiste: Horia Sima a transmis lui Eugen Ţurcanu ordinul să introducă în închisori un regim de teroare, pentru a compromite „regimul democrat-popular" pe plan internaţional, deoarece aplica deţinuţilor politic tratamente inumane. Ordinul ar fi fost reînnoit la Jilava de către Vică Negulescu, prin intermediul lui Nutti Pătrăşcanu.

---

153 *Ibidem*, p. 113.

154 Bălan, Ion, *op. cit.*, p. 228-230.

155 Tismăneanu, Vladimir, Dobrincu, Dorin, Vasile, Cristian (ed.), *Comisia Prezidenţială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România: Raport final*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2007, p. 464.

Scenariul Securităţii pentru „spălarea" regimului de orice implicare în „reeducarea prin tortură" se distinge cel mai fidel prin modul de redactare a rechizitoriului în cazul „lotului" Ţurcanu, datat 20 septembrie 1954:

„După rebeliunea legionară din ianuarie 1941, o parte din membrii organizaţiei legionare au fugit în Germania iar acolo au fost instruiţi în diferite şcoli de spionaj, ca terorişti şi diversionişti.

Dintre legionarii rămaşi în ţară, unii au fost recrutaţi în reţeaua de spionaj a Biroului II al Corpului IV Armată Iaşi şi au activat atât în ţară, cât şi pe teritoriul Uniunii Sovietice.

Majoritatea legionarilor din prezentul dosar au făcut parte din reţeaua de spionaj a Biroului II ca: Cobâlaş Nicolae, Dumitrescu Dan, Popa Alexandru şi alţii.

După actul istoric de la 23 august 1944, legionarii din Germania în frunte cu Horia Sima, au luat iniţiativa organizării unei activităţi criminale în spatele frontului sovietic pe teritoriul ţării noastre. Această activitate criminală avea diferite aspecte de sabotaj, teroare şi crimă şi a fost organizată de către trimişii lui Horia Sima, care au fost paraşutaţi din avioane imperialiste, cum este cazul lui Petraşcu Nicolae, Nistor Chioreanu, Ovidiu Găină şi alţii.

Toţi aceşti comandanţi legionari aveau instrucţiuni precise din partea lui Horia Sima de felul cum trebuie să desfăşoare activitatea lor criminală de sabotaj, teroare şi diversiune pe teritoriul ţării noastre.

În decembrie 1945, Petraşcu Nicolae fiind chemat de fosta conducere a MAI şi punându-i-se în vedere să înceteze ori şi ce activitate subversivă, acesta acceptă formal ordinele primite de la MAI, dând dispoziţii în acest sens organelor sale din subordine.

Pe de altă parte, acesta ia măsuri de intensificare a activităţii legionare, de recrutare de noi membri, de schimbare a formei de organizare şi de folosire de organizaţii legale pentru a-şi putea desfăşura activitatea lor criminală.

Mai mult, în toamna anului 1945, fostul comandant legionar din ţară a dat ordin unor legionari de încredere să intre în PCR, cât şi în alte organizaţii democratice, de unde să culeagă informaţii şi să saboteze munca acestor organizaţii. Astfel au reuşit să între în PCR şi în organizaţii democratice o serie de legionari, dintre care şi inculpaţii Ţurcanu Eugen şi Juberian Constantin, unde au desfăşurat o activitate informativă în favoarea organizaţiei legionare şi de unde au putut să sprijine pe membrii organizaţiei din care făceau parte.

O altă formă de activitate legionară a fost şi aceea de aşa-zisă reeducare pe care legionarii închişi în penitenciarul Aiud au desfăşurat-o, cu scopul ca pe de o parte să apară ca elemente reeducate şi să fie puşi mai devreme în libertate, iar pe de altă parte, să-şi poată desfăşura activitatea lor legionară.

În toamna anului 1947, fostul Comandant legionar pe ţară a primit ordin din străinătate prin Eugen Teodorescu, trimisul lui Horia Sima, ca legionarii să se organizeze pe linie informativă şi să culeagă următoarele informaţii:

– Cu caracter economic, privind capacitatea de producţie a întreprinderilor, felul lucrărilor, schiţele fabricilor etc.;

– Informaţii privind probleme militare, capacitatea şi potenţialul Armatei RPR, şi de asemenea despre unităţile Armatei Sovietice din RPR;

– Informaţii privind organizaţiile subversive din ţară, despre felul cum îşi desfăşoară ele activitatea, cine sunt şefii lor şi posibilitatea reactivării lor.

Aceste directive date de către comandantul legionar au fost aplicate în practică şi întreaga organizaţie legionară din ţară s-a transformat într-o agentură pentru culegerea de informaţii care urmau să fie predate lui Horia Sima şi de acolo serviciilor de spionaj imperialiste.

După arestările din mai 1948, care au fost făcute în urma faptului că organele de stat au descoperit activitatea criminală pe care o duceau membrii organizaţiei legionare împotriva angajamentului pe care şi-l luase în anul 1945, legionarii închişi la penitenciarul Suceava sperau totuşi că Petraşcu Nicolae va lua legătura cu fosta conducere a MAI, cu care să trateze eliberarea celor arestaţi.

După condamnarea vârfurilor legionare şi văzându-se spulberată posibilitatea unei eliberări din penitenciare, Comandamentul legionar din penitenciarul Suceava format din: Cobâlaş Nicolae, Ţurcanu Eugen, Dan Dumitrescu, Pislaru Nicolae, Bogdanovici Alexandru, Tăutu Vladimir, Mărtiunuş Alexandru şi alţii, studiind situaţia legionarilor din penitenciare, au propus să treacă la aplicarea unei noi linii tactice în activitatea legionară, care urma să se desfăşoare sub formula reeducării.

Astfel a fost organizată aşa-zisa acţiune de reeducare, condusă la început de către Bogdanovici Alexandru împreună cu Ţurcanu Eugen, Gherase Aurel, Daneş Remus, Tudor Popescu şi Mărtinuş Alexandru, care au alcătuit un memoriu către CC al PMR în care arăta că se «desolidarizează» de şefii lor şi de Mişcarea legionară, cerând să fie puşi în libertate.

Prin acest memoriu, ei încercau să ducă în eroare organele de stat iar, pe de altă parte, să-şi continue activitatea legionară sub masca aşa-zisei reeducări.

După începerea acestei acţiuni, care îi prezenta pe legionari că au devenit peste noapte «duşmani ai organizaţiei legionare» pentru a-şi câştiga încrederea administraţiei, s-au prezentat la conducerea penitenciarului pentru a furniza «informaţii» asupra celor ce se petreceau în penitenciar, în vederea creării unei reţele de informatori.

De asemenea, o altă activitate care a fost luată de cei care conduceau această activitate de aşa-zisă reeducare, a fost aceea de aşa-zisă izolare a vârfurilor legionare, pentru ca – aşa cum spuneau ei – să nu li se facă greutăţi în acţiunea de reeducare.

În realitate – aşa cum arată acuzatul Cobâlaş Nicolae, ei conduceau din umbră această acţiune de diversiune, desfăşurată sub masca aşa-zisei reeducări.

În felul acesta, legionarii din penitenciar, prin reţeaua lor de informatori, au cules o serie de informaţii dintre care o parte – care priveau problemele neesenţiale şi nereale, le predau administraţiei, iar o altă parte, care priveau problemele care interesau organizaţia legionară, erau păstrate în scopul de a cunoaşte activitatea din penitenciar şi a fi scoase din penitenciar şi predate lui Simionescu Nicolae, care era şeful serviciului legionar de informaţii din Moldova.

În vederea creării de cadre necesare, care să deservească scopul criminal urmărit de ei, din ordinul celor care lucrau în umbră, în frunte cu Cobâlaş, au înfiinţat ODCC-ul (organizaţia deţinuţilor cu convingeri comuniste) care la început era condusă de către Ţurcanu Eugen şi Bogdanovici Alexandru.

Organelor de stat, părându-li-se cu totul suspectă această organizaţie, deoarece era de neconceput «legionari cu convingeri comuniste» au hotărât să se interzică activitatea acestei organizaţii.

Din aprilie 1949, fiind transferat un grup de deţinuţi legionari în frunte cu acuzatul Ţurcanu Eugen, de la penitenciarul Suceava la penitenciarul Piteşti, aceştia au continuat aşa-zisa acţiune de reeducare şi informare la penitenciarul Piteşti, iar mai târziu, prin venirea unor noi deţinuţi de la penitenciarul Suceava, şi Ţurcanu Eugen aflând că aşa-zisa acţiune de reeducare de la Suceava a fost deconspirată, a trecut la o nouă formă de activitate legionară în penitenciarul Piteşti, prin aşa-zisa demascare.

Aceiaşi acţiune teroristă şi diversionistă a dus-o şi acuzatul Popa Alexandru în penitenciarul de la Gherla.

Din actele dosarului şi din declaraţiile acuzaţilor Pătrăşcanu Nutti, Voinea Octavian, Popescu Aristotel, Popa Alexandru şi Livinschi Mihai, se arată că scopul urmărit prin această acţiune de aşa-zisă demascare era:

– De a pregăti noi cadre pe linie informativă şi de diversiune care să conducă acţiunea în celelalte penitenciare, iar legionarii care se eliberau, să se strecoare ca informatori în cadrul aparatului de stat;

– Să se încadreze în organizaţia legionară, deţinuţi din celelalte grupuri politice contra-revoluţionare;

– Să se facă propagandă în ţările imperialiste că deţinuţii politici aflaţi în penitenciare au condiţii inumane prin care se urmăreşte exterminarea şi maltratarea lor. Propaganda aceasta avea drept scop de a compromite regimul şi guvernul nostru.

Concomitent cu această acţiune teroristă desfăşurată sub masca aşa-zisei demascări, acuzaţii au mai întreprins o acţiune de sabotaj în cadrul unităţii productive de pe lângă penitenciarul Gherla prin:

- Rapoarte false de producţie;
- Timp de lucru mărit pentru executarea lucrărilor;

- Întreţinerea unei atmosfere ostile producţiei.

Prin aceste metode ei pregăteau legionarii din închisori, din punct de vedere practic, de felul cum trebuie să întreprindă acţiuni de sabotaj în întreprinderile de stat în care vor lucra după ispăşirea pedepselor.

Această acţiune de teroare şi diversiune dusă de către acuzaţi în penitenciarele Piteşti şi Gherla, care a fost începută la Suceava, a fost extinsă şi în penitenciarele Târgşor, Târgu Ocna, colonia de muncă Peninsula şi Poarta Albă şi urma să fie extinsă şi la celelalte penitenciare, dacă vigilenţa organelor de stat nu ar fi deconspirat la timp această acţiune criminală dusă de către acuzaţii legionari din prezentul dosar".

Pentru a se face legătura cu „Comandamentul pe ţară" al Mişcării legionare, în proces a fost implicat şi Vică Negulescu. Conform scenariului, acesta i-ar fi dat instrucţiuni lui Nutti Pătrăşcanu, după cum reiese din actul de acuzare:

„La penitenciarul Jilava, [Nutti Pătrăşcanu, *n.n.*] luând legătura cu legionarul Vică Negulescu, acesta a trasat ca sarcină legionarilor ca atunci când organele administraţiei penitenciarelor vor pune problema reeducării deţinuţilor, legionarii să accepte acest lucru, pentru a-şi desfăşura activitatea lor legionară.

La începutul lunii februarie 1949, acuzatul a fost transferat la penitenciarul Piteşti şi, potrivit ordinelor primite de la Vică Negulescu şi Jurubiţă Ion, şi-a continuat şi în acest penitenciar activitatea legionară, organizând şedinţe, ajutoare legionare, discuţii cu caracter legionar, amintiri din viaţa legionară, combaterea literaturii progresiste cât şi cântece legionare.

La sfârşitul lunii aprilie 1949, sosind la penitenciarul Piteşti legionarul Ţurcanu Eugen, acesta a introdus noua linie de activitate legionară sub masca de aşa-zise demascări şi deoarece acuzatul Pătrăşcanu Nutti se manifesta împotriva acestei forme, s-a înţeles cu Ţurcanu Eugen ca în mod formal să treacă prin aşa-zisa demascare, cu care ocazie a primit câteva palme, ca apoi să se încadreze în activitatea criminală desfăşurată de Ţurcanu Eugen".

Procesul a început la 25 octombrie 1954, fără ca judecătorii militari să aibă surprize din partea inculpaţilor (doar Nicolae Cobâlaş, „înzestrat" de acuzare cu funcţia de şef al „Comandamentului" din închisoarea Suceava a ridicat obiecţii). Acuzaţii şi-au menţinut declaraţiile din timpul anchetelor, pe baza cărora se întocmise rechizitoriul[156]. Iniţial, în timpul interogatorilor, Eugen Ţurcanu a refuzat să accepte varianta oficială, susţinând că toate acţiunile le-a făcut la cererea „organelor". Brusc însă, în sala de judecată, a refuzat să conteste rechizitoriul[157]. Probabil, înainte de începerea procesului, autorităţile îi promiseseră eliberarea, în cazul în care va colabora. Nu a fost să fie, întrucât sentinţa, emisă la 10 noiembrie 1954, a dispus pedepse extreme: Eugen Ţurcanu, Alexandru

[156] Stănescu, Mircea, *Procesele reeducării (1952-1960). Statul şi dreptul, instrumente de represiune ale dictaturii comuniste*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale „Memoria", 2008, p. 86.
[157] *Ibidem*, p. 114.

Popa, Vasile Puşcaşu, Vasile Păvăloaie, Mihail Livinschi, Ion Stoian, Grigore Romanescu, Octavian Voinea, Aristotel Popescu, Nutti Pătrăşcanu, Cornel Pop, Maximilian Sobolevschi, Dan Dumitrescu, Constantin Juberian, Cornel Popovici, Gheorghe C. Popescu, Ion Voin, Ioan Cerbu, Cristian Paul Şerbănescu, Constantin P. Ionescu, Octavian Zbranca şi Nicolae Cobâlaş au fost condamnaţi la moarte şi confiscarea averii pentru „crima de acte de teroare în grup" şi pentru „crima de uneltire contra securităţii interne a RPR"[158]. Condamnaţii au adresat cereri de graţiere către Prezidiul Marii Adunări Naţionale, însă solicitările a şaisprezece dintre aceştia au fost respinse. Aşadar, pe 17 decembrie 1954, orele 23:00, Eugen Ţurcanu, Ion Stoian, Nicolae Cobâlaş, Cristian Paul Şerbănescu, Grigore Romanescu, Cornel Pop, Cornel Popovici, Octavian Zbranca, Ion Voin, Ioan Cerbu, Gheorghe C. Popescu, Constantin P. Ionescu, Constantin Juberian, Mihai Livinschi, Vasile Păvăloaie şi Maxiliam Sobolevschi au fost executaţi în penitenciarul Jilava. Un al şaptesprezecelea condamnat la moarte, Vasile Puşcaşu, a fost executat pe 22 iunie 1955, tot la Jilava, după ce Prezidiul MAN a întârziat cu o jumătate de an răspunsul la cererea de graţiere, din motive necunoscute[159].

Ulterior a fost organizat şi un proces pentru personalul penitenciar care a participat la „reeducarea prin tortură de tip Piteşti". Însă anchetele s-au oprit la funcţiile de execuţie, fără ca demnitarii la nivel înalt din Ministerul de Interne/Securitate şi chiar PMR să fie traşi la răspundere pentru organizarea şi aplicarea experimentului[160].

Procesul din 1954 nu a marcat delimitarea finală a regimului de responsabilitatea privind „Fenomenul Piteşti". Informaţii despre atrocităţile petrecute în penitenciarele unde îşi ispăşeau condamnările deţinuţii politic au ajuns peste graniţe, menţinând o imagine „stalinistă" a guvernului de la Bucureşti. Chiar în 1954, Securitatea a organizat un nou proces al „reducării prin tortură", de această dată încercând să „dovedească" implicarea „Comandamentului legionar" în decizia de iniţiere a atrocităţilor. Scenariul susţinea că Vică Negulescu, aflat la Jilava în perioada 11-29 ianuarie 1949, i-ar fi transmis lui Nutti Pătrăşcanu directive să menţină organizaţia legionară în închisoarea Piteşti, activitate care a culminat cu „reeducarea". Ordinul nu ar fi fost direct, ci prin intermediul lui Decebal-Corneliu Andrei, Ion Jurubiţă, Dragoş Hoinic şi Constantin Oprişan[161].

Pentru instrumentarea dosarului, Securitatea i-a folosit pe Alexandru Popa, Octavian Voinea, Aristotel Popescu, Nutti Pătrăşcanu şi Dan Dumitrescu, din

---

[158] *Ibidem*, p. 115.
[159] *Ibidem*, p. 116-118.
[160] Giurescu, Dinu C., Ştefănescu, Alexandru, Ţiu, Ilarion, *România şi comunismul: o istorie ilustrată*, Bucureşti, Editura Corint, 2010, p. 126.
[161] Stănescu, Mircea, *Procesele reeducării...*, p. 234.

„lotul" condamnaţilor la moarte în primul proces al „reeducării" de la Piteşti. Sentinţa lor nu fusese aplicată, prin întârzierea deciziei Prezidiului Marii Adunări Naţionale la cererea de graţiere. Probabil, cei cinci au acceptat să participe la proces necondiţionat, în urma negocierilor cu Securitatea, având în vedere că Vasile Puşcaşu fusese împuşcat după şase luni de la sentinţă, cel mai posibil din cauza faptului că refuzase să mai fie implicat în acţiuni judiciare înscenate.

Aşa cum am menţionat, şef de „lot" a fost Vică Negulescu, care nu avusese nici o legătură cu „reeducarea", fiind închis în acea perioadă la Aiud. Următorii inculpaţi erau foste victime ale „experimentului": Constantin Oprişan şi Dragoş Hoinic (prezumtivii difuzori ai ordinului lui Negulescu în închisoarea Piteşti), Iosif V. Iosif, Gheorghe Calciu, Aurel Popa, Virgil Bordeianu şi Gheorghe Caziuc (ultimii doi, deşi îşi ispăşiseră pedeapsa, au fost arestaţi din nou, în 1956)[162].

Ca şi acuzaţii din primul proces al „reeducării" de la Piteşti, inculpaţii „lotului" din 1956 au fost aduşi în faţa justiţiei pentru „infracţiunea de acte de pregătire la crima de uneltire contra securităţii statului" şi „acte de teroare în grup" (cu excepţia lui Vică Negulescu, Constantin Oprişan şi Dragoş Hoinic). Rechizitoriul păstra, de asemenea, liniile generale ale primului proces: după 1948, „Comandamentul" Mişcării legionare a dispus continuarea activităţii în penitenciare, sub „masca" aşa-zisei „reeducări". Scopurile acestei acţiuni ar fi fost următoarele: „culegerea de informaţii de la deţinuţi şi folosirea lor în scopurile reorganizării şi continuării activităţii legionare"; „continuarea activităţii în penitenciare de către elementele condamnate"; „recrutarea şi pregătirea de noi elemente legionare în penitenciare din rândul deţinuţilor cu condamnări mici, care, urmând a fi eliberaţi, să poată trece la activitate legionară", „compromiterea regimului democrat prin aplicarea de către legionari a o serie de metode fasciste de teroare în acţiune de aşa-zisă «reeducare şi demascare», care activitate era prezentată de legionari ca fiind a organelor de stat"[163].

Procesul a început la 29 octombrie 1956, la Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militare Bucureşti. Însă inculpaţii au refuzat să mai facă jocul Securităţii, negând capetele de acuzare din rechizitoriu. Vică Negulescu şi Gheorghe Calciu adoptaseră această conduită încă din timpul anchetelor. Exemplul lor a fost urmat ulterior, în boxă, şi de ceilalţi acuzaţi, care au afirmat că făcuseră declaraţiile de la dosar sub presiune, iar acum le negau[164]. Cei cinci condamnaţi la moarte în primul proces al „reeducării" de la Piteşti au fost aduşi ca martori, susţinând scenariul Securităţii. La proces s-a iscat un mic scandal în legătură cu aceştia, întrucât Gheorghe Calciu a afirmat că atâta timp cât aveau de ispă-

---

[162] *Ibidem*, p. 203-204.
[163] *Ibidem*, p. 210-211.
[164] *Ibidem*, p. 214.

şit sentința capitală, nu puteau fi aduşi ca martori. Declarațiile lor erau emise sub presiunea amenințării cu executarea pedepsei[165].

Datorită faptului că desfăşurarea procesului nu a fost conformă cu planurile autorităților, sentința a fost întârziată în repetate rânduri. Inițial, condamnații au aşteptat verdictele pe 11 mai 1957, însă instanța a argumentat că nu a avut timpul necesar pentru a studia actele de la dosar (procesul începuse la 29 octombrie 1956!). Invocând aceleaşi motive, au mai existat alte trei amânări: 25 mai, 10 iunie şi 18 iunie. În cele din urmă, la 25 iunie 1957 Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militare Bucureşti a emis sentința în cazul „lotului" Vică Negulescu. Acesta a fost condamnat la moarte, împreună cu Virgil Bordeianu şi Gheorghe Caziuc (cei doi fuseseră trimişi de la Piteşti în alte centre de detenție ca să aplice „reeducarea prin tortură"). Ceilalți inculpați au beneficiat de „circumstanțe atenuante" din partea completului de judecată, primind următoarele pedepse: Dragoş Hoinic, Constantin Oprişan şi Aurel Popa – 25 de ani muncă silnică, Iosif V. Iosif şi Gheorghe Calciu – 15 ani muncă silnică[166]. Condamnații au înaintat recurs, însă la 3 septembrie 1957 tribunalul a respins cererile şi a menținut pedepsele pronunțate[167].

Sentințele capitale nu s-au executat în acest proces, condamnații fiind transferați la Jilava, unde au fost supuşi unui regim carceral drastic. Deşi sufereau de boli grave, contactate în perioada detenției, au fost izolați şi supuşi unor aspre pedepse individuale, în cazul în care încălcau regulamentul penitenciar. Între anii 1959-1961, au murit în detenție: Vică Negulescu, Constantin Oprişan, Nutti Pătrăşcanu, Dan Dumitrescu, Aristotel Popescu şi Gheorghe Caziuc[168].

Datorită informațiilor care circulau în spațiul penitenciar, existența şi desfăşurarea „Fenomenului Piteşti" a ajuns la cunoştința liderilor principali ai Mişcării legionare. Aceştia au fost profund îngrijorați de amploarea violențelor, mai ales că, ideologic, Mişcarea susținea că reprezintă „adevăratul tineret" al țării, naționalist, moral şi creştin. Nicolae Petraşcu a aflat despre ceea ce se întâmplase în 1955, pe când se afla închis la Jilava. Întrucât era suferind şi nu ştia dacă va apuca să-şi mai contacteze camarazii din conducerea organizației, a dat dispoziții unui legionar pe care l-a întâlnit la Jilava să transmită următoarele instrucțiuni, cu referire la „Fenomenul Piteşti": „Cele întâmplate la Gherla, Piteşti, Canal ne-a tăiat izvorul"; „tinerele noaste cadre au fost compromise, fără voia lor, aproape total"; „nici unul dintre ei nu va mai avea posibilitatea de a lupta"; „suntem în cel mai mare pericol ce a existat vreodată în viața Mişcării legionare"; „toți cei care scăpați de această prigoană aveți datoria să contribuiți

---

[165] *Ibidem*, p. 219.
[166] *Ibidem*, p. 243-244.
[167] *Ibidem*, p. 251.
[168] *Ibidem*, p. 275-282.

la continuitatea biologică a Mişcării legionare prin căsătorie şi copii", „soţia unui legionar nu trebuie să avorteze, indiferent de greutăţile în care se află", „copii trebuie educaţi de mici în spiritul legionar", „această tactică nu e uşoară, a fost aplicată şi de primii creştini"[169].

3.3.2. „Reeducarea prin muncă cultural-educativă"

În anul 1959, la Penitenciarul Aiud s-a format Grupul Operativ Aiud, condus de col. Gheorghe Crăciun, comandantul închisorii. Această structură avea ca scop „reeducarea" deţinuţilor politic, prin „muncă cultural-educativă": alfabetizare, organizarea calificărilor în diferite meserii, organizarea întrecerilor în muncă, organizarea bibliotecii pentru deţinuţi, rularea de filme şi diafilme, organizarea unor activităţi sportive (volei, tenis de masă, şah etc.), editarea unor gazete de perete şi afişe, organizarea de echipe artistice. Intenţia iniţiatorilor Grupului Operativ era să realizeze o „reeducare" neviolentă a deţinuţilor politic, având în vedere incidentele de la Piteşti de la începutul anilor '50, când unele cadre ale Ministerului de Interne au fost deferite justiţiei şi au fost condamnate. Operaţiunea a fost supravegheată de Ministrul de Interne, Alexandru Drăghici, care s-a deplasat în mai multe rânduri la Aiud. El a intrat chiar în celulele unor deţinuţi, dându-i indicaţii lui Crăciun cu cine să înceapă muncă de „reeducare" (spre exemplu, Dumitru Groza). Toate planurile Grupului Operativ Aiud s-au realizat cu sprijinul Direcţiei a III-a a Securităţii. De asemenea, conducerea Ministerului de Interne le-a aprobat şi le-a controlat.

Până în 1962, când a început „reeducarea" efectivă, Grupul Operativ Aiud a întreprins o vastă acţiune de documentare informativă, deoarece autorităţile nu ştiau care era structura „organizaţiei din închisori" a Mişcării legionare. „Reeducarea" de la Aiud a fost supravegheată de şaptesprezece ofiţeri la început, iar din 1962 de doisprezece. Dintre aceştia, şapte au lucrat sub acoperire, în calitate de gardieni, având uniforme şi gradul de plutonieri. Misiunea lor a fost să-i atragă pe deţinuţi de partea lor, motivând că-i ajută să evite acţiunea informativă a conducerii penitenciarului. Cei şapte ofiţeri acoperiţi au reuşit să câştige încrederea unor legionari importanţi din „nucleul dur", cum ar fi Nistor Chioreanu sau Mircea Nicolau.

Sarcinile informative ale Grupului Operativ Aiud prevedeau: organizarea muncii informative, cunoaşterea „Comandamentului" legionar care desfăşura acţiuni în închisoare şi în afară, cunoaşterea activităţii legionarilor, descoperirea eventualelor canale de legătură, destrămarea activităţii legionare, angrenarea legionarilor în munca productivă şi schimbarea mentalităţii legionarilor prin muncă şi culturalizare. Întâi de toate, trebuiau „demascaţi" toţi funcţionarii din penitenciar care făceau servicii deţinuţilor legionari. S-a descoperit că

[169] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 1, f. 163.

unii gardieni şi angajaţi civili ai închisorii îi compătimeau şi le dădeau informaţii, iar alţii nu executau *ad litteram* ordinele şi regulamentele. Pentru a „lichida" aceste neajunsuri, Grupul Operativ Aiud a întocmit un plan de lucru şi s-au adoptat contra-măsuri[170].

Pentru a nu avea neplăceri asemenea colegilor de la Piteşti, Gheorghe Crăciun a fost interesat care era părerea „capilor" legionari de la Aiud referitoare la o acţiune de „reeducare". Tocmai de aceea, în vara anului 1961, când a organizat întrevederea dintre Nistor Chioreanu, Ilie Nicolescu, Alexandru Ghica şi Victor Biriş[171], l-a sfătuit pe acesta din urmă (care era informatorul administraţiei penitenciarului), să deschidă discuţia cu privire la atitudinea „Comandamentului" „organizaţiei din închisori" în cazul unei acţiuni de „reeducare". De comun acord, cei patru au decis că, dacă se vor confrunta cu „mijloace tari" de „reeducare", fiecare va trebui să reacţioneze „cum îl ajută puterile fizice şi morale". Dacă se va face prin lecturi, „legionarii vor face bine dacă vor citi cărţile care li se vor pune la dispoziţie"[172].

Văzând că nu-s opoziţii faţă de o „reeducare" prin mijloace culturale, Gheorghe Crăciun a trecut la următoarea fază a proiectului său, respectiv identificarea relaţiilor de colaborare şi subordonare ale legionarilor închişi. În planul său operativ, a menţionat că „reeducarea" trebuia să aibă în vedere faptul că deţinuţii legionari aveau specificul lor, caracterizat prin „unitate, ierarhie, disciplină, fanatism, misticism, mituri pentru şefi, multă experienţă în detenţie".

Discuţia dintre cei patru lideri legionari din vara anului 1961 nu a făcut decât să-i confirme lui Crăciun oportunitatea unei „reeducări" neviolente. De fapt, pregătirea acţiunii începuse în 1959, prin elaborarea strategiei, şi a continuat în 1960, prin recrutarea primilor colaboratori din rândul legionarilor. Nu a fost o muncă uşoară pentru administraţia închisorii, întrucât la câteva mii de legionari nu avea decât 30 de agenţi, cadre şi deţinuţi, la început. Colaborarea cu aceşti agenţi era destul de dificilă, întrucât legionarii încă de la încarcerare (1948), au fost foarte circumspecţi cu colegii de celulă pe care nu-i ştiau personal, de teamă să nu fie „turnători". Când a început pregătirea „reeducării", col. Crăciun a constatat că deţinuţii legionari aveau o „agentură" mai bună decât administraţia închisorii, iar mulţi dintre deţinuţii informatori făceau rapoartele de mântuială, scriind doar ce-i îndemnau şefii legionari. Soluţia a fost „ruperea" unor şefi legionari din toate categoriile: „simişti", „mironovişti" etc. de restul grupului şi începerea acţiunii „de lămurire" cu ei. Pentru început, au fost selectaţi pentru această operaţiune Ion Dumitrescu-Borşa, Dumitru Groza, Victor Biriş, Ion-Victor Vojen, Radu Budişteanu, Radu Gyr etc. Pe de altă parte, „masa" de legionari a fost izolată de şefi – tăindu-se căile de comunicare –, şi în-

[170] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 3463, f. 1-10.
[171] Vezi supra, subcap. 3.2.2.
[172] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 8, f. 332.

drumată să se răzvrătească împotriva acestora. Spre exemplu, în fabrica Penitenciarului Aiud au fost identificaţi 400 de legionari cu „atitudine mai bună" pentru a fi incitaţi să-şi critice şefii, ajunşi în detenţie din întâmplare, sau din zelul regimului. Selectarea acestora nu s-a făcut haotic – s-a avut în vederea atragerea în „reeducare" a unor comandanţi legionari, şefi de regiuni, şefi de unităţi, preoţi etc. Pentru a facilita colaborarea s-a aplicat în cazul lor un regim diferenţiat: li s-au pus la dispoziţie materiale documentare, s-au purtat discuţii individuale cu ei etc. Pe măsură ce „se îndepărtau de lumea lor", creşteau facilităţile şi erau trataţi cu îngăduinţă de conducerea închisorii[173].

Tactica col. Crăciun a avut rezultate relativ rapide, „lovind" în chiar inima „nucleului dur" pro-„simist". În decembrie 1960 a reuşit să-l atragă de partea reeducării pe Victor Biriş, încarcerat din 1941, folosindu-l pentru diverse operaţiuni de manipulare şi dezinformare (cea mai importantă a fost reunirea „Comandamentului" „organizaţiei din închisori", în vara anului 1961, soldată cu un raport cuprinzător privind Mişcarea legionară din detenţie). Biriş a reuşit să-şi camufleze fără greşeală colaborarea cu col. Crăciun, fiind identificat că a trecut de partea regimului abia în primăvara anului 1962, când au început „demascările" publice. Spre exemplu, în ianuarie 1962, când s-a întors Nicolae Petraşcu la Aiud, Ilie Nicolescu i l-a prezentat pe Biriş ca fiind „pe poziţii", apărând cu vervă „linia simistă".

Dacă Gheorghe Crăciun a reuşit să-i convingă pe „simiştii" de calibru să colaboreze, infiltrarea în rândurilor opozanţilor lui Horia Sima a fost mult mai facilă. Recrutarea lui Ion Dumitrescu-Borşa (fost secretar general al Mişcării legionare în perioada interbelică) s-a realizat în 1961. Acesta a fost scos din celulă şi dus în biroul lui Crăciun, care, încă de la început, l-a tratat cu respect. L-a întrebat ce atitudine avea faţă de Horia Sima şi dacă era de acord să redacteze o autobiografie, în care să prezinte activitatea sa în Mişcarea legionară, de la primirea în primul cuib, până în prezent. După ce şi-a dat acordul a fost dus la cabinetul medical, la cerere, unde i-au fost făcute radiografii (suferea de hernie) şi a primit medicamente. După predarea autobiografiei a fost dus în celulă cu alţi şefi legionari care acceptaseră colaborarea cu administraţia închisorii: Victor Biriş, Ion-Victor Vojen etc.[174]. Unii dintre ei, care se arătaseră „apropiaţi" de col. Crăciun, au fost plimbaţi de acesta în oraşele Cluj, Hunedoara, Braşov, Ploieşti, Bucureşti etc., pentru a vedea „realizările socialismului" şi a le comunica apoi camarazilor[175].

Atragerea liderilor organizaţiei de partea „reeducării" avea, pe lângă scopul informativ (referitor la activitatea „organizaţiei din închisori") şi rolul de a oferi

---

[173] Ibidem, Fond Documentar, dos. nr. 3463, f. 1-42.

[174] Dumitrescu-Borşa, Ion, *Cal troian intra muros. Memorii legionare*, Bucureşti, Editura Lucman, [f.a.], p. 451-454.

[175] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 3463, f. 1-42.

un exemplu „masei" de legionari. Aceştia din urmă, care în general lucrau în fabrica penitenciarului, au fost încadraţi în „cluburi" şi „camere de muncă", unde li s-a făcut „reeducarea". „Cluburile" au fost amenajate în patru camere din pavilionul „secţie" al penitenciarului. Deţinuţii erau aduşi acolo după terminarea lucrului în fabrică, citind literatură de stânga, vizionând filme şi fiind încurajaţi să-şi facă autocritica, prin „demascarea" activităţii trecute în „organizaţia criminală legionară". Unii au acceptat, caracterizându-şi în termeni duri liderii, pe care i-au denumit: „trădători de ţară", „oameni neisprăviţi", „aventurieri", „criminali" etc. Au fost şi cazuri de legionari care au refuzat să se „alinieze" solicitărilor administraţiei, sau care au dat declaraţii formale, cuprinzând informaţii pe care le furnizaseră deja în anchete (este cazul lui Nae Cojocaru, Gabriel Bălănescu şi Aurel Călin).

În „cluburi", paralel cu „demascarea activităţii criminale a Mişcării legionare", s-a dus şi o activitate de elogiere a „realizărilor regimului". S-a arătat că în „România burgheză" se produceau 270.000 de tone de oţel, în timp ce în „România clasei muncitoare" producţia crescuse la 3.000.000 de tone. „Oţelul înseamnă putere, pentru că din oţel se fac zeci de mii de tractoare în fabricile româneşti, iar tractoarele ară şi producţia solului asigură hrana", susţineau lectorii care au fost aduşi să ţină discursuri deţinuţilor. Pe lângă propagandiştii politici, administraţia închisorii a adus în „cluburi" şi oameni de cultură şi artă, care i-au iniţiat pe deţinuţi în „tainele" vieţii culturale proletare[176].

Însă activitatea propagandiştilor regimului nu a fost suficientă pentru a provoca o solidarizare în masă a legionarilor faţă de vechile idei politice. Atunci, col. Gheorghe Crăciun a pus în aplicare strategia decisivă pentru a-şi atinge scopul – i-a adus pe „capii" legionari atraşi de partea „reeducării" să ţină discursuri publice, prin care se desolidarizau de Mişcare. Primii „sacrificaţi" au fost Ion Dumitrescu-Borşa, Ion-Victor Vojen, Dumitru Groza şi Petre Ţocu. În primăvara anului 1962 au fost strânşi în aceiaşi celulă, şi anunţaţi că urmează să le vorbească legionarilor adunaţi în curtea mare a penitenciarului. Pentru a le spori elanul, în carceră au găsit „bunătăţuri" de mâncare şi ţigări. Întâlnirea cu „masa" de legionari s-a făcut după terminarea programului de lucru în fabrică, cei patru lideri fiind prezentaţi de col. Crăciun. Acesta a asistat la întrevedere, însoţit de ofiţerii implicaţi în programul pus la cale de Grupul Operativ Aiud. Primul a vorbit Vojen, care, timp de patru ore, a „demascat" „activitatea criminală legionară", dar a şi prezentat „realizările regimului", observate personal în urma vizitelor prin oraşele ţării. A urmat discursul lui Petre Ţocu care, în calitate de fost casier central al organizaţiei, a vorbit despre sumele de bani pe care Corneliu Codreanu le-ar fi încasat personal de la bancherii autohtoni. A luat cuvântul ulterior Dumitru Groza, care timp de o oră l-a denigrat pe Horia

[176] Ibidem.

Sima. Apoi a relatat conflictele dintre legionarii din Germania, în perioada 1941-1944, şi „epopeea" „Guvernului Naţional" de la Viena, „vândut naziştilor". Dumitrescu-Borşa a luat cuvântul ultimul, vorbind despre „complotul" lui Horia Sima, Nicolae Petraşcu şi Victor Biriş de a acapara şefia Mişcării după moartea lui Corneliu Codreanu[177].

„Reeducaţii" au fost mutaţi ulterior într-o celulă extrem de spaţioasă din pavilionul „secţie", unde se aflau cărţi (*Morometii* de Marin Preda şi *Mitrea Cocor* de Mihail Sadoveanu), ziare şi reviste (vechi de două săptămâni), pentru documentare. În câteva săptămâni, cei mai importanţi lideri ai Mişcării legionare au fost mutaţi aici, pentru a purta discuţii între ei. Şeful camerei era un legionar subordonat lui Gheorghe Crăciun, care nu făcuse parte din conducerea organizaţiei, însă a fost pus să-şi supravegheze şefii.

Până în iulie 1962, în respectiva celulă au ajuns în jur de 40 de persoane, printre care: Nistor Chioreanu, Ilie Nicolescu, Alexandru Ghica, Ion-Dumitrescu Borşa, Ion-Victor Vojen, Dumitru Groza, Petre Ţocu, Radu Budişteanu, Augustin Bidianu, Iosif Costea. Ultimul a venit Victor Biriş, care între timp fusese dus, împreună cu Nicolae Petraşcu, să viziteze oraşele ţării. Deţinuţii care nu ştiau încă de „reeducare" au fost încurajaţi să-şi facă „autocaracterizările", pe care apoi să le citească camarazilor. Primii care şi le-au redactat şi prezentat au fost cei cu grade înalte şi foştii miniştri. Cei care fuseseră deja „prelucraţi" de conducerea închisorii au redactat texte „corespunzătoare", acuzându-şi camarazii de fapte reprobabile: Dumitrescu-Borşa, Vojen, Groza. Atitudinea lor nu a fost surprinzătoare pentru „nucleul dur" al organizaţiei, deoarece legionarii amintiţi se situau pe poziţii anti-simiste". Alţii, precum Nistor Chioreanu sau Radu Budişteanu, au prezentat texte „blânde", fără să-şi pună cenuşă în cap, cum cerea conducerea închisorii. Scandalul a început când şi-a citit „autocaracterizarea" Victor Biriş, despre care se ştia, până atunci, că era un component al „Comandamentului" „organizaţiei din închisori", şi un apărător înverşunat al lui Horia Sima. Biriş s-a prezentat pe sine drept un om plin de complexe, fals şi ambiţios, s-a acuzat că n-a fost niciodată sincer. Apoi s-a „demascat" că, în vara anului 1961, a iniţiat reorganizarea Mişcării legionare, împreună cu Chioreanu, Nicolescu şi Ghica. Atunci, Nistor Chioreanu a protestat, acuzându-l pe Biriş că el a venit cu ideea reorganizării Mişcării[178]. În sprijinul lui Victor Biriş au sărit Ion Dumitrescu-Borşa şi Iosif Costea, care l-au acuzat pe Chioreanu de „crime" săvârşite de-a lungul activităţii sale. Tensiunea a fost aşa de mare, încât între legionari era să pornească o bătaie, după ce Gheorghe Şerbu l-a acuzat pe Chioreanu că-l maltratase în lagărul de la Rostock[179].

---

[177] Dumitrescu-Borşa, Ion, *op. cit.*, p. 454-455.
[178] Vezi *supra*, subcap. 3.2.2.
[179] Ţiu, Ilarion, *op. cit.*, p. 130-132.

Scandalul a fost aplanat de intrarea în grabă a lui Gheorghe Crăciun în celulă, care l-a scos pe Nistor Chioreanu din grup, şi l-a dus în „zarcă"[180].

Văzându-l din nou intransigent pe Chioreanu, col. Gheorghe Crăciun a apelat la Nicolae Petraşcu pentru a sprijini acţiunea de „reeducare". Asupra lui Petraşcu conducerea închisorii dusese o „muncă de apropiere" încă de la sosirea lui la Aiud, în ianuarie 1962, convingându-l în cele din urmă că cea mai bună soluţie pentru legionari este acceptarea „reeducării", în schimbul promisiunii graţierii pedepselor. La 20 iunie 1962, Nicolae Petraşcu a aşternut pe hârtie o declaraţie de desolidarizare faţă de Mişcarea legionară, care a ajuns la conducerea Ministerului de Interne. Aceasta îi era adresată lui Gheorghe Crăciun, având următorul text: „Domnule Comandant, După mai bine de 30 de ani de politică legionară şi după toate consecinţele, am avut ocazia să meditez cu chibzuinţa pe care mi-a impus-o vârsta şi experienţa şi să constat cu prisosinţă numărul greşelilor făcute în cursul anilor vieţii mele trecute. Privind în urmă acest trecut, ţin să-mi exprim părerea de rău şi să mă desolidarizez şi să mă rup total şi definitiv de el. Din această clipă, fostul comandant general Nicolae Petraşcu se hotărăşte să se despartă definitiv şi să nu mai răspundă la ordinele şi dispoziţiile lui Horia Sima. Consider Mişcarea legionară cu totul depăşită de vreme şi că ea aparţine unui trecut care nu mai are întoarcere"[181].

Scrisoarea lui Petraşcu către Crăciun nu a fost urmată imediat de o „demascare" publică, însă acesta le-a transmis – direct sau prin interpuşi – subordonaţilor să accepte reeducarea. Timp de doi ani de zile, din vara anului 1962 şi până în vara anului 1964, legionarii închişi la Aiud au redactat, rând pe rând, declaraţii de desolidarizare faţă de Mişcarea legionară, însoţite de „autoanalize" în care-şi renegau trecutul şi îşi acuzau şefii de crime. Aceste „autoanalize" erau citite în public şi supuse dezbaterilor camarazilor. Deţinuţii trebuiau să se „iscodească" reciproc şi să se „ajute" între ei pentru elaborarea unor „critici" cât mai fidele (în cazul în care uitau unele „crime" pe care le ispăşiseră). Bineînţeles, un „act de căinţă" complet nu putea fi lipsit de „demascări şi denunţuri". După dezbaterile publice, „reeducatul" mai făcea, de regulă, o „completare la autoanaliză", în care menţiona faptele pe care şi le-a amintit cu ajutorul contribuţiei camarazilor, în timpul lecturii publice. Astfel, prieteni buni, care acţionaseră împreună zeci de ani în Mişcarea legionară, au ajuns să se acuze între ei de fapte grave, „demascându-se" reciproc, pentru a intra în „jocul" regimului[182]. Trebuie menţionat din nou că, de această dată, nu s-a utilizat în nici un moment violenţa fizică. Au existat cazuri de presiuni psihice asupra „rezistenţilor", însă nu din partea autorităţilor închisorii. „Reeducaţii" erau ce-i care constrân-

[180] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 319-326; Pandrea, Petre, *op. cit.*, p. 362-363.
[181] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 4, f. 170-172.
[182] Bălan, Ion, *op. cit.*, p. 241.

geau pe „rezistenți" să-și redacteze „autoanalizele", în speranța că vor primi grațieri ale pedepselor, așa cum le sugera col. Gheorghe Crăciun.

În general, în aceste „autocaracterizări" se spuneau următoarele despre trecutul organizației:

„1. Organizația legionară a fost o calamitate pentru poporul român.

2. Organizația legionară a fost o organizație burgheză, monarhică, anticomunistă, de tip fascist.

3. Organizația legionară a fost un instrument creat de burghezia românească, vârful ei înalt, ținând să apere pozițiile acesteia și să mențină sub exploatare masele largi ale poporului.

4. Organizația legionară a fost o școală a crimei, teroarei și trădării de patrie. Ea a folosit ca arme de luptă pentru înlăturarea adversarilor: pistolul, securea și bâta; s-a umplut de sânge de sus până jos, stârnind oroare și groază. Aceasta este rezultatul educației făcute în cuiburi și FdC.

5. Organizația legionară a fost o școală a confuziei mistico-religioase, care a mutilat sufletele tinere și le-a împiedicat să se dezvolte în mod natural și armonios. Ea s-a bucurat de sprijinul multor fețe bisericești, care vedeau în legiune pe apărătorul propriei lor poziții lumești.

6. Organizația legionară a practicat cultul personalității, făcând pe șefii ei persoane sacro-sancte, ale căror fapte nu puteau fi discutate și criticate. «Căpitanul nu greșește niciodată». El are legătură cu cerul, care-l inspiră în tot ceea ce face. Tot ce spune el este bine, tot ce face el este perfect. Mitul Căpitanului a fost exacerbat atât de mult, încât unii au ajuns să facă din el Dumnezeu. De la Codreanu, cultul miturilor a trecut la șefii legionari. Acesta a fost poate, păcatul cel mai mare, care a întunecat judecata legionarilor și i-a făcut să se lase angajați în toate acțiunile de trădare și crimă.

7. Organizația legionară se face vinovată pentru a fi desfășurat o propagandă în sânul poporului român pentru ura rasială și pentru ura împotriva naționalităților conlocuitoare, ignorând că adevărata cauză a mizeriei era exploatarea și abătând atenția maselor de la dușmanul real – exploatatorul capitalist – fie el român sau străin.

8. Organizația legionară se face vinovată de a fi dus și susținut în ședințe de educație, în întruniri publice și în presă o propagandă ostilă împotriva celei mai înalte formule de viață socială și politică – comunismul – și împotriva Uniunii Sovietice, contribuind astfel la pregătirea morală a războiului antisovietic.

9. Organizația legionară se face vinovată de a fi încercat să abată muncitorimea de pe făgașul ei firesc de luptă antiburgheză, prin crearea în sânul ei a organizației diversioniste «Corpul Muncitoresc Legionar».

10. Organizația legionară se face vinovată de a fi militat pentru îndrumarea politicii externe a României spre «Axa Roma-Berlin», împotriva Uniunii Sovietice și împotriva intereselor poporului român.

11. Organizaţia legionară este vinovată de a fi participat la înstrăinarea unei părţi din trupul ţării – Ardealul de Nord – prin dictatul de la Viena.

12. Organizaţia legionară este vinovată de a fi provocat tulburările diversioniste şi aventuriste de la 3 septembrie 1940, într-un moment istoric greu, când ţara avea mai multă nevoie de linişte.

13. Organizaţia legionară este vinovată de a fi întronat în septembrie 1940 dictatura legionară, însuşind libera manifestare a drepturilor cetăţeneşti.

14. Organizaţia legionară este vinovată pentru a fi chemat în ţară trupele germane, care în felul acesta au pus stăpânire pe resursele economice ale ţării, pentru a le folosi în războiul antisovietic.

15. Organizaţia legionară este vinovată pentru a fi întronat în timpul guvernării legionare o perioadă de dezordini, teroare, anarhie, crime şi asasinate, care au împins ţara pe marginea prăpastiei. Este vinovată pentru jefuirea populaţiei evreieşti de bunurile ei, este vinovată pentru asasinatele în masă de la Jilava, este vinovată pentru asasinarea lui Iorga şi Madgearu, este vinovată pentru asasinarea luptătorilor antifascişti Constantin David şi Tereza Ocsko.

16. Organizaţia legionară este vinovată de a fi dezlănţuit rebeliunea din 21-23 ianuarie 1941 şi pentru jafurile şi asasinatele săvârşite cu acest prilej.

17. Organizaţia legionară este vinovată pentru că după 23 august 1944 s-a pus în slujba hitlerismului prin guvernul fantomă de la Viena, a luptat împotriva armatei române, care alături de armata sovietică lupta pentru recucerirea Ardealului, a organizat în ţară în timpul războiului antihitlerist acţiuni de spionaj, sabotaj şi acţiuni diversioniste şi de trădare.

18. Organizaţia legionară este vinovată că după terminarea războiului antihitlerist, deşi, printr-un act de clemenţă a guvernului de democraţie populară român i s-a dat posibilitatea să se încadreze în ordine, împotriva angajamentului de onoare pe care şi l-a luat în acest sens, a căutat să-şi menţină organizarea şi să întreţină în ţară o atmosferă de ostilitate faţă de regimul de democraţie populară şi faţă de reformele democratice pe care acesta le făcea în folosul maselor largi ale poporului.

19. Organizaţia legionară este vinovată că în toamna anului 1947 a pornit la reorganizare, s-a transformat într-o agentură de spionaj şi prin Eugen Teodorescu trimitea informaţii în străinătate trădătorului Horia Sima, pentru ca acesta să le negoţeze agenturilor de spionaj engleze şi americane. Prin toate aceste fărădelegi organizaţia legionară a împins guvernul de democraţie populară din România să ia măsuri împotriva ei şi să trimită pe membrii ei, care s-au angajat în aceste acţiuni trădătoare, în faţa instanţelor judiciare şi apoi în închisoare.

20. Corneliu Codreanu, întemeietorul organizaţiei legionare, nu a fost decât un orgolios, posedat de instincte criminale, care a asasinat cu mâna lui şi a pus pe alţii să asasineze. Din ambiţii personale a făcut din organizaţia legionară un

instrument orb, care să-i servească delirului său de grandoare; a făcut din legiune o şcoală a crimei şi răzbunării; a dat unei părţi din tineretul român o educaţie falsă, mistică, confuză, i-a anihilat raţiunea, făcându-l să vadă într-însul un mit, un trimis al Arhanghelului Mihail, care nu poate greşi şi care are în mână toate problemele de viaţă ale poporului român. A complotat pentru asasinarea unui întreg guvern, a asasinat pe Manciu cu mâna lui, a pus să fie asasinat primul ministru I.G. Duca, a pus să fie asasinat Stelescu cu o ferocitate bestială, luându-şi apoi în mod public răspunderea pentru aceasta. S-a opus cu vehemenţă unei politici externe înţelepte de apropiere de Uniunea Sovietică şi a preconizat o încadrare fără condiţii în politica Axei Roma–Berlin. Din toate aceste crime ale lui Codreanu, s-au născut crimele şi trădările legionare de după moartea lui.

21. Horia Sima, al doilea şef al organizaţiei legionare, a fost agentul SSI şi al lui Moruzov. Posedat de aceleaşi ambiţii şi instincte criminale ca şi Corneliu Codreanu, a organizat pentru a ajunge el şeful legiunii comploturi şi atentate în toamna anului 1938 la Iaşi, Cernăuţi, Cluj, Oradea, Timişoara, care au avut drept urmare asasinarea lui Corneliu Codreanu, a «Nicadorilor» şi «Decemvirilor», a organizat asasinarea lui Armand Călinescu din toamna lui 1939, care a adus represalii asasinarea a câtorva sute de legionari din lagăre, închisori, sau din libertate; apoi se împacă cu Carol al II-lea – asasinul legionarilor, devine ministrul lui, dă ordin ca legionarii să se înscrie în partidul acestuia – Partidul Naţiunii – iar când simte că steaua regelui apune, îl părăseşte; organizează manifestaţiile diversioniste de la 3-6 septembrie 1940, într-un moment foarte greu pentru ţară, lasă totuşi pe regele Carol al II-lea să plece din ţară nevătămat, cu un tren întreg de bogăţii furate de la poporul român. Ajuns la putere în septembrie 1940, ca vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri a lui Antonescu, cheamă trupele germane în România, organizează asasinatele de la Jilava, tolerează asasinarea lui Iorga şi Madgearu şi-şi ia răspunderea pentru acestea prin ocrotirea asasinilor, tolerează asasinarea luptătorilor antifascişti, pregăteşte rebeliunea de la 21-23 ianuarie 1941, apoi se ascunde ca un laş şi lasă pe legionari să se descurce singuri şi să săvârşească o serie întreagă de greşeli, jafuri, crime. După rebeliune fuge în Germania şi serveşte în mâna nemţilor ca piesă de şantaj împotriva lui Antonescu.

În toamna anului 1942 fuge în Italia, iar drept consecinţă nemţii vâră pe legionari în lagărele de la Buchenwald şi Dachau. Îndată după 23 august 1944, când nemţii pierd din mână poziţia din România, îl scot din nou pe Horia Sima la suprafaţă şi acesta primeşte numai decât să formeze un aşa-zis «guvern naţional» şi o aşa-zisă «armată naţională», evident cu bani primiţi de la nemţi. Trimite în România echipe de paraşutişti care să organizeze acţiuni de spionaj şi terorism în spatele frontului antihitlerist şi îndeamnă prin discursuri la radio pe toţi românii să se opună comuniştilor şi pe soldaţii de pe front să dezerteze.

După prăbuşirea hitleriştilor se ascunde un timp în Europa apuseană, apoi reapare şi se pune în solda oficinelor de propagandă anticomunistă engleze şi americane; trimite în ţară în 1947 pe Eugen Teodorescu cu ordin de reorganizare a legiunii şi a unui serviciu de spionaj, la dispoziţia anglo-americanilor. Şi astfel, transformă organizaţia legionară dintr-un partid politic într-o organizaţie de spionaj, la dispoziţia anglo-americanilor. Prin această acţiune nefastă, criminală şi trădătoare, Horia Sima trimite la moarte zeci de oameni, iar închisorile ţării se umplu cu legionari. Astăzi în străinătate, împreună cu ceilalţi legionari trădători de acolo, Horia Sima întreţine o acţiune de propagandă ostilă faţă de ţara noastră şi de regimul popular, care i-a creat poporului român posibilitatea să trăiască bine şi liber şi în cel mai scurt timp să urce pe culmile civilizaţiei şi culturii. Horia Sima este un criminal fără scrupule şi cel mai mare trădător din istoria poporului român"[183].

Legionarii „reeducaţi" nu trebuiau decât să se regăsească în acest scenariu, în funcţie de accederea lor în organizaţie, şi să arate cu ce au contribuit la „caracterul criminal" al Mişcării. Cele mai „impresionante" desolidarizări şi „autodemascări" au fost citite în cadrul „cluburilor", în faţa a sute de legionari aduşi să-şi audă şefii. Spre exemplu, Radu Gyr a declarat: „Mă desolidarizez de cei care au agăţat în cârligele abatorului din Bucureşti, în loc de animale, carne de oameni pe care i-au ucis ei. Condamn pe asasinii lui Duca, Armand Călinescu, Madgearu, Iorga şi veştejesc toate crimele şi pe toţi criminalii în frunte cu Horia Sima, cârtiţa galeriilor subterane imperialiste. Horia Sima şi cei fugiţi sunt folosiţi împotriva poporului român, care i-a alungat împreună cu stăpânii lor hapsâni şi paraziţi. Dragostea mea faţă de patrie şi popor, admiraţia mea faţă de marile realizări din România de astăzi, în domeniul artei şi culturii, a ştiinţei şi tehnicii, în industrie şi agricultură, mă obligă să declar că voi închina toată munca mea patriei, Republica Populară Română". În desolidarizarea lui Ion-Victor Vojen, se spunea: „Seria crimelor a fost inaugurată de Corneliu Codreanu şi continuată de Horia Sima, care moşteneşte această caracteristică". Însă cel mai puternic efect printre legionarii din „cluburi" l-a avut desolidarizarea lui Victor Biriş, întrucât acesta era perceput ca „materia cenuşie" şi „stâlpul de neclintit al Gărzii"[184].

Pentru colaborarea lor necondiţionată cu autorităţile, Ion Dumitrescu-Borşa, Ion-Victor Vojen, Iosif Costea şi Victor Biriş au fost eliberaţi, în februarie 1963. Înainte de plecare, au fost prezentaţi deţinuţilor, în haine „de oraş", pentru a-i convinge că participarea la reeducare şi desolidarizarea de Mişcarea legionară le va aduce libertatea[185]. De acasă, aceştia au trimis scrisori col. Crăciun, în care-i mulţumeau pentru îngăduinţa de care a dat dovadă, şi pentru că le-a

[183] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 7, f. 483-487.
[184] Ibidem, Fond Documentar, dos. nr. 3463, f. 1-42.
[185] Dumitrescu-Borşa, Ion, *op. cit.*, p. 457-458.

redat libertatea[186]. Au scris şi articole pentru revista „Glasul Patriei", în care lăudau realizările regimului. Atât scrisorile, cât şi articolele au fost citite deţinuţilor în „cluburi", pentru a-i convinge să participe la „reeducare"[187].

Unii legionari din „nucleul dur" au refuzat să participe la „reeducare" şi după semnalele clare ale regimului de îngăduinţă. Este cazul lui Nistor Chioreanu şi Mircea Nicolau, care preferau să stea în „zarcă" decât să participe la şedinţele de „demascare" ale camarazilor. Pentru Gabriel Bălănescu, refuzul se lega de faptul că Gheorghe Crăciun îi ceruse să scrie un articol împotriva lui Emil Cioran, care-i fusese coleg de gazetărie în perioada interbelică[188]. Prinţul Alexandru Ghica era un alt rezistent înverşunat, deşi col. Crăciun îl scosese din penitenciar, ca să-i arate Aiudul şi împrejurimile[189].

Pentru aceşti „recalcitranţi", col. Gheorghe Crăciun avea un „as în mânecă", în persoana lui Nicolae Petraşcu. Acesta îşi manifestase acordul faţă de „reeducare" încă din iulie 1962, însă nu şi-a prezentat public „demascarea". La 17 octombrie 1963 a venit însă şi rândul său să-şi renege activitatea şi camarazii. „Autoanaliza" lui Petraşcu s-a realizat în „clubul" condus de Stere Mihalexe (avocat „macedonean", fost prefect de Brăila), în care au fost aduşi, în general, liderii organizaţiei şi „recalcitranţii". Vestea că Petraşcu va vorbi a stârnit mare interes printre deţinuţi, „clubul" lui Mihalexe devenind neîncăpător.

Petraşcu şi-a înţeles misiunea ingrată şi a vorbit cu privirea în pământ, citind ce-şi notase dinainte. Printre altele, a spus: „Împuşcarea lui Manciu a constituit izvorul crimelor de mai târziu ale legionarilor, creându-se psihoza de a trage cu pistolul şi a deveni erou"; „Corneliu Codreanu şi soluţiile sale nu putea şi nu avea cum să rezolve problema ţărănimii. În ţara noastră, regimul puterii populare a rezolvat definitiv problema ţărănimii, cât şi cea muncitorească, prin socializarea mijloacelor de producţie în sectorul industrial, cât şi în cel agricol"; „Din punct de vedere politic, orientarea Mişcării legionare dată de Corneliu Codreanu a fost o catastrofă, dovedită de evenimente"; „Horia Sima, prin acţiunea întreprinsă la Viena, după 23 august 1944, ne-a împins în fund de prăpastie. Acţiunea lui e trădătoare faţă de ţară şi poporul român"; „Înzdrăveniţi-vă la minte şi priviţi cu ochii deschişi viaţa! Spuneţi cu convingere şi voce clară lui Sima, că nu ne mai reprezintă pe noi, că spionii pe care-i trimite în ţară nu găsesc sprijinul şi adeziunea noastră. El şi cei din jurul său să scurme în gunoiul imperialiştilor, să roadă cojile aruncate de pe mesele lor şi să se numească oameni politici, aşa cum le place"[190].

---

[186] Voinea, Octavian, *Masacrarea studenţimii române în închisorile de la Piteşti, Gherla şi Aiud*, Bucureşti, Editura Majadahonda, [1994], p. 186-190.
[187] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 3463, f. 1-42.
[188] Bălănescu, Gabriel, *op. cit.*, p. 501-503.
[189] *Ibidem*, p. 541-544.
[190] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 4, f. 204-288.

Cel mai afectat de cuvintele lui Petraşcu a fost Alexandru Ghica, care a rămas practic împietrit când l-a auzit pe şeful său „demascându-l"[191]. Nici Radu Mironovici, Augustin Bidianu, Aurel Călin şi Eugen Teodorescu n-au avut o stare de spirit prea bună, manifestându-şi nemulţumirile în celule[192]. Gabriel Bălănescu a vrut să facă scandal în timpul discursului lui Petraşcu, însă a fost oprit de camarazii săi. După terminarea şedinţei, Bălănescu a cerut să fie pus în legătură cu Mircea Nicolau – acesta era ţinut în continuare în „zarcă", datorită atitudinii jignitoare la adresa autorităţilor[193]. Totuşi, la câteva zile după Petraşcu, Gabriel Bălănescu şi-a făcut şi el „autocaracterizarea"[194]. În cele din urmă, strategia lui Crăciun de a-l determina pe Nicolae Petraşcu să-şi facă „autoanaliza" a dar rezultatele scontate. La 29 octombrie 1963, în „zarcă" legionarii „recalcitranţi" deja doreau să urmeze modelul liderului, cerând să fie incluşi în programul de „reeducare"[195].

Însă în „zarcă" se afla un lider important care nu dorea sub nici o formă să renunţe la principiile sale – Nistor Chioreanu. După scandalul din iulie 1962 cu Victor Biriş, Chioreanu a refuzat orice discuţie cu conducerea penitenciarului pe tema „reeducării". Asupra lui s-au făcut diverse presiuni din partea legionarilor cu grade mici în organizaţie, fiind acuzat că era responsabil de faptul că nu se dădea o amnistie. În cele din urmă, col. Crăciun l-a însărcinat tot pe Nicolae Petraşcu să-l convingă pe Nistor Chioreanu să-şi facă „autoanaliza".

În martie 1964, Chioreanu a fost luat din celula sa din „zarcă", unde stătea izolat, şi dus într-o altă celulă, unde i-a găsit pe Nicolae Petraşcu şi Lae Orbulescu. A avut un şoc când şi-a revăzut prietenul, despre care Biriş îi spusese, în 1962, că murise. N-au avut vreme de depănat amintiri, deoarece Petraşcu i-a comunicat repede dorinţa conducerii penitenciarului de a participa la „reeducare". Chioreanu şi-a menţinut iniţial „linia", însă în cele din urmă a cedat. La decizia lui au contribuit şi argumentele lui Traian Hanu, care i-a argumentat că ştia bine, în calitate de avocat, că orice declaraţii făcute sub constrângere (datorită statutului de deţinut politic) nu aveau valoare juridică. Însă decisivă a fost solicitarea expresă a lui Petraşcu ca Nistor Chioreanu să-şi facă „demascarea". În primul rând l-a ascultat ierarhic, iar în al doilea rând a făcut-o din prietenie, întrucât era conştient că şi asupra lui Petraşcu erau presiuni[196].

Înainte de a-şi redacta „autoanaliza", Nistor Chioreanu a fost scos de către Crăciun la o plimbare prin Aiud, pentru a vedea „realizările regimului". Cât timp a scris textul, conducerea penitenciarului a pregătit în amănunt momen-

---

[191] Ibidem, f. 310-311.
[192] Ibidem, loc. cit., vol. 5, f. 18-25.
[193] Ibidem, loc. cit., vol. 4, f. 311-314.
[194] Bălănescu, Gabriel, *op. cit.*, 545-550.
[195] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 5, f. 34.
[196] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 328-342.

tul „autodemascării". Evenimentul trebuia organizat tot în „clubul" condus de Stere Mihalexe, unde urmau să fie aduşi deţinuţi şi din alte „cluburi". În timpul „ceremoniei", urmau să fie citite câteva articole semnate de Radu Gyr, Ion Dumitrescu-Borşa etc. din revista *Glasul Patriei*, pentru ca Nistor Chioreanu să se „convingă" de utilitatea abandonării liniei radicale. De asemenea, au fost introduşi în „club" şi câţiva deţinuţi care aveau rolul să evidenţieze, în baza propriilor experienţe, activităţile „criminale" ale lui Chioreanu, pe care în sfârşit le recunoştea[197].

Nistor Chioreanu şi-a prezentat „autoanaliza" timp de trei zile, pe 10, 11 şi 12 aprilie 1964. Ca şi ceilalţi „reeducaţi" şi-a renegat trecutul şi şefii, însă în linii mai moderate: „Este ştiut că Corneliu Codreanu nu se supunea judecăţii nimănui şi că, deşi constituise un for de consultare – senatul legionar –, nu l-a convocat decât odată sau de două ori, şi nici atunci nu a ţinut cont de recomandările lui. Codreanu credea că el este chintesenţa înţelepciunii şi nimeni nu-şi poate permite să-l sfătuiască"; „Horia Sima era mai ascuns decât Corneliu Codreanu. Discreţia, conspirativitatea, făceau parte din structura lui internă. Din cauza aceasta el n-a avut nici prieteni. Horia Sima ducea discreţia până la absurd şi inconştienţă. Nu se sfătuia cu ceilalţi şefi legionari nici chiar atunci când era absolut necesar să o facă. Aşa se explică de ce nu am cunoscut relaţia lui Horia Sima cu Moruzov, până când am ajuns în cameră cu Victor Biriş şi apoi, în procesul de reeducare"; „S-a afirmat că noi am fost simpli mercenari în serviciul nemţilor. Cred că lucrul acesta nu poate să-l creadă nimeni"; „Nu mă simt deloc fericit pentru tot ce-am făcut, pentru toate trădările şi crimele mele de după 23 august 1944. Dar, nu mai puneţi pe umerii mei şi fapte şi atitudini pe care nu le-am avut. Povara acelora care-mi aparţin este destul de grea, este copleşitoare şi ea îmi va apăsa conştiinţa până în momentul când voi închide ochii pentru totdeauna"; „Eu personal mă consider, prin funcţiile pe care le-am avut, printre principalii vinovaţi de toate crimele legionare, chiar dacă nu am participat direct la ele, prin faptul că le-am aprobat şi le-am însuşit"; „Doresc să muncesc cu braţele şi să particip la procesul de reeducare, dându-mi obolul meu la acţiunea de dezintoxicare de virusul legionar şi la redresarea morală a foştilor legionari"[198].

Declaraţiile incriminatorii la adresa Mişcării legionare, făcute de membrii ei în timpul „reeducării" de la Aiud, au fost sintetizate înainte de eliberare în câteva volume prezentate ca „Istoria Mişcării legionare". Conducerea penitenciarului s-a îngrijit ca aceste scrieri să poarte semnătura colectivă a principalilor lideri care au fost „cobaii" proiectului demarat de Grupul Operativ Aiud, în anul 1959: Gabriel Bălănescu, Bebi Toma, Victor Biriş, Iosif Costea, Ion Dumitrescu-

---

[197] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 8, f. 31-32.
[198] Ibidem, loc. cit., vol. 7, f. 475-488.

Borşa, Simion Ghinea, Dumitru Groza, Ion Constantin, Stere Mihalexe, Radu Mironovici, Ilie Nicolescu, Petre Pandrea, Nicolae Petraşcu, Tibi Teodorescu, Petre Ţocu, Ion-Victor Vojen etc.[199].

Reeducarea de la Aiud s-a terminat printr-un miting în curtea din faţa spitalului închisorii, la 30 iulie 1964. Au fost prezenţi legionarii care mai rămăseseră închişi, la tribună luând cuvântul câţiva deţinuţi desemnaţi de conducerea penitenciarului. În zilele următoare, închisoarea Aiud a fost degajată de ultimii deţinuţi politic[200].

Reeducarea deţinuţilor politic prin „muncă cultural-educativă" s-a desfăşurat în paralel cu o campanie de imagine pe care statul comunist o practica în plan internaţional. România nu mai avea trupe sovietice pe teritoriul său, ducând eforturi pentru a se apropia de statele occidentale, în vederea iniţierii unor schimburi economice. Aşa-zisa „desprindere" a regimului condus de Gheorghe Gheorghiu-Dej a culminat cu celebra „Declaraţie din aprilie 1964", prin care Republica Populară Română solicita libertate în alegerea unei politici externe proprii. Îndepărtarea de Moscova trebuia să aibă şi câteva semnale pozitive din interior. Problema deţinuţilor politic era destul de costisitoare pentru imaginea regimului, mai ales că informaţii despre „reeducarea" de la Piteşti „respiraseră" în afara ţării. Tocmai de aceea, „reeducarea prin muncă cultural-educativă" a fost un proces bine gândit, cu scopul declarat de a nu utiliza violenţa. Deţinuţii legionari trebuiau convinşi că era în interesul lor să se dezică de activităţile din tinereţe, şi să se declare solidari cu principiile şi ideologia regimului comunist. Din informaţiile memorialistice, reiese că Gheorghe Crăciun s-a comportat amabil cu liderii Mişcării legionare în timpul discuţiilor şi anchetelor de după 1959 – le-a vorbit politicos (adresându-li-se cu titulatura pe care o obţinuseră în perioada studiilor: avocat, profesor, inginer etc.); le-a oferit ţigări; le-a furnizat, în unele cazuri, informaţii despre familie. Apelative de genul „bandit", „spion", „trădător" nu au mai existat nici măcar în limbajul gardienilor după 1959, tocmai pentru a demonstra intenţiile serioase ale autorităţilor. Col. Crăciun a apelat la o altă formă de presiune împotriva deţinuţilor care nu doreau „reeducarea" – în celulele acestora erau introduşi unii camarazi care acceptaseră „munca cultural-educativă", cu scopul influenţării „rezistenţilor". Deţinuţii „reeducaţi" nu ezitau să-i acuze făţiş pe camarazii intransigenţi că din cauza lor nu se urgentau graţierile.

Regimul avea în vedere unele graţieri încă de la începutul „reeducării prin muncă cultural-educativă", în 1959. Exista un precedent de după moartea lui Stalin (1953), însă comportamentul relaxat faţă de deţinuţii politic a fost stopat brusc, în 1956, în contextul revoluţiei din Ungaria. După şase ani, în 1963, în

---

[199] Ibidem, Fond Documentar, dos. nr. 10751, f. 1-88; Ibidem, dos. nr. 8825, f. 1-13; Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 151086, f. 371.

[200] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 328-342.

împrejurările „dezgheţului intern" şi a presiunilor internaţionale, guvernul de la Bucureşti a adoptat măsuri legislative care să asigure cadrul graţierilor. Decretul Consiliului de Stat al RPR nr. 5 din 3 ianuarie 1963 amnistia o serie de infracţiuni şi graţia unele pedepse. De exemplu, privaţiunile de libertate între 5-10 ani se reduceau cu o treime, iar cele între 10-25 de ani cu o pătrime. Pentru condamnaţii la muncă silnică pe viaţă, pedepsele se reduceau la 25 de ani. Articolul 10 al legii stipula pentru întâia oară, în cadru legislativ, facilităţi pentru deţinuţii „reeducaţi": „Se graţiază total sau în parte pedepsele celor condamnaţi pentru infracţiuni contra securităţii statului sau pentru alte infracţiuni, dacă în timpul executării pedepsei au avut o comportare bună, dovedind că s-au reeducat". Eliberarea unor legionari „agenţi" ai „reeducării" – Victor Biriş, Ion Dumitrescu-Borşa şi Ion-Victor Vojen – s-a făcut în baza acestui decret. În perioada următoare, s-au emis alte trei decrete care au permis graţierea de pedepse pentru deţinuţii politic: 767/1963, 176/1964 şi 411/1964[201].

Statisticile Ministerului de Interne dovedesc că, cel puţin la Aiud, „reeducarea prin muncă cultural-educativă" a fost gândită aproape în totalitate pentru legionari. Astfel, în 1964, când s-au făcut eliberări masive în urma graţierilor, în penitenciar extremiştii de dreapta erau majoritari – în urma aplicării Decretului nr. 176/1964, au fost eliberaţi 587 legionari şi 57 foşti membri ai PNŢ şi PNL[202].

---

201 Bălan, Ion, *op. cit.*, p. 249-250.
202 *Ibidem*, p. 252-253.

Capitolul 4

MIŞCAREA LEGIONARĂ DUPĂ GRAŢIEREA PEDEPSELOR POLITICE DIN 1964

4.1. *Eliberarea legionarilor din închisori*

Eliberarea deţinuţilor politic din spaţiul penitenciar românesc s-a realizat în două trepte. Mai întâi s-au redus semnificativ pedepsele primite în timpul proceselor din 1948-1949, prin Decretul Consiliului de Stat al RPR nr. 5/1963. Apoi au început graţierile individuale, făcute în baza a trei Decrete ale Consiliului de Stat: nr. 767/1963, nr. 176/1964 şi nr. 411/1964.

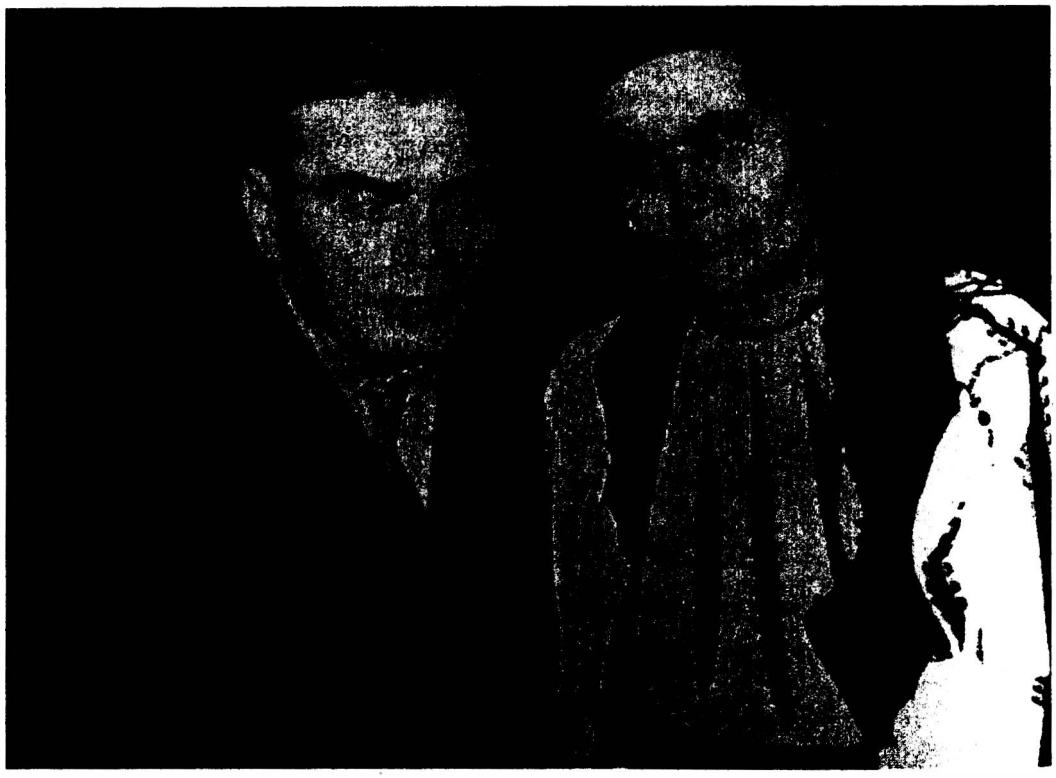

Nicolae Petraşcu alături de soţia sa Livia, într-o fotografie de familie realizată după eliberarea din Penitenciarul Aiud

4.1.1. Statistici privind legionarii eliberaţi în 1964

Cele mai numeroase graţieri s-au făcut prin Decretul nr. 411/1964, eliberările fiind operate în vara anului respectiv. Nu este întâmplătoare alegerea anului

1964 pentru efectuarea graţierilor. Majoritatea legionarilor care avuseseră funcţii de conducere în organizaţie îşi făcuseră „autoanalizele" şi „desolidarizările" de Mişcare încă din 1963, putând fi consideraţi „reeducaţi" şi apoi eliberaţi. În orice caz, aveau un regim foarte relaxat de detenţie în 1964, celulele fiind lăsate deschise, iar deţinuţii se puteau plimba în voie prin penitenciarul Aiud. Însă în anul 1964 regimul avea nevoie de o campanie de imagine, care să vină pe fondul aşa-zisei „politici de independenţă" faţă de Uniunea Sovietică, adoptată prin „Declaraţia din aprilie 1964"3. Mai mult, se împlineau 20 de ani de la 23 august 1944, iar comuniştii doreau să prezinte eliberările ca pe un act de clemenţă faţă de foştii opozanţi. În orice caz, toate eliberările au fost făcute înainte de aniversarea „actului istoric", iar la 23 august 1964 nu mai exista nici un deţinut politic în închisorile din România.

În statisticile Ministerului de Interne sunt înregistrate eliberările legionarilor din perioada 1962-1964, fiind număraţi atât condamnaţii care-şi ispăşiseră la termen pedepsele, cât şi cei graţiaţi. Astfel, nu putem şti cu exactitate câţi dintre ei au primit graţieri, în urma aplicării decretelor din 1963 şi 1964. De asemenea, studiind datele de care dispunem, respectiv eliberările globale din 1962-1964, aflăm că tot legionarii erau majoritari în închisori şi la sfârşitul perioadei penitenciare a opozanţilor regimului – dintr-un total de 15.035 deţinuţi politic eliberaţi, numărul legionarilor s-a ridicat la 6.255[1]. Situaţia eliberării acestora, pe ani, se prezintă astfel[2]:

Anul	Nr. legionarilor eliberaţi
1962	1.805
1963	1.118
1964	3.332
TOTAL	6.255

Aşadar, legionarii reprezentau 42% din numărul deţinuţilor politic din România, în momentul graţierilor globale. Dintre aceştia, 5.990 (96%) au fost trecuţi în evidenţele operative ale Securităţii, pentru ca activitatea lor să fie monitorizată de „organe". Cei 265 legionari scăpaţi de hărţuirea autorităţilor erau prea bătrâni, sau prea bolnavi pentru a mai reprezenta pericol pentru autorităţi. Oricum, 80 dintre ei au decedat la puţin timp după eliberare[3].

Preocuparea Securităţii de a-i menţine pe legionari sub urmărire arată că nici măcar iniţiatorii „reeducării prin muncă cultural-educativă" nu au crezut în „dezicerile" de Mişcarea şi „autoanalizele" extremiştilor de dreapta din anii

[1] Arhivele Naţionale ale României – Direcţia Arhive Naţionale Istorice Centrale (în continuare DANIC), Fond Comitetul Central al Partidului Comunist Român (în continuare CC al PCR) – Secţia Cancelarie, dos. nr. 101/1964, f. 2-4.

[2] Arhiva Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii (în continuare ACNSAS), Fond Documentar, dos. nr. 53, vol. 21, f. 105-106.

[3] Ibidem.

1962-1964. La eliberare, autoritățile penitenciare le-au pregătit declarații-tip, prin care foştii deținuți politic se angajau să nu divulge nimic din ceea ce văzuseră, sau li se întâmplase în închisori. Acestea aveau următorul conținut:

„Declaraţie

Subsemnatul... , domiciliat în... .

La punerea mea în libertate de la Penitenciarul..., am luat la cunoştinţă de faptul că nu am voie să divulg nimic din cele văzute şi auzite de mine în legătură cu locurile de deţinere pe unde am trecut şi despre deţinuţii rămaşi în locurile de deţinere.

În cazul în care nu voi respecta cele arătate mai sus, am luat la cunoştinţă că sunt pasibil de a suporta rigorile legilor RPR"[4].

Unii s-au conformat şi nu au mai întreprins activități care să intre sub incidența „legilor RPR". Au contribuit chiar la propaganda regimului, prin articole la publicația *Glasul Patriei*, în care scriau despre „realizările" şi „bunăstarea" aduse de regimul democrat popular (Ion Dumitrescu-Borşa, Radu Gyr etc.)[5].

4.1.2. Viaţa în libertate

La ieşirea din penitenciare, legionarii au fost foarte precauți să mai manifeste atitudini politice şi să inițieze contacte cu foştii camarazi, în conformitate cu angajamentele pe care şi le-au luat față de autorități. De fapt, Mişcarea legionară de după eliberările din 1964 gravita în jurul celor doi lideri recunoscuți atât de „simişti", cât şi de anti-„simişti": Nicolae Petraşcu şi Nistor Chioreanu.

Nicolae Petraşcu a ieşit destul de „şifonat" ca imagine din detenție. În anii '50 a fost adus ca martor la diferite procese ale legionarilor, unde a susținut scenariile pregătite de autorități. Apoi, când a început „reeducarea prin muncă cultural-educativă", la Aiud, a fost de asemenea „omul autorităților", acceptând sugestiile col. Gheorghe Crăciun de a susține programul conceput de Grupul Operativ al acestuia. Însă după eliberări, liderii legionari nu l-au judecat pe Nicolae Petraşcu, înțelegând că a fost nevoit să adopte o atitudine „colaboraționistă" pentru a nu stârni furia autorităților față de deținuții politic[6]. În orice caz, Petraşcu era văzut de camarazii săi ca fiind un lider moderat, cumpătând fiecare decizie, conform intereselor mai ...ității.

De cealaltă parte, Nistor Chiorean... ra apreciat de legionari ca fiind un „rezistent", preferând să îndure suferințe ...rsonale decât să accepte compromisuri cu autoritățile. În detenție a intrat în ... multe rânduri în greva foamei, iar la Gherla a fost în pericol să moară din ... za acestei forme extreme de protest. Când a început „reeducarea prin mu... ltural-educativă", s-a opus „autode-

[4] Ibidem, Fond Penal, dos. nr. 431, vol. 10, f ...

[5] Lepădatu, Adrian-Gabriel, *Mişcarea legio... nit şi realitate*, Chişinău, Editura Cartier, 2005, p. 373.

[6] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 1510 ... 3.

mascării", preferând să stea izolat în „zarcă", decât să-şi acuze camarazii de fapte neadevărate. A acceptat „reeducarea" la insistenţele lui Nicolae Petraşcu şi doar datorită prieteniei pe care i-o purta, şi subordonării ierarhice în Mişcare. După eliberare, Petraşcu i-a interzis lui Chioreanu să se restabilească la Sibiu, pentru ca autorităţile să nu interpreteze că ambii lideri ai organizaţiei se aşezaseră în acelaşi oraş. Însă Petraşcu mai avea un motiv pentru care nu-l lăsa pe Chioreanu să se stabilească în Sibiu, pe care-l împărtăşea doar apropiaţilor – din cauza intransigenţei sale, putea face „valuri" şi ar fi provocat acţiuni politice printre legionarii care nu se împăcaseră cu „reeducarea" de la Aiud[7]. Cei doi, Petraşcu şi Chioreanu, au comunicat doar prin scrisori, însă mesajele aveau ton oficial, „apreciind" progresele pe care le făcuse România din 1948 şi „felicitându-se" că „s-au rupt cu trecutul"[8].

Securitatea i-a urmărit pas cu pas pe liderii legionari a căror pedepse au fost graţiate în 1964, pentru a se convinge că atitudinea lor din timpul „reeducării" de la Aiud a fost sinceră. În locuinţele lor a fost instalată „tehnică operativă", chiar dacă în primii ani după eliberare domiciliau la prieteni sau la rude, deoarece nu au primit case. Astfel, în 1965 a fost interceptată o convorbire a lui Nicolae Petraşcu cu Grigore Baciu, fost lider al „Comandamentului de prigoană" în 1943. Petraşcu s-a menţinut pe poziţii „necombative", afirmând că: „Din punct de vedere politic, nu mai am nici o şansă să joc vreun rol şi din acelaşi punct de vedere mă menţin la periferia societăţii". Baciu a fost nemulţumit de atitudinea lui Petraşcu, afirmând într-un cerc de apropiaţi: *„Sunt dezamăgit. Eu credeam că putem discuta la un nivel mai înalt. Noi doi am însemnat ceva în Mişcarea legionară. El o ţinea într-una că-i bătrân, că-i obosit, că familia lui a suferit foarte mult etc."*[9]. De asemenea, Nistor Chioreanu a dovedit prudenţă în timpul diverselor conversaţii pe care le avea, făcând „aprecieri pozitive" faţă de situaţia din ţară. Rar de tot purta discuţii despre activitatea legionară de dinainte de arestare, şi numai cu persoanele pe care le considera de încredere[10].

Legionarii eliberaţi prin amnistiile din 1963-1964 mai aveau un motiv foarte întemeiat să respecte angajamentele luate la eliberare – dacă intrau în conflict cu autorităţile, rămâneau fără locuri de muncă, sau primeau slujbe în sectoare toxice, ori care necesitau efort fizic. Pro[illegible]ema integrării pe „piaţa muncii" a fost un aspect deosebit de „fierbinte" în re[illegible]ţia cu autorităţile. Când au negociat termenii „reeducării prin muncă cult[illegible]l-educativă", „vârfurile" legionare au solicitat autorităţilor să primească du[illegible]liberare slujbe în concordanţă cu specialitatea studiilor. Col. Crăciun i-a a[illegible]at că aşa se va întâmpla, însă guvernul avea alte planuri. Astfel, pri[illegible]ărârea Consiliului de Miniştri nr.

[7] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 233979, vol. 3, f
[8] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 151086, vol. 1,
[9] Ibidem, f. 23-29.
[10] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 233979, vol. 3

1.051/1962, privind repartizarea în muncă a persoanelor puse în libertate din locurile de detenţie, se menţiona că „plasarea în câmpul muncii" trebuia să se facă de Direcţia Generală a Recrutării şi Repartizării Forţelor de Muncă, cu sprijinul Comitetelor Executive ale Sfaturilor Populare[11]. Însă funcţionarii de la Sfaturile Populare, fie ele orăşeneşti sau comunale, s-au arătat foarte reticenţi să-i încadreze pe foştii condamnaţi „contrarevoluţionari" în domenii în care ar fi avut contact cu publicul, sau în slujbe funcţionăreşti. Primul care s-a confruntat cu această realitate dură a fost Victor Biriş, eliberat în ianuarie 1963. Crezând că datorită contribuţiei sale la declanşarea „reeducării" era „tovarăş de drum" al regimului, s-a dus la Baroul Bucureşti, ca să se angajeze ca avocat, la scurt timp după plecarea de la Aiud. A fost refuzat însă sub diverse pretexte. Curând, Biriş a devenit victimă a presiunilor camarazilor legionari eliberaţi şi ei în urma decretelor de amnistie, care-i reproşau că şi-au încălcat degeaba principiile, făcându-şi „autoanalizele", deoarece comuniştii se comportau în continuare ostil cu ei. Victor Biriş a fost acuzat inclusiv de familie că a fost înşelat de col. Crăciun doar pentru a-i atrage pe legionari în cursă, sub iluzia libertăţii. Presat din toate părţile, Biriş a cedat nervos şi s-a sinucis în gara Mediaş, aruncându-se în faţa unui tren accelerat care venea de la Cluj[12].

La fel de dezamăgit de atitudinea regimului a fost şi Nicolae Petraşcu. El a fost eliberat la 1 august 1964, stabilindu-şi domiciliul în Sibiu, la locuinţa soţiei sale (stătea cu chirie în casa unui cumnat al lui Petraşcu, Chiron Binda). Încă de la eliberare, Petraşcu şi-a făcut mustrări de conştiinţă privind familia sa, pe care o supusese la tot felul de presiuni în cei şaisprezece ani de detenţie. Tocmai de aceea nu dorea să fie o povară pentru cei doi fii şi soţie, dorind să-şi găsească o slujbă, chiar dacă era grav bolnav. Aşadar, la 28 septembrie 1964 a adresat o cerere ministrului Învăţământului, în care solicita un post de profesor suplinitor la o şcoală generală sau la un liceu din Sibiu. Argumenta că avea pregătirea necesară, fiind absolvent al Facultăţii de Litere din Bucureşti, profesând în perioada 1931-1938 la Liceul Romano-Catolic din Braşov, Şcoala Normală din Alba Iulia şi Şcoala Normală din Sibiu. Pentru a fi convingător, şi-a încheiat cererea cu un slogan drag regimului: „Luptăm pentru pace!"[13].

Însă autorităţile nu l-au lăsat pe Petraşcu să lucreze cu elevii. În luna noiembrie s-a prezentat la şeful Securităţii Sibiu, col. Scurtu, pentru a-i adresa aceiaşi rugăminte, să fie încadrat în „câmpul muncii". Ofiţerul l-a tratat respectuos, însă tot ce i-a putut oferi a fost un post de controlor la serviciul public de transport din oraş. A primit slujba însă s-a arătat nemulţumit, argumentând că era bolnav şi ar fi dorit un post într-un birou. În acest sens, s-a adresat cu o cerere directorului Muzeului Brukenthal, dar acestuia i-a fost teamă să-l anga-

[11] DANIC, Fond CC al PCR – Cancelarie, dos. nr. 101/1964, f. 2-4.
[12] Chioreanu, Nistor, *Morminte vii*, Iaşi, Institutul European, 1992, p. 342-343.
[13] DANIC, Fond CC al PCR – Cancelarie, dos. nr. 151086, vol. 1, f. 515.

jeze[14]. Ulterior a găsit un post funcţionăresc la Uzina Electrică din Sibiu, însă n-a putut, din cauza sănătăţii, să rămână nici acolo. În ianuarie 1966 se întreţinea din meditaţii la limbi străine[15]. Însă, în cursul anului 1966, starea de sănătate s-a agravat, fiind nevoit să se interneze într-un sanatoriu pentru recuperare[16]. În vara anului 1968 a încercat să se pensioneze, depunând personal un memoriu la Ministerul Sănătăţii şi Prevederilor Sociale, cu ocazia unei vizite la Bucureşti. A fost primit în audienţă timp de 30 de minute, însă memoriul i-a fost refuzat[17].

Aceiaşi soartă nefericită a avut-o şi Nistor Chioreanu după eliberare (2 august 1964). Spre deosebire de Petraşcu, care avea familie, soţia sa divorţase pe când se afla în închisoare. În 1964 i-a cerut col. Crăciun să fie lăsat să se stabilească în Bucureşti, însă acesta şi-a exprimat circumspecţia că va găsi un loc de muncă acolo. Aşa s-a şi întâmplat, întrucât, ajuns în Capitală, i-a fost refuzată cererea de a intra în Baroul Bucureşti. Nu a găsit slujbă nici la Braşov. În cele din urmă s-a stabilit la sora lui în Aiud, locuind în aceiaşi casă cu soţul şi fiica acesteia. Deoarece Securitatea i-a plasat „tehnică operativă" în locuinţă, într-un mod neprofesionist, încât s-a prins toată lumea, Chioreanu a intrat în conflict cu cumnatul său. După lungi eforturi, s-a angajat la Întreprinderea „Metalurgica" din Aiud, ca muncitor necalificat. Deoarece nu s-a angajat în nici un fel de discuţii politice a fost „slăbit" de şicanele Securităţii, reuşind să găsească până la urmă un post de la laborant la „Metalurgica". În cele din urmă promovat la „birouri", făcând diverse munci juridice. În 1965 s-a căsătorit, însă cu greu a reuşit să obţină o locuinţă în Alba Iulia, în care să se stabilească cu soţia (abia în august 1967). În tot acest timp, a trebuit să se prezinte periodic la Securitate, pentru discuţii cu diverşi responsabili ai „organelor". În decembrie 1965 a fost „contactat" de însuşi şeful Direcţiei Regionale MAI Cluj, lt.-col. Nicolae Pleşiţă, care a venit însoţit de col. Gheorghe Crăciun, locţiitor al şefului Direcţiei a III-a a Securităţii la acea vreme[18].

Şi Aurel Călin avea o stare de nemulţumire sufletească după eliberare. El avusese un traseu asemenea lui Biriş în detenţie. Dacă în anii '50 se menţinuse pe poziţii ostile, fiind lider al legionarilor care lucrau în fabrica penitenciarului Aiud, în 1963 s-a alăturat „reeducării", fiind „fruntaş în depăşirea normelor"[19]. A fost lăsat să se stabilească în Sibiu, însă avea o slujbă manuală, deoarece nu a primit un post în domeniul juridic, în care avea studii. Se considera un „înfrânt", care „căzuse din cauza slăbiciunii sale": „n-am fost în stare de sacrificiu,

---

[14] Ibidem, f. 358.
[15] Ibidem, f. 246.
[16] Ibidem, f. 403.
[17] Ibidem, f. 6-13.
[18] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 345; ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 7, f. 35-36; Ibidem, vol. 2, f. 4-5;
[19] ACNSAS, Fond Documentar, dos. nr. 3463, f. 1-42.

am dezertat din luptă ca să trăim şi nu mai avem drept să ne ocupăm de nimic decât de viaţa trupului nostru, la care am ţinut aşa de mult", îi mărturisea Călin lui Petraşcu[20].

4.2. Tactici ale Securităţii de control politic al legionarilor

Cu toate că la eliberare liderii legionari au căutat să nu mai manifeste atitudini politice, totuşi Securitatea a căutat să-i supravegheze îndeaproape şi, pentru a-i „verifica", să-i provoace la discuţii prin agenţi ai săi.

Supravegherea informativă s-a făcut imediat după eliberare. Nicolae Petraşcu a fost preluat „în lucru" de Direcţia Regională MAI Braşov, care i-a introdus în casă „tehnică operativă" şi i-a plasat agenţi, dintre apropiaţii şi rudele sale[21]. Asupra lui Nistor Chioreanu urmărirea a început la 5 noiembrie 1964, când Direcţia Regională MAI Cluj i-a deschis dosar preliminar de urmărire informativă[22].

Prin aceste dosare, autorităţile doreau să vadă dacă foştii deţinuţi politic legionari: „se menţineau în continuare pe poziţie legionară"; „întreţin legături cu legionarii din localitate şi din alte localităţi" etc.[23].

4.2.1. Procesul „Spiridon Cândea"

Deoarece interceptările nu au adus „probe" că liderii legionari erau în continuare ostili regimului comunist, Securitatea a trecut la o altă strategie, respectiv provocarea unor discuţii „duşmănoase", prin intermediul unor agenţi ai săi. Pe lângă Nicolae Petraşcu a fost plasat Spiridon Cândea, profesor la Institutul Teologic din Sibiu, fost şef legionar al judeţului Sibiu. Acesta era încă din 1956 (când a fost eliberat din închisoare) agent al Securităţii, în „problema cultearte", cu numele conspirativ „Iulian Nicoară". Misiunea lui Cândea a fost să-i propună lui Nicolae Petraşcu să-şi redacteze memoriile, pentru ca „suferinţele legionarilor să rămână scrise pentru generaţiilor viitoare"[24]. Aceiaşi propunere i-a făcut-o şi lui Nistor Chioreanu[25]. Sugestiile lui Cândea s-au consumat pe parcursului anului 1965, însă ambii „capi legionari" au refuzat, motivând că nu vor scrie decât cu aprobarea „organelor în drept"[26].

Însă, în cele din urmă, Nicolae Petraşcu a renunţat la poziţia de „neutralitate", devenind tot mai critic la adresa regimului. Atitudinea a fost cauzată de faptul că nu-şi putea găsi un loc de muncă corespunzător cu studiile sale (aşa cum i se promisese când acceptase „reeducarea" de la Aiud), dar şi din cauza

---

[20] Ibidem, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 1, f. 194-214.
[21] Ibidem, f. 104-114.
[22] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 233979, vol. 3, f. 8.
[23] Ibidem, loc. cit., vol. 1, f. 6.
[24] Ibidem, f. 1-3.
[25] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 233979, vol. 1, f. 7.
[26] Ibidem, f. 23-29.

unor probleme familiale. I s-a repartizat destul de greu o locuință, iar fiul său Mihai întâmpina șicane la facultate, nereușind să-și termine studiile. A fost nevoie de intervenția personală a lui Nicolae Petrașcu pe lângă col. Gheorghe Crăciun, pentru ca Mihai Petrașcu să obțină diploma de inginer și să fie angajat la Uzina „Mârșa" din Sibiu[27].

Până la urmă, și Spiridon Cândea a ieși din „schema" Securității, mărturisindu-i lui Petrașcu că era agent. Ulterior a furnizat Securității note cu conținut banal, textul stabilindu-l împreună cu Nicolae Petrașcu. Însă, prin „tehnica operativă", discuțiile dintre Petrașcu și Cândea au fost interceptate, acesta din urmă fiind scos din rețea. I s-a pregătit dosar de urmărire informativă[28].

Începând din februarie 1966, Securitatea a interceptat atitudini tot mai „dușmănoase" din partea lui Nicolae Petrașcu. Astfel, în discuțiile cu fii săi Mihai și Horia, a afirmat: *„Rușii sunt foarte asemănători cu ai noștri: oameni în care nu există simțul datoriei. Totul fac de mântuială. Nu-i interesează decât să raporteze că s-a făcut, grafic, și să ia premii"*; *„În România toți derbedeii conduc gospodăriile agricole. Este o neglijență grozavă din partea tuturor, ca și în fabrici, unde se cheltuiește pentru a se da prime cât mai mari, iar cei ce lucrează nu iau nimic, și acela care nu ia cuvântul la ședință se zice că nu are valoare politică"*. De asemenea, Petrașcu a încetat să-și mai manifeste „rezerva" față de legionarii din Sibiu, pe care o adoptase în momentul eliberării. Astfel, intra în dialog cu Augustin Bidianu, atunci când îl întâlnea pe stradă – până la începutul anului 1966 se făceau că nu se cunosc. Ceea ce a alertat Securitatea a fost faptul că Petrașcu începuse să se „pună la curent" cu „toate evenimentele interne și externe, și manifesta interes chiar pentru viața de partid". Se informa ce se discuta la ședințele de partid din întreprinderi, „bagatelizând" subiectul și ironizând „democrația organizării partidului și statului". S-a interesat chiar și despre învățământul de partid[29]. În consecință, au crescut măsurile de urmărire informativă asupra sa. În septembrie 1966, pe când se afla la tratament în sanatoriul de la Marila, securiștii se temeau să nu intre în legătură cu legionarii din Banat. Au încercat chiar să-i introducă „tehnică operativă" în salon, însă nu s-a putut, deoarece condițiile locale nu permiteau această operațiune fără să se trezească suspiciuni[30].

Inițial, Securitatea a decis să nu intervină asupra atitudinilor „dușmănoase" pe care le manifestau tot mai mulți legionari. Însă, începând din martie 1968, regimul a început să fie tot mai atent cu potențialii dizidenți. Schimbarea de strategie s-a produs pe fondul scandalului iscat de retragerea delegației Româ-

---

[27] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 151086, vol. 1, f. 351.
[28] Ibidem, f. 23-29.
[29] Ibidem, f. 18-22.
[30] Ibidem, f. 87-95.

niei de la reuniunea pregătitoare a Consfătuirii mondiale a partidelor comuniste şi muncitoreşti, care s-a desfăşurat la Budapesta, între 26 februarie – 5 martie[31]. Regimul de la Bucureşti era acuzat de Moscova că susţinea „Primăvara de la Praga", iar orice potenţial de revoltă internă trebuia neutralizat.

După abandonarea lui Spiridon Cândea din reţeaua informativă, la sfârşitul anului 1965, pe lângă Nicolae Petraşcu a fost introdus Lae Orbulescu, care avea numele conspirativ „Dragomir". Orbulescu era foarte bun prieten cu Petraşcu, locuind cu el în celulă şi fiindu-i sfătuitor la finalul „reeducării" de la Aiud. Orbulescu nu a avut misiune să-l provoace pe Nicolae Petraşcu în vreun fel, ci numai să „culeagă" atitudinile „duşmănoase" pe care acesta le-ar fi manifestat. Aşadar, „Dragomir" a aflat că Spiridon Cândea insista pe lângă Petraşcu să-şi scrie totuşi memoriile, fără a avea sarcină de la Securitate de această dată. Îşi luase deci misiunea în serios! Însă Petraşcu s-a arătat extrem de precaut, motivând, în vara anului 1968, că situaţia externă era complicată, şi nu dorea să provoace regimul în nici un fel.

Totuşi, Securitatea a ţinut să-l avertizeze personal pe Petraşcu să nu întreprindă nici o acţiune care ar fi „agitat spiritele". La finalul lunii iunie 1968, pe când se afla la Bucureşti pentru a rezolva o problemă personală, Nicolae Petraşcu s-a întâlnit cu col. Gheorghe Crăciun, la cererea Securităţii. Crăciun l-a dus cu maşina în afara Bucureştiului, unde s-au întâlnit cu „un domn în civil", care avea misiunea să poarte o discuţie „lămuritoare" cu liderul legionar. Aşadar, „domnul în civil" l-a avertizat pe Petraşcu că există mulţi camarazi ai săi care „fac nebunii", şi că li s-ar putea intenta procese în orice moment. Nicolae Petraşcu a afirmat că nu avea legături cu aceştia, deoarece „şi-a luat un angajament pe care îl va respecta şi va aduce la cunoştinţa autorităţilor orice contact din afară şi orice duşman al patriei". În legătură cu Horia Sima, a afirmat că-l interesa persoana lui în măsura în care „face acolo [în Spania, *n.n.*] o prostie pe care o plătim noi aici"[32].

În cele din urmă, situaţia tensionată a regimului în raport cu sovieticii a „explodat" la 21 august 1968, când trupele Tratatului de la Varşovia, exceptând România, au invadat Cehoslovacia şi au îndepărtat cu forţa guvernul reformist al lui Alexander Dubcek. Autorităţile comuniste de la Bucureşti au condamnat iniţiativa „ţărilor frăţeşti", captând simpatia întregii lumi democratice. Însă şi în interior s-a realizat o solidarizare reală cu Nicolae Ceauşescu, numeroşi intelectuali exprimându-şi „adeziunea" la politica regimului şi înscriindu-se în PCR[33].

---

[31] Betea, Lavinia, Diac, Cristina, Mihai, Florin-Răzvan, Ţiu, Ilarion, *21 august 1968 – Apoteoza lui Ceauşescu*, Iaşi, Editura Polirom, 2009, p. 42-49.
[32] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 151086, vol. 7, f. 1-3.
[33] Betea, Lavinia, Diac, Cristina, Mihai, Florin-Răzvan, Ţiu, Ilarion, *op. cit.*, p. 173-176.

Pe de altă parte, autoritățile polițienești au luat o serie de măsuri care să prevină eventuale revolte interne, ținându-i sub supraveghere pe opozanții cunoscuți. Legionarii au fost „victime colaterale" ale acestei campanii de imagine a regimului comunist, coroborată cu măsurile de supraveghere adoptate de autorități. Pentru a-i speria, Securitatea a instrumentat un proces legat de activitatea „dușmănoasă" a lui Spiridon Cândea, în care au fost angrenați liderii importanți ai Mișcării legionare.

Ce s-a întâmplat? La solicitarea Securității, secretarul Institutului Teologic Sibiu l-a reclamat autorităților polițienești pe Spiridon Cândea că avea „atitudini dușmănoase" față de regim[34]. Imediat a pornit o anchetă, culminată cu o percheziție la locuința lui Cândea. Această percheziție are propria „istorie" încurcată. În 1947 sau 1948, soția gen. Constantin Petrovicescu (ministru de Interne în perioada „statului național-legionar") i-a încredințat lui Cândea o cantitate de bani de aur („cocoşei"), spre păstrare. Spiridon Cândea, care se aştepta la percheziții ale autorităților încă din acea perioadă, a îngropat banii în grădina casei. După invadarea Cehoslovaciei, soția lui Petrovicescu a venit la Cândea pentru a-şi recupera aurul, iar acesta a rugat-o să-i lase răgaz o zi, pentru a face căutări în locul în care-l ascunsese în urmă cu douăzeci de ani. Nu a mai găsit „cocoşeii", scuzându-se către proprietara aurului, însă s-a oferit să-i restituie contravaloarea, la nivelul anului 1968. Doamna Petrovicescu a refuzat târgul şi a plecat. Peste câteva zile, Spiridon Cândea a fost arestat de Securitate, dus la anchetă, după care a urmat o percheziție domiciliară, în prezența sa. Scormonind grădina casei, securiştii au găsit aurul, un revolver, dar şi o arhivă legionară în podul locuinței[35]. Ulterior, Securitatea a fabricat următorul scenariu – Spiridon Cândea a inițiat o acțiune de reorganizare a Mişcării legionare (motivând prezența arhivei), în acest scop strângând bani pentru Ajutorul legionar (motivând prezența „cocoşeilor").

Tensionarea raporturilor dintre regim şi Mişcarea legionară a fost amplificată, foarte posibil, şi de o acțiune neinspirată a lui Horia Sima. În septembrie 1968, acesta a publicat în presa de exil legionară un articol extrem de critic la adresa lui Nicolae Ceauşescu, în care-l acuza că poziția pe care o adoptase în problema invadării Cehoslovaciei făcea parte dintr-o campanie de îmbunătățire a imaginii personale pe plan extern, cu prețul unei posibile ocupații sovietice[36].

Nu putem şti dacă între acest text şi procesul lui Spiridon Cândea a existat vreo legătură. Însă este clar că regimul nu s-a mai purtat „cu mănuşi" cu foştii deținuți politic, urmând o anchetă destul de dură. Probabil, Securitatea profita de faptul că România comunistă avea o imagine externă excelentă, nemaiexistând organizații nonguvernamentale sau posturi de radio occidentale care să se

[34] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 3, f. 316.
[35] Ibidem, f. 173-174.
[36] *Vezi* Anexa 1.

intereseze de soarta opozanților. Atenția era orientată spre „dizidentul" Nicolae Ceauşescu. Aceiaşi atitudine a avut-o Occidentul şi în relația cu exilații legionari, a căror voce critică asupra regimului comunist de la Bucureşti nu mai era valorizată ca altădată. Practic, anul 1968 a însemnat o cezură semnificativă asupra monitorizării „rezistenței interne" din România.

...ă eliberarea deținuților politic în anul 1964, Horia Sima ...nifestat extrem de critic asupra regimului comunist din ...ia, prin articole de presă şi alte acțiuni publice pe care le-a desfăşurat în Occident

Desigur, nu Spiridon Cândea era „ţinta" procesului care-l avea pe el ca şef de „lot", ci Nicolae Petraşcu. Între cei doi existase un contact permanent după august 1964, mai întâi datorită calităţii de informator al lui Cândea, şi apoi de sfătuitor, după ce „Iulian Nicoară" a fost abandonat de „organe". Petraşcu a fost chemat la anchetă la jumătatea lunii octombrie 1968. Se pare că ofiţerii de Securitate au făcut exces de zel, vorbindu-i nepoliticos şi ameninţându-l, întrucât s-a întors „foarte tulburat" acasă[37]. Cât timp fusese anchetat de autorităţile comuniste, din 1945 şi până la Procesul „Spiridon Cândea", Nicolae Petraşcu avusese parte de un tratament demn în timpul anchetelor. Nu era nevoie de ameninţări împotriva lui, întrucât înţelegea foarte bine cum stăteau lucrurile, arestările sale făcând parte dintr-un mecanism politic, prin care comuniştii îşi consolidau puterea, prezentându-i pe legionari ca „duşmani de clasă". Poate legionarii ar fi procedat la fel dacă ajungeau ei la putere.

La 29 octombrie 1968, Nicolae Petraşcu a fost chemat din nou la anchetă. Acelaşi limbaj dur, aceleaşi ameninţări. S-a simţit trădat de autorităţile comuniste, deoarece „înţelesese" să colaboreze cu regimul atât în decembrie 1945, când a acceptat „pactul de neutralitate", cât şi în 1962, când şi-a dat acordul privind „reeducarea prin muncă cultural-educativă", la Aiud. Chiar dacă legionarii „reeducaţi" nu-i reproşau personal că au fost înşelaţi de regim şi nu s-au putut integra după eliberare, totuşi simţea nemulţumirile lor. Ajuns acasă după anchetă a cedat psihic, tăindu-şi venele de la mâini. Întrucât sângele nu curgea suficient cât să-i oprească bătăile inimii, şi temându-se să nu se întoarcă soţia acasă de la serviciu, s-a spânzurat[38]. Astfel a murit Comandantul legionar general Nicolae Petraşcu, locţiitor în ţară al lui Horia Sima. Avea 61 de ani.

Vestea morţii lui Petraşcu a ajuns în străinătate la Horia Sima, care a emis o circulară la 30 noiembrie 1968, în care anunţa dispariţia. Numele lui Nicolae Petraşcu a fost inclus în „apelul morţilor" în timpul ceremoniilor legionare, imediat după Traian Brăileanu[39]. Abia după câteva luni Sima a aflat care au fost împrejurările decesului prietenului său, reacţionând emoţional şi acuzându-l direct pe Nicolae Ceauşescu de „abominabila crimă". Ceauşescu a fost comparat cu regele Carol al II-lea, care a dat dispoziţie să fie asasinat Cor[illegible] neliu Codreanu[40]. Însă nimeni din Occident nu a reacţionat faţă de sinucider[illegible] legionarului Nicolae Petraşcu, la presiunea Securităţii. În 1968 nu se spu[illegible] despre Ceauşescu că prezida un regim în care serviciile secrete îşi hărţu[illegible] opozanţii – la acel moment dizidenţii intrau în PCR!

Prin dispariţia lui Nicolae Petraşcu, unitatea Mişcării legionare din t[illegible] scindat. Chiar dacă în închisoare colaborase cu regimul, toate grupări[illegible]

---

[37] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 3, f. 316.
[38] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 355.
[39] Sima, Horia, *op. cit.*, vol. 7, p. 118.
[40] *Ibidem*, vol. 2, p. 139-144.

cu Spiridon Cândea şi cu Nicolae Petraşcu, de când s-au cunoscut, până la data anchetei. Securiştii l-au acuzat de „necinste cetăţenească", deoarece, pe de o parte, îşi făcea datoria la locul de muncă pentru a înşela lumea din jur asupra „caracterului şi duşmăniei pe care o are faţă de stat", iar pe de altă parte se întâlnea cu „foştii prieteni sau camarazi" Cândea şi Petraşcu pentru a „critica regimul şi a studia împreună ce puteau face contra orânduirii socialiste din ţară". Chioreanu a reacţionat nervos în faţa anchetatorilor, cărora le-a reproşat că „un regim consolidat, după 25 de ani de conducere, nu se poate teme de nişte resturi omeneşti şi numai Securitatea are interes să creeze probleme de duşmănie şi de gânduri de conspiraţie pentru a-şi dovedi vigilenţa şi a-şi justifica existenţa"[42]. În cele din urmă, Securitatea nu a putut să dovedească vreo legătură a lui Nistor Chioreanu cu acţiunea de „reorganizare a Mişcării legionare" care-i era imputată lui Spiridon Cândea. Într-adevăr, Cândea îi propusese lui Chioreanu să-şi scrie şi el memoriile, aşa cum îi sugerase şi lui Petraşcu, însă ambii au refuzat. Spiridon Cândea a fost condamnat în 1979 la doi ani de închisoare, executând jumătate din pedeapsă, după care a fost graţiat[43].

4.2.2. Procesul „Lae Orbulescu"

Securitatea nu a crezut în sinceritatea lui Nistor Chioreanu că nu va mai acţiona politic, mai ales când a aflat că acesta începuse să facă „comentarii duşmănoase" la adresa regimului, după moartea lui Petraşcu. Chioreanu le-a spus însă apropiaţilor că nu-l interesa şefia organizaţiei, chiar dacă, înainte de arestările din 1948, şi apoi, în închisoare, Nicolae Petraşcu îl desemnase succesor al său. Într-o discuţie cu un informator al Securităţii, Nistor Chioreanu a avut următoarea poziţie în legătură cu cine va conduce organizaţia: „O bună parte din şefii legionari care au fost în puşcărie, Ilie Nicolescu, Alexandru Ghica şi alţii, au auzit de moartea lui Petraşcu. Indiferent de explicaţiile care şi le fac ei în legătură cu moartea lui Petraşcu, mă tem că după ce se vor potoli lucrurile, în legătură cu Petraşcu, unii din ei vor încerca să ia legătura cu mine spre a mă întreba «dacă este ceva de făcut», iar alţii care au fost decepţionaţi de «ultimul gest» politic al meu, la Aiud, vor fi în stare să pornească singuri să «judece evenimentele politice» şi să acţioneze în raport cu judecata lor. Câtă vreme a trăit Petraşcu, eu am fost scutit de asemenea situaţii, însă acum sigur se vor produce. Sunt sigur de Ilie Nicolescu, de Mircea Nicolau, că nu vor face nici un gest necugetat, mă tem însă de Aurel Călin, că va veni la mine şi după ce eu îi voi spune că nu este nimic de făcut şi să nu mai vină la mine, să nu se apuce să facă drumuri, să stea de vorbă cu toţi ce-i cunoscuţi de el, care l-au ascultat, şi să ne pomenim cu cine ştie ce «izvor de necazuri». Mă tem şi de Brahonschi şi

---

[42] Ibidem, loc. cit., vol. 3, f. 174.
[43] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 355.

cu Spiridon Cândea şi cu Nicolae Petraşcu, de când s-au cunoscut, până la data anchetei. Securiştii l-au acuzat de „necinste cetăţenească", deoarece, pe de o parte, îşi făcea datoria la locul de muncă pentru a înşela lumea din jur asupra „caracterului şi duşmăniei pe care o are faţă de stat", iar pe de altă parte se întâlnea cu „foştii prieteni sau camarazi" Cândea şi Petraşcu pentru a „critica regimul şi a studia împreună ce puteau face contra orânduirii socialiste din ţară". Chioreanu a reacţionat nervos în faţa anchetatorilor, cărora le-a reproşat că „un regim consolidat, după 25 de ani de conducere, nu se poate teme de nişte resturi omeneşti şi numai Securitatea are interes să creeze probleme de duşmănie şi de gânduri de conspiraţie pentru a-şi dovedi vigilenţa şi a-şi justifica existenţa"[42]. În cele din urmă, Securitatea nu a putut să dovedească vreo legătură a lui Nistor Chioreanu cu acţiunea de „reorganizare a Mişcării legionare" care-i era imputată lui Spiridon Cândea. Într-adevăr, Cândea îi propusese lui Chioreanu să-şi scrie şi el memoriile, aşa cum îi sugerase şi lui Petraşcu, însă ambii au refuzat. Spiridon Cândea a fost condamnat în 1979 la doi ani de închisoare, executând jumătate din pedeapsă, după care a fost graţiat[43].

4.2.2. Procesul „Lae Orbulescu"

Securitatea nu a crezut în sinceritatea lui Nistor Chioreanu că nu va mai acţiona politic, mai ales când a aflat că acesta începuse să facă „comentarii duşmănoase" la adresa regimului, după moartea lui Petraşcu. Chioreanu le-a spus însă apropiaţilor că nu-l interesa şefia organizaţiei, chiar dacă, înainte de arestările din 1948, şi apoi, în închisoare, Nicolae Petraşcu îl desemnase succesor al său. Într-o discuţie cu un informator al Securităţii, Nistor Chioreanu a avut următoarea poziţie în legătură cu cine va conduce organizaţia: „O bună parte din şefii legionari care au fost în puşcărie, Ilie Nicolescu, Alexandru Ghica şi alţii, au auzit de moartea lui Petraşcu. Indiferent de explicaţiile care şi le fac ei în legătură cu moartea lui Petraşcu, mă tem că după ce se vor potoli lucrurile, în legătură cu Petraşcu, unii din ei vor încerca să ia legătura cu mine spre a mă întreba «dacă este ceva de făcut», iar alţii care au fost decepţionaţi de «ultimul gest» politic al meu, la Aiud, vor fi în stare să pornească singuri să «judece evenimentele politice» şi să acţioneze în raport cu judecata lor. Câtă vreme a trăit Petraşcu, eu am fost scutit de asemenea situaţii, însă acum sigur se vor produce. Sunt sigur de Ilie Nicolescu, de Mircea Nicolau, că nu vor face nici un gest necugetat, mă tem însă de Aurel Călin, că va veni la mine şi după ce eu îi voi spune că nu este nimic de făcut şi să nu mai vină la mine, să nu se apuce să facă drumuri, să stea de vorbă cu toţi ce-i cunoscuţi de el, care l-au ascultat, şi să ne pomenim cu cine ştie ce «izvor de necazuri». Mă tem şi de Brahonschi şi

---

[42] Ibidem, loc. cit., vol. 3, f. 174.
[43] Chioreanu, Nistor, *op. cit.*, p. 355.

de Eugen Raţiu [fratele vitreg al lui Horia Sima, *n.n.*], care pot avea reacţii neaşteptate"[44].

Pentru a se asigura totuşi că Nistor Chioreanu nu-i va contacta din proprie iniţiativă pe ceilalţi lideri legionari rămaşi în viaţă, Securitatea a orchestrat o „acţiune de reorganizare după moartea lui Petraşcu", prin intermediul lui Lae Orbulescu. Acesta era agent al Securităţii cu numele conspirativ „Dragomir", fiind plasat şi pe lângă Petraşcu, după „defecţiunea" lui Spiridon Cândea.

Scenariul a fost următorul. Lae Orbulescu (profesor la Seminarul teologic ortodox din Caransebeş) a sosit în seara zilei de 30 noiembrie 1968 la Alba Iulia, însoţit de dr. Nicolae Ighişan, pentru a participa la manifestaţiile de 1 decembrie, organizate în oraş a doua zi. Orbulescu a rămas peste noapte la prietenul său Nistor Chioreanu, purtând diverse discuţii. Conform scenariului pregătit de Securitate, Orbulescu trebuia să-l consulte pe Chioreanu în legătură cu o misiune pe care i-o dăduse Mitropolia Banatului, de a se duce în vizită ecumenică la românii din Banatul Sârbesc[45]. Iniţial, Chioreanu a intrat în jocul lui Lae Orbulescu, susţinând că era bine că unui legionar important i se permitea să plece legal în străinătate, deoarece se putea interesa de natura reală a relaţiilor româno-sovietice după criza cehoslovacă. Printre legionari exista teama ca nu cumva trupele Tratatului de la Varşovia să invadeze România, acţiune care putea fi urmată cu deportarea extremiştilor de dreapta în Siberia, credea Chioreanu. Orbulescu a plecat după serbările de 1 decembrie la Caransebeş, însă s-a întors de Crăciun la Chioreanu, chiar în prima zi, pe 25 decembrie. Se pare că, între timp, Nistor Chioreanu a bănuit ceva în legătură cu problema adusă în discuţie de Orbulescu, deoarece la întâlnirea de Crăciun i-a recomandat categoric să nu se ducă în Iugoslavia. El şi-a argumentat sfatul prin faptul că Lae Orbulescu era cunoscut ca un apropiat al lui Horia Sima, fiind de asemenea ştiut după figură de unii români din Banatul Sârbesc. Exista posibilitatea ca aceştia să-l abordeze, contact care putea fi interpretat de Securitate ca o tentativă de contactare a lui Horia Sima[46]. Suspiciunea lui Chioreanu a crescut şi când Obulescu a iniţiat conversaţii despre unii legionari importanţi, precum Traian Puiu, Luca Damaschin, Augustin Bidianu, Vasile Noveanu etc.[47]. Însă mult mai ciudată i s-a părut insistenţa de a-l trimite la Alba Iulia pe dr. Nicolae Ighişan, ca să-l consulte medical[48].

Cert este că, în primăvară, Nistor Chioreanu evita deja compania lui Lae Orbulescu. Astfel, la 27 aprilie 1969 Orbulescu a sosit din nou la Alba Iulia, ducându-se direct la locuinţa lui Chioreanu. A fost întâmpinat de soţie, care

---

[44] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 3, f. 178.
[45] Ibidem, f. 319.
[46] Ibidem, f. 319-320.
[47] Ibidem, f. 9.
[48] Ibidem, f. 315.

atunci când l-a văzut a avut o reacţie de respingere. La fel de rezervat a fost şi Nistor Chioreanu, care a purtat o discuţie de complezenţă cu el, conducându-l apoi la autogară. La finalul întrevederii i-a comunicat: „Decât să fim urmăriţi fiecare pas şi să fim obligaţi să ţinem minte când ne-am văzut şi ce am vorbit, mai bine nu ne mai vedem, până se va convinge stăpânirea că nu gândim nimic rău". Ca să se scuze, Chioreanu a argumentat că tocmai trecea prin anchete în cazul procesului lui Spiridon Cândea, şi nu mai dorea alte neplăceri cauzate de întrevederi cu liderii legionari[49].

Însă, pe parcursul anului 1969, Lae Orbulescu a renunţat la statutul de executant al scenariilor Securităţii privind „reorganizarea" Mişcării legionare, iniţiind contacte reale pentru refacerea unor legături între liderii organizaţiei. Ca şi în cazul lui Spiridon Cândea, „organele" au deschis dosar de urmărire informativă pentru Orbulescu, pentru a vedea ce legături a iniţiat. Au fost plasaţi informatori pe lângă el, care l-au „descusut" privitor la rezultatele obţinute. Era dezamăgit de atitudinea de neutralitate a lui Chioreanu, pe care l-a caracterizat, într-o discuţie cu informatorul „C. Constantinescu", astfel: „Nistor Chioreanu este în Alba Iulia, dar nu mai este cel pe care-l şti. Acum a intrat la stăpân. Are un zdrahon de femeie care-l ţine din scurt şi care a pus stăpânire pe el. Am fost la Alba Iulia într-o delegaţie şi m-am dus la Nistor ca să-l văd. Când m-a văzut nevastă-sa şi a aflat cine sunt, m-a şi întrebat când plec şi la ce oră am tren. Cu toate că aveam de gând să stau peste noapte la el, când am văzut cum stau lucrurile, mi-am luat catrafusele şi am plecat. Nistor m-a condus şi am avut impresia că şi el acceptă atitudine soţiei sale. I-am spus pe şleau: «Măi Nistore, acum nu mai eşti tu, ci eşti ceea ce vrea nevastă-ta să fii»"[50].

Securitatea l-a lăsat pe Lae Orbulescu să se „joace" de-a „reorganizarea" până în vara anului 1970, când a organizat un nou proces, pentru a-i intimida pe legionari. Însă nu Orbulescu era „miza" acţiunii judiciare, aşa cum nu fusese nici Spiridon Cândea în 1968. Securiştii căutau să-l includă pe Nistor Chioreanu în „lot", fiind cel mai important lider legionar din România în viaţă. Astfel, Chioreanu a fost chemat la anchete, fiind acuzat că, la 1 decembrie 1968, s-a întâlnit la Alba Iulia cu Lae Orbulescu şi dr. Nicolae Ighişan, pentru a alege un succesor după moartea lui Petraşcu. Chioreanu s-a ţinut pe poziţii în faţa anchetatorilor, declarând că numai „nişte nebuni se puteau gândi la aşa ceva [reorganizarea Mişcării legionare, *n.n.*]"[51].

Totuşi, a fost chemat ca martor la procesul intentat lui Orbulescu şi dr. Ighişan, în septembrie 1970, fără a primi vreo pedeapsă[52]. Cei doi au fost con-

---

[49] Ibidem, f. 295-296.
[50] Ibidem, f. 269.
[51] Ibidem, f. 207-208.
[52] Ibidem, f. 254.

damnaţi la închisoare, fiind eliberaţi abia în 1976, la termen, se pare[53]. Lae Orbulescu a murit în 1979 sau 1980, la Caransebeş[54]. În decembrie 1978, Securitatea a mai încercat o provocare folosindu-i pe Orbulescu şi Chioreanu. Astfel, un anume Toader Botez a fost trimis la Alba Iulia, la locuinţa lui Nistor Chioreanu, afirmând că l-a cunoscut pe Lae Orbulescu la puşcărie şi că dorea să refacă legătura dintre ei. Chioreanu l-a expediat pe Botez, evitând să mai poarte discuţii despre foştii lideri legionari[55].

4.3. „Duşmanii socialismului"

Cele două procese prin care s-a încercat menţinerea unei atmosfere de teamă în rândul liderilor legionari sunt exemplificarea cea mai fidelă a faptului că extremiştii de dreapta erau consideraţi de regim un potenţial de opoziţie. Poate cel mai puternic „bazin" opoziţionist, dacă este să analizăm datele statistice privind „elementele" urmărite de Securitate.

4.3.1. Statistici privind legionarii din evidenţele Securităţii după 1968

Pe parcursul anului 1968, Ministerul de Interne a făcut o reevaluare a persoanelor aflate în atenţia „organelor". La 1 ianuarie, situaţia arăta astfel[56]:

Elemente urmărite de aparatul de Securitate	Persoane care au deţinut funcţii de conducere PNŢ–PNL	Naţionalişti	Legionari
424.464 (100 %)	104.306 (25 %)	25.657 (6 %)	117.306 (28 %)

Legionarii se vor menţine majoritari în evidenţele de urmărire informativă ale Securităţii şi după „epurarea" bazei de date, finalizată la 20 decembrie 1968[57]:

Elemente urmărite de aparatul de Securitate	Legionari	Foşti condamnaţi	Persoane care au deţinut funcţii de conducere PNŢ–PNL	Membri alte partide	Naţionalişti	Alte categorii
49.319 (100 %)	20.338 (41 %)	7.611 (15 %)	4.789 (10 %)	1.548 (3 %)	1.832 (4 %)	13.201 (27 %)

[53] Ibidem, loc. cit., vol. 4, f. 186.
[54] Ibidem, f. 165.
[55] Ibidem, f. 186,
[56] Ibidem, Fond Documentar, dos. nr. 53, vol. 29, f. 66-67.
[57] Ibidem.

Aşadar, analizând categoriile de potenţiali opozanţi aflaţi în evidenţele Securităţii, observăm că, după „epurarea" bazei de date efectuată în 1968, proporţia legionarilor a crescut de la 28% la 41%. Şi, într-adevăr, legionarii se dovedeau cei mai „activi" în statisticile privind „acţiunile contra regimului". Astfel, într-o evidenţă realizată pe intervalul 20 decembrie 1968 – 1 mai 1969 privind cercetările pentru diverse „infracţiuni politice", situaţia stătea în felul următor[58]:

Total persoane cercetare	Legionari	Alte partide burgheze	Fără antecedente politice
510 (100 %)	118 (23 %)	79 (15 %)	313 (61 %)

4.3.2. Activităţi legionare la sfârşitul regimului comunist

Foştii legionari erau monitorizaţi pentru orice fel de manifestări pe care le aveau – de la comentarii privind situaţia din Polonia în anii '80[59], până la critici privind nivelul de trai la sfârşitul perioadei comuniste[60]. Cel mai important „cerc" vizat era constituit pe lângă Nistor Chioreanu, în Transilvania şi Banat. Lui Chioreanu i s-a întocmit în 1971 un nou dosar de urmărire informativă, cu numele conspirativ „Succesorul", semn că Securitatea îl considera adevăratul lider al Mişcării legionare, după sinuciderea lui Petraşcu. Cu anii, Nistor Chioreanu a încetat să mai fie precaut în a mai manifesta atitudini politice, mai ales după pensionare. În timpul grevelor din Polonia din anii '80 s-a arătat nemulţumit deoarece în România „publicul este liniştit, nu face greve ca în alte state". A început să-şi redacteze memoriile în anii '70, ducând un adevărat joc „de-a şoarecele şi pisica" cu Securitatea, pentru a nu fi interceptate. O parte din caiete au fost totuşi confiscate cu ocazia unei percheziţii în iunie 1979[61], dar a rescris textele, apărute în 1992 sub titlul *Morminte vii*[62]. Securitatea nu se temea în primul rând de scrierile memorialistice ale lui Chioreanu, ci de eventualele preocupări ale acestuia de a-i contacta pe liderii legionari. La sfârşitul anului 1979, Direcţia I-a a Securităţii, în colaborare cu Inspectoratele judeţene Alba, Timiş, Sibiu, Hunedoara, Suceava, Neamţ şi Bucureşti, a întocmit un plan de măsuri, prin care urmărirea informativă a „Succesorului" s-a extins şi asupra următorilor foşti camarazi: dr. Nicolae Ighişan, Luca Damaschin, Vasile Hanu, Spiridon Cândea, Aurel Călin, Iosif Costea, Dumitru Groza, Virgil Totoiescu, Nicolae Ghebenea, Nelu Rusu, Iorgu Savin, Emil Chioreanu (fratele său care locuia în Bucureşti), Grigore Baciu, Victor Gruiţă, Aron Spaniol, Vasile

---

[58] Ibidem, loc. cit., vol. 32, f. 13.
[59] Ibidem, Fond Documentar, dos. nr. 10395, f. 58-59.
[60] Ibidem, loc. cit., dos. nr. 10398, f. 112.
[61] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 4, f. 5-12.
[62] Chioreanu, Nistor, *Morminte vii*, Iaşi, Institutul European, 1992, 384 p.

Spaniol, Mircea Puşcaş[63]. Aceştia fuseseră la un moment dat în viaţa lor în contact cu Chioreanu, însă cu majoritatea nu se mai văzuse de dinainte de arestarea din 1948, sau din timpul detenţiei. Securitatea a dovedit legături doar cu Virgil Totoiescu, Luca Damaschin, Grigore Baciu, Mircea Puşcaşu, Spiridon Chindea, Vasile Hanu şi Emil Chioreanu. Aceştia i-au făcut vizite de prietenie la domiciliul din Alba Iulia, fără a avea întrevederi politice, în care să urmărească vreo acţiune de „reorganizare" a Mişcării legionare[64].

Ultima „Notă de analiză" a Securităţii privindu-l pe Nistor Chioreanu datează din septembrie 1989, cuprinzând, printre altele, următoarele informaţii: „În anii 1978 şi 1983 a făcut obiectul unor măsuri complexe de descurajare, compromitere şi izolare, fiind cercetat şi avertizat în cadru lărgit, iar scrierile cu conţinut necorespunzător realizate ridicate şi confiscate. Urmare a acestor măsuri, deşi nu a renunţat la conceptele şi preocupările legionare, şi-a diminuat activităţile ostile, a întrerupt legăturile cu legionarii de vârf şi a manifestat mai multă prudenţă, discuţiile duşmănoase şi de nuanţă legionară purtându-le doar cu persoane pe care le consideră de mare încredere. De regulă, evită contactele cu persoanele cunoscute că au antecedente politice sau penale, punându-le în atenţie că este urmărit sau cercetat de Securitate. În ultimul an, pe fondul slăbirii exigenţei în activitatea de prevenire, a contactării lui sporadice şi de rutină, obiectivul, deşi aflat într-o stare de sănătate precară (avea 82 de ani, *n.n.*), şi-a intensificat activitatea de natură ostilă. Chioreanu Nistor tot mai frecvent şi cu insistenţă abordează subiecte prin care caută să elogieze ori să justifice acţiunile fostei organizaţii legionare şi a conducătorilor acesteia, paralel cu minimalizarea realizărilor orânduirii noastre socialiste, denigrarea şi calomnierea realităţilor social-politice din ţară"[65].

---

[63] ACNSAS, Fond Informativ, dos. nr. 233979, vol. 4, f. 13.
[64] Ibidem, f. 113.
[65] Ibidem, loc. cit., vol. 13, f. 3.

TĂRANCA MARIA RAICU, DUPĂ CE A FOST SĂLUITĂ DE CORNELIU CODREANU, ESTE ÎMPROPRIETĂRITĂ CU 3 Ha. PĂMÂNT.
ASTFEL S-A REZOLVAT - ÎN PARTE - PROBLEMA ȚĂRĂNEASCĂ.

În timpul „reeducării prin muncă cultural-educativă" de la Aiud, legionarii s-au „lepădat" de liderul lor spiritual Corneliu Codreanu, pe care l-au descris în culorile cele mai sumbre atât în declarațiile scrise, cât și în creațiile artistice

CONCLUZII

Aflată iniţial pe lista organizaţiilor interzise prin Convenţia de Armistiţiu, Mişcarea legionară a reuşit să supravieţuiască din punct de vedere politic după Al Doilea Război Mondial, chiar dacă nu a putut să activeze legal. Pe parcursul lucrării am arătat că Garda de Fier a rămas în calculele politice ale României, având în vedere că situaţia internaţională era incertă, fiind aşteptată o nouă conflagraţie mondială între statele democratice şi cele comuniste. Mişcarea a reuşit să-şi menţină o structură de conducere, să aibă organizaţii locale şi să activeze chiar în spaţiul penitenciar, după interzicerea partidelor politice de către regimul comunist, în anii 1947-1948. Totuşi, Garda de Fier nu s-a evidenţiat cu nimic în plus decât restul partidelor de opoziţie, având o atitudine firavă faţă de instaurarea totalitarismului de stânga în România, asemenea celorlalte organizaţii politice.

Cu toate că în perioada interbelică Mişcarea legionară se remarcase printr-un discurs radical, în care blama „politicianismul" clasei conducătoare, după război nu şi-a mai permis o astfel de retorică, pentru a nu fi acuzată de nazism. Organizaţia avea însă un atu ideologic care o favoriza în noua dezbatere politică de după război, respectiv anticomunismul. Principalii ideologi legionari atinseseră în scrierile lor problema comunismului, chiar dacă în anii '20-'30 PCdR-ul fusese o organizaţie marginală pe eşichierul politic – legal şi ilegal – al României. Mesajul „antibolşevic" fusese invocat de Horia Sima în primele discursuri radiofonice de la Viena de după 23 august 1944, în speranţa că va reuşi o mobilizare în spatele frontului. Însă îndemnurile „Comandantului" Mişcării legionare nu mai aveau ecou la acea vreme în ţară nici măcar în rândul camarazilor, cu atât mai puţin printre ne-legionari. Totuşi, Sima nu s-a arătat descurajat de pasivitatea conaţionalilor faţă de prezenţa Armatei Roşii în România, trimiţându-i în ţară pe principalii săi colaboratori (Constantin Stoicănescu şi Nicolae Petraşcu), precum şi pe câţiva legionari de încredere (în primul rând Nistor Chioreanu şi Ovidiu Găină), paraşutaţi de armata germană pentru a organiza opoziţia contra comuniştilor. Nu a reuşit să mobilizeze vreo mişcare opoziţionistă în ţară, însă a izbutit să refacă legăturile dintre legionari, „dezmorţind" practic organizaţia.

După Al Doilea Război Mondial, Horia Sima a pierdut contactul cu subordonaţii de acasă, ascunzându-se în statele occidentale de teamă să nu fie deferit Tribunalul Internaţional de la Nürnberg. Şeful organizaţiei din ţară a rămas Nicolae Petraşcu, colaborator apropiat al lui Sima încă din perioada interbelică. Acesta a refuzat să-şi asume singur responsabilitatea privind conducerea Miş-

cării legionare, introducând principiul deciziei colective. Astfel s-a produs o modificare majoră a sistemului de conducere al Gărzii de Fier, deoarece, prin tradiție, deciziile se luau în mod autoritar de către „Căpitanul" și, mai apoi, de către „Comandantul" ei. Petrașcu l-a avut prim-adjunct pe Vică Negulescu, legionar puțin cunoscut înainte de război, care venise de la Viena în vara anului 1945. Se sfătuia în problemele importante și cu Nistor Chioreanu, pe care-l cunoștea încă din perioada interbelică, deoarece cei doi locuiau la Sibiu. Un alt colaborator apropiat a fost Nelu Rusu, care conducea organizația din București după război. „Democratizarea" conducerii Mișcării legionare nu sporit automat eficiența politică. Atât Vică Negulescu, cât și Nistor Chioreanu au devenit „centre de putere" în Mișcare, slăbind autoritatea lui Petrașcu. De fapt, nici Nicolae Petrașcu nu mai era dispus să dețină controlul în organizație, așa cum procedaseră Corneliu Codreanu și Horia Sima.

Noua conducere colectivă a organizației s-a confruntat cu dificultăți încă din primele luni după 23 august 1944. În primul rând, membrii și simpatizanții Mișcării legionare au fost incluși în 1944-1945 în operațiunile de „triere", care au provocat o spaimă deosebită printre extremiștii de dreapta. Unii au încercat să evite represiunile prin înscrierea în „partidele guvernamentale" (în noiembrie 1945, autoritățile înregistraseră 15.538 cazuri de legionari intrați în partidele legale, majoritatea, 96%, în FND). Totuși, această strategie nu a fost o soluție viabilă, întrucât comuniștii monitorizau activitatea extremiștilor de dreapta, pe care doreau să-i „reeduce" (sintagma aparține lui Gheorghe Gheorghiu-Dej). Astfel că, Nicolae Petrașcu a căutat o soluție de compromis pentru a se apropia de autorități, respectiv circulara din 6 august 1945, pe care a formulat-o împreună cu colegii săi din „Comandamentul pe țară". Prin acest document, legionarii solicitau comuniștilor să-i considere adepți sinceri ai procesului de reconstrucție a României postbelice. Însă guvernul nu dorea să negocieze cu Garda de Fier prin texte emise de liderii care activau ilegal, iar în octombrie 1945 Nicolae Petrașcu și Vică Negulescu au fost arestați. Au urmat două luni de negocieri între liderii Mișcării legionare și Ministerul de Interne, finalizate cu „pactul de neagresiune" din 10 decembrie 1945. Conform acestuia, legionarii urmau să-și legalizeze statutul și să predea armamentul, iar autoritățile se angajau să nu pună în aplicare sentințele emise de regimul Antonescu.

Nicolae Petrașcu a decis să accepte o înțelegere cu comuniștii conștient fiind de starea de spirit a legionarilor. Începând din martie 1945, acesta se instalase la conducerea „Comandamentului pe țară", fiind la curent cu toate problemele pe care le aveau camarazii din teritoriu. Pe de altă parte, Petrașcu pierduse total legătura cu liderii din Occident, fiind nevoit să ia decizii în funcție de realitățile din România. La acel moment, aproape toți legionarii au fost mulțumiți de soluția de compromis care a reprezentat-o „pactul". Cel puțin până la semnarea Tratatului de Pace nu era nimic de făcut politic. Însuși Nicolae Petrașcu s-a

retras din activitate, stabilindu-se la Sibiu, împreună cu soţia şi cei doi copii. Coordonator al organizaţiei a rămas Vică Negulescu, care domicilia în Bucureşti. Însă autorităţile nu şi-au respectat angajamentele luate în momentul negocierii „pactului de neutralitate", urmărindu-i pe liderii legionari în permanenţă şi operând arestări printre extremiştii de dreapta consideraţi a fi „reacţionari". Relaţiile dintre comunişti şi legionari s-au răcit mai ales după alegerile din noiembrie 1946, când regimul a renunţat la aparenţe în relaţiile cu opoziţia. Mişcarea s-a reorganizat pe parcursul anului 1947, în urma dispoziţiilor lui Horia Sima, dar şi a dorinţei americanilor, care aveau nevoie de extremiştii de dreapta pentru constituirea unui serviciu de informaţii.

Includerea legionarilor în planurile americanilor de „război ideologic" cu ţările est-europene denotă imaginea de anticomunişti pe care aceştia o aveau în afara ţării. Însă Statele Unite au evitat să susţină direct Mişcarea legionară, ca şi alte grupări politice din România, temându-se să nu provoace un conflict diplomatic, care ar fi periclitat relaţiile cu Uniunea Sovietică. Aşadar, la sfârşitul anului 1947, Garda de Fier şi-a refăcut organizaţiile locale şi a constituit, în Bucureşti, un serviciu de informaţii pro-american, în speranţa că va izbucni un conflict armat între Est şi Vest. Conflagraţia mondială nu s-a declanşat, însă legionarii au compromis „pactul de neutralitate" cu autorităţile. La începutul anului 1947 erau deja vulnerabili în relaţia cu Ministerul de Interne, unii lideri ai organizaţiei reintrând în ilegalitate, pentru a nu fi arestaţi. Pe de altă parte, autorităţile au colectat informaţii despre activitatea „subversivă" a Mişcării legionare, aşteptând momentul oportun pentru a lichida organizaţia. Întâi de toate, regimul a avut grijă să suprime „partidele istorice", şi în primul rând PNŢ-ul, la sfârşitul anului 1947. Ulterior a organizat înainte de termen alegeri pentru Marea Adunare Naţională, în martie 1948, pentru a-şi consolida puterea. Abia apoi a dispus măsuri contra legionarilor, în rândul cărora a început o vastă operaţiune de arestare, în noaptea de 14/15 mai 1948. Cu această ocazie au fost capturaţi cei mai cunoscuţi lideri ai organizaţiei: Nicolae Petraşcu şi Vică Negulescu.

Relaţia Mişcării legionare cu Partidul Comunist a avut un final previzibil, fără a se deosebi însă de a celorlalte grupări politice. Totuşi, până la arestările din mai 1948, legionarii au reuşit să-şi refacă organizaţiile locale, ieşind din inactivitatea care-i caracterizaseră în perioada regimului Antonescu. Mai mult, cercurile din jurul lui Nicolae Petraşcu au purtat negocieri cu principalii lideri politici ne-comunişti, ceea ce arată că Mişcarea legionară era considerată un partener de dialog în spaţiul public românesc. Însă extremiştii de dreapta au fost acuzaţi în epocă că au fost manipulaţi de comunişti, prin acceptarea unui „pact de neutralitate" care le-a anulat „forţa combativă". Mai ales naţional-ţărăniştii din jurul lui Iuliu Maniu le-au reproşat acest lucru, deoarece, susţineau aceştia, legionarii nu au putut participa la campania electorală din 1946

împotriva comuniştilor. Dar este greu de imaginat cum ar fi rezistat în libertate membrii Mişcării legionare fără existenţa unui „pact de neutralitate". Nu trebuie omis faptul că în Convenţia de Armistiţiu erau stipulate sancţiuni drastice pentru orice fel de atitudini considerate de sorginte nazistă. Opinii contra „pactului" au existat chiar şi în interiorul organizaţiei, din partea grupărilor „Radu Mironovici" şi a „macedonenilor". Totuşi, nici una dintre ele nu şi-a asumat responsabilitatea conducerii Mişcării legionare după 23 august 1944, preferând să emită critici împotriva lui Nicolae Petraşcu de pe margine. În consecinţă, putem afirma că „pactul de neutralitate" a fost soluţia de compromis cea mai validă pentru acea vreme, oferindu-le membrilor Mişcării legionare un răgaz de linişte, până când regimul comunist a decis să opereze neutralizarea rivalilor politic. Desigur, această strategie le-a anulat din potenţialul opoziţionist, întrucât activităţile de reorganizare s-au făcut în cea mai mare conspirativitate, incluzând un număr redus de membri. Dar nici restul formaţiunilor politice tradiţionale nu au întreprins acţiuni de anvergură contra instaurării comunismului. Deci, Mişcarea legionară a avut o activitate asemănătoare cu a celorlalte organizaţii.

O parte a legionarilor scăpaţi de operaţiunea de arestări începută în noaptea de 14/15 mai 1948 au intrat în mişcarea de rezistenţă armată. În general, aceştia erau lideri locali ai organizaţiei, alăturându-se rezistenţei deoarece figurau pe listele Ministerului de Interne, în vederea încarcerării. Ca şi celelalte grupări care au activat rezistenţă, legionarii nu s-au remarcat prin fapte deosebite de „arme" , rolul acţiunii lor fiind de a aştepta un război între Est şi Vest, pentru a acţiona în spatele frontului. Toţi liderii grupurilor legionare din munţi le-au dat dispoziţii camarazilor să evite conflictele deschise cu Securitatea, iar în cazul întâlnirii accidentale cu soldaţii să tragă câteva focuri de armă, după care să fugă. În orice caz, le-ar fi făcut cu greu faţă securiştilor în cazul unei lupte propriu-zise, întrucât „bandele" de legionari nu numărau mai mult de 10-15 membri. În plus, erau rudimentar înarmate şi pregătite.

A existat o deosebire între activitatea Mişcării legionare şi a celorlalte partide de opoziţie, respectiv în spaţiul penitenciar. Întrucât legionarii aveau experienţa activităţii în detenţie, începând cu 1938, au reuşit să se mobilizeze şi să-şi constituie o „organizaţie în închisori". Astfel, aveau o structură de conducere, o ierarhie şi un sistem de comunicare. Aşadar, au fost mult mai eficienţi politic decât naţional-ţărăniştii sau naţional-liberalii în penitenciare, constatare făcută, cu diverse prilejuri, chiar de către autorităţi. Soliditatea „organizaţiei din închisori" a Mişcării legionare a fost zdruncinată începând cu 1962 de operaţiunea de „reeducare prin muncă cultural-educativă", iniţiată de col. Gheorghe Crăciun, directorul Penitenciarului Aiud. Acesta a pus la cale un plan de dezbinare a ierarhiei şi camaraderiei liderilor organizaţiei, reuşind să-i învrăjbească şi să le „smulgă" declaraţii de desolidarizare faţă de Mişcarea legionară. Conducătorii Mişcării legionare şi-au pierdut încrederea unii în alţii, deoarece în

timpul „autocaracterizărilor" cerute de Crăciun s-au acuzat reciproc de fapte reprobabile, neadevărate, şi au făcut afirmaţii deosebit de grave la adresa „liderilor istorici" ai organizaţiei, precum şi la propriul trecut în Mişcare.

Mult mai grav a fost experimentul de „reeducare" prin tortură, aplicat în penitenciarul Piteşti la sfârşitul anilor '40 şi începutul anilor '50. Victime au fost în general studenţii legionari, care, manipulaţi de promisiunea graţierii pedepselor, s-au mutilat reciproc pentru a se desolidariza de Mişcare şi a „recunoaşte" fapte reprobabile de care nu erau responsabili.

Fie că au trecut prin „reeducarea" de la Piteşti sau de la Aiud, legionarii au ieşit din spaţiul penitenciar cu numeroase frustrări personale, sau cu teama de a mai întreprinde acţiuni contra regimului. În anii imediat următori eliberărilor din 1964, liderii organizaţiei s-au temut sincer că puteau ajunge din nou după gratii dacă luau poziţie contra comunismului. Astfel, au evitat să facă orice comentarii la adresa regimului, sau să-şi întâlnească foştii camarazi. După câţiva ani de libertate însă, şi-au dat seama că în contextul internaţional de la acea dată nu se mai punea problema unor arestări în masă ale opozanţilor, şi au început să manifeste atitudini contra politicii României socialiste. Pentru a-i ţine sub control, autorităţile au înscenat câteva procese, în care legionari cunoscuţi au fost aduşi în faţa justiţiei, pentru presupuse activităţi de reorganizare a Mişcării. Victimă a acestor presiuni a căzut Nicolae Petraşcu, care în octombrie 1968 s-a sinucis, deoarece nu a mai suportat umilinţele la care l-a supus regimul începând cu 1945. După dispariţia lui Petraşcu, cel mai important lider al organizaţiei din ţară a rămas Nistor Chioreanu, care a supravieţuit regimului comunist, în jurul său gravitând mai multe „căpetenii" legionare.

În opinia regimului, după eliberarea deţinuţilor politic, în 1964, legionarii au rămas principala forţă opozantă. Dovadă stau statisticile Securităţii din decembrie 1968, când s-a făcut o epurare masivă a bazei de date privindu-i pe „duşmanii socialismului". După această dată, legionarii erau majoritari în evidenţele de urmărire informativă, reprezentând 41% dintre cetăţenii despre care se credea că prezentau pericol pentru comunismul din România.

Cercetarea noastră a urmărit să studieze cadrul general în care a activat Mişcarea legionară în perioada 1944-1968. Am analizat care a fost structura de conducere, cum s-a realizat comunicarea cu organizaţiile locale, care a fost contribuţia Gărzii de Fier la mişcarea de rezistenţă împotriva comunismului şi cum a supravieţuit politic organizaţia în închisori. Nu am reuşit totuşi să realizăm o analiză exhaustivă asupra temei. Rămâne ca cercetările viitoare să identifice care au fost structurile de conducere la nivel local, în ce măsură legionarii au participat la campania electorală pentru alegerile din 1946, sau care au fost nucleele de decizie din libertate ale organizaţiei după 1948. De asemenea, o temă deosebit de importantă este istoria Mişcării legionare după 1968, care

poate fi cercetată prin metoda biografică în fondurile de arhivă depozitate la Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității.

Printre limitele cercetării, putem menționa analiza tangențială a activității legionarilor rămaşi în exil după Al Doilea Război Mondial. Motivația este că documentele de arhivă din țară n-au fost insuficiente pentru a efectua un astfel de demers. Am identificat mai multe colecții de ziare şi reviste în bibliotecile din România, însă din cauza faptului că sunt partizane diferitelor grupări ale legionarilor din exil nu ne pot servi fidel ca sursă de documentare. Pe viitor, cercetarea arhivelor din țările de emigrație ale legionarilor va putea edifica acest aspect al istoriei Mişcării legionare din exil după Al Doilea Război Mondial.

Anexa 1

Poziția Mișcării legionare față de ultimele evenimente din Europa Centrală și Răsăriteană

„Invazia Cehoslovaciei de către armata rusească și amenințările de invazie ce planează asupra României, Iugoslaviei și întregului Balcan au stârnit preocupări și între românii liberi. Revoltați de călcarea în picioare a dreptului la viață liberă a unei mici națiuni, în numele unei ideologii barbare, românii din exil așteaptă cu groază momentul când trupele ruseşti vor mărşălui și asupra României, pentru a înăbuși în fașă orice veleitate de independență.

Mișcarea legionară, calmă și fermă, nu s-a precipitat de avalanșa de știri ce veneau din spațiul răsăritean, ci a așteptat ca timpul să-i îngăduie o apreciere mai clară a zguduirilor prin care trece întreaga Europă.

În această perioadă de mare tulburare, când confuziile se seamănă ușor, filierele coexistențialiste din exil au început o vie agitație printre refugiați, pentru a-i determina la manifestații de solidaritate cu regimul din țară. Este datoria noastră patriotică, proclamă aceste cercuri, ca în acest ceas greu pentru țară să trecem peste orice deosebiri politice și să sărim în ajutorul lui Ceaușescu, care nu mai apără un regim, ci însăși suveranitatea și independența statului român.

Mișcarea legionară nu împărtășește acest punct de vedere și pune în gardă pe toți românii să nu se lase ademeniți pe acest drum, pentru motivele pe care le expunem în continuare:

I. Este o înșelătorie și o gravă inexactitate să se spună că România de astăzi este o țară liberă, iar o invazie sovietică, dacă s-ar produce, ar avea ca urmare suprimarea libertății naționale a poporului român.

România este o țară ocupată de 25 de ani și până acum nu a intervenit nici o schimbare în statutul ei, care să o fi eliberat de stăpânirea străină.

II. Voința ocupantului se reflectă în regimul pe care trebuie să-l suporte poporul român. Regimul comunist a fost instalat în România cu forța baionetelor de ocupație și cu prețul înfiorător a două milioane și jumătate de români asasinați.

Dacă armata sovietică nu se mai vede pe stradă în România, aceasta nu înseamnă că regimul de ocupație a încetat. Moscova continuă să controleze România prin alte mijloace, și orice încercare internă de a scăpa din corsetul ei de fier este iluzorie.

III. E o altă înșelătorie și o gravă inexactitate este să se spună că structurile comuniste nu se pot schimba în România, deoarece modificarea lor ar provoca intervenția blocului comunist, dar că, pe plan extern, după cum se vede, regimul de la București ar face eforturi onorabile pentru a se emancipa de sub tutela Moscovei.

Separația dintre cele două domenii nu corespunde realității. Noi vom spune, domnilor comuniști, că dacă nu ieșiți din ortodoxia marxisto-leninistă pentru a amenda sistemul tiranic și a introduce reformele necesare pentru

ameliorarea condiţiilor de viaţă ale poporului român, tot atât de puţin veţi putea întreprinde gesturi de independenţă şi în politica externă, şi absurd să se creadă că puterea ce a impus României vreme de 25 de ani un regim comunist nu va fi în stare să impună guvernanţilor actuali, cu aceiaşi străşnicie, şi menţinerea fidelităţii faţă de Moscova în relaţiile internaţionale.

Dacă puterea protectoare ar slăbi presiunea asupra României în domeniul extern, acest lucru s-ar resimţi imediat şi în politica internă. Domnul Ceauşescu ştie prea bine că regimul ce-l prezidează cu atâta fanatism comunist, cauzând poporului infinite suferinţe, nu ar rezista nici trei luni presiunii maselor populare fără asistenţa Moscovei.

IV. Ingrata situaţie geopolitică a României, înconjurată din toate părţile de state comuniste, fără nici o ieşire spre lumea liberă, interzice guvernanţilor orice posibilitate de manevră şi orice margine de libertate în politica externă. Toate celelalte naţiuni captive din răsăritul Europei îşi mai pot permite gesturi de independenţă faţă de Rusia, afară de România.

Guvernanţii actuali cu atât mai mult trebuie să îşi fi dat seama de imobilismul la care e condamnată România în politica externă din cauza imersiunii ei geopolitice în blocul comunist şi cu atât mai mult trebuie să respecte această situaţie cu cât riscă nu numai pierderea puterii, dar şi pierderea capului. În consecinţă, trebuie să fim extrem de sceptici faţă de orice manifestare de independenţă a României, deoarece aceasta ar presupune – un lucru imposibil de realizat – smulgerea ei din contextul geopolitic dominat de Moscova.

V. Declaraţiile de politică externă făcute în ultimii ani de Ceauşescu şi alţi conducători ai partidului şi prezentate în Occident sub titlul de «emancipare» şi «rebeliune», nu sunt în realitate decât o copie fidelă a declaraţiilor făcute cu anterioritate referitor la aceleaşi subiecte internaţionale, începând din 1955, de către fruntaşii sovietici.

Când, prin excepţie, există o divergenţă de păreri între Moscova şi Bucureşti, cum a fost tratatul de neproliferare nucleară, opoziţia regimului e de natură pur propagandistică. La ora adevărului, adică în momentul confruntării decisive, Ceauşescu îşi retrage obiecţiile şi semnează tot ce i se cere. Această atitudine confirmă incapacitatea organică a regimului de a face o politică externă independentă.

VI. În cazul Cehoslovaciei, recunoaştem că Ceauşescu a făcut declaraţii de o temeritate care ne-a surprins, condamnând în termeni energici invazia acestei ţări de armatele Pactului de la Varşovia. Dacă din punct de vedere moral aceste declaraţii pot trezi sentimente de aprobare atât în ţară, cât şi în exil, pentru că reflectă starea de indignare generală provocată în lume de actul brutal al Rusiei Sovietice, care a violat norme de convieţuire între state, pentru a nu ştiu câta oară, din punct de vedere strict politic, al politicii româneşti, declaraţiile provoacă uimire, nelinişte şi încurcătură. Căci toată lumea se întreabă pe ce s-a bazat Ceauşescu când a azvârlit această sfidare Moscovei? Ce acoperire avea? Există trei interpretări posibile:

a) Ceauşescu este un impulsiv, un iresponsabil, care nu şi-a dat seama ce face când s-a lansat contra formidabilului vecin de la răsărit. Actul său necuge-

tat poate avea grave urmări pentru ţară, atrăgând asupra mult încercatului popor român primejdii suplimentare şi inutile, cum ar fi revenirea masivă a ruşilor în ţară şi chiar noi atentate la integritatea ei teritorială. Dacă aşa stau lucrurile, exilul nu se poate asocia la o politică de aventură, andosând ieşirile necontrolate ale lui Ceauşescu, incompatibile cu ţinuta unui om de stat.

b) Ceauşescu a obţinut în prealabil o acoperire externă; de aceea a avut curajul să protesteze contra invaziei ruseşti în Cehoslovacia. Dar mai trebuie să ne întrebăm cine a dat această garanţie? Ce stat? Dacă e China lui Mao, e puţin probabil ca această putere să se angajeze în conflict cu Rusia de dragul României; dacă e Franţa sau alt stat european, garanţiile lor nu pot avea decât o semnificaţie morală; numai dacă Statele Unite ar fi garantat independenţa şi frontierele României, acoperirea externă ar avea valoare reală, adică, l-ar fi îndreptăţit pe Ceauşescu să condamne pe ruşi, în felul în care a făcut-o. Dar şi această ipoteză e puţin probabilă, deoarece americanii nu au denunţat până acum în mod formal politica sferelor de influenţă stabilită la Teheran şi Ialta, şi nici nu au dat vreun ajutor efectiv ţărilor captive când acestea erau dispuse să răstoarne dominaţia moscovită. A se vedea cazul Ungariei şi al Cehoslovaciei.

c) Ceauşescu este un agent provocator în slujba Moscovei. Declaraţiile antisovietice au fost făcute cu scopul de a induce în eroare Occidentul, exilul şi ţara. Occidentul se va lăsa şi mai tare convins că regimul de la Bucureşti duce o politică externă «independentă» de Moscova, exilul va bate din palme, admirând curajul lui Ceauşescu, iar masele flămânde şi goale, îngrozite de perspectiva revenirii diviziilor ruseşti, se vor strânge ca nişte oi rătăcite în jurul păstorului cu toiag de fier, aclamându-l pentru «patriotismul» său.

Ceauşescu repetă manevra lui Gheorghiu-Dej din vara anului 1963, când acesta a dispus, prin celulele partidului, să fie criticată Uniunea Sovietică şi să se lase frâu liber sentimentelor antiruseşti ale populaţiei, pentru a crea o bază populară a regimului. Prin discursurile lui din luna august, după invazia Cehoslovaciei, prin formarea gărzilor naţionale şi prin alte înscenări, şi Ceauşescu şi-a făurit peste noapte un mit de dârzenie şi hotărâre care i-a ridicat brusc cota popularităţii. Dar această popularitate nu are rădăcini, căci nu se bazează pe ataşamentul coconditional al poporului. Pus în situaţia să aleagă între tiranul din ţară şi o nouă invazie rusă, poporul din instinct s-a alăturat alternativei care reprezintă un rău mai mic".

Horia Sima

(Sima, Horia, „Poziţia Mişcării legionare faţă de ultimele evenimente din Europa Centrală şi Răsăriteană" în Sima, Horia, *Antologie legionară: opera publicistică, 1950-1992*, vol. 5, Miami Beach, [Romanian Historical Studies], 1994, p. 356-362)

Anexa 2

Ministerul de Interne
Departamentul Securităţii Statului
Nr. 390451 din 21 aprilie 1978
Aprob
Ministru de Interne
Teodor Coman

Strict secret[1]

Notă
cuprinzând completări la programul de măsuri în problema legionară

În baza ordinelor date de Comandantul suprem al Forţelor Armate, la 30 martie 1978 Biroul executiv al Departamentului Securităţii Statului a analizat activitatea desfăşurată de aparatul de securitate pentru cunoaşterea şi prevenirea unor acţiuni ostile întreprinse de elemente care au făcut parte din organizaţia legionară. Cu această ocazie s-a hotărât ca activitatea organelor de securitate în problema legionară să fie concentrată în următoarele direcţii prioritare:

1. Cunoaşterea, prevenirea şi zădărnicirea oricăror acţiuni, fapte, manifestări îndreptate împotriva securităţii statului întreprinse de foştii membri au organizaţiilor legionare şi îndeosebi a celor care: au deţinut grade şi funcţii în organizaţia legionară; au făcut parte din A.N.E.[2]; au activat în bande teroriste; au fost trimişi în ţară cu misiuni de subminare a puterii de stat ori de reorganizare a activităţii clandestine, precum şi alte elemente potenţial periculoase, inclusiv descendenţii legionarilor pretabili să se angajeze în acţiuni ostile.

2. Descoperirea în timp util a oricăror încercări de activitate clandestină organizată pe teritoriul ţării noastre de către elemente legionare. În acest sens să se asigure măsuri de cunoaştere a tuturor încercărilor legionarilor din ţară ori descendenţilor acestora de a organiza legături cu cei din exterior în vederea depistării şi neutralizării eventualelor canale clandestine de legătură între aceştia.

3. Dezvoltarea, îndeosebi sun raport calitativ, a reţelei informative în problema legionară urmărindu-se sporirea eficacităţii şi asigurarea unui control riguros asupra sincerităţii acesteia şi extinderea folosirii mai judicioase a celorlalte mijloace ale muncii de securitate.

4. Conlucrarea mai eficientă între unităţile şi formaţiunile de securitate şi de miliţie şi dezvoltarea cooperării acestora cu organizaţiile obşteşti, colectivele de oameni ai muncii în vederea supravegherii comportării legionarilor şi prevenirii unor acţiuni ostile din partea lor.

---

[1] Conform unei menţiuni de pe coperta dosarului, în anul 2002 acesta încă mai era considerat de siguranţă naţională, prin procesul verbal nr. 0042816 din 12.09.2002, întocmit de comisia mixtă SRI-CNSAS.

[2] Armata Naţională de Eliberare din Austria (1944-1945), *vezi* supcap. 1.1.8.

5. Sporirea gradului de pregătire a cadrelor ce lucrează în problema legionară şi perfecţionarea corespunzătoare a actualelor structuri organizatorice.

În vederea executării acestor sarcini, programul de măsuri existent în problema legionară[3] se completează cu următoarele:

I. Intensificarea supravegherii informative a tuturor legionarilor aflaţi în evidenţele organelor de securitate, asigurându-se concentrarea efortului, cu prioritate, asupra elementelor potenţial periculoase.

1. Întreaga reţea informativă existentă în problemă va fi analizată pentru a cunoaşte în mod temeinic limitele în care aceasta corespunde calitativ şi cantitativ necesităţilor de a asigura un control eficient asupra tuturor legionarilor de pe raza de competenţă. Pentru sursele stabilite ca sincere, insuficient verificate, cu posibilităţi reduse sau nedeterminate, vor fi luate măsuri corespunzătoare, precizându-se termene şi responsabilităţi de soluţionare.

Cu această ocazie vor fi selecţionate sursele cu posibilităţi pe lângă legionarii aflaţi în urmărirea prioritară din fiecare judeţ, de pe raza altor judeţe precum şi cele aflate în legătură cu elemente din străinătate ce desfăşoară activităţi ostile României. Pentru fiecare se vor determina condiţiile de folosire conform posibilităţilor de informare de care dispun.

Sursele cu posibilităţi informative pe lângă elementele active din rândul emigraţiei legionare vor face obiectul unei analize şi verificări speciale din partea subunităţii specializate a Direcţiei I care va stabili măsuri în consecinţă conform Ordinului 235/1973.

Răspund: şeful Direcţiei I şi şefii se securitate

Termen: 30 martie 1979

2. În vederea concentrării efortului principal spre elementele care prezintă un pericol potenţial pentru securitatea statului va fi analizată situaţia individuală a tuturor foştilor membri ai organizaţiei legionare aflaţi în evidenţa inspectoratelor judeţene şi al municipiului Bucureşti şi, pe baza informaţiilor existente, se vor determina priorităţi după următoarele criterii:

A. Periculozitatea pe care o prezintă eventualitatea unor evenimente politice deosebite, stabilindu-se:

a) Elemente pentru urmărirea cărora trebuie concentrate cu prioritate forţe datorită poziţiei lor actuale care: întreţin relaţii cu elemente duşmănoase din rândul emigraţiei legionare ori cu alte persoane ostile din străinătate; descendenţi ai legionarilor care, datorită profesiei ori din motive personale, se deplasează în străinătate ori sunt contactaţi de cetăţeni străini; se menţin la concepţia că este necesar ca organizaţia legionară să existe într-o formă sau alta sau justifică elogios acţiunile organizaţiei legionare; acţionează pentru influenţarea în sens legionar a unor elemente tinere; sunt preocupaţi să constituie anturaje din foşti legionari şi alte elemente duşmănoase ori contactează astfel de persoane în scop de influenţare; preocupări de redactare a unor amintiri cu caracter legionar ori alte lucrări cu conţinut ostil; calomniază politica partidului şi statului nostru.

---

[3] Programul de măsuri a fost difuzat cu nr. 127093 din 25 noiembrie 1975.

b) Elemente urmărite cu prioritate datorită activităţii şi poziţiei legionare din trecut care: au urmat şcoli de spionaj şi diversiune ori au fost paraşutate pe teritoriul ţării noastre; au făcut parte din bande şi alte organizaţii subversive; au condus acţiuni teroriste în timpul rebeliunii legionare; au făcut parte din „Armata Naţională de Eliberare" (A.N.E.); au ocupat funcţii de demnitari în perioada guvernării legionare sau au avut un rol activ în domeniul propagandei legionare; au avut grade şi funcţii importante în special în cadrul „Frăţiilor de cruce" (F.D.C.) şi „Corpul studenţesc legionar" (C.S.L.).

B. Periculozitatea pe care o reprezintă datorită faptului că îşi desfăşoară activitatea profesională în învăţământ, în domeniul creaţiei artistice-literare, în conducerea unor culte, în sectoarele tehnico-economice. Se va acorda atenţie în special acelora dintre ei care prin natura locului de muncă, ori din motive personale, se deplasează în străinătate sau sunt contactaţi de străini care vizitează ţara ori se află la post în România.

C. Deşi au făcut parte din organizaţia legionară, s-au integrat activ în viaţa economică şi socială actuală.

În raport de concluziile rezultate în urma analizei, cu privire la fiecare legionar în parte se vor stabili măsuri concrete pentru asigurarea urmăririi lor informative corespunzătoare.

Direcţia I va controla răspunderea cu care se efectuează aceste analize, concluziile trase cu privire la fiecare categorie din rândul legionarilor şi va raporta conducerii Departamentului Securităţii Statului măsurile ce se impun.

Răspund: şeful Direcţiei I şi şefii se securitate

Termen: 30 iunie 1979

II. Organizarea unei activităţi informativ-operative sistematice pentru prevenirea, descoperirea şi neutralizarea oricăror încercări de activitate clandestină a legionarilor pe teritoriul ţării noastre.

1. Direcţia I împreună cu Direcţia a II-a, Direcţia a III-a şi Unitatea Specială „S" vor analiza informaţiile existente în inspectoratele judeţene şi al municipiului Bucureşti din care rezultă suspiciuni de activitate clandestină legionară şi vor stabili măsuri complexe de verificare şi neutralizare corespunzătoare.

Răspund: şefii direcţiilor I, a II-a, a III-a şi Unităţii Speciale „S"

Termen: 1 decembrie 1978

2. Intensificarea măsurilor de control informativ asupra persoanelor care întreţin legături cu elementele active din emigraţia legionară, celor faţă de care manifestă interes persoane din străinătate, angajaţilor la întreprinderile de construcţii care execută lucrări în străinătate ori a specialiştilor trimişi în exterior în cadrul unor activităţi de cooperare.

Cazurile care prezintă suspiciuni vor fi lucrate prin dosare de urmărire informativă, coordonate nemijlocit de către cadre de conducere din inspectorate şi sub controlul unităţilor de linie din Departamentul Securităţii Statului.

Actualele dosare de urmărire informativă deschise asupra principalelor legături din ţară ale elementelor active din emigraţie, vor fi analizate la nivelul

unităţilor de linie, astfel încât să se asigure un control eficient şi prevenirea unor eventuale canale clandestine de legătură.

Răspund: şefii unităţilor de linie şi şefii securităţilor judeţene şi a municipiului Bucureşti

Termen: 30 octombrie 1978

3. Intensificarea urmăririi elementelor legionare macedonene care manifestă interes faţă de anumite persoane din conducerea emigraţiei legionare. În acest sens vor fi analizate toate informaţiile din care rezultă că ar exista astfel de legături şi se vor lua măsuri complexe pentru elucidarea lor.

Răspund: şefii de securitate

Termen: 30 septembrie 1978

4. Asigurarea unui control informativ riguros asupra legionarilor care domiciliază sau au locul de muncă în zona micului trafic de frontieră, despre care sunt informaţii că s-a intenţiona să fie folosiţi de elemente din emigraţia legionară.

Cazuri care indică suspiciuni de canale secrete de legătură vor fi clarificate prin dosare de urmărire informativă.

Răspund: şefii de securitate

Termen: 30 septembrie 1978

În cadrul activităţii de urmărire informativă a unor elemente ostile din rândul cetăţenilor străini aflaţi la studii în ţara noastră, se vor organiza măsuri pentru a se controla posibilitatea folosirii acestora pentru a intermedia legături secrete între legionarii din ţară şi cei din străinătate. Informaţiile existente în acest sens vot fi analizate şi se vor stabili măsuri corespunzătoare de verificare şi neutralizare.

Răspund: şefii unităţilor de linie şi şefii securităţilor judeţene şi a municipiului Bucureşti

6. Intensificarea măsurilor pentru asigurarea unui control informativ-operativ riguros în cadrul acţiunii „S", la organele de vamă şi punctele de frontieră, în rândul personalului C.F.R. care însoţeşte şi asigură revizia tehnică a vagoanelor ce circulă în străinătate, ai conducătorilor şi însoţitorilor de autovehicul T.I.R., al mijloacelor de transport aparţinând TAROM şi NAVROM, precum şi în cadrul micului trafic, în scopul descoperirii şi contractarea oricărei acţiuni din partea emigraţiei legionare şi a prevenirii introducerii în ţară a materialelor de propagandă legionară.

Răspund: unităţile de linie şi şefii de securitate

Termen: se va analiza semestrial la inspectorate şi anual la unităţile de linie

7. În realizarea măsurilor ce vizează activitatea legionarilor din străinătate, Direcţia I va coopera permanent cu U.M. 0920 pentru a valorifica în mod operativ informaţiile privind încercările acestora de a stabili canale de legătură sau de a introduce în ţară materiale ostile.

8. Se va acţiona cu fermitate sporită pentru destrămarea unor anturaje constituite de elemente legionare, precum şi pentru combaterea manifestărilor

calomniatoare şi a altor fapte cu caracter antisocial săvârşite de aceştia, care ar putea degenera în acţiuni clandestine.

În acest scop se va asigura o cooperare mai eficientă între unităţile şi formaţiunile de securitate, Serviciul „D" şi Direcţia a IV-a.

Răspund: şefii unităţilor de linie şi şefii de securitate

Termen: permanent

III. Măsuri pentru sporirea gradului de pregătire a cadrelor care lucrează în problema legionară şi a eficienţei activităţii acestora, perfecţionarea actualelor structuri organizatorice.

1. Efectuarea de analize şi schimb de experienţă cu factorii care participă la coordonarea activităţii de securitate în problema legionară, avându-se în vedere fenomenele noi apărute şi evoluţia lor într-o zonă sau alta a ţării, perfecţionarea continuă a metodelor de muncă, ridicarea calităţii şi eficienţei întregii activităţi în problema legionară.

Răspund: şeful Direcţiei I şi şefii de securitate

Termen: periodic

2. În cadrul învăţământului profesional se va pune accent pe desprinderea sarcinilor ce revin din documentele Congresului al XI-lea al PCR, ale Conferinţei Naţionale, Operele Secretarului general al P.C.R. tovarăşului Nicolae Ceauşescu, ordinele conducerii Ministerului de Interne.

Răspund: şeful Direcţiei I şi şefii de securitate

Termen: periodic

3. Cu ocazia cursurilor de reciclare a ofiţerilor, cadrele cu funcţii de conducere din unităţile de linie şi inspectorate, vor expune, în scop de învăţământ, constatările făcute în evoluţia preocupărilor duşmănoase ale elementelor legionare, precum şi metodele cele mai eficiente de cunoaştere şi prevenire a oricăror acţiuni din partea acestora.

Răspund: şefii şcolilor de securitate şi şefii unităţilor de linie

Termen: permanent

Cu data difuzării prezentei note din „Program", planul „Vienezul", „Spaţiul Bega" şi „Macedoneanul" se abrogă.

Adjunct al Ministrului

General-maior

Moise Vasile

(Arhiva Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Fond Documentar, dos. nr. 125, vol. 24, f. 27-31)

Anexa 3

Ministerul de Interne
Secret
Departamentul Securităţii Statului
Nr. 64019 din 1 noiembrie 1980

Strict

Aprob,
Ministru secretar de stat
Tudor Postelnicu

Program de măsuri
- în problema legionară -

În contextul situaţiei internaţionale actuale, a recrudescenţei fascismului şi neofascismului în unele state, preocuparea grupării legionare din străinătate pe linia revitalizării organizaţiei, intensificării contactelor cu elementele duşmănoase din interior şi încercărilor de introducere a unor materiale de propagandă legionară în R.S. România, pot stimula la activităţi ostile unele persoane din ţara noastră care îşi menţin concepţiile legionare ori sunt pretabile la acţiuni duşmănoase.

Faţă de această situaţie se impune ca organele de securitate să intensifice munca informativ-operativă pentru prevenirea şi contracararea activităţii legionarilor din ţară şi străinătate.

Activitatea de securitate în problema legionară se va desfăşura în conformitate cu hotărârile de partid, legile ţării, ordinele comandantului suprem, ale ministrului de interne, ale ministrului secretar de stat şi şef al Departamentului securităţii statului, pentru prevenirea şi neutralizarea acţiunilor ostile întreprinse de legionarii din ţară şi din străinătate. Munca informativă va fi orientată cu precădere pentru realizarea următoarelor sarcini:

I. Controlul informativ permanent asupra legionarilor.

Acesta se va realiza prin:

1. Continuarea supravegherii informative în ţară şi în străinătate a tuturor membrilor fostei organizaţii legionare, pentru a cunoaşte permanent preocupările lor şi eventualele intenţii de a organiza ori participa la acţiuni împotriva statului nostru.

Şefii unităţilor de securitate centrale, teritoriale şi a municipiului Bucureşti, vor sesiza semestrial şi ori de câte ori este necesar modul cum se execută această sarcină şi se vor lua măsuri pentru asigurarea controlului corespunzător asupra celor în cauză. Direcţia I împreună cu U.M. 0544, pe baza concluziilor rezultate, va asigura orientările necesare în problemă.

În organizarea supravegherii informative a legionarilor, se va acorda prioritate celor care:

- sunt preocupaţi de situaţia actuală şi viitoare a fostei organizaţii legionare sau comentează elogios acţiunile acesteia;
- au emis idei ori au iniţiat măsuri pentru organizarea de grupări sau partide politice cu caracter duşmănos;
- acţionează pentru influenţarea în sens legionaro-fascist a unor persoane, în special din rândul tineretului;
- întreţin legături cu legionarii din emigraţie, cu organizaţii sau alte elemente ostile din străinătate, ori caută astfel de legături;
- se deplasează în străinătate şi contactează persoane ostile din emigraţie;
- sunt preocupate să constituie anturaje cu caracter duşmănos;
- redactează memorii ori alte lucrări istorico-sociale cu caracter ostil;
- calomniază politica partidului şi statului nostru;
- exprimă nemulţumiri pe care încearcă să le soluţioneze pe căi anarhice sau manifestă tendinţe de a se erija în disidenţi politici;
- lucrează în învăţământ, sănătate, cercetare, în domeniile creaţiei cultural-artistice, ca deserventi ai cultelor şi sectelor, sau deţin funcţii în economia naţională şi astfel pot favoriza iniţierea sau comiterea unor acţiuni ostile;
- au urmat şcoli de spionaj şi diversiune ori au fost trimişi cu misiuni de acest fel pe teritoriul ţării noastre, au făcut parte ori au condus bande sau organizaţii subversiv-teroriste;
- au fost condamnaţi, au deţinut grade şi funcţii de conducere, inclusiv în „Frăţiile de cruce" (F.D.C.) şi „Corpul studenţesc legionar" (C.S.L.).

De asemenea, se va acorda prioritate legionarilor şi descendenţilor acestora, care au făcut şi fac speculaţii şi comentarii cu caracter instigator cu prilejul unor evenimente interne şi internaţionale.

Fiecare din cazurile supravegheate cu prioritate vor fi analizate semestrial şi ori de câte ori se impune, la nivelul şefilor securităţilor judeţene şi a municipiului Bucureşti, care vor dispune măsuri, în raport cu modificările apărute în situaţia operativă, pentru descifrarea intenţiilor ostile şi prevenirea antrenării legionarilor în cauză la acţiuni subversive.

2. Continuarea măsurilor de identificare şi verificare a tuturor descendenţilor legionarilor, avându-se în vedere îndeosebi fiii celor aflaţi în categoriile prioritare.

Vor fi incluşi în supravegherea informativă de către organele de securitate în a căror rază de competenţă îşi desfăşoară activitatea, toţi descendenţii legionarilor care sunt pretabili ori au posibilităţi de a iniţia acţiuni ostile, sau de a intra în contact cu străinii datorită profesiei ori preocupărilor personale. Şefii unităţilor informativ-operative de securitate centrale şi şefii securităţilor teritoriale vor analiza semestrial şi ori de câte ori este necesar modul cum se execută aceste sarcini şi vor stabili măsuri corespunzătoare.

II. Perfecţionarea continuă a activităţii informativ-operative pentru prevenirea şi neutralizarea oricăror încercări de organizare a acţiunilor duşmănoase pe teritoriul ţării noastre de către elemente care au făcut parte din organizaţia legionară.

1. Şefii unităţilor centrale, şefii securităţilor judeţene şi a municipiului Bucureşti, vor analiza sistematic şi permanent informaţiile rezultate din urmărirea legionarilor şi vor acţiona mai ofensiv cu măsuri complexe de clarificare a celor care se referă la suspiciuni de activitate legionară organizată, legături suspecte cu elemente din emigraţie ori cu cercuri reacţionare din străinătate. Atenţie deosebită se va acorda:

- legionarilor din ţară care au activat împreună cu cei din străinătate şi se află în atenţia celor din urmă;
- legionarilor sau descendenţilor lor care întreţin legături cu funcţionari ai reprezentanţelor străine din ţara noastră ori cu alţi străini rezidenţi în R.S. România;
- legionarilor, descendenţilor acestora şi persoanelor din anturajul lor care au efectuat călătorii în străinătate;
- rudelor din ţară ale legionarilor din străinătate şi altor persoane care, datorită atribuţiilor de serviciu, pot realiza legături cu legionarii din străinătate;
- legionarilor care domiciliază ori au locul de muncă în zona micului trafic de frontieră, în special celor legaţi pe această cale de Banatul sârbesc.

Cazurile mai deosebite, în special cele cu legături pe raza mai multor judeţe, vor fi luate în control de Direcţia I, în vederea coordonării eforturilor intrajudeţene şi clarificării cu operativitate a însemnărilor.

2. Se va asigura cunoaşterea în timp a sosirii legionarilor din emigraţie ori a trimişilor acestora şi se vor lua măsuri de supraveghere atentă a lor, în scopul stabilirii atitudinii, preocupării şi legăturilor ce le realizează în ţară, pentru prevenirea oricăror încercări de activitate ostilă. Măsurile ce se vor întreprinde trebuie să asigure şi obţinerea de informaţii despre sarcinile cu care au venit în ţară cei în cauză din partea cercurilor reacţionare din exterior şi intenţiile acestora faţă de ţara noastră.

Toate cazurile de legionari care vin în R.S. România vor fi lucrate sub controlul Direcţiei I, asigurându-se coordonarea în mod unitar a măsurilor ce se întreprind asupra lor pe timpul şederii în ţară.

3. Având în vedere că unii cetăţeni străini aflaţi în R.S. România la studii, la post, ca turişti ori alte scopuri au fost semnalaţi cu concepţii de extremă dreaptă, neofasciste şi anarhiste, cu preocupări de introducere, multiplicare şi difuzare de materiale cu conţinut ostil ţării noastre, ori sunt pretabili la asemenea acţiuni, Direcţiile I, a III-a, Paşapoarte şi U.S.L.A., precum şi inspectoratele judeţene şi municipiului Bucureşti, vor acţiona permanent pentru prevenirea intermedierii de către aceste categorii de străini a legăturilor dintre legionarii din emigraţie cu cei din interior, şi a introducerii ori scoaterii din ţară a unor materiale cu caracter legionar.

În acest sens se vor analiza toate informaţiile din care rezultă indicii de relaţii ale străinilor cu legionari, descendenţi sau legături ale acestora, precum şi despre cetăţenii străini aflaţi temporar în R.S. România şi care se deplasează frecvent în exterior, stabilindu-se măsuri concrete de clarificare în cel mai scurt timp a semnalărilor existente.

4. Unităţile informativ-operative centrale şi teritoriale de securitate vor intensifica măsurile informative în rândul repatriaţilor, foştilor internaţi în lagărele din Austria, R.F. Germania, Italia, Grecia, Turcia etc. şi a persoanelor care au lucrat în străinătate, în vederea identificării celor care au fost angrenaţi în diferite activităţi ostile de către emigraţia legionară. Direcţia I va raporta semestrial conducerii Departamentului securităţii statului concluziile desprinse din datele rezultate în urma măsurilor întreprinse asupra persoanelor din categoriile sus-menţionate.

5. Direcţiile I, a II-a, a III-a, U.S.L.A., Unitatea specială „S", U.M. 0625/C.P., Direcţia de paşapoarte, inspectoratele judeţene şi al municipiului Bucureşti, vor intensifica măsurile informativ-operative în vederea contracarării unor încercări ale legionarilor din emigraţie de a introduce în ţară materiale de propagandă legionară precum şi trimiterea în străinătate a unor scrisori cu conţinut duşmănos de către legionarii din interior. În acest scop, se va asigura un control permanent şi eficient asupra trimiterilor poştale, la punctele de control treceri frontieră, în rândul personalului C.F.R. care însoţeşte ori asigură revizia tehnică a vagoanelor care circulă în şi din străinătate, al personalului P.T.T.R. cu atribuţii pe linia efectuării schimburilor de expediţii poştale cu organele corespondente din ţările vecine, al însoţitorilor şi conducătorilor auto de pe mijloacele T.I.R.. al celor aparţinând TAROM, LAR, NAVROM, precum şi posesorilor permiselor de mic trafic.

În acelaşi scop, U.M. 0544 ca spori contribuţia la cunoaşterea intenţiilor grupărilor emigraţiei legionare şi neutralizarea acţiunilor acestora de a introduce în ţară materiale de propagandă legionare.

6. Unităţile informativ-operative centrale şi teritoriale de securitate vor asigura măsuri de cunoaştere a preocupărilor unor legionari de a scrie memorii sau alte lucrări despre organizaţia legionară, asigurându-se prevenirea răspândirii lor în ţară ori trimiterea în străinătate.

7. Direcţia I, şefii securităţilor judeţene şi a municipiului Bucureşti, vor manifesta mai multă exigenţă pentru formarea unei reţele informative corespunzătoare cu ajutorul căreia să se asigure un control eficient asupra tuturor legionarilor, descendenţilor acestora pretabili de a desfăşura acţiuni duşmănoase, rudelor şi legăturilor din ţară ale legionarilor din exterior cunoscute cu atitudine ostilă.

Capacitatea reţelei informative din problemă de a cuprinde în controlul preventiv categoriile de persoane sus-menţionate, se va analiza anual şi ori de câte ori situaţia impune, stabilindu-se măsuri de instruire corespunzătoare şi de completare cu noi surse, în funcţie de cerinţele situaţiei operative.

Se va continua selecţionarea informatorilor cu posibilităţi de a realiza sarcini intrajudeţene, asigurându-se folosirea lor în mod coordonat, sub conducerea şefilor securităţilor judeţene şi a municipiului Bucureşti. Similar se va proceda şi cu sursele din problemă care au posibilităţi de informare în rândul legionarilor din emigraţie, acestea fiind instruite şi trimise în străinătate cu avizul Direcţiei I şi U.M. 0544.

8. Se vor analiza permanent tendinţele, fenomenele şi mutaţiile în situaţia operativă din problemă, pe baza cărora vor fi iniţiate măsuri corespunzătoare de prevenire şi neutralizare.

Acţiunile de neutralizare vor avea un caracter ferm, care să conducă la descurajarea elementelor respective şi determinarea lor să se abţină de la orice fapte ce pot afecta securitatea statului. În acest scop se vor folosi, în conformitate cu legile şi ordinele în vigoare, metode diversificate, între care:

- cercetarea celor în cauză pentru faptele săvârşite, inclusiv în drept comun, întreprinzându-se combinaţii de descurajare, compromitere, creare de disensiuni între elementele care acţionează în comun, dezinformare etc.;
- avertizarea ori punerea în dezbatere publică în condiţii eficiente de descurajare;
- contactarea, în scop de influenţare pozitivă, în cursul căreia persoanele respective să fie obligate şi cointeresate să se abţină de la acţiuni duşmănoase. În acest cadru, anumite persoane cu influenţă asupra unor legionari vor fi determinate ca, la rândul lor, să asigure neutralizarea celor în cauză;
- dirijarea unor surse informative ale căror relaţii cu legionarii permit influenţarea lor pozitivă directă, ori prin realizarea unor combinaţii.

Legionarii din imigraţie şi legăturile lor din străinătate care vin în ţara noastră vor fi contactaţi direct de ofiţerii ce lucrează în problemă, cu care ocazie, în funcţie de datele obţinute în procesul urmăririi, se va acţiona în scop de influenţare pozitivă, ori descurajare, inclusiv prin cercetare şi luarea măsurilor ce se impun în cazul în care desfăşoară activitate ostilă. Totodată, se va urmări obţinerea de informaţii asupra intenţiilor celor în cauză şi ale altor elemente din ţară şi străinătate, de a desfăşura activitate ostilă împotriva statului nostru.

Împotriva legionarilor şi descendenţilor acestora, care fac speculaţii şi comentarii cu caracter instigator cu prilejul unor evenimente interne şi internaţionale, unităţile centrale şi teritoriale de securitate să asigure prevenirea extinderii concepţiilor celor în cauză.

9. Şefii unităţilor informativ-operative centrale şi teritoriale de securitate vor realiza un schimb permanent şi operativ de informaţii cu privire la preocupările legionarilor din ţară şi străinătate, asigurând prevenirea şi neutralizarea oricăror acţiuni ostile din partea acestora.

10. Unitatea specială „S" va informa permanent Direcţia I şi U.M. 0544 cu datele de interes operativ ce rezultă din materialele exploatate în referire la legionarii din emigraţie şi din ţară.

III. Acţiuni de cooperare cu U.M. 0544

În scopul prevenirii şi contracarării oricăror încercări de acţiuni duşmănoase din ţară din partea elementelor legionare din străinătate, se va adânci şi diversifica cooperarea cu U.M. 0544, în care sens:

1. Se va continua schimbul operativ de informaţii despre activitatea legionarilor din exterior şi, în mod deosebit, cu privire la încercările acestora de a crea canale de legătură sau de a introduce materiale ostile în ţară.

Se vor analiza periodic ori de câte ori va fi nevoie cazurile pretabile la astfel de acţiuni, în vederea luării de măsuri corespunzătoare pentru prevenirea şi neutralizarea acţiunilor preconizate.

2. Cazurile persoanelor plecate din ţară şi atrase la activităţi duşmănoase de către grupările legionare din Occident, vor fi lucrate după caz, în cooperare, în soluţionarea lor folosindu-se posibilităţile informative ale Direcţiei I şi ale unităţilor teritoriale de securitate.

3. U.M. 0544 şi Direcţia I vor coordona instruirea surselor cu posibilităţi de informare pe lângă legionarii din străinătate, în vederea pregătirii şi trimiterii lor cu sarcini în exterior.

Se vor continua acţiunile de adâncire a disensiunilor existente între conducerile grupărilor simistă şi anti-simistă, folosindu-se informatori de încredere, bine verificaţi şi cu influenţă pe lângă vârfurile legionare respective.

5. U.M. 0544 va intensifica obţinerea de date despre activitatea legionarilor din exterior, intenţiile şi planurile acestora referitoare la acţiunile ostile împotriva ţării noastre.

Atenţie deosebită se va acorda preocupărilor legionarilor de a introduce în ţară materiale de propagandă legionară prin intermediul unor legionari sau legături ale acestora din Banatul sârbesc şi zona micului trafic de frontieră.

6. Iniţierea unor combinaţii informativ-operative pentru demascarea, compromiterea şi dezinformarea unor elemente legionare influente în străinătate, la care vor lucra U.M. 0544, Direcţia I şi Serviciul „D".

7. Determinarea rudelor şi relaţiilor din ţară a unor legionari activi în străinătate, pentru a exercita influenţe asupra acestora de a nu desfăşura acţiuni ostile R.S. România.

8. Iniţierea unor acţiuni comune pentru prevenirea atragerii la activităţi legionare a descendenţilor legionarilor care se stabilesc sau călătoresc în străinătate.

9. Determinarea unor legionari din exterior de a se desolidariza de activităţi legionare, influenţarea acestora de a vizita ţara şi folosirea lor în demascarea şi compromiterea unor legionari activi în străinătate.

IV. Măsuri pentru perfecţionarea continuă a pregătirii cadrelor care lucrează în problema legionară

1. Direcţia I, şefii securităţilor judeţene şi a municipiului Bucureşti, în cadrul pregătiri de specialitate, vor asigura însuşirea temeinică a sarcinilor ce revin ofiţerilor care lucrează în problemă din documentele Congresului al XII-lea al P.C.R., operele tovarăşului Nicolae Ceauşescu, ordinele ministrului de interne, ale ministrului secretar de stat şi şef al Departamentului securităţii statului, precum şi prin prezentul program de măsuri.

2. La cursurile de reciclare, cadre cu funcţii de conducere din Direcţia I, din securităţile judeţene şi a municipiului Bucureşti vor expune, în scop de învăţământ, unele concluzii cu privire la situaţia operativă din problema legionară, date cu privire la fenomenele, mutaţiile şi tendinţele ce se manifestă, precum şi aspecte cu privire la eficienţa măsurilor de prevenire şi neutralizare întreprinse.

3. Direcţia I va organiza periodic convocări de analiză şi instruire pe ţară sau pe centre de judeţe, cu ofiţerii care răspund de problema legionară de la securităţile judeţene şi a municipiului Bucureşti, precum şi pe cazuri concrete cu participarea ofiţerilor angajaţi în acţiunea respectivă. Cu acest prilej, se va asigura schimbul de informaţii cu privire la fenomenele nou apărute şi evoluţia situaţiei operative, generalizarea experienţei pozitive în prevenirea şi neutralizarea acţiunilor ostile din partea legionarilor, precum şi instruirea corespunzătoare pentru perfecţionarea muncii în problemă.

În acelaşi scop, Direcţia I va elabora şi difuza la inspectorate, documentare şi alte materiale cu concluzii şi cazuri finalizare ori cu aspecte nou apărute în activitatea legionarilor şi a legăturilor acestora.

V. Dispoziţii finale

1. Direcţia I împreună cu U.M. 0544 şi celelalte unităţi vor analiza sistematic şi permanent modul cum se execută măsurile din prezentul program şi vor raporta periodic Biroului executiv al Consiliului de conducere al Departamentului securităţii statului, concluziile desprinse şi măsurile luate în vederea perfecţionării continue a activităţii în acest domeniu.

Cu data difuzării prezentului program de măsuri, se abrogă programul existent în problema legionară difuzat cu nr. 127093 din 25 noiembrie 1975 şi nota cuprinzând completările la programul de măsuri nr. 390451 din 21 aprilie 1978.

3. Pe baza prezentului program de măsuri, unităţile operative, centrale şi teritoriale de securitate, inclusiv U.M. 0544, în termen de 25 zile, vor elabora planuri proprii cu sarcini detaliate, avându-se în vedere şi particularităţile specifice.

Adjunct al ministrului
General-locotenent
Nicole Pleşiţă

Secretar de stat
General-locotenent
Iulian Vlad

(Arhiva Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Fond Documentar, dos. nr. 11491, vol. 112, f. 1-6)

Anexa 4

15.05.1986 Strict Secret

Notă

Recent, s-a analizat modul în care sunt supravegheaţi şi urmăriţi informativ legionarii şi descendenţii acestora, depistaţi cu preocupări de a elabora lucrări literar-artistice, istorice, ştiinţifice şi cu caracter memorialistic, rezultând următoarele.

1. Până în prezent au fost identificate un număr însemnat de persoane din aceste categorii între care şi scriitori consacraţi.

Majoritatea lor, (peste 96%) sunt de formaţie intelectuali ca: profesori, învăţători, jurişti, preoţi, medici, cadre cu pregătire tehnică, cei mai mulţi fiind în prezent pensionari.

Din punct de vedere al antecedentelor, peste 42% dintre aceste persoane au deţinut grade şi funcţii în organizaţia legionară, iar 41% au fost şi condamnate pentru infracţiuni contra securităţii statului.

Pe baza datelor şi informaţii obţinute, peste 70% din totalul acestor elemente au fost luate în preocupările organelor de securitate, din care 25% prin dosare de urmărire informativă şi 43% în supraveghere prioritară, iar unele fac parte din reţeaua informativă.

2. Analiza datelor şi informaţiilor ce se deţin cu privire la poziţia politică prezentă a elementelor legionare din categoria amintită, precum şi despre intenţiile şi preocupările lor, pune în evidenţă, în principiu, următoarele:

a) Datorită fanatismului ce le caracterizează şi a influenţei propagandei antiromâneşti din exterior, peste 22% persoane din rândul acestei categorii continuă să se menţină pe poziţia fostei organizaţii, să adopte atitudine ostilă faţă de orânduirea noastră socialistă şi, ca urmare, au redactat ori au preocupări de a elabora lucrări cu caracter literar-artistice cu conţinut duşmănos sau interpretabil.

Acţionându-se mai ofensiv şi cu măsuri operativ-informative calificate, la 16% din persoane au fost depistate, ridicate şi confiscate diverse scrieri de această natură în care autorii lor încercau să prolifereze idei şi concepţii legionare, vizând disculparea ori reabilitarea fostei organizaţii şi a conducătorilor ei, aducea „argumente" pentru motivarea atrocităţilor săvârşite, evocau „suferinţele îndurate" în perioada detenţiei şi denigrau politica partidului şi statului nostru.

Prin aceste preocupări, elementele în cauză urmăreau:

- Să lase posterităţii materiale cu caracter „documentar" pentru întocmirea unor lucrări privind istoria şi activitatea fostei organizaţii, ori pentru a le scoate şi publica în străinătate.

Semnificative în acest sens sunt cazurile legionarilor Păun Nicolae de 73 ani, din Braşov, fost ajutor de judeţ şi Miron Sergiu de 71 ani, din Galaţi, fost membru al Corpului Studenţesc legionar, ambii jurişti, pensionari, foşti condamnaţi care, în lucrările lor voluminoase au tratat, în detaliu activitatea desfăşurată de organizaţie, au făcut aprecieri şi au adus elogii unor căpetenii legio-

nare. De asemenea, au inserat „suferinţele" detenţiei context în care, au calomniat şi denigrat politica partidului şi statului nostru în domeniile vieţii social-economice, politice şi culturale, lucrări pe care intenţionau să le lase posterităţii pentru a fi publicate.

- Proliferarea unor astfel de lucrări în cercuri restrânse sau în cadrul unor cenacluri literare, activitate depistată şi curmată în cazul multor elemente care vizau dezvinovăţirea organizaţiei de actele violente săvârşite cât şi menţinerea trează a spiritului legionar.

Edificatoare în acest sens sunt lucrările „Memorii – Amintiri" şi „Drama vieţii mele" ale legionarilor Chioreanu Nistor, de 78 ani din Alba Iulia, fost comandant legionar şi Pop Dumitru, de 80 de ani, din Târgu Mureş, fost şef de plasă, ambii jurişti, pensionari şi foşti condamnaţi, ale căror scrieri, aflate în posesia organelor de securitate, elogiază activitatea naţionalist-fascistă a organizaţiei şi conducătorilor ei, încercând totodată să scoată în evidenţă că ideile lor au fost împărtăşite de multe personalităţi ale vieţii social-culturale din ţara noastră în etapa respectivă. Concomitent, aceştia calomniau şi denigrau realizările orânduirii noastre socialiste şi încercau inocularea unor altfel de idei la persoanele de încredere din anturajul lor.

b) Unele persoane dintre cele menţionate caută să stabilească şi să cultive legături cu elemente din grupurile legionare din străinătate, îndeosebi din rândul literaţilor, filozofilor, al unor transfugi români angrenaţi în activităţi antiromâneşti, pentru a se informa asupra preocupărilor acestora, dar şi pentru obţinerea unor avantaje materiale ca: invitaţii să călătorească în Occident, medicamente, produse alimentare, publicaţii etc.

Din această categorie, peste 26% din elemente au rude şi întreţin legături cu persoane din emigraţia română ori cu cetăţeni străini, prin intermediul cărora vizează să-şi realizeze scopul urmărit.

c) Stabilirea de legături suspecte cu elemente ostile de pe raza altor localităţi, pentru a se informa reciproc despre preocupările lor prezente, iar unele acţionează pentru constituirea de anturaje în cadrul cărora abordează de pe poziţie legionară evenimentele politice interne şi internaţionale şi fac pronosticuri privind evoluţiile acestora.

d) În contextul preocupărilor ostile, pe fondul concepţiilor lor legionare şi al adversităţii faţă de comunism, precum şi ca urmare a influenţelor nocive exercitate de propaganda duşmănoasă din exterior, un număr mare de elemente din această categorie fac comentarii ostile cu caracter denigrator la adresa politicii şi statului nostru.

3. Având în vedere poziţia duşmănoasă, intenţiile şi periculozitatea activităţii elementelor din această categorie, pe baza obţinerii unui volum sporit de date şi informaţii cu valoare operativă, în perioada ianuarie 1984 – aprilie 1986, s-a acţionat cu mai multă fermitate pentru cunoaşterea şi neutralizarea unor astfel de preocupări. S-au aplicat măsuri preventive diversificate în peste 60% din cazuri, între care avertizări, puneri în dezbatere publică şi în discuţia colectivelor de oameni ai muncii, atenţionări, percheziţii şi confiscarea de materiale

cu conţinut ostil, anchete informative, influenţări pozitive, informări la organele competente pentru a preveni publicarea unor materiale etc.

4. Analiza datelor şi informaţiilor existente în cazul unor descendenţi de legionari stabiliţi că au preocupări în domeniul creaţiei literar-artistice, istorice şi de altă natură atestă că scrierile lor au în majoritate un conţinut corespunzător, multe dintre acestea fiind publicate. S-au obţinut, însă, informaţii despre unele persoane care au redactat sau au preocupări de elaborare a unor lucrări în conţinutul cărora au strecurat idei şi aprecieri cu caracter duşmănos sau interpretativ.

Ca urmare, cei cu activităţi de această natură au fost cuprinşi în sfera de preocupare a organelor de securitate fiind lucraţi prin urmărire informativă şi în supraveghere prioritar, iar unii fac parte din reţea.

Pentru a preveni dezvoltarea de activităţi ostile orânduirii noastre socialiste din partea acestora, au fost întreprinse măsuri preventive şi de neutralizare diversificate în mai multe cazuri ca: avertizări, percheziţii domiciliare şi ridicarea de materiale necorespunzătoare, informarea organelor de partid în scop de influenţare şi protecţie etc.

5. În realizarea controlului informativ al legionarilor şi descendenţilor acestora, stabiliţi să au asemenea preocupări, s-au manifestat şi neajunsuri care, în principal, constau în:

- pătrunderea informativă în intimitatea acestor elemente nu s-a realizat în toate cazurile la nivelul cerinţelor situaţiei operative, pentru a cunoaşte din timp intenţiile şi preocupările lor, conţinutul de idei al lucrurilor pe care preconizează a le redacta. Semnificativ în acest sens este şi faptul că peste 9% din cazuri informaţiile obţinute până în prezent nu permit desprinderea de concluzii certe cu privire la conţinutul scrierilor, altele au fost respinse de la publicare datorită conţinutului lor necorespunzător însă nu s-a acţionat cu măsuri combinative de a se intra în posesia lor. Astfel de cazuri sunt semnalate la securităţile judeţene Arad, Timiş, Cluj, Olt, Buzău, Sibiu, Vaslui, Suceava, Braşov, Vrancea şi municipiul Bucureşti.

- supravegherea şi urmărirea informativă a unor legionari sau descendenţi cu preocupări scriitoriceşti se realizează în multe cazuri cu măsuri simpliste, de rutină, fără a se investiga în mod concret şi profund dacă pentru întocmirea de lucrări cu conţinut ostil au fost influenţaţi de alte elemente duşmănoase din ţară sau străinătate;

- în unele cazuri s-a manifestat lipsă de operativitate în verificarea informaţiilor de primă sesizare, nu s-au aplicat măsuri combative care să conducă la clarificarea suspiciunilor şi determinarea elementelor în cauză să renunţe la asemenea preocupări;

- cooperarea între compartimentele informativ-operative, în cazurile cu grad sporit de complexitate, nu este pe măsura nevoilor impuse de situaţia operativă, nu sunt folosite în suficientă măsură şi alte mijloace ale muncii de securitate pentru clasificarea lor şi de a zădărnici astfel orice intenţie şi posibilitate a elementelor ostile să prolifereze conţinutul unor asemenea materiale, ori să încerce scoaterea lor în exterior pentru a fi publicate.

6. Pentru remedierea neajunsurilor existente în lucrarea acestei categorii de elemente şi asigurarea unui control informativ eficient asupra celor cu poziţii ostile faţă de orânduirea socialistă din ţara noastră, în etapa următoare se ca acţiona prioritar în următoarele direcţii:

- Reanalizarea, la nivelul fiecărei securităţi judeţene şi a municipiului Bucureşti, a posibilităţilor informative şi de pătrundere a surselor din problemă, folosite pe lângă elementele cu asemenea preocupări, cărora să li se asigure o instruire şi dirijare adecvată, vizând exploatarea cu eficienţă sporită a acestora atât pentru clarificarea informaţiilor existente cât şi pentru depistarea de noi persoane, necunoscute până în prezent, care intenţionează să realizeze astfel de scrieri;

- Completarea potenţialului informativ cu noi persoane, capabile şi cu posibilităţi reale de a rezolva sarcini informative pe lângă elementele din această categorie, îndeosebi în rândul celor cu pregătire şi înclinaţii asemănătoarea ori din locuri şi medii pe care cei cu asemenea preocupări le frecventează cu precădere şi unde îşi pot prezenta lucrările;

- Perfecţionarea măsurilor de control informativ al elementelor care au activat în fost organizaţie ori au stat în detenţie cu legionari stabiliţi în străinătate, au descendenţi sau alte rude în ţară şi care prin natura atribuţiunilor de serviciu fac deplasări în Occident ori întreţin legături suspecte cu cetăţeni străini, vizând cunoaşterea şi prevenirea oricăror activităţi de natură să lezeze securitatea statului;

- Creşterea operativităţii în identificarea şi verificarea complexă a tuturor persoanelor din baza de lucru, care redactează ori deţin materiale cu conţinut ostil, denigrator, urmărindu-se, în principal, prevenirea proliferării unor asemenea activităţi;

- În procesul urmăririi şi supravegherii informative a persoanelor din această categorie se va acorda atenţie sporită şi legăturilor acestora, îndeosebi elementelor tinere, în scopul prevenirii influenţării lor negative ori de a fi folosite în iniţierea unor activităţi potrivnice orânduirii socialiste şi de stat din ţara noastră;

- Creşterea fermităţii şi intransigenţei faţă de elementele cu astfel de preocupări, prin aplicarea unor măsuri preventive şi de neutralizare diversificate, pe un front mai larg, funcţie de specificul fiecărui caz în parte, punând accent pe antrenarea, într-o mare măsură, a colectivelor de oameni ai muncii în combaterea unor astfel de activităţi nocive şi de formare a unui climat de respingere faţă de cei ce atentează la securitatea statului;

- Îmbunătăţirea cooperării cu U.M. 0200 pe linia creşterii operativităţii şi eficienţei măsurilor de control, la punctele de control a frontierei, asupra persoanelor care fac obiectul muncii pe această linie, în scopul de a preveni scoaterea ilegală din ţară a unor lucruri cu caracter denigrator ori de introducere pe aceleaşi căi de materiale legionare şi cu conţinut ostil orânduirii noastre socialiste.

(Arhiva Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Fond Documentar, dos. nr. 11491, vol. 210, f. 1-4)

ABREVIERI

ACNSAS – Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității
ASIE – Arhiva Serviciului de Informații Externe
CC al PCR – Comitetul Central al Partidului Comunist Român
CIA – *Central Intelligence Agency*, Agenția Centrală de Informații a Statelor Unite ale Americii
CIC – *Counterintelligence Corps*, Serviciul secret al Armatei Statelor Unite ale Americii în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial
CML – Corpul Muncitoresc Legionar
CNSAS – Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității
CSL – Corpul Studențesc Legionar
DANIC – Arhivele Naționale ale României – Direcția Arhive Naționale Istorice Centrale
DGP – Direcția Generală a Poliției
FdC – Frățiile de Cruce
FND – Frontul Național Democrat
IGJ – Inspectoratul General al Jandarmeriei
MAN – Marea Adunare Națională
MI – Ministerul de Interne
NSDAP – *Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*, Partidul Național-Socialist al Muncitorilor din Germania
ODCC – Organizația Deținuților cu Convingeri Comuniste
PCdR – Partidul Comunist din România
PCR – Partidul Comunist Român
PMR – Partidul Muncitoresc Român
PNȚ – Partidul Național Țărănesc
PNL – Partidul Național Liberal
Răsleți – Corpul Răsleți
RFG – Republica Federală Germană
RPR – Republica Populară Română
SD – *Sicherheitsdienst*, Scrviciul de Securitate al Germaniei naziste
SS – *Schutzstaffel*, Organizație paramilitară a NSDAP
SUA – Statele Unite ale Americii
URSS – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
UTC – Uniunea Tineretului Comunist

BIBLIOGRAFIE

A. Documente

A.1. Inedite

1. Arhiva Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Fond Documentar, dos. nr. 53, dos. nr. 55, dos. nr. 125, dos. nr. 192, dos. nr. 3355, dos. nr. 3450, dos. nr. 3452, dos. nr. 3463, dos. nr. 8753, , dos. nr. 8754, dos. nr. 8825, dos. nr. 10310, dos. nr. 10395, dos. nr. 10398, dos. nr. 10734, dos. nr. 10751, dos. nr. 11000, dos. nr. 11491, dos. nr. 11572, dos. nr. 11634, dos. nr. 12221, dos. nr. 12581.

2. Arhiva Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Fond Informativ, dos. nr. 10312, dos. nr. 151086, dos. nr. 160161, dos. nr. 181086, dos. nr. 210106, dos. nr. 210107, dos. nr. 210821, dos. nr. 233979.

3. Arhiva Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Fond Penal, dos. nr. 183, dos. nr. 335, dos. nr. 431.

4. Arhivele Naţionale ale României – Direcţia Arhive Naţionale Istorice Centrale, Fond Cabinetul Ministrului de Interne, dos. nr. 32/1944.

5. Arhivele Naţionale ale României – Direcţia Arhive Naţionale Istorice Centrale, Fond Comitetul Central al Partidului Comunist Român – Secţia Administrativ-Politică, dos. nr. 20/1945, dos. nr. 10/1949, dos. nr. 4/1952, dos. nr. 65/1953.

6. Arhivele Naţionale ale României – Direcţia Arhive Naţionale Istorice Centrale, Fond Comitetul Central al Partidului Comunist Român – Secţia Cancelarie, dosar nr. 15/1945, dos. nr. 16/1945, dos. nr. 26/1945, dos. nr. 182/1945, dos. nr. 204/1945, dos. nr. 16/1954, dos. nr. 161/1954, dos. nr. 101/1964.

7. Arhivele Naţionale ale României – Direcţia Arhive Naţionale Istorice Centrale, Fond Direcţia Generală a Poliţiei, dos. nr. 77/1945, dos. nr. 45/1947, dos. nr. 57/1947, dos. nr. 13/1948, dos. nr. 34/1948, dos. nr. 206/1948, dos. nr. 207/1948, dos. nr. 233/1948.

8. Arhivele Naţionale ale României – Direcţia Arhive Naţionale Istorice Centrale, Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. nr. 77/1944, dos. nr. 96/1944, dos. nr. 98/1944, dos. nr. 138/1944, dos. nr. 143/1944, dos. nr. 29/1945, dos. nr. 104/1945, dos. nr. 105/1945, dos. nr. 127/1945, dos. nr. 204/1945, dos. nr. 271/1945, dos. nr. 48/1946, dos. nr. 74/1946, dos. nr. 77/1946, dos. nr. 27/1947

9. Arhivele Naţionale ale României – Direcţia Arhive Naţionale Istorice Centrale, Fond Ministerul de Interne – Diverse, dos. nr. 6/1932, dos. nr. 8/1944, dos. nr. 10/1944, dos. nr. 13/1944, dos. nr. 16/1944, dos. nr. 17/1944, dos. nr. 18/1944, dos. nr. 23/1944, dos. nr. 3/1945, dos. nr. 4/1945, dos. nr. 5/1945, dos. nr. 6/1945, dos. nr. 9/1945, dos. nr. 2/1946, dos. nr. 1/1947, dos. nr. 2/1947, dos. nr. 1/1948, dos. nr. 2/1948, dos. nr. 4/1948, dos. nr. 5/1948, dos. nr. 8/1948, dos. nr. 10/1948, dos. nr. 21/1948, dos. nr. 1/1949.

10. Arhiva Serviciului de Informaţii Externe, dos. nr. 28452.

11. HU (Hungary) OSA (Open Society Archive) 300-60-1, Box 427.

A.2. Edite

1. *1956: explozia: percepţii române, iugoslave şi sovietice asupra evenimentelor din Polonia şi Ungaria*, ed. întocmită de Corneliu Mihai Lungu şi Mihai Retegan, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996, 466 p.

2. *Convenţie de Armistiţiu între guvernul Român pe de o parte şi guvernele Uniunii Sovietice, Regatului Unit şi Statelor Unite ale Americii pe de altă parte*, ed. Ministerul Afacerilor Străine, Bucureşti, 1944, 14 p.

3. *Procesul legionarilor paraşutaţi: 1953*, Miami Beach, [Romanian Historical Studies], 1993, 359 p.

4. Brişcă, Adrian, *Rezistenţa armată din Banat*, vol. 1, Bucureşti, Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, 2004, 376 p.

5. Cojoc, Marian, *Rezistenţa armată din Dobrogea: 1945-1960*, Bucureşti, Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, 2004, 410 p.

6. Manu, George (Testis Dacicus), *În spatele Cortinei de Fier: România sub ocupaţie rusească*, Bucureşti, Editura Kullusys, 2004, 381 p.

7. Pelin, Mihai (coord.), *Cartea albă a Securităţii*, vol. I, *(23 august 1944-30 august 1948)*, Bucureşti, Editura Serviciului Român de Informaţii, 1997.

8. Sima, Horia, *Antologie legionară: opera publicistică, 1950-1992*, Miami Beach, [Romanian Historical Studies], 1994, 7 vol.

B. Interviuri

1. Ţiu, Ilarion, Interviu personal cu Zoe Rădulescu (fiica lui Gogu Puiu), Bucureşti, 11 mai 2007.

C. Jurnale şi memorii

1. *Lacrima prigoanei. Din lupta legionarelor române*, vol. I, Bucureşti, Editura Sânziana, 2009, 196 p.

2. Anania, Valeriu, *Memorii*, Iaşi, Editura Polirom, 2008, 696 p.

3. Bălănescu, Gabriel, *Din împărăţia morţii: cronică rezumată din închisori*, Madrid, Editura Dacia, 1981, 271 p.

4. Berzescu, Atanasie, *Lacrimi şi sânge. Rezistenţa anticomunistă armată din munţii Banatului*, Editura Marineasa, Timişoara, 1999.

5. Bordeianu, Dumitru, *Mărturisiri din mlaştina disperării*, <http://www.miscarea.net/mlastina_disperarii.htm > (5 aprilie 2011).

6. Brânzaş, Liviu, *Raza din catacombă*, <http://www.miscarea.net/liviu-branzas-raza-din-catacomba.doc> (5 aprilie 2011).

7. Caraza, Grigore, *Aiud însângerat*, Bucureşti, Editura Vremea XXI, 2004, 346 p.

8. Chioreanu, Nistor, *Morminte vii*, Iaşi, Institutul European, 1992, 384 p.

9. Cojocaru, Nicolae, *Filmul unei existenţe*, <http://www.miscarea.net/nae-cojocaru-amintiri.doc> (5 aprilie 2011).

10. Crăciunaş, Silviu, *Reabilitarea: din scrisorile lui Silviu Crăciunaş adresate Doranei Coşoveanu*, Bucureşti, Editura Vremea, 2000, 195 p.

11. Dumitrescu-Borşa, Ion, *Cal troian intra muros: memorii legionare*, Bucureşti, Editura Lucman, [2002], 463 p.

12. Golea, Traian, *Amintiri şi acţiuni din exil*, Bucureşti, Criterion Publishing, 2005, 249 p.

13. Halmaghi, Ioan, *Memoriile viitorului*, <http://www.miscarea.net/1-halmaghi-memoriile-viitorului.htm> (5 aprilie 2011).

14. Henţea, Tiberiu, *De la cotul Donului la Aiud*, Editura Gordian, Timişoara, 1996.

15. Iacob, Pintilie, *Vremuri de băjenie şi surghiun*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, 270 p.

16. Leahul, Victor, *Amintiri*, <http://www.miscarea.net/1-1a-leahul.htm> (5 aprilie 2011).

17. Muntean, Ioan, *La pas, prin „reeducările" de la Piteşti, Gherla şi Aiud*, <http://www.miscarea.net/muntean-la-pas1.doc> (5 aprilie 2011).

18. Oţel, Aspazia, *Strigat-am către tine, Doamne...*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Buna Vestire, Bucureşti, 2000, 440 p.

19. Palaghiţă, Ştefan, *Garda de Fier spre reînvierea României*, Buenos Aires, Editura autorului, 1951, 384 p.

20. Pandrea, Petre, *Reeducarea de la Aiud*, Bucureşti, Editura Vremea, 2000, 576 p.

21. Sima, Horia, *Guvernul naţional român de la Viena*, Constanţa, Editura Metafora, 2005, 162 p.

22. Sima, Horia, *Prizonieri ai puterilor Axei*, Constanţa, Editura Metafora, 2005, 302 p.

23. Sturdza, Ilie-Vlad, *Pribeag într-un secol nebun. De la Legiunea Arhanghelul Mihail la Legiunea Străină*, Bucureşti, Editura Vremea, 2002, 160 p.

24. Sturdza, Mihail, *România şi sfârşitul Europei*, Bucureşti, Editura Fronde, Alba Iulia, 1994, 328 p.

25. Trifa, Viorel D., *Memorii*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2003, 174 p.

26. Vălenaş, Liviu, *Mişcarea Legionară între adevăr şi mistificare. Convorbiri cu Mircea Dimitriu*, [Timişoara], Editura Marineasa, 2000, 358 p.

27. Verca, Filon, *Paraşutaţi în România vândută: mişcarea de rezistenţă: 1944-1948*, Timişoara, Editura Gordian, 1993, 593 p.

28. Voinea, Octavian, *Masacrarea studenţimii române în închisorile de la Piteşti, Gherla şi Aiud*, Bucureşti, Editura Majadahonda, [1994], 220 p.

D. Articole din periodice

1. Betea, Lavinia, „O «poveste ca-n filme», cazul Ion Gavrilă-Ogoranu", în *Jurnalul Naţional*, 11 aprilie 2005.

2. Ioanid, Alexandru-Virgil, „Revolta de la Aiud", în *România liberă*, 13 februarie 1990.

3. Ioanid, Radu, „The sacralised politics of the Romanian Iron Guard", în *Totalitarian Movements and Political Religions*, anul V, nr. 3/2004, p. 419-453.

4. Jula, Camelia, „Printre partizani erau mai mulţi comunişti decât legionari" (interviu cu istoricul Dorin Dobrincu), în *Cotidianul*, 28 mai 2007.

E. Dicţionare şi enciclopedii

1. Muraru, Andrei (coord.), *Dicţionarul penitenciarelor din România comunistă*, Iaşi, Editura Polirom, 2008, p. 26.

F. Lucrări generale şi speciale

1. *Mişcarea armată de rezistenţă anticomunistă din România: 1944-1962*, coord. Gheorghe Onişoru, Bucureşti, Editura Kullusys, 2003, 450 p.

2. Bălan, Ion, *Regimul concentraţionar din România, 1945-1964*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Academia Civică, 2000, 308 p.

3. Beldiman, Dana, *Armata şi Mişcarea legionară: 1927-1947*, Bucureşti, Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, 2002, 272 p.

4. Betea, Lavinia, Diac, Cristina, Mihai, Florin-Răzvan, Ţiu, Ilarion, *21 august 1968 – Apoteoza lui Ceauşescu*, Iaşi, Editura Polirom, 2009, 278 p.

5. Betea, Lavinia, *Psihologie politică. Individ, lider, mulţime în regimul comunist*, Arad, Editura Concordia, 2007, 226 p.

6. Brădescu, Faust, *Guvernul de la Viena: continuarea statului român naţional legionar: 1944-1945*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1997, 240 p.

7. Duplan, Christian, Giret, Vincent, *Viaţa în roşu*, vol. I, *Pionierii*, Bucureşti, Editura Nemira, 1997.

8. Duplan, Christian, Giret, Vincent, *Viața în roșu*, vol. II, *Vrașovia, Praga, Budapesta, București: 1944-1968*, București, Editura Nemira, 1997.

9. Fătu, Mihai, Spălățelu, Ion, *Garda de Fier, organizație teroristă de tip fascist*, București, Editura Politică, 1980, 388 p.

10. Giurescu, Dinu C., Ștefănescu, Alexandru, Țiu, Ilarion, *România și comunismul: o istorie ilustrată*, București, Editura Corint, 2010, 225 p.

11. Heinen, Armin, *Legiunea „Arhanghelul Mihail", mișcare socială și organizație politică: o contribuție la problema fascismului internațional*, București, Editura Humanitas, 2006, 543 p.

12. Lepădatu, Adrian-Gabriel, *Mișcarea legionară: între mit și realitate*, Chișinău, Editura Cartier, 2005, 383 p.

13. Marinescu, Aurel-Sergiu, *O contribuție la istoria exilului românesc*, București, Editura Vremea, 1999-2009, 9 vol.

14. Petculescu, Constantin, *Mișcarea legionară: mit și relitate*, București, Editura Noua Alternativă, 1997, 319 p.

15. Portes, Jacques, *Istoria SUA după 1945*, București, Editura Corint, 2003, 192 p.

16. Stănescu, Mircea, *Procesele reeducării (1952-1960). Statul și dreptul, instrumente de represiune ale dictaturii comuniste*, București, Editura Fundației Culturale „Memoria", 2008, 476 p.

17. Stănescu, Mircea, *Reeducarea în România comunistă (1945-1952)*, vol. I, *Aiud, Suceava, Pitești, Brașov*, Iași, Editura Polirom, 2010, 295 p.

18. Tănase, Țiberiu, *Fețele monedei: Mișcarea legionară între 1941-1948*, București, Editura Tritonic, 2010, 320 p.

19. Tismăneanu, Vladimir, Dobrincu, Dorin, Vasile, Cristian (ed.), *Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România: Raport final*, București, Editura Humanitas, 2007, 880 p.

20. Țiu, Ilarion, *Mișcarea legionară după Corneliu Codreanu*, vol. I, *Dictatura regală (februarie 1938-septembrie 1940). Mecanismele schimbului de generație*, București, Editura Vremea, 2007, 240 p.

21. Țiu, Ilarion, *Mișcarea legionară după Corneliu Codreanu*, vol. II, *Regimul Antonescu (ianuarie 1941-august 1944)*, București, Editura Vremea, 2007, 192 p.

În volumul de faţă – Istoria mişcării legionare 1944-1968 – etapa care încheie istoria acestei mişcări, cât şi traiectoria ei de ansamblu timp de trei decenii (1938-1968), cercetarea se întemeiază în proporţie de cel puţin 70% pe informaţia inedită aflată la Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii şi în Arhivele Naţionale Istorice Centrale... Evoluţiile au fost reconstituite cu grijă de autor din multiple informaţii – în majoritate inedite – şi reprezintă contribuţii notabile în cunoaşterea unei teme noi în întregimea ei, intrată acum în circuitul ştiinţific.

Citind volumul, ai sentimentul unui lucru bine întocmit. Un sentiment care vine din faptul că lucrarea urmează şi aplică regulile ştiute şi îndelung confirmate ale cercetării istorice: de la informaţia culeasă, pe cât posibil, din multiple documente, la analiza ei critică şi la reconstituirea într-un tot coerent, cât mai aproape de ce va fi fost. Este un rezultat care ne confirmă că realitatea unor ani poate fi cunoscută, încet, cu trudă, dar cu înţelegere şi dreaptă cumpănire."

Acad. Dinu C.

Aşa-zisul „pericol legionar" nu era doar o temă propagandistică după război. Garda de Fier fusese în perioada interbelică o grupare importantă pe scena politică românească, chiar dacă nu avusese reprezentare parlamentară consistentă. În primul rând, organizaţia s-a remarcat prin abilitatea de a-i atrage pe tinerii intelectuali în rândurile ei, dar şi prin unele episoade extremiste, cum au fost asasinatele contra prim-miniştrilor Ion Gheorghe Duca şi Armand Călinescu . În perioada septembrie 1940-ianuarie 1941, Mişcarea legionară îşi exercitase actul de guvernare alături de Ion Antonescu, însă colaborarea s-a încheiat violent, prin evenimentele din 21-23 ianuarie 1941 . După 23 august 1944, cercurile politice, militare şi intelectuale susţineau că Garda de Fier reprezenta un pericol pentru solidaritatea colaborării cu Aliaţii, întrucât era de sorginte nazistă şi aştepta instrucţiuni de la Germania – organizaţia fiind denumită „Coloana a V-a a lui Hitler". Lucrările ştiinţifice elaborate în baza documentelor de arhivă au infirmat teza supunerii ideologice a legionarilor faţă de nazişti, precum şi a intenţiilor de a-i servi. Mai mult, în perioada războiului, liderii organizaţiei refugiaţi în Germania avuseseră un statut incert, fiind internaţi în domicilii obligatorii şi în lagăre ...

...Teza pe care o susţinem, în urma cercetării întreprinse, este că Mişcarea legionară a reuşit să rămână o organizaţie politică şi după 23 august 1944, deşi oficial nu i-a fost reconfirmat nici un moment acest statut. Deşi fostele partide politice care activaseră înainte de februarie 1938 şi-au putut relua activitatea, legionarii nu au beneficiat de acest drept, în baza Convenţiei de Armistiţiu, care interzicea activitatea organizaţiilor de extremă dreapta. Totuşi, neoficial, legionarii erau consideraţi parteneri de dialog politic atât de comunişti, cât şi de celelalte partide democratice. Întrucât situaţia internaţională era confuză după 9 mai 1945, existând zvonuri privind „iminenţa" unui nou război mondial între ţările democratice şi cele comuniste, Mişcarea legionară a rămas o organizaţie în aşteptare.

Ilarion Ţiu

www.cetateademocratica.ro

ISBN 606-537-115-7

ISBN 978-606-537-115-6

Ilarion Ţiu

ISTORIA MIŞCĂRII LEGIONARE